

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE TÜRKİYE'DE
GENÇLİĞİN KİMLİK ALGISI
(Üniversite Gençliği Üzerine Bir Araştırma)**

DOKTORA TEZİ

Serdal FİDAN

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyoloji

**Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Fikri OKUT
Ortak Tez Danışmanı : Prof. Dr. Mimar TÜRKKAHRAMAN**

MART - 2011

KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE TÜRKİYE'DE GENÇLİĞİN
KİMLİK ALGISI
(Üniversite Gençliği Üzerine Bir Araştırma)

DOKTORA TEZİ
Serdal FİDAN

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyoloji

Bu tez 16/03/2011 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. H. Mustafa Çaydalay

Dr. Mustafa Ömür

Yrd. Doç. Dr. Fikri Ökut

Jüri Başkanı

- Kabul
 Red
 Düzeltme

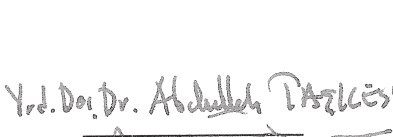
Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Doç. Dr. Alihil İmamoglu

Prof. Dr. Mehmet Ali

Yrd. Doç. Dr. İsmail HRA

Yrd. Doç. Dr. Abdullah Dazlıoğlu

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Serdal FİDAN

16.03.2011

ÖNSÖZ

Geçtiğimiz yüzyılın ikinci yarısından itibaren sosyal bilimler alanında tartışılmaya başlayan kimlik kavramı, günümüzde özellikle küreselleşme, kültür, ulus-devlet, milliyetçilik ve etnisite ve kültürel araştırmalarda neredeyse vazgeçilmez bir kavram olarak literatürde yerini almıştır. İnsanın içinde yaşadığı topluma, kültüre karşı bir tutunum aracı olan kimlik olgusu, modernizmden post-modernizme kadar geçen süreçte, kavramsal olarak çeşitlilik ve değişkenlik göstermiştir. Son otuz yılda çok ciddi anlamda popülerlik kazanmış olan “küreselleşme” kavramı, büyük dönüşüm ve değişimlerin yaşandığı bir dönemi anlatırken farklı çağrışımlara ve karşıt yorumlara yol açmaktadır. Küreselleşme makro-sosyal yapılar düzeyinde bir bütünleşme çağı olarak somutlaşırken, mikro-sosyal yapılar açısından sosyolojik bir ifade ile fanatizmler çağını yaşatmaktadır. Küreselleşme toplumsal hayatın bütün yönlerine etki etmektedir. Bu yönlerden biride kimliktir. Kimlik sosyal hayatta kişinin sahip olduğu kültüre bağlı olarak bir var oluş ve ifade biçiminin en yalın halidir. Kimlik kavramının bireysel olan içeriğinin yanı sıra toplumsal özellik kazanarak kolektif ölçekte kullanımı birey ve toplum etkileşimini sosyo-kültürel yönde etkilemekte ve yönlendirmektedir.

Bu çalışmanın hazırlanmasında desteğini esirgemeyen danışman hocam Yrd. Doç.Dr. Fikri OKUT’a ve çalışmanın her aşamasında bilgisine, yönlendirmesine, görüş ve önerilerine başvurduğum değerli hocam Prof. Dr. Mimar TÜRKKAHRAMAN’a, Prof. Dr. Musa TAŞDELEN’e ve Doc. Dr. Abdulvahit İMAMOĞLU’na öncelikle teşekkür ederim. Ayrıca çalışmanın uygulama kısmında yardımlarını gördüğüm dostlarım Dr. Kamil ŞAHİN’e, Dr. Hakan DÜNDAR’a, Dr. Fatih YILDIZ’a, Dr. Fikret ÇELİK’e, Arş. Gör. Bayram KAHRAMAN’a, Öğr. Gör. Tolga USLU’ya, Yavuz Selim KANSIZ’a ve Bülent ULUSOY’a teşekkür ederim. Son olarak hayatın her alanında desteğini gördüğüm anneme ve çalışmanın tasnifinde yardımını gördüğüm eşime ve biricik kızım Ayşe Azra’ya teşekkür ederim.

Serdal FİDAN

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ÖZET.....	x
SUMMARY	xi
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	7
1.1. Küreselleşme	7
1.1.1. Küreselleşme Kavramı ve Tanımları.....	7
1.1.2. Küreselleşmenin Tarihsel Süreci	18
1.1.2.1. Küreselleşmeyi Ortaya Çıkaran Tarihsel Koşullar	20
1.1.3. Küreselleşmenin Temel Dinamikleri	25
1.1.3.1. Kapitalizm	25
1.1.3.2. Teknolojik Gelişmeler	25
1.1.4. Küreselleşme Yaklaşımları	26
1.1.4.1. Aşırı Küreselleşmeciler/Radikaller	26
1.1.4.2. Küreselleşme Karşıtları/Kuşkucular	28
1.1.4.3. Dönüşümcüler	30
1.1.5. Küreselleşmenin Boyutları.....	32
1.1.5.1. Siyasi Küreselleşme.....	33
1.1.5.2. Ekomik Küreselleşme	39
1.1.5.3. Kültürel Küreselleşme	43
1.1.6. Küreselleşme Teorileri.....	47
1.1.6.1. Robertson'un Küreselleşme Teorisi.....	47
1.1.6.2. Bauman'ın Küreselleşme Teorisi	51
1.1.6.3. Giddens'in Küreselleşme Teorisi	57
1.1.6.4. Wallerstein'in Küreselleşme Teorisi	63
1.1.6.5. Kuramların Değerlendirilmesi.....	68

1.2. Kimlik	70
1.2.1. Kimlik Türleri	76
1.2.1.1. Kişisel Kimlik	76
1.2.1.2. Kolektif/Kültürel Kimlik.....	77
1.2.1.3. Etnik Kimlik	78
1.2.1.4. Milli/Ulusal Kimlik	79
1.2.1.5. Sosyal Kimlik.....	81
1.2.2. Kimliğin Özellikleri	82
1.2.2.1. Toplumsal ve Kültürel Bir Temele Dayanması.....	82
1.2.2.2. Kimliğin Tanımlayan ve Tanımlanana Sahip Olması.....	83
1.2.3.3. Kimliğin Objektif Ögeye ve Sübjektif Bilince Sahip Olması	83
1.2.3.4. Kimlik Benzerlik ve Farklılık Esasına Dayanır.....	84
1.2.3.5. Kimliğin Başkalık Olgusuna Sahip Olması.....	86
1.2.3.6. Kimliğin Dinamik ve Çoğulcu Olması	86
1.2.3.7. Kimliğin Tarihsel Olması	87
1.2.3.8. Kimliğin Verili ve Kazanılmış Olması	88
1.2.3. Kimlik Teorileri	88
1.3. Küreselleşme ve Kimlik Etkileşimi	97
1.3.1. Küreselleşme Sürecinde Kimliğin Tarihsel Dönüşümü.....	97
1.3.1.1. Modernizm Öncesi Dönemde Kimlik	99
1.3.1.2. Modernizm ve Parçalanmış Kimlik	101
1.3.1.3. Post Modernizm, Kimliksiz Kimlik.....	106
1.3.1.4. Modern ve Post-Modern Kimliklerin Benzerlik ve Farklılıkları.....	110
1.3.2. Küreselleşme ve Kimlik.....	111
1.3.3. Küreselleşme Sürecinde Kimlik Yönlendirme Stratejileri.....	113
1.3.4. Küreselleşme, Ulus Devlet ve Kimlik.....	120
1.3.5. Küreselleşme, Evrensellik - Tikellik ve Kimlik.....	128
1.3.6. Küreselleşme Sürecinde Milli Kimlik ve Etnik Kimlik.....	131
1.3.7. Küreselleşme Sürecince Gençlik ve Kimlik	136

BÖLÜM 2: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	143
2.1. Araştırmanın Modeli	143
2.2. Evren ve Örneklem	143
2.3. Araştırmanın Hipotezleri.....	145
2.4. Araştırmanın Ön Kabulleri ve Sınırları.....	146
2.4.1. Ön Kabuller	146
2.4.2. Sınırlar.....	147
2.5. Veri Toplama Tekniği	147
2.6. Geçerlik ve Güvenirlik.....	148
BÖLÜM 3: SAHA VERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	156
3.1. Örneklem Grubun Demografik Özellikleri	156
3.1.1. Ailevi Durum.....	160
3.1.2. Sosyal Hayat ve Çevre.....	163
3.2. Kimlik Tanımlamaları	172
3.2.1. Etnik Kimlik Tanımlamaları.....	172
3.2.2. Gençlerin Dini Kimlik Tanımlamaları.....	179
3.2.3. Toplumsal Hayatta Bütünleşme ve Kimlik	185
3.3. AB veya Dış Dünya İle İlişkiler.....	196
3.4. Küreselleşme Sürecinde Gençlerin Küreselleşme Olgusuna Dair Tutumlar	204
3.5. Küreselleşme Sürecinde Gençlerin Dini ve Ahlaki Tutumları	214
3.6. Küreselleşme Sürecinde Gençlerin Kültürel ve Geleneksel Değerleri	224
3.7. Gençlerin Siyasal Tutumları	236
3.8. Küreselleşme Sürecinde Değişen Özgürlük ve Eşitlik Algılamaları	244
3.9. Küreselleşmenin Yapacağı Düşünülen Değişimlere Karşı Gençlerin Tutumları ..	249
SONUÇ.....	255
KAYNAKÇA	267
EKLER.....	284

ÖZGEÇMİŞ.....	291
----------------------	------------

KISALTMALAR

- AB** : Avrupa Birliği
- ABD** : Amerika Birleşik Devletleri
- AT** : Avrupa Topluluğu
- ATM** : Otomatik Para ekme Makinesi
- BM** : Birleşmiş Milletler
- DTÖ** : Dünya Ticaret Örgütü
- G7** : En Gelişmiş Yedi lke
- KTÜ** : Karadeniz Teknik Üniversitesi
- MAI** : Çok Taraflı Yatırım Anlaşması
- MEB** : Milli Eğitim Bakanlığı
- NATO** : Kuzey Atlantik Paktı
- OECD** : Ekonomik işbirliği ve Kalkınma Örgütü
- SSCB** : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
- TÜİK** : Türkiye İstatistik Kurumu

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Kümelere Göre Cinsiyet Oranları.....	145
Tablo 2: Küreselleşme Ölçeği Faktör Yük Değerleri.....	149
Tablo 3: Küreselleşme Ölçeği Faktör Analizi ve Güvenilirlik Katsayısı	149
Tablo 4: Dini ve Ahlaki Durum Ölçeği Faktör Yük Değerleri.....	150
Tablo 5: Dini ve Ahlaki Durum Ölçeği Faktör Analizi ve Güvenilirlik Katsayısı	151
Tablo 6: Kültür ve Gelenek Ölçeği Faktör Yük Değerleri.....	151
Tablo 7: Kültür ve Gelenek Ölçeği Faktör Analizi ve Güvenilirlik Katsayısı	152
Tablo 8: Siyasal Tutum Ölçeği Faktör Yük Değerleri	153
Tablo 9: Siyasal Tutum Ölçeği Faktör Analizi ve Güvenilirlik Katsayısı.....	153
Tablo 10: Küreselleşme Sürecinde Özgürlük ve Eşitlik Algılaması Ölçeği Faktör Yük Değerleri	154
Tablo 11: Küreselleşme Sürecinde Özgürlük ve Eşitlik Algılaması Ölçeği Faktör Analizi ve Güvenilirlik Katsayısı	154
Tablo 12: Görüşülenlerin Genel Demografik Bilgileri.....	156
Tablo 13: Anne Baba ve Görüşülenin Kendisinin Eğitim Durumu	158
Tablo 14: Görüşülenlerin Sosyo- Ekonomik Durumları.....	159
Tablo 15: Görüşülenlere Göre İdeal Bir Anne Babanın Çocuklarına Öncelikle Kazandırması Gereken Özellikler.....	161
Tablo 16: Görüşülenlere Göre Ailelerinin Kendilerine Kazandırdığı Özellikler	162
Tablo 17: Görüşülenlerin Cinsiyetleri ve En Uzun Süre Yaşadıkları Yerleşim Birimine Göre Eş Seçimi Hakkındaki Görüşler.....	163
Tablo 18: Cinsiyet ve En Uzun Süre İkamet Edilen Yere Göre Dost Seçiminde Dikkat Edilen Hususlar.....	165

Tablo 19: Cinsiyet ve En Uzun Süre İkamet Edilen Yere Göre Çevredeki Diğer İnsanlarla Anlaşmazlığa Düştüğü Konular	167
Tablo 20: Görüşülenlerin Doğdukları Bölgelere Göre Anlaşmazlığa Düştikleri Konular.....	170
Tablo 21: Görüşülenlerin Etnik Kimlik Tanımlamalarına Göre Hayatta Başarılı Olmayı Sağlayan En Önemli Etkenler	172
Tablo 22: Görüşülenlerin Kendilerini Tanımladıkları Etnik Kimlik ve En Uzun Süre Yaşanılan Yere Göre Toplumda Saygın Bir Yere Sahip Olmak İçin Önemli Olanlar	174
Tablo 23: Etnik Kimlik Tanımlamaları, Cinsiyetler ve En Uzun Süre İle Yaşanılan Yerleşim Birimine Göre Görüşülenlerin Eğitim Süreci Sonunda İş Bulma Ümitleri	177
Tablo 24: Örneklem Grubun Cinsiyet, Kimlik Tanımlaması ve Yaşadığı Yerleşim Birimine Göre Hayatlarından Memnuniyet Düzeyleri.....	178
Tablo 25: Örneklem Grubun Doğum Yerleri, Cinsiyetleri ve Kimlik Algılamalarına Göre Ailelerinin Bir Başka Din veya Mezhepten Biriyle Evlenmelerine Onay Verme Durumu	180
Tablo 26: Örneklem Grubun Değer Atfettiği Kavram ve Kurumların Öncelik Sıralaması ...	182
Tablo 27: Dindarlık Açısından Görüşülenlerin Kendilerini Değerlendirmeleri İle Cinsiyet, Kimlik Tanımlaması ve En Uzun Süre Yaşanılan Yerleşim Birimlerinin Karşılaştırılması	183
Tablo 28: Örneklem Gruba Göre Türkiye’de İnsanları Bir Arada Tutan En Önemli Değerlerin Öncelik Sırasına Göre Belirtilmesi	185
Tablo 29: Görüşülenlere Göre İnsanları Birbirinden Ayıran En Temel Farklar İle Kimlik Tanımlamaları ve Cinsiyetlerin Karşılaştırılması.....	186
Tablo 30: Görüşülenlere Göre Ülkenin Öncelikli Problemleri	188
Tablo 31: Görüşülenlerin Sahip Oldukları Kişilik, Kimlik Üzerinde Belirleyici Olan Faktörlerin Öncelik Sırası.....	188
Tablo 32: Görüşülenlerin Cinsiyetleri ve Kimlik Tanımlamalarıyla Sosyal Hayatlarındaki Tanımlamalarının Karşılaştırılması	189

Tablo 33: Görüşülenlerin Kendilerini ve Ailelerini Siyasal Düşünce Olarak Tanımlamaları ve Bu Konuda Aileleriyle Uyum Durumu	192
Tablo 34: Görüşülenlerin Kimlik Tanımlamalarına Göre Milliyetçilik Algılamaları.....	193
Tablo 35: Cinsiyet ve En Uzun Süre İle Yaşanılan Yer Temelinde Görüşülenlerin Milliyetçilik Tanımlamaları	194
Tablo 36: Görüşülenlerin Cinsiyet ve En Uzun Süre İle Yaşanılan Yer Bakımından AB İlişkileri Hususunda Yaptıkları Değerlendirmeler.....	196
Tablo 37: Örneklem Grubun Kendini Tanımlaması İle AB Hususundaki Görüşleri.....	198
Tablo 38: Türkiye'nin AB Üyeliği İle Yaşayacağı Düşünülen Değişiklikler Hakkında Görüşülenlerin Düşünceleri	199
Tablo 39: En Uzun Süre Yaşanılan Yerleşim Birimi ve Cinsiyetlere Göre Türkiye'nin Öncelikli Olarak Bütünleşmesi Gereken Birliktelik ve Küreselleşme Hususundaki Tutumların Karşılaştırılması	200
Tablo 40: Görüşülenlerin Kendilerini Tanımladıkları Kimliklere Göre Türkiye'nin Öncelikli Olarak Bütünleşmesi Gereken Birliktelik ve Küreselleşme Hususundaki Tutumların Karşılaştırılması	203
Tablo 41: Küreselleşme Sürecinin Bazı Göstergeleri Hususunda Örneklem Kitlenin Tutumları	204
Tablo 42: Cinsiyetlere Göre Küreselleşme Sürecinin Bazı Göstergeleri Hususunda Örneklem Kitlenin Tutumları	208
Tablo 43: Görüşülenlerin Kendilerini Etnik Bir Kimlikle Tanımlayıp Tanımlamadığına Göre Küreselleşme Sürecinin Bazı Göstergeleri Hususunda Örneklem Kitlenin Tutumları	211
Tablo 44: Örneklem Kitlenin Dini ve Ahlaki Tutumları	215
Tablo 45: Örneklem Kitlenin Dini ve Ahlaki Tutumlarının Cinsiyetlere Göre Değerlendirilmesi.....	218

Tablo 46: Örneklem Kitle İçerisindeki Genlerin Kendilerini Etnik Bir Kimlikle Tanımlayıp Tanımlamamasına Göre Dini ve Ahlaki Tutumlarının Değerlendirilmesi	221
Tablo 47: Gençlerin Kültürel ve Geleneksel Değerlere Dair Tutumları	224
Tablo 48: Görüşülenlerin Cinsiyetleri İle Kültürel ve Geleneksel Değerlere Dair Tutumlarının Karşılaştırılması	228
Tablo 49: Görüşülenlerin Kendilerini Etnik Bir Kimlik İle Tanımlayıp Tanımlamama Durumu İle Kültürel ve Geleneksel Değerlere Dair Tutumların İncelenmesi	233
Tablo 50: Küreselleşme Sürecinde Gençlerin Siyasal Tutumlarının Belirlenmesi.....	237
Tablo 51: Görüşülenlerin Cinsiyetlerine Göre Küreselleşme Sürecinde Gençlerin Siyasal Tutumları	239
Tablo 52: Görüşülenlerin Kendilerini Etnik Bir Kimlikle Tanımlayıp Tanımlamamasına Göre Küreselleşme Sürecinde Gençlerin Siyasal Tutumları.....	242
Tablo 53: Gençlerin Küreselleşme Sürecinde Özgürlük ve Eşitlik Hakkındaki Tutumları.....	244
Tablo 54: Gençlerin Küreselleşme Sürecinde Özgürlük ve Eşitlik Hakkındaki Tutumlarının Cinsiyetlere Göre Karşılaştırılması.....	246
Tablo 55: Gençlerin Küreselleşme Sürecinde Özgürlük ve Eşitlik Hakkındaki Tutumlarının Kendilerini Etnik Bir Kimlikle Tanımlama veya Tanımlamamasına Göre Karşılaştırılması	248
Tablo 56: Görüşülenlerin Kendilerini Ekonomik Açıdan Gördükleri Sosyal Sınıflara Göre Küreselleşme Sürecinde Yaşanacak Olan Değişimlere Bakışları	250
Tablo 57: Görüşülenlerin Kendilerini Etnik Bir Kimlik İle Tanımlayıp Tanımlamadığına Göre Küreselleşme Sürecinde Yaşanacak Olan Değişimlere Bakışları	251
Tablo 58: Görüşülenlerin En Uzun Süre İle Yaşadıkları Yere Göre Küreselleşme Sürecinde Yaşanacak Olan Değişimlere Bakışları.....	252
Tablo 59: Küreselleşme Sürecinde Bazı Alanlarda Yaşanacak Olan Değişmeler Üzerinde Kültürel Kimlik Faktörünün Etkisi Regresyon Analizi.....	253

Tezin Başlığı: Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Gençliğin Kimlik Algısı
(Üniversite Gençliği Üzerine Bir Araştırma)

Tezin Yazarı : Serdal FİDAN

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Fikri OKUT

Ortak Danışman: Prof. Dr. Mimar TÜRKKAHRAMAN

Kabul Tarihi : 16.03.2011

Sayfa Sayısı: x1 (ön kısım) + 283 (tez) + 7 (ekler)

Anabilim Dalı : Sosyoloji

Küreselleşme, bazen dünya toplumlarının birbirine benzeme süreçlerini, buna bağlı olarak tek bir küresel kültürün ortaya çıkmasını; bazen de toplumların toplulukların ve kimliklerin kendi farklılıklarını ifade etmek için ve tanımlama sürecinde kullanılabildikleri bir kavramdır. Küreselleşme, ulus-devlet, kimlik, yerellik, kültür, özgürlük ve demokrasi gibi pek çok kavramı içerisinde barındıran ve ulus-devletlerin ve geleceğini derinden etkileyen sosyo-kültürel, siyasal ve ekonomik süreçtir. Küreselleşme sürecinde insanlar yerel ve etnik kimliklerini artık rahatça ifade edebildikleri görülmektedir. Küresel ile yerel arasındaki etkileşim, insanların kendilerini tanımlayacak yeni kimlikler inşa etmelerini belirlemektedir. Böylece birey için dinamik çok sayıda seçeneği ortaya koyan bir seçim yapma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda yaşanan çağda dini-mezhepsel, etnik, ulusal, aile ya da aşiret, türünde yerel kimlik arayışlarının olağan üstü bir yoğunluk gösterdiği söylenebilmektedir. Genel olarak 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren yaşanan süreçler karmaşası ulusal kimliklerin erozyona uğraması sürecini hızlandırmış ve ulus-devletin etkisi altında sesi kısılan diğer alt kimliklerin güçlenmesine yol açan bir yerelleşme sürecini hızlandırmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünü oluşturan kuramsal ve kavramsal çerçevede; küreselleşme kavramının mahiyeti, küreselleşmeye yönelik yaklaşımlar, küreselleşmenin boyutları, küreselleşme teorileri, Robertson, Bauman, Giddens, Wallerstein’in görüşleri doğrultusunda açıklanmaya çalışılmıştır. Yine bu bölümde kimlik kavramının mahiyeti, kimlik türleri, kimlik teorileri açıklanmış, küreselleşme kimlik etkileşimi; ulus-devlet, millî ve etnik kimlik, evrensel ve yerel bağlamında açıklanmıştır. Çalışmanın son bölümünde küreselleşmenin getirisi olan yeni kimlik algılarının tespiti ve bu bağlamda da gençliğin kimlik algıları, belirlenen örneklem grup içerisinde ölççeklerden oluşan bir anket formu vasıtasıyla analiz edilmiştir.

Küreselleşme sürecinde zaman ve mekan anlayışının ortadan kalkmasına bağlı olarak kültürel ve ulusal kimliklerin yerine yerel düzeyde politik hayatın zayıflaması bireyler için küreselleşmenin getirisi olan evrensel ve etnik kimliğin sığınma ve avuntu kaynağı olması yolunu açmıştır. Bu çalışmada Küreselleşme sürecinde Türkiye’de gençliğin kimlik algısı, belirlenen beş ölççekten oluşan bir anket vasıtasıyla analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Kimlik, Ulus-devlet, Modernizm, Gençlik

Title of the Thesis : Identity Perception of Youth in Turkey in Time Course of Globalisation (A Study on University Students)

Author : Serdal FİDAN

Supervisors: Assist Prof.Dr. Fikri OKUT
Prof.Dr.Mimar TÜRKKAHRAMAN

Date :16.03.2011

Nu. Of pages : x1 (pre text) + 283 (main body) + 7 (appendices)

Department :Sociology

Globalization is sometimes used as a term which refers to the similarisation of societies in world, thus formation of a unique global culture; and sometimes as a term that is used by societies to explain the differences and originality of their own society and identity. Globalization is a socio-cultural, political and economic continuum which includes many concepts as “nation state, localness, culture, freedom and democracy” and deeply affects the future of nation states. It is observed that people became free to express their local and ethnic identities in period of globalisation. The interaction between the global and the local results the peoples invention of new identities which they can define themselves with. Due to that, the individual has to make a choice which expresses the dynamic multioptions. According to that, it can be said that in the contemporary times, religious-sectarian, ethnic, national, family-clan based identity search is in a rush. Chaos of change which mostly took place in the last quarter of 20th century accelerated the erosion of national identities and empowered the process of localisation which helped the crystallisation of subidentities those oppressed by the nation state.

The first part of this study, which means its theoretical and conceptual frame, deals with the essence of the term of globalization, approaches on globalization, dimensions of globalization and globalization theories through the opinions of Robertson, Bauman, Giddens and Wallerstein. Again in this section, meaning of the concept of identity, types of identity and identity theories are explained; the interaction of globalization and identity, nation state, national and ethnic identity are discussed in dimensions of universality and localness. The last part of this study is peculiar to the determination of new perceptions of identity which is resulted from the globalization. In order to do that, youths perceptions of identities are tried to be analysed by surveys applied to a sample group.

Globalisation lead to the extinction of time/space conception and it enforced the weakening of local political life which resulted in the taking refuge in universal or ethnic identities. In this study youth's conception of identity in process of globalization is analyzed by using a survey which consists of five scales.

Keywords: Globalization, Identity, Nation State, Modernism, Youth

GİRİŞ

Küreselleşme bir değişim sürecini ifade eder. Her değişimde olduğu gibi mutlaka bir bedel ödenir. Toplumlar bu değişim sürecine zaman zaman şiddetli dirençler gösterse de değişim kaçınılmazdır. Değişim tümüyle sosyal yaşamı etkilemekte ve hem bireysel hem de toplumsal kimlik özellikleri bu değişimden nasibini almaktadır. Küreselleşmenin getirdiği değişim süreci bireylere yeni bakış açıları, yeni bir dil, yeni yaşam tarzları, yeni kimlikler, yeni bir sosyal yapıyı ortaya çıkarmakta ve günümüz devletlerinin sosyo kültürel açıdan yeniden yapılanmasına yol açmaktadır.

Araştırmanın Konusu

Bu çalışmanın konusu küreselleşme sürecinde Türkiye’de toplumun kimlik algısını ortaya koymaktır. Çalışmanın ampirik kısmının gençlik üzerinde yapılmasının nedeni, gençliğin toplumun aynası, toplumun geleceği olması göz önünde bulundurularak, bu bağlamda gençliğin şimdiki kimlik algısının, o toplumun gelecekteki kimlik algısı hakkında bilgi vereceği dikkate alınarak bu çalışma gençlik üzerinde yapılmıştır. Çeşitli alanlarda değişim ve dönüşümlerin yaşanmasına neden olan küreselleşme aynı zamanda yeni sorunlara da yol açmaktadır. Bunların önemlilerinden biri de kimlik sorunudur. Bu nedenle kimliğe dair yaşanan sorunları, bugünkü biçimiyle var olan küreselleşme sürecinin bir sonucu olarak tartışma zorunluluğu bulunmaktadır. Küreselleşme sürecinde kültürel ve ulusal kimlikler yerine kolektif kimlik türlerinden olan yerel ve etnik kimliklerin ön plana çıktığı görülmektedir.

Kimlik sosyal temelde kişinin sahip olduğu kültüre bağlı olarak bir var oluş ve ifade biçimin en yalın halidir. Kimlik kavramının bireysel olan içeriğinin yanı sıra toplumsal özellik kazanarak millî ölçekte kullanımı birey ve toplum etkileşimini sosyo-kültürel yönde etkilemekte ve yönlendirmektedir.

Modern dönemde ulaşım ve iletişim alanındaki yenilikler; tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş ve buna bağlı olarak da kırsal alanlardan şehirlere göç, kültür karşılaşmaları şüpesiz kimlik sorununda bir yoğunlaşma meydana getirmiştir. Küreselleşme kimlik sorunlarını arttırmaktadır. Artık siyaset büyük ölçüde kültürel kimlikler üzerinden yapılmaktadır. Hem modernlik hem de küreselleşme, geleneksel kimlik kalıplarını bozarken, yeni kimlik kalıplarını ortaya çıkarmaktadır. Bu arada

modernlik öncesinden gelen kimlikler, geleneklerini yeniden icat ederek, modernleşme ve küreselleşme sürecinde varlıklarını sürdürmeye çalışmaktadırlar. Kimliğin modern bir olgu olduğun değil, küreselleşme sürecinde tüm kimliklerin modernleştiğini söylemek daha inandırıcı olacaktır. Küreselleşme sürecinde yerel kimliklerin çözülmesi, dünya üzerinde sınır tanımayan iletişim ve ulaşım araçlarının gelişip yayılması, kültürel alış-verişin yaygınlaşması, yerel değerlerle evrensel değerlerin yoğrularak yeni kimlik anlayışlarının oluşturulması hedeflenmektedir.

Günümüzde toplumsal ilişkiler, artık bir kimsenin kimliğini kurgulaması için gerekli güvenilir dayanak noktası oluşturmamaktadır. Bu durumda kişi kendisine yeni kimlikler aramaktadır. Yeni kimlikler bireyin modernist hayatıyla ilişkili olarak bireyin parçalanmış hayatları tarafından da tetiklenmekte ve kolektif kimlik arayışları önemli sorunları ortaya çıkarmaktadır. Çünkü modernizmin, gelenek karşıtlığı üzerine kurgulanmış olması, bireyi köksüz hale getirmiştir. Geleneksel bağlarından ve köklerinden mahrum olan bireyler kolektif kimlik arayışlarında marjinal yönelişlerle kendilerini göstermektedirler. Birey, küreselleşmeyle birlikte çok fazla kimlikle karşılaşınca her kimlikte kendini aramaya başlamıştır.

Küreselleşme sürecinde teknolojik gelişmeler, sosyal hayatımızın bizim kontrolümüzde olmadığı düşüncesini vererek kimlikleri bir taraftan kırılganlaştırırken diğer taraftanda yerelleştiriyor. Bir zamanlar hâkim olan siyasal kimliklerin teklifi ve tek kültürlülük yönündeki anlayış, yerini çok kimliklilik ve çok kültürlülüğe bırakmaktadır. Şüphesiz hareketliliğin kimlik sorunlarını doğurması yeni değildir. Bütün bunlara rağmen küresel dönemde millî kimliklerin insanlar için en elverişli yaşam çerçevesini sunacağı yönünde herkes hem fikirdir. Günümüzde belirgin bir tek kimlik tarzının elverişliliği iddiası, insanlara totaliter eğilimler çağrıştırmaktadır. Küreselleşme, dünyayı algılayış biçimimizi değiştirerek, coğrafyaya bağlı ve coğrafyaya dayanan kimlikler yaratır. Kimliklerin istikrarlı ve sabit referans odakları olduğu bir dünyadan, bütün kimliklerin kuşatıldığı, tehdit altında bir dünyaya doğru yol almaktayız. Bu süreçte, dünya genelinde, kimlikleri yeniden sabitleme çabaları, bir yönüyle tamamen küreselleşmenin yarattığı şaşkınlık ve belirsizliklere bir tepkidir. Şaşkınlık ve belirsizliklere tepki olarak canlanan milli kimliklere yönelik ilgi, kendini farklı biçimlerde gösterdiği için, bunları toptan ret veya kabul kolay gözükmemektedir. Küresel süreçte yerel kimlikler arasında

bir uzlaşımın sağlanabilmesi, günümüz kimlik algısı açısından kolay görünmemektedir. Ancak bu uzlaşımın, ortak coğrafyada, ortak bir değer veya bir şemsiye kimlik etrafında sağlanması mümkündür. Türkiye açısından bu durumu değerlendirecek olursak, sahip olunan tarihsel ve kültürel değerler, nüfusun büyük kısmının neredeyse tamamının ortak dine inanması, bireylere verilen eşit anayasal hak ve özgürlükler bir kimlik çatışması oluşturacağı kanaatinde değilim. Bütün bu artı değerlerin aksine yaşananlara ve küresel propagandaların artmasına rağmen ülkemizde millî ve etnik kimlikler önemli bir gerçeklik olarak karşımızda durmaktadır. Küreselleşme çağında “zaman ve mekan” bağlamında kitle iletişim ve ulaşım ağının genişlemesi, ülke sınırlarının kalkması sonucunda insanlar bir çok kültürün etkisinde kalarak çoklu kültürel kimliklere sahip olabilirler. Ancak çok kültürlü kimlik anlayışı günümüz dünyasında çözüm bekleyen önemli sorunların başında gelmektedir. Küresel dünyanın getirisi olan çoklu kimlik anlayışı, milli kimliklerin bastırılmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda çoklu kimlik anlayışı milli kimlik ile evrensel kimlik arasında bir çatışmaya yol açmaktadır. Bu bağlamda ülkemiz için kültürel mozaik söylemleriyle bireylerde etnik kimlik anlayışı zihinlerinde canlandırılmak istenmekte ve ülkenin birlik beraberliği bir çatışma sürecine sürülmek istenmektedir.

Küreselleşme sürecinde demokrasi, insan hakları, özgürlük gibi değerler ve teknolojik gelişmeler sonrasında “zaman ve mekan” mesafesinin ortadan kalkması kimlik algısını etkilemiş, ulus-devlet yapılarını değişime zorlamış, baskın olan kültürel kimlikler yerine evrensel ve etnik kimlikler önem kazanmaya başlamıştır. Ülkemiz açısından zaman zaman etnik ve yerel ve bölgesel kimlik algıları belirse de sahip olunan ortak kültürel değerler buna imkan vermemektedir.

Araştırmanın Problemi

Dünyadaki değişimlere paralel olarak yeni kavramların ve kuramların ışığında toplumu anlamak ve açıklamak bir zorunluluk haline gelmiştir. Geçmişte sosyologlar toplumu açıklarken, sınıf ya da işbölümünü temel alan teorilerle açıklamaya çalışmışlardır. Yaşadığımız küreselleşme çağında ise toplumu açıklarken kimlik ya da kültür temelli analizlere daha çok müracaat edilmekte; etnik kimlik, ulusal kimlik, milli kimlik, kültürel kimlik, post-modern kimlik, evrensel kimlik ve değerler gibi analizlere daha çok yer verilmektedir. Günümüz devletlerinin kendilerine özgü tarihi ve toplumsal

şartlarından kaynaklanan sorunları vardır. Bu sorunlardan biri de kimliktir. Ulus-devlet yapısının korunması ve devamlılığı açısından çağın getirisi olan yeni kimlik anlayışlarının tesbiti ve buna bağlı olarak yeni siyasi anlayışların getirilmesi devletlerin geleceği açısından önem arz etmektedir.

Küreselleşme sürecinde günümüzde meydana gelen küresel ölçekli politik, ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmeler, özellikle ulus-devletin kimlik örgüsü olan kültürel kimlikler üzerinde aşındırıcı bir etki yaratmaktadır. Bu gelişme, ulus-toplumlar için aynı zamanda bir kimlik krizinin olacağı habercisidir. Bu öyle bir kriz ki, çözümünü de yaşanan sürecin içinde aramayı dayatmaktadır. Bu iddiayı haklı kılan gelişme ise, krizin küreselleşme sürecine eş zamanlı olarak ortaya çıkan “yerellikler” bağlamında yeniden kimlik inşasıyla çözülmeye çalışılmasıdır. Yerelleşmeyle birlikte farklı kültürel kimliklere kendilerini ifade edebilme ortamı doğmuştur.

Küreselleşme çağında toplumun hatta bireylerin kendilerini ifade ederken yerel, kültürel, etnik kimliklerle tanımlamaları bir ayrışma bir çözülme sorununu da beraberinde getirmektedir. Küreselleşmenin kimlik algısı üzerindeki etkilerini tespit etmek ve bu yönde yeni politikalar üretmek toplumsal yapının devamlılığı açısından önem arz etmektedir. Farklı kimlik algılamaları toplumsal yapının devamlılığı için bir problem olarak görünmektedir.

Araştırmanın Amacı, Önemi ve İçeriği

Araştırmamızın genel amacı küreselleşme ve kimlik etkileşiminde, küreselleşme sürecinde Türkiye’de gençliğin kimlik algılamalarını ortaya koymaktır. Araştırma çerçevesinde Türkiye’de toplumun kimlik algısına etki eden faktörleri ortaya koymak açısından, toplumun dinamik kesimi olan gençlik evreni içerisinden üniversite gençliği alt evren olarak alınmıştır. Gençliğin evren olarak alınmasının nedeni gençliğin toplumun geleceği ve bu bağlamda da şimdiki kimlik algılarının, o, toplumun gelecekteki kimlik algılarını belirleyeceğidir.

Küreselleşme sürecinde gençliğin kendilerini nasıl tanımladıkları nereye ait hissettikleri ve kendilerini tanımlarken nasıl bir kimlik formu kullandıklarını ve bunun dayandığı zemini tespit etmek amaçlanmıştır.

Bu bağlamda Türkiye’de gençliğin sahip olduğu kültürel değerlerin yanısıra cinsiyetlere, kırsal veya kent kökenli olma durumuna, gelir düzeyine, bölgelere ve demografik özelliklere göre gençliğin sosyo-kültürel, siyasi, dini, milli ve etnik kimlik algılamalarındaki farklılaşmalar ortaya konularak bu ekseninde gençliğin kimlik algılamaları, toplumun kimlik algılama düzeyini belirleyen veya ona etki eden faktörleri ortaya koymak amaçlanmıştır.

Türkiye’de toplumun kimlik algısını belirleyen veya bu algıya etki eden faktörlerin belirlenmesi, öncelikle sosyal ve siyasal ve kültürel anlamda yaşanacak kimlik algılamalarının ve toplumda yaşanacak farklı kimlik anlayışlarına gelişebilecek reaksiyonların şiddetinin belirlenmesi bakımından önem arz etmektedir. Çünkü toplumun kimlik algılamalarını belirleyen ve bu algılamalara etki eden faktörlerin belirlenmesi toplumun gerçek anlamda tanınması için de önemlidir. Bu bakımdan küreselleşmenin getirdiği evrensel, yerel, etnik ve milli kimlik, ulus-devletin geleceği açısından önem göstermektedir. Kimlik algısına ilişkin söylemlerini belirlemeyi ve belirlenen durumun sosyal ve kültürel açıdan taşıdığı potansiyeli açığa çıkarmayı; mevcut durumun geçerli bir şekilde analiz edilmesini ve böylelikle sorunların doğru tespitinin yapılarak çözüm üretme noktasındaki ilgili kuruluşların çalışmalarına katkı sağlayacak bilgiler sunmayı hedeflemektedir. Geliştirilecek politikalarla, bu sürecin bir çözümleme bir çatışma sürecinden bir bütünleşme sürecine dönüştürülmesi mümkün olacaktır.

Bu bakış açısına göre şekillenmiş olan çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm araştırmanın kuramsal ve kavramsal çerçevesini oluşturmaktadır. Bu bölümde üç ana kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda küreselleşme kavramı ele alınmış küreselleşmenin boyutları, küreselleşme yaklaşımları ve küreselleşme teorileri Robertson, Giddens, Bauman ve Wallerstein’in görüşleri doğrultusunda açıklanmaya çalışılmıştır.

Birinci bölümün ikinci kısmında kimlik kavramı ele alınmış, kimliğin özelliklerini açıklayarak, bireysel kimlik, kolektif kimlik, etnik kimlik, milli kimlik, ulusal kimlik ve sosyal kimlik hakkında tanımlamalar yaparak, kimlik teorileri ayrıntılı şekilde açıklanmıştır.

Birinci bölümün üçüncü kısmında Küreselleşme kimlik etkileşimi göz önüne alınarak geleneksel, modern ve post-modern dönemde kimlik etkileşimi açıklanarak, küreselleşme- ulus-devlet, küreselleşme etnik kimlik, küreselleşme milli kimlik ve küreselleşme ve yerelleşme etkileşimi açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünü yöntem kısmı oluşturmuştur. Bu bölümde öncelikle araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme ortaya konulmuştur. Araştırmanın hipotezleri, varsayımları ve belli sınırlılıklar ortaya konularak veri toplama tekniği hakkında bilgiler sunulmuştur. Yine bu bölümde veri toplama tekniği olarak kullanılan anket formundaki ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirlik analizi yapılarak, verilerin analizi hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırmanın son bölümünde tezimiz çerçevesinde ele alınan konular ekseninde elde edilen veriler yorumlanarak değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu bölümde öncelikle örneklem grubun demografik özellikleri ortaya konulmuş ve kullanılan ölçeklerin genel analizi ile belirlenen değişkenler bağlamında analizler yer almıştır. Bu bölümün son kısmında araştırma verileri çerçevesinde ve kullanılan ölçekler genelinde, küreselleşme sürecinde örneklem grubun kimlik algısı ve bu algıya etki eden faktörler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM 1: KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Küreselleşme

1.1.1. Küreselleşme Kavramı ve Tanımları

Küreselleşmenin ne olduğu konusunda bir konsensüsün (uzlaşmanın) varlığından söz etmek mümkün değildir. Bu bağlamda küreselleşme olgusu hakkında, iktisadi, kültürel, sosyal, siyasal vb. değerler göz önünde bulundurularak birçok tanım yapılmıştır (Kılavuz, 2002:192). Nereden başlatılırsa başlatılsın, küreselleşme, dünya gündemini yirminci yüzyılın son çeyreğinden beri etkileyen ve meşgul eden bir olgudur. İnsanlığı bu kadar çok meşgul etmesi sebebiyle, artık harc-ı âlem bir terim olmayı başarmış, sokakta, mecliste ve yaşanan her ortamda yaygınlaşmış ama literatüre girişi 1960'lı yıllara rastlayan yeni bir kavramdır (Koç, 2004:2). Bu bağlamda küreselleşmenin ilişkili olduğu bütün alanlar dikkate alınarak bir tanım yapılmaya çalışılmış bu yüzdende temel alınan değer bağlamında yüzlerce tanımla yapılmıştır. Bu çerçevede küreselleşmenin objektif bir tanımı olmamasına karşın birçok subjektif tanımı olduğu görülmektedir.

Globalleşme sözcüğü, Türkçe'de "globalleşme" veya küreselleşme" olarak kullanılmaktadır. 1960'larda dünyalık, evrensellik, genellik anlamında kullanılırken, özellikle Kanadalı sosyoloji profesörü Marshall McLuhan tarafından, 1963 yılında "küresel köy" kavramının ortaya atılmasıyla yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır (Giddens, 2000b:631; Başkaya, 2005:325). Bu çerçevede Robertson, 1985 yılında yazdığı bir makaleyle toplumbilimde küreselleşme kavramını ilk olarak kullanması ve tartışmaya açmasıyla tanınmıştır (Kızılcılık, 2003:3). Küreselleşme söylemlerinin gündemi yoğun bir şekilde meşgul ettiği dönem ise Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla dünyanın tek kutup etrafında şekillenmeye başladığı ve "Yeni Dünya Düzeni" söylemlerinin dünyaya empoze edildiği 1990'lı yıllara denk düşmektedir (Şen, 2004:123-124). Beck'e göre "globalleşmeyi yerelleşmeyle, bütünleşmeyi parçalanmayla, merkezileşmeyi adem-i merkezileşmeyle bir arada düşünmemiz gerekir". Bu bağlamda öncelikle "globalizm", "globalite" ve "globalleşme" olarak üç terim ayırt edilmelidir. "Globalizm", globalleşmenin ekonomiye indirgenmiş tek boyutlu bir zihinsel algılanmasına dayanmaktadır. Kültür, siyaset, sivil toplum oluşumları dünya pazar ekonomisinin hâkimiyetine tabi olduğunu meşrulaştıran bir

algılamadır. “Globalite”, bir dünya toplumu anlayışı doğrultusunda ülkelerin birbirine çok boyutlu ilişkiler ağı içinde bağlı hale gelmeleri durumudur. Bu bağlılığı artıranda kitle iletişim araçlarıdır. “Globalleşme” ise, kültür, ekonomi, politika ve sivil toplum oluşumlarını yan yana fakat birbirine indirgenmeyecek şekilde var eden millet aşırı bir süreçtir. Bu bağlamda globalleşmeden söz edildiğinde ulus devletlerin rolünü arka plana iten millet aşırı aktörlerin rol aldığı bir süreci tanımlamış oluruz (Sarıbay, 2004:18-19) . Globalleşme, globalizm ve globalleşmeyeide içine alan daha geniş bir kavramdır.

Dünya üzerindeki toplumların, sahip oldukları değerleri ve yapıları bütünüyle değiştiren ve dönüştüren küreselleşme, aslında, yeni olmayan bir olgudur. Küreselleşme, çok uzun bir tarihsel arka planda gerçekleşmiş olan sosyal olaylar dizisinin günümüzde sürat ve yapı olarak farklılaştığı bir serüvendir. Bu yolculuğun, şu anda bulunulan istasyondan hangi yöne doğru gidebileceği meçhul olmak ile birlikte, alacağı yol, büyük oranda, şu anda bulunduğu istasyonda bekleyenler ve trene binmiş olanların sosyal, psikolojik ve kültürel, siyasal ve ekonomik anlamdaki tutumlarına bağlıdır (Talas ve Aksoy, 2009:148). Bu çerçevede küreselleşme olgusunun yeni bir olgu olmadığı, geçmişten gelen bir sürekliliğinin var olduğu ve hala devam eden bir süreç olduğu görülmektedir. Ancak bu sürecin beraberinde getirdiği müsbet ve menfi durumlar sayesinde toplumları etkilediği ve kaçınılmaz bir süreç olduğu görülmektedir.

Küreselleşmenin birbiriyle ilişkili üç unsurdan oluştuğu söylenebilir; piyasaların genişlemesi, devletlere ve kurumlara meydan okuması ve yeni sosyal ve politik akımların doğuşu. Bunlar birbirlerini ikame eden teorik yaklaşımlar olmayıp, küreselleşmenin farklı yönlerini ifade ederler. Küreselleşme özünde devletler ve toplumlar arası bir çerçeveye sahiptir. Bu bağlamda, uluslararası politika ve ekonomiye olan etkisi bakımından daha çok şu yönleriyle ele alınmaktadır: Bu yönler ise uluslu şirketler ve yatırımlar, uluslararası ticaret ve bölgecilik, küresel finans ve para, ulusal karar verme, aktörlerin düşünme modları, küresel sivil toplum ve uluslararası kurumlardır. Küreselleşmeyi uygarlaşmanın yeni formu olarak değerlendiren görüşler ise; batılılaşma, modernleşme ve küreselleşme kavramları, uygarlaşma kavramının değişen yüzleridir (Toprak, 2001:9). Bu yüzler 19. yüzyılda Batılılaşma, 20. yüzyılda modernleşme ve bu yüz yılın son çeyreğinde de küreselleşme olarak nitelendirilmiştir.

Küreselmeyi tanımlayanlar çeşitli etkenleri temel olarak tanımlama yapmışlardır. Steger (2004:27-31), küreselleşme olgusunun temelinde dört farklı özelliğın var olduğunu belirtir.

1- Geleneksel, siyasi, kültürel ve coğrafi sınırları giderek aşan yeni toplumsal ağların ve faaliyetlerin yaratılmasını ve mevcut olanın çoğaltılmasını içermektedir.

2- Toplumsal ilişkilerin, faaliyetlerin ve karşılıklı bağımlılıkların genişlemesinde ve yayılmasında etkilidir.

3- Toplumsal değışmelerin ve faaliyetlerin yoğunlaşması ve hız kazanmasını içermektedir.

4- Karşılıklı toplumsal ilişkilerin ve bağımlılıkların meydana gelmesi, yayılması ve yaygınlaşması oranlarında artış meydana gelmesidir.

Küreselleşme hakkında yapılan tanımlar genelde Steger'in belirttiğı özellikler dikkate alınarak yapılmıştır.

Giddens, iletişim ve teknoloji sayesinde dünyanın küçülmesini dikkate alarak küreselleşme kavramını, kendi toplumsal kuramı içine sokar ve “uzak yerellikleri birbirine, yerel oluşumların kilometrelerce ötedeki olaylarla bilinçlendirildiğı ya da bunun tam tersinin söz konusu olduğu yollarla bağlayan dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması” olarak tanımlar¹ (Giddens, 1998:59-77). Benzer bir tanımlamayı da Aslanoğlu yapmıştır. O'na göre bu kavram dünyanın sıkışması ve tek bir yer olarak algılama bilincinin artışı demektir (Aslanoğlu, 1998:124-125). İnsan ilişkileri, ekonomik, siyasal, kültürel ve toplumsal örgütlenmelerle, yerel ölçekten bölgelerarası ölçeğre ve buradan da kıtalararası ve küresel ölçeğre yayılmaktadır. Bu bağlamda küreselleşme yerkürenin değışik bölgelerindeki toplulukların günlük yaşamlarının birbiriyle karşılıklı etkileşim içerisine girmesi, yerel toplulukların karar ve uygulamaları ile küre üzerindeki diğeri toplulukları etkileyebilme güçlerinin doğması ve çok yönlü

¹ Modernliğin küresel çapta yayılması anlamında küreselleşmenin belki de en güçlü savunucusu Giddens'tir. Kendisine bu çalışmada bu kadar çok atıfta bulunulmasının nedeni budur. Giddens'ın çalışması, tarihsel dönemselleştirmeye dair tüm tereddütlere rağmen, modernliğin toplumsal ve kültürel özelliklerinin, yani “zaman-mekan” uzaklaşmasının ve yerinden çıkarmanın dinamizminin, çağdaş karmaşık bağlantılılık fenomenlerine ilişkin ilgi çekici açıklamalar sunduğunu göstermektedir.

ilişkiler yumağının oluşması anlamına gelmektedir (Coşkun, 2002:10). Bu etkileşimi ve yakınlaşmayı sağlayan baş etken ise teknolojik gelişmelerdir.

Bauman'a göre "son zamanların moda kavramı haline gelen küreselleşmede ifadesini bulan şey, her şeyin kontrolden çıkması ile ilgili yeni ve rahatsız edici histir. Küreselleşme fikrinin taşıdığı en derin anlam, dünya meselelerinin belirsiz, ele avuca sığmaz ve kendi başına buyruk doğasıdır. Bir merkezin, bir kontrol masasının, bir yönetim kurulunun, bir idari büronun yokluğudur. Küreselleşme, "yenidünya düzensizliğinin" başka bir adıdır. Küreselleşme, hepimizin ya da en azından içimizden en becerikli ve girişken olanların yapmayı istediği ya da umut ettiği şeylerle ilgili değildir. Hepimizin başına gelen şeylerle ilgilidir (Bauman, 2006:69-70).

Bauman küreselleşme sürecini "belirsizlik" olarak görür ve bütün her şeyin değiştiğini ve değişen şeylerin ne olacağını belli olmağını belirtir. Bu değişim sürecinin toplumsal ve bireysel yaşamı derinden etkilediğini belirtir.

Küreselleşmeyi bir sömürü düzeni, emperyalizmin yeni yüzü olarak görenlerde vardır. Bu çerçevede küreselleşme terimi, bir süreci, sistemi, durumu, gücü ve dönemi tanımlamak için kullanılmıştır. Küreselliği dünyanın başarılı bir şekilde sömürgeleştirilmesinin ortaya çıkardığı yeni bir toplumsal dönüşüm olarak tanımlayabiliriz. Aynı zamanda küreselleşme terimini içinde bulunduğumuz toplumsal durumu ve bu durumu, küreselliğe dönüştüren süreçleri ifade etmek için de kullanabiliriz (Steger, 2006:24-25). Küreselleşme sadece olumlu değişimleri ifade etmez. Küreselleşmenin "yeni dünya sömürü düzeni" olduğunu söyleyebiliriz. Küreselleşmeyi askeri müdahalelerle ülkeleri işgal etme ve sömürme düzeninin daha yumuşak şekli olarak görebiliriz.

Küreselleşme en anlaşılır biçimde, "İnsanlığın gelişiminde, dünya çapında bir bilincin ortaya çıkmasına neden olan ekonomi, toplum, siyaset ve kültür, kimlik ve yerellik alanlarındaki alt süreçlerin çelişkili dayatmalarıyla yönlendirilen ve desteklenen belirli tarihsel bir aşama" olarak tanımlanabilir. Bu tanımlama, küreselleşmeyi alt süreçlerden oluşan tarihsel bir süreç ve dünya çapında bir bilincin ortaya çıkmasına neden olan bir olgu olarak görmektedir (Ateş, 2006:28).

"Mekân"ın toplumsal ve kültürel olarak dayattığı kısıtlamaların azaldığı, insanların ise bu kısıtlamayı giderek daha çok fark etmeye başladıkları bir toplumsal süreç olan küresellik, yeni bir bilinç şekillenmesidir" (Marshall, 2003:449-450). "Küreselleşme en basit tanımıyla dünyadaki örgüt ve insanların birbirine bağlanmasıdır" (Özkalp ve Kirel,

2000:169). Aynı zamanda o, “geleceği görebilme çabasının adıdır” (Usta, 2003:180). “Küreselleşme, her alanda mesafenin daha az önemli hale gelerek, siyasal ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda dünyanın daha çok bütünleşmesidir. Tek yanlı bir süreç olmayıp daha çok diyalektik bir süreçte, zıt eğilimleri de ihtiva ederek gelişmektedir” (Bozkurt, 2000:30). “Küreselleşme, dünyadaki farklı halklar, bölgeler ve ülkeler arasında artan karşılıklı bağımlılık ya da dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşmasıdır” (Giddens, 2000:619). Bugünkü küreselleşmeyi ortaya çıkaran teknolojik, ideolojik ve ekonomik faktörlerdir (Bozkurt, 2000:26-28). Küreselleşme Batı değerlerinin dünya geneline hızla yayılmasıdır (Coşkun, 2002:43). Bu çerçevede “zaman ve mekan” uzaklığının teknolojik gelişmelerle ortadan kalkması ve buna paralel olarak artan karşılıklı ilişkilerin, ekonomiden siyasete, siyasetten kültürel değerlere kadar yayılmasıdır. Bu sayede yerel ve ulusal olan değerler yerine Batının tüm dünyaya dikte ettirmeğe çalıştığı kendi değerlerini yaymaktadır. Bu süreçte temel direnç noktası olan ulus ve ulus-devletler her yönüyle yıpratılmaya çalışılmaktadır.

20. yüzyılın sonunda iletişim, ulaşım ve bilgi alanlarındaki gelişmeler ve ekonominin giderek uluslararasılaşması sonucunda dünya küresel bir toplum ve küresel bir pazar haline gelmiştir. Küreselleşme ulusal sınırları aşan dünya çapında etkileri olan ve toplumları teknoloji, siyaset, hukuk, ekonomi, kültür, çevre, gibi alanlardaki gelişmeler sonucunda zaman ve mekân sınırı tanımadan birbirine bağlayan süreçleri betimleyen bir kavramdır (Güvenç, 1998:318).

En genel anlamıyla dünyanın bir bütün olarak küçültülmesi diye tanımlanan küreselleşme, yerelliklerin irtibatını kapsar. Küreselleşme ayrıca, geleneğin icadı düşüncesiyle aynı genel anlamda, yerelliğin icadı ve onun tahayyülünü de içine alır (Robertson, 1996:127). Robertson küresellik sorununu nesnel ve öznel süreçler olarak belirtir. Bu bağlamda küreselleşme, hem dünyanın küçülerek yoğunlaşmasına, hem de bir bütün olarak dünya bilincindeki yoğunlaşmaya gönderme yapan bir terimdir. Küreselleşme olgusu dünya düzeninde köklü değişikliği ifade eder. Bir olgu farklı ve çok sayıda insanı ve toplumu aynı anda etkiliyorsa bu sistem küreselleşme olarak adlandırılabilir (Friedman, 1999:16-17; 45-83). Bu çerçevede küreselleşme, yerel oluşumların millerce ötedeki olaylarla biçimlendirildiği ya da yerel bir olayın dünya çapındaki etkileri veya dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması olarak tanımlanabilir.

Giddens’a göre küreselleşme kavramı en iyi şekilde “zaman ve mekânın” birbirinden

ayrılmasının temel boyutlarının ifadesi olarak anlaşılmalıdır (Giddens, 1998:66-71). Küreselleşmeyi “zaman-mekân sıkışması” olarak tanımlayan Harvey’de, bu sıkışma sonucunda çok köklü değişikliklerin olduğunu vurgular. Harvey “sıkışma” terimiyle “hayatın hızının artışı”nı ve “mekansal engellerin aşılması”nı ifade eder (Harvey, 1999: 270-271). Yani modernizm sonrası gelişmenin en önemli iki unsuru zaman ve mekân anlayışının değişmesidir (Yılmaz, 2004:184). Giddens, küreselleşmeyi modernliğin dünya sathına yayılması olarak görür. Bu yönüyle küreselleşme, modernliğin genişlemesidir (Giddens, 1998:66-71). Bu bağlamda küreselleşme, modernliğin bir sonucu olarak görülür, küreselleşmenin tarihini çok eskilerden başlatan görüşlerinde reddini ifade eder.

"Küreselleşme kavramı bugün ekonomiden siyasete, kültürden sanata, cinsellikten moda topluma ve yaşamla ilgili hemen her alandaki değişimi ve dönüşümü ifade etmek için kullanılan bir sembol haline getirilmiştir" (Soyak, 2002:7).

Koçdemir (2002:254-255) bunları göz önünde bulundurarak küreselleşmenin sosyolojik tanımını yapar.

Küreselleşme; mahalli kültürlerin ve geleneksel toplumsal bağların çözüldüğü, milli devletlerin belirleyiciliğinin azaldığı, ulus ve ulus-devletlerin tartışıldığı, sosyal devletin gittikçe küçüldüğü, gruplar ve kişiler arasındaki her türlü ilişkinin kolaylaşıp yaygınlaştığı, geleneksel kültürel değerlerin fonsiyonunun azaldığı, üretimin ve bölüşümünün yeni bir dönüşüm içine girdiği, gerek toplumlar arasında gerekse aynı toplum içindeki sürtüşmelerin yayılma tehlikesinin her zamankinden daha çok olduğu, sınırların ve geleneksel aktörlerin azaldığı, farklı bir bireyselciğin geçerli olduğu, geleneksel toplumsal kurumların fonksiyonlarını yitirdikleri, dayanışmanın azaldığı, küresel ekonomik rekabetin belirleyici olduğu, kimlik, yerellik ve evrensellik tartışmalarının hız kazandığı ve değerler sistemi henüz ortaya konmamış bir süreç olarak ifade edilebilir.

Bu bağlamda küreselleşmenin geleneksel yapıdan modern yapıya doğru bir değişimi ifade eden, toplumları siyasetten kültüre, ekonomiden bireysel yaşama kadar her yönüyle etkileyen bir süreç olduğu görülmektedir. Bu süreç kimi toplumları olumlu yönde etkilerken kimi toplumları da olumsuz yönde etkilemektedir.

Bilimin ve teknolojinin artan önemini dikkate alanlar ise küreselleşmeyi, teknolojiye dayalı bir toplum, coğrafyanın ve ham maddenin öneminin büyük ölçüde azaldığı, teknolojik yeniliklerin tarihi hızlandırdığı ve değişimin hızlı olduğu bir süreç olarak görürler. Değişimin itici gücü ise bilgi ve teknolojidir (Yılmaz, 2004:31). Bu süreçte,

hızlı bilgi akışı ve bu bilginin herkes tarafından ulaşılabilir olması bu sürecin “belirsizlik” olarak tanınmasında etkilidir. Küreselleşmede bu bilgiyi kontrol edenler, kendi arzuladıkları şekilde dünyayı yönetmekte, diğerleri ise bu yönetim şekline razı olmaktadır. Bülbül’e göre ise küreselleşme, “kıtalar arası veya bölgeler arası akımlar ve faaliyet ağları, etkileşimler ve güç kullanımı üreten “genişleme, yoğunluk, hız ve etkileri açısından değerlendirildiği” toplumsal ilişkilerin ve işlemlerin uzamsal organizasyonlarındaki dönüşümü içinde barındıran bir süreçtir” (Bülbül, 2006a:23).

Teknolojik değişim ilk ve en geniş etkisini üretim düzenini değiştirme üzerinde hissettirmiştir. Üretim ve ticaret düzeninin değişmesi ise insanların tutum ve davranışlarından kültürlerine kadar her alanda değişiminin kendisini hissettirmesidir (Şaylan, 2003:123-169). Esas itibarıyla iletişim ve bilişim devrimiyle ilişkili bir olgu iken, Sovyetler Birliğinin dağılması ve bu duruma bağlı olarak Soğuk Savaşın sona ermesi de bu süreçte önemli rol oynamaktadır (Kongar, 2002:29). Bu bağlamda küreselleşme, iki kutuplu yapı ile siyasal ve ekonomik engellerin ortadan kalkmasına tekabül eder. Bu şekilde dünya “küresel bir köy” haline gelmiştir. Bu “küresel köy” tek bir siyasal gücün etkin olduğu, ABD’nin ve AB’nin askeri ve ekonomik üstünlüğüne işaret eden, temelde tarım ve sanayi devrimlerinden sonra ortaya çıkan iletişim ve bilişim devriminin bir devamıdır (Yılmaz, 2004:22-23).

Siyasal değişimleri, gelişimleri ve oluşumları göz önünde bulunduranlara göre ise, (küreselcilik) küreselleşme, ideolojik ve politik bir tutumdur (Koçdemir, 2002:251-253). Bu doğrultu bağlamında “küreselleşmenin belirsiz ve hala işleyen bir süreç olduğu bu durumdan kimileri çok iyi nasiplenmekte kimileri ise dışlanmakta” (Uşak, 2003:271-368) olduğu görüşleri de mevcuttur. “Küreselleşme, önceki dönemlerinden farklılık arz ederek, toplumların sanayi toplumundan enformasyon toplumuna dönüştüğü, ulus-devletler yerine bölgesel devletler ve küresel hâkimiyetin geçtiği, beraberinde etnik farkındalık ve federalleşmenin canlandığı, devlet yerine şirketlerin ön plana çıktığı, şirketlerin hem ekonomik hem de siyasal güce sahip olduğu, geleneksel toplum yapılarının ve cemaatlerin parçalandığı bir döneme işaret etmektedir” (Yılmaz, 2004:11). Küreselleşme nüfus artışı, göçler, ticaret ve gezgincilik, turizm gibi doğal etkenler, olgular ve ihtiyaçlarla insanlığın kendi kendine bütünleşmesini içerir. Bu açıdan bakacak olursak küreselleşme tekâmülcü açıdan sürekli bir gelişimi ifade etmektedir.

Ancak bu gelişim süreci ulus-devlet yapısının parçalanmasını kolaylaştırarak daha basit bir şekilde sömürülmeyi ve idare edilmeyi gerektiren oluşumların ortaya konması sürecini doğurmaktadır.

Küresel güçlerin eskiden kullandıkları sömürgecilik, emperyalizm kavramları yerine bugün “küreselleştirme” kavramını kullanmaktadırlar. Küreselleştirme, baskın bir siyasi ve ideolojik gücün kendi değerleri etrafında ve belirli amaçlar için doğrudan ve dolaylı yollarla belirlenen bir plana göre sevk ve idare etmeyi amaçlar. Buna yakın kavramlar ise, sosyal darvinizm, evrensellik, sosyalizm, faşizm, kapitalizm ve komünizm’dir (Bayrakdar, 2003:150). Nereye doğru yol alacağı belli olmasına rağmen nihai sonucunun ne olacağı yine bilinmemektedir. Bununla beraber, her ülkede her yerde aynı dönüşümleri ve değişimleri göstermemektedir, ülkelerin farklı tecrübe ve deneyimlerine göre farklı küreselleşme süreçleri yaşanmakla beraber (Falk, 2003:92; Yılmaz, 2004: 163), bu bağlamda doğal olarak bugünkü süreçte “saf bir kültür veya medeniyet bulunamamaktadır” (Aslanoğlu, 1998:273). “Bütün bunlara rağmen küreselleşmeyi neyin izleyeceği hala meçhul” (Brecher ve diğ, 2002:15) bir durum olarak karşımızda durmaktadır.

Küreselleşme, bazen dünya toplumlarının birbirine benzeme süreçlerini, buna bağlı olarak tek bir küresel kültürün ortaya çıkmasını; bazen de toplumların toplulukların ve kimliklerin kendi farklılıklarını ifade etmek için tanımlama sürecinde kullanılabildikleri bir kavramdır (Keyman ve Sarıbay, 1998:9). Küreselleşme, tek tip kültür ve dünya vatandaşlığını sağlayıp, tek bir küresel pazarın yaratılmasını amaçlamaktadır. Küreselleşme kavramın özünde dışa açılma vardır. Bu anlamıyla evrensel olandan yana tavır korken, yerel olan her şeyin karşıtıdır. Yerelliğin kapalı ve içe dönük karakterinin küreselleşmeyle aşılabileceği amaçlanmaktadır (Doğan, 1998:98). “Küreselleşme adalet, yoksulluk, demokrasi, kimlik, yerellik gibi pek çok kavramı içerisinde barındıran ve ulus-devletlerin geleceğini derinden etkileyen sosyo-kültürel, siyasal ve ekonomik süreçtir” (Tokol, 2000:132).

Küreselleşmenin karşılıklı bağımlılığa ilişkin özelliği bireysel ve ortak kimliklere yavaş yavaş sirayet eder Dünyada karşılıklı bağımlılık ve değişimleri meydana getiren, çoğaltan ve yaygınlaştıran toplumsal süreçlerin çok boyutlu birlikteliği küreselleşme olarak adlandırılır. Bu süreçler aynı zamanda insanların yerel olan ile uzakta olan

arasındaki bağılıklardaki güçlenmeyi giderek daha çok fark etmelerini sağlamaktadır. Küreselleşme formel işlemeyen bir süreçtir. Bu bağlamda dünyanın farklı yerlerinde yaşayanlar bu süreçteki hızlı dönüşümden farklı şekillerde etkilenmektedirler (Steger, 2006:27-32).

Vatandaş'a (2002:4-5) göre, küreselleşme değişik süreçlerde gerçekleşen bir çatışmalar düzeneğidir. Bu düzeneğin ana eksenlerini ise şunlar oluşturmaktadır.

Küreselleşmeye Karşı Tekilleşme: Küreselleşme ulus-devleti, üretim ve işletme süreçlerini, tüketici yönelimlerini, modern yaşamın belli alanlarını evrenselleştirse dahi aynı zamanda farkın/farklılıkların canlandırılmasını ifade etmeye çabalayarak tekilleşmeyi de teşvik etmektedir.

Homojenleşmeye Karşı Farklılaşma: Küreselleşme dünyadaki toplumsal yaşamda belli bir ayrışma yaratma eğilimindedir. Diğer yandan ise bu ayrışma küreselin genel koşullarına göre içselleşmesi ve yeniden eklenmesine yol açmaktadır.

Bütünleşmeye Karşı Parçalanma: Küreselleşme bütün coğrafi sınırları ortadan kaldırarak birleştiren ve aynı zamanda bölgesel ve ulus aşırı cemaat ya da örgütlenme biçimleri yaratır. Küreselleşme ulus-devlet sınırlarını bölmekte ve parçalamaktadır.

Merkezileşmeye Karşı Adem-i Merkezileşme: Küreselleşme uluslarüstü politik örgütlenmeler ve büyük şirketleri aracılığıyla, iktidarın, bilginin, enformasyonun, sermayenin, kültürün vb. yoğunlaşmasını kolaylaştırırken, aynı zamanda kendi oluşumlarını ve sonraki gelişmelerini etkileyecek güçler üzerinde daha çok iktidar sahibi olmaya çalışan yerel kuruluşlar, cemaatler ve gruplar gibi güçlü bir ademi merkezileşme dinamikleri yaratmaktadır. Yani evrenselleşmeye karşı yerelleşmeye de beraberinde getirmektedir.

Yanyana Bulunmaya Karşı Eşzamanlı bulunma: Küreselleşme farklı kültürlerin, yaşam tarzlarının ve toplumsal pratiklerin yanyana bulunmasını gerektirir. Bu durum sosyo-kültürel farkları ve ön yargıları birleştirir.

Ekonomik değerleri göz önünde bulunduranlara göre, "küreselleşme, sermayenin belirli ellerde yoğunlaşmasına ve merkezileşmesine dayanan eşitlikçi olmayan bir sistemin adıdır. Sermayenin yoğunlaştığı ve merkezileştiği ülkeler, teknoloji, finans ve medya

tekelleri gibi kurumları sayesinde dünya ölçeğinde gelir dağılımı eşitsizliğini ve hiyerarşisini derinleştirir, çevre ülke sanayilerini bir çeşit taşeron konumuna indirger ve önemsizleştir” (Amin, 2000:44). Bu bağlamda küreselleşme “bir pazar, bir üretim sistemi ve bir kültür anlayışının uzantısıdır. Kapitalizmin görsel medyalar aracılığıyla kurduğu egemenliğin ayrıca bir alt yapıyla tüm dünyaya yayılması tasarımıdır”. (Kahraman, 2007:129; Keyman, 2002:83-109).

Tatar, (2007:30-31) “ekonomik olarak başlayan küreselleşme fırtınası bugün artık, toplumları sosyal ve kültürel boyutuyla da etkilemektedir”. Bu bağlamda küreselleşme, dünyanın neresinde bir değer varsa alınıp, üretim bandından geçirilerek bir metaya dönüştürmek suretiyle bütün dünyaya pazarlanmasıdır. Küreselleşme sadece malların belirli merkezlerden dünyaya yayılma mücadelesini anlatmaz, aynı zamanda kavramların istilasını da ifade eder. Esasında ürünlerin ve malların istilasını, evvela kavramlarla başlamakta ve yine onlarla bitmektedir. Bu kavramların başında demokrasi ve özgürlük gelmektedir. Öyle ki, askeri istilalar bile söz konusu kavramlar aracılığıyla meşruiyet zemini inşa edilerek gerçekleştirilmektedir. Küreselleşme, kendisini kaçınılmaz yegâne gerçeklik olarak takdim etmektedir.

Şen’e (2004:180-181) göre, küreselleşme batı değerlerinin dünya geneline hızla yayılmasıdır. Küreselleşme; ekonomik, toplumsal, siyasî ve kültürel değerlerin ve bu değerler çerçevesinde oluşmuş birikimlerin millî sınırlar dışına taşarak dünya geneline yayılmasıdır. Bu bakış açısına göre küreselleşme, ülkeler arasındaki fiziksel ve ekonomik egemenliklerin törpülenmesi anlamına gelir. Küreselleşme, farklı toplumsal kültürlerin ve inançların daha yakından tanınması, ülkeler arasındaki her türlü ilişkilerin yaygınlaşması ve yoğunlaşması, ideolojik ayrımlara dayalı kutupların ortadan kalkması sonucunu doğuran kaçınılmaz bir süreçtir. Küreselleşme kavramının soğuk savaş sonrası kapitalist dünyanın kazandığı ideolojik savaşı ekonomik alanda da gerçekleştirmek ve bu üstünlüğü tüm dünyaya hâkim kılmak için uluslararası sermaye tarafından başlatılan bir süreç olduğuna ilişkin tanımlar da özellikle Marxist yazarlar tarafından kullanılmaktadır. Bu bağlamda küreselleşme; kumanda ekonomisinin küçülmesi, devletin bütün sosyal ve ekonomik ilişkilerden vazgeçmesi, bunun yanında da ulusal pazarın dünya ölçeğinde tek pazar haline gelmesidir.

Keyman (1997:286), Robertson, Giddens, Bauman, Wallerstein, Harvet, Back, Turner, Hirst ve Thompson gibi küreselleşme üzerine çalışan düşünürlerin çalışmaları arasında farklılıklara rağmen ortak görüşlerini beş önemli noktada toplamıştır.

- 1990'lı yıllarda gelişen küreselleşme kuramı ekonomik, kültürel ve siyasal boyuttan ziyade “çok nedensellik” ve “çok boyutluluk” içinde hareket eder.

- Küreselleşme sürecinin en temel niteliği “zaman-mekan” ilişkisinde gündeme gelen radikal dönüşümlerdir. Küreselleşme bu anlamda toplumsal ilişkilerin dünya yüzeyinde “yoğunlaşmasıyla” ortaya çıkan bir zaman-mekan sıkışmasını niteler.

- Küreselleşme sadece büyük ölçekli sistemlerle değil, toplumsal deneyim, dönüşüm ve değişimlerle ilişkilidir. Bu bağlamda küreselleşme günlük yaşam, deneyim ve pratiklerin kurucu öğelerinden biri olarak ele alınabilir.

- Küreselleşme dışarıda olan bir süreci değil içeride olan günlük yaşam sürecini ihtiva eder. Ancak bu süreçler çoğu zaman çelişkileri içeren çatışma, kopuş, yeni sınıflandırma ve ayrıştırma mekanizmaları yaratan bir nitelik taşır.

- Küreselleşme, yerel, ulusal ve uluslararası ilişkiler ağı içinde gündeme gelmiş bir belirsizlik durumunu tanımlar. Toplumsal ilişkilerin belirsizlik oluşturduğu ve dolayısıyla bireylerinde güvensizlik içinde yaşadığı bir süreci ihtiva eder.

Küreselleşme günümüzde iki farklı olguya işaret etmektedir. Birincisi siyasi, toplumsal, kültürel ve ekonomik faaliyetler zincirinin birçok halkasının giderek bölgelerarası ve uluslararası niteliğe bürünmesi, ikincisi devletler ve topluluklar arasında karşılıklı etkileşim ve bağıllık düzeyinde yoğunlaşma gözlenmesidir.

Görüldüğü gibi, kültürel, ekonomik, teknolojik, sosyal ve kültürel yönleriyle küreselleşmenin birçok tanımı yapılmış, ancak bu tanımlar üzerinde bir ortak bir tanım yapılamamıştır. Buna rağmen küreselleşme yaşanan çağı bütün yönleriyle etkileyen ve bu etkileriyle de toplumları bir değişim ve dönüşüm sürecine yönlendiren bir etkileşimler örgüsüdür. Bu etkileşimlerde teknolojik gelişmelerle hızlanmaktadır.

1.1.2. Küreselleşmenin Tarihsel Süreci

Küreselleşme son yarı asırdan beri dünyada yaşanan gelişmeleri ve değişimleri tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Kimilerine göre küreselleşme bir mit ve çok uluslu şirketlerin kullandığı bir propaganda sloganıken, kimileri küreselleşmeyi ulusal sınırları ortadan kaldıran bir süreç olarak görür. “Küreselleşme bazen neo-liberalizmle, ekonomik gelişmelerle, teknolojik dönüşümlerle ilişkilendirilmektedir. Küreselleşme aynı zamanda sınır ötesi iletişim ağları, insan hakları, çevrecilik faaliyetleri, kadın hakları ve dünya barışı gibi konularla ilişkilendirilerek kullanılmaktadır” (Atasoy, 2005:128).

Genellikle “coğrafyanın toplumsal ve kültürel olarak dayattığı kısıtlamaların azaldığı, insanların ise bu azalmayı giderek daha çok fark etmeye başladıkları bir toplumsal süreç olan küresellik, yeni bir bilinç şekillenmesidir” (Marshall, 2003:449-450). Küreselleşme, “her alanda mesafenin daha az önemli hale gelerek, siyasal ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda dünyanın daha çok bütünleşmesidir. Tek yanlı bir süreç olmayıp daha çok diyalektik bir süreçte, zıt eğilimleri de ihtiva ederek gelişmektedir” (Bozkurt, 2000: 30). “Küreselleşme, dünyadaki farklı halklar, bölgeler ve ülkeler arasında artan karşılıklı bağımlılık ya da dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşmasıdır” (Giddens, 2000b: 619). Bu günkü küreselleşmeyi ortaya çıkaran teknolojik, ideolojik ve ekonomik faktörlerdir (Bozkurt, 2000:26-28). Küreselleşme, her ne kadar üstünkörü bir tanımlamayla dünya ekonomik sistemlerinin ortaya çıkışının bir uzantısı olarak görülebilse de bunun kökenleri çok öncelere gitmektedir (Kılavuz, 2002:197).

Küreselleşmenin çağdaş özelliklerini ortaya koyabilmek için, Küreselleşmeyi oluşturan tarihsel geçmişine bakmak gerekir. Bu bağlamda kimileri küreselleşmenin beş yüz yıl önce modernitenin ve kapitalist dünya sisteminin ortaya çıkması ile başlayan karmaşık süreçlerin devamı olduğunu öne sürmüşlerdir. Bazıları ise küreselleşmeyi on yıllarla veya yüz yıllarla ölçülen zaman dilimleriyle sınırlandırmayı reddederek bu sürecin binlerce yıldır gelişmekte olduğunu belirtmişlerdir. Kimileri ise sanayileşme öncesi dönemin son kırk yılı ile sınırlandırmışlardır. Kimileri ise bu zaman dilimini 19. yüzyılın gelişmelerini içerecek şekilde genişletmişlerdir (Steger, 2006: 39).

Bu çerçevede küreselleşme temelde, iletişim-bilişim devriminin yani hızlı teknolojik gelişimin ve siyasal alandaki gelişmelerin (Sovyetler Birliğinin çökmesiyle, Soğuk Savaş sürecinin sona ermesinin) bir ürünüdür (Kongar, 2002:21). Modernleşme sürecinin bir devamı olan küreselleşmenin temel dayanakları teknolojik ve ekonomik olsa da bunlar, hukuk, siyasal, kültürel ve psikolojik değişikliklere yol açmaktadır. Dolayısıyla siyasetten ekonomiye ve insan ilişkilerine kadar derin ve köklü değişiklikler oluşmaktadır (Yılmaz, 2004:148-179). Bu yönüyle de küreselleşme bir birikimin sonucudur.

Waters'a (akt. Gelekçi, 2005:94). göre küreselleşmeye çok yönlü yaklaşımlar bulunmaktadır. Çok yönlü yaklaşımlarda "küreselleşme", küresel alanda bütünleştirici ve birleştirici olduğu kadar, ayrıştırıcı ve parçalayıcı bir süreç olarakta görülebilir. Küreselleşmenin bu yönü bu sürecin uyumlu bir süreç olmadığını gösterir. Küreselleşme ile ilgili yaklaşımları Waters üç gruba ayırmaktadır.

Birincisi: Küreselleşmenin ilk insandan beri var olduğunu ve etkisini hep artırarak devam ettirdiğini ve son dönemlerde de etkisini iyice artırarak devam ettiğini savunan yaklaşımlar.

İkincisi: Modernleşmenin ve kapitalizmin gelişmesiyle ilişkilendirilen yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre modernleşme ve kapitalizmin gelişmesine paralel olarak küreselleşme ortaya çıkmış ve son zamanlarda da hız kazanmıştır.

Üçüncüsü: Küreselleşmenin anayiötessi toplum, modern ötesi toplum ve kapitalist düzenin yeniden kabuk değiştirerek adlandırıldığı toplumsal süreçlerle ilgili olarak ortaya çıktığı bir süreç olduğunu savunan yaklaşımdır. Waters, küreselleşme sürecini açıklarken üçlü sınıflandırmasının temelinde teknolojik gelişmeleri ve bu gelişmelere paralel olarak gelişen süreçleri esas alır. Küreselleşme süreci görüldüğü gibi çok öncelerden başlayan ve bulunduğu zaman ve çağa göre değişik adlandırmalarla nitelenen ve her dönemde etkilediği toplumların yapısını değiştiren veya değiştirmeye zorlayan bir süreçtir.

Küreselleşme sürecinin uzun bir dönemi belirttiğini söyleyen Oran, (2001:49) bu sürecin de üç aşamadan oluştuğunu belirtir. Bu aşamalardan birincisini dünya 1490'larda, ikincisini 1890'larda, üçüncüsünü de 1990'larda yaşamaya başlamıştır.

	I. Küreselleşme	II. Küreselleşme	III. Küreselleşme
İtici Güç	Denizcilikteki gelişmeler Merkantilizm	Sanayileşmenin doğurduğu gereksinimler	1- 1970' lerde çok uluslu şirketler 2- 1980' lerde iletişim devrimi 3- SSCB'nin yıkılmasıyla 1990' larda tek kutuplu dünya
Yöntem	Önce keşifler sonra askeri işgal	Önce misyonerler Sonra kâşifler Sonra, ticaret şirketleri En son işgal	Kültürel ve ideolojik etki (ekonomik, kültürel ve siyasal)
Haklı Gösteriş	Putperestlere Tanrının dinini götürme	Beyzadamin Uygarlaşırıcı görevi ve ırkçı teorileri	En yüksek uygarlık düzeyi Uluslararası topluluğun iradesi Piyasanın gizli eli Küreselleşme herkesin ortak çıkarıdır fikri
SONUÇ	SÖMÜRGEÇİLİK	EMPERYALİZM	GLOBALLEŞME

Kaynak: Oran (2000:5-9)

Oran'a göre bu üç küreselleşme aşaması büyük benzerlikler göstermektedir. Bu üç aşama sürecinde Batı, kırılma noktalarında kabuğunu değiştirip var olan düzeni yeniden isimlendirerek amacına ulaşmayı sağlayabilmiştir.

1.1.2.1. Küreselleşmeyi Ortaya Çıkaran Tarihsel Koşullar

19. yüzyılın sonlarına doğru sermayenin belli noktalarda yoğunlaşması ve merkezileşmesi; büyük endüstriyel ve mali sermaye biçimlerinin oluşmasına, şirket tekellerinin büyümesine, dünyanın coğrafi olarak sömürgelere bölünmesine ve son olarak mamul madde üretiminde uzmanlaşan ülkeler ile hammadde ve meta üretimine yönelen ülkeler arasındaki işbölümüne dayanan pazarın dünya ölçeğinde genişlemesine neden olmuştur. İşte bu oluşumlar küreselleşmeyi ortaya çıkaran etkenlerdir. Yani küreselleşmenin temelinde sömürü ve kapitalizm vardır.

Friedman'a göre küreselleşme çağını ikiye ayırmak mümkündür: İlk küreselleşme ve küresel finans kapitalizmi çağı, bu dönem I. Dünya Savaşı'nın, Rus Devrimi'nin ve büyük bunalım'ın ardarda indirdiği darbelerle parçalanmıştır. Bu üç darbe, dünyayı hem fiziksel hem de ideolojik olarak parçalara ayırır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan resmi bölünme Soğuk Savaş döneminde durmuştur. Soğuk Savaş aynı zamanda

uluslararası bir sistemdir. Kabaca 1945'ten 1989'a kadar sürer ve Berlin Duvarı'nın yıkılması ile birlikte yerini başka bir siteme bırakır. Bu, "küreselleşmenin ikinci raundu" diyebileceğimiz yeni bir küreselleşme çağıdır. Friedman'a göre Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıcından Soğuk Savaş'ın sonuna kadar olan yaklaşık yetmiş beş yıllık dönem bir bakıma iki küreselleşme çağı arasındaki uzun bir moladan ibarettir² (Friedman, 1999:16). Friedman, küreselleşme sürecini kapitalizm ile ilişkilendirir. Bir bakıma bu doğru bir yaklaşımdır. Küreselleşmenin temelinde var olan etken sömürü düzenidir. Bu sömürü düzeni ister ekonomik ister kültürel ve siyasal olsun temelde yatan etken kapitalizm ve sömürüdür.

Steger (2006:37-58) Küreselleşmenin Tarihsel gelişimini şöyle açıklar;

a: Modern Öncesi Dönem

Küreselleşme bu dönemde büyük ölçüde sınırlı düzeydedir. Mevcut toplumsal ve coğrafi engelleri aşma yeteneğine sahip ileri teknolojiler yoktur. Bu bağlamda karşılıklı kalıcı etkileşimler meydana gelmemiştir. Tarımın, dinin, bürokrasi ve savaşın merkezi güç tarafından yönetilmesi daha sonraki dönemlerde meydana gelmiştir. Modern öncesi dönemde Mezopotamya, Çin ve Mısırdaki meydana gelen önemli teknolojik buluşlar toplumsal alanda büyük değişiklikler meydana getirmiştir. Bunun neticesinde dünya üzerindeki ticaret ağı genişlemiş ve toplumlar arası etkileşim de hız kazanmıştır. Genişleyen ekonomik ve kültürel ağların varlığı kentsel merkezlerin hızla genişlemesine yol açmıştır. Yine bu dönemde yerel olan dinler belli başlı dünya dinleri haline dönüşmüştür.

b: Erken Modern Dönem: 1500-1750

Modernite terimi, doğal bilimlerin gelişmesi, ahlak ve hukukun evrensel biçimine ulaşması, aklın ön plana çıkması, toplumsal örgütlenmenin din, mit ve siyasal baskıların

² Jonathan Friedman (1996), küresel sistem ile küresel süreçler (ya da küreselleşme) arasında bir ayırımı gitmektedir. O'na göre küresel sistemler küreselleşme süreçlerini, küresel kurumsal biçimlerin kurulmasını ve küresel kimliklenme süreçleriyle bunların kültürel ürünlerini içerir. Buna karşılık küresel süreçler, düzenli kurumsal ağlar kurulmadan önce bile dünyanın geniş bölgelerinin toplumsal dönüşümünü sağlayan başlıca güçler olarak karşımıza çıkmaktadır. Eski ve Yeni Dünya'da büyük imparatorlukların çöküşü ve dönüşümü, ticaret rotalarının değişimiyle "kabilesel" toplumsal sistemlerin başkalaşımı, sömürge toplumlarının oluşumu; çoğulculuk, lumpenproleterya ve devlet sınıflarının yanısıra avcı, toplayıcı topluluklar ve şefliklerin üretildiği küresel sistemin içinde yer alan parçalar, yani küresel süreçlerin vücuda getirdiği olgulardır; Friedman "Küresel Sistem, Küreselleşme ve Modernitenin Parametreleri", 91.

etkisinden kurtularak özgürleştirilmesini içeren, 18. yüzyıl Avrupa aydınlanmasıyla ilişkilendirilen bir süreci ihtiva eder. Daha açık bir deyimle Aydınlanma ile Rönesans arasındaki dönem erken modern dönem olarak adlandırılabilir. Bu dönemde coğrafi keşiflerle yenedünyalar keşfedilmiş, yeni ticaret yolları bulunmuş ve bunun sonucunda dünya üzerinde demografik, kültürel ve ekonomik etkileşim hız kazanmıştır. Yine bu dönemde Avrupa tüccar sınıfının ortaya çıkması modern dönemde küreselleşme eğilimlerinin güçlenmesinde etkili olmuştur. Daha sonra bu etmenler kapitalist dünya sisteminin oluşmasında en önemli etkenler olmuştur. Bu dönem sonunda ulus-devletler arasındaki karşılıklı bağımlılıklar artmıştır.

c: Modern Dönem 1750-1970

18. yüzyıl sonlarında Avrupalılar dünyadaki evrensel hukukun ve ahlakın koruyucu rolünü oynamaya başladılar. Yine bu dönemde Avrupalıların ırkçı tutumları, kendi aralarında gittikçe açılan eşitsizliğe kayıtsız kaldıkları dönemi içerir. Bu dönemde dünyanın birçok yerinden düzenli bir şekilde kaynak akışı ile beslenen batılı kapitalist işletmelerin etkisi ve rolü artarak, güçlü devlet yönetimlerine karşı ekonomik birliktelikler oluşmuştur. Ulus-devletler bu dönemde ortaya çıkmıştır ve yine bu dönemde Dünya savaşları olmuştur.

d: Çağdaş Dönem: 1970 Sonrası

Özellikle 1970'lerden sonra dünya çapındaki karşılıklı bağımlılıkların ve küresel mübadelelerin ortaya çıkması, genişlemesi ve ivme kazanması küreselleşme sürecinde önemli bir aşamayı belirtmektedir.

Önceki küreselleşme çağı ile günümüzde yaşanan küreselleşme arasında pek çok benzerlik olsa da, bugün yeni olan şey, dünyanın tek ve küreselleşmiş bir pazar halinde birbirine kenetlenmesinin derecesi ve yoğunluğudur". Geçmişte demiryollarının, buharlı geminin ve otomobilin icadı sayesinde insanlar çok daha fazla sayıda yere daha hızlı ve daha ucuz ulaşabilir olmuşlardı. Bugünün küreselleşme çağı ise telekomünikasyon maliyetlerindeki düşüşe dayanır ve insanoğlu bunu mikroçiplere, uydu antenlere, fiber-optik teknolojisine ve internete borçludur. Bu yeni teknolojiler, dünyayı daha da sıkı bir biçimde birbirine kenetleyebiliyor. Yine bu teknolojiler sayesinde, şirketler üretim, araştırma ve pazarlama faaliyetlerini çeşitli ülkelere yayabiliyor ama bunları bilgisayarlar, telekonferanslar yardımıyla, sanki hepsi bir yerdeymiş gibi bir araya toplayabiliyor (Friedman, 1999:17).

Dünya barışının sağlanması amacıyla, neredeyse dünya devletlerinin tamamının işbirliği ile oluşturulan ve en somut küresel kurum olarak kabul edilen BM'nin kurulması; dünya devletlerinin ekonomik açıdan (gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkeler, az gelişmiş ülkeler; birinci dünya-üçüncü dünya ayrımı), siyasal açıdan (Doğu Bloğu, Batı Bloğu ve Bağlantısızlar) ve askeri açıdan (NATO, Varşova Paktı), belirli kamplar içinde yer alarak dünyadaki konumlarını belirlemesi; Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi'nin kabulü ve insan haklarının küresel bir sorun haline gelmesi; uluslar-üstü sivil hareketlerin artması; dünya vatandaşlığı ve dünya toplumu düşüncesine ilginin artması; uluslar-üstü ekonomik, siyasi ve kültürel organizasyonların yayılarak, ulus-devletlerin meşruluğunu ve egemenliğini zorlaması ve bunun sonucu olarak yeni kimlik arayışlarının doğması; uzay çalışmaları ve gezegen bilincinin gelişmesi; sanayileşmenin bir sonucu olarak, risklerin küreselleşmesi, küresel ısınma, çölleşme, nükleer sorunların sınır ötesi etkiler göstermesi vs.; bu sorunlar karşısında küresel ölçekte çözüm arayışları; 1968 gençlik hareketiyle birlikte modernizmin kültürel kalıplarının ve Aydınlanma Düşüncesinin sorgulanmaya başlaması (Amin, 1993:11;1999:51); bir mekan olarak dünyayı ve bir tür olarak insanlığı merkeze yerleştiren hareketlerin (barış hareketleri, çevreci hareketler, eşitliğe vurgu yapıldığında feminist hareketler) hızla yayılması; yeni sosyal hareketlerin, yeni ulusçulukların, dini ve etnik köken arayışlarının canlanması; 1989'da Doğu Bloğu'nun çöküşüyle birlikte dünyanın tek merkezli olarak algılanması; liberal ekonominin ve liberal demokrasinin zaferinin ilan edilmesiyle 'tarihin sonu' söyleminin belli çevrelerde kabul görmesi; yoksul bölgelerden zengin bölgelere yapılan ekonomik temelli göçler ve göç edenlerin ulaşım ve iletişim alanındaki gelişmeler sonucu geldikleri yerlerle bağlarını sıkı bir biçimde sürdürebilme imkanı; sermaye akışlarının hızlilik kazanması; gelişmiş merkezlerde ortaya çıkan "birikim bunalımı" sonucu yatırımların gelişmekte olan bölgelere kaydırılması; uydu yayıncılığı, çevrim içi bilgisayar ağlarının gelişimiyle sınırların kültürel açıdan geçirgen hale gelmesiyle birlikte yeni kimlik mekanlarının oluşması küreselleşme sürecini hızlandırmıştır. Robertson'a (1999:21) göre küreselleşme süreci birkaç yüzyıldır gelişim halindedir. Ancak kavram üzerine tartışmalara yakın dönemlerde başlanmıştır. Küreselleşme, dünya çapındaki toplumsal etkileşimlerin yoğunlaşması veya "bir bütün olarak dünya bilinci"nin artışı biçiminde tanımlandığında, başlangıcı, hiç kuşkusuz yukarıda belirtilen olguların

gerçekleşmesinden daha eski dönemlere uzanır. “Adına küreselleşme denilen bu tarihsel sistem, 15. yüzyıl sonlarında Avrupa’da doğmuş, 19.yüzyıl sonlarında dünyanın çeşitli coğrafyalarına yayılmış, günümüzde ise dünyayı kaplayan ve hemen hemen herkesin üzerinde fikir beyan ettiği bir süreçtir” (Kızılcelik, 2004:9).

Bugün dünya, bir bütün olarak toplumsal mekana dönüşmüşse, burada hem yeni hem de eski bir durum söz konusudur. Dünya ölçeğinde toplumsal ilişkilerin kurulması, ulaşım ve iletişim alanındaki teknolojik gelişmelerle mümkün olur. Modern sanayi, Amerika’ nın keşfiyle hazırlanan dünya pazarını yaratır. Dünya pazarı ise ticarete, gemiciliğe ve kara ulaştırımcılığın gelişme kazandırır. Bu gelişme de sanayinin yayılmasına etki eder. Sanayinin, ticaretin, gemiciliğin ve demiryollarının gelişmesine koşut olarak burjuvazi de gelişir, sermayesini arttırır ve feodaliteden kalma bütün toplumsal sınıfları geri plana iter. Bir bakıma günümüzün maddi koşulları küresel düzeyde bir ilişkinin kurulmasını elverişli hale getirir. Bu, göreceli olarak yeni bir durumdur. Eski olan ise, dünyanın bir bütün olarak algılanmasıdır (Turner, 1996:43).

Tarihte bazen bir din, bazen bir imparatorluk ya da bir medeniyet dünyanın önemli bir coğrafyasını biçimlendirmiştir. Fakat bu durum hep bazı insanları ve bazı coğrafyaları içine almamıştır. Günümüzde gerçeklik kazanmış küreselleşme ise, beş-altı yüzyıllık birikimsel bir sürecin ürünüdür. Bu sürecin başlangıcı olarak, düşünsel boyutta, 15. yüzyılın başlarında Batı’nın Ortaçağ’dan çıkışıyla birlikte birey ve insanlık düşüncesinin gelişmesi, coğrafi boyutta, 15. yüzyılın sonlarında Amerika’nın keşfi, maddi boyutta ise, 16. yüzyıl da kapitalist dünya ekonomisinin kurulması alınabilir. Küreselleşmenin başlangıcıyla ilgili tek bir somut tarih veya tek bir somut olay saptamak hem mümkün değil, hem de oldukça tartışmalıdır (Wallerstein, 1993a:148). Yukarıda bahsi geçen üç başlangıç tarihinin birincisi insanlığın bir bütün olarak algılanmasına; ikincisi dünyanın sınırlarının bilinmesine ve belirlenmesine; üçüncüsü ise, dünya ölçeğinde bir hegemonyanın gerçekleşmesine işaret eder. Bunların yanı sıra bugün yaşanılmakta olan küreselleşme sürecini kimileri teknolojiye bağlı gelişme, kimileri kapitalizmin yayılmacı özelliği, kimileri de “Batı”nın ya da ABD’nin komplosu olarak görür.

1.1.3. Küreselleşmenin Temel Dinamikleri

1.1.3.1. Kapitalizm

Giddens’a göre küreselleşmenin temel dinamiği kapitalizmdir. Wallerstein’in “dünya ekonomileri” olarak değerlendirdiği şey,”coğrafî olarak yaygın bir türdeki ekonomik

bağlantı şebekeleri”, modern zamanlar öncesinde de vardır; ancak, bunlar son üç ya da dört yüzyıl boyunca gelişmiş bulunan dünya sisteminden oldukça farklıdır. Önceki dünya ekonomileri çoğunlukla büyük imparatorlukları merkez almaktadır ve asla bu devletlerin güçlerinin yoğunlaşmış olduğu belirli bölgelerden fazlasını kapsamamaktadır. Kapitalizmin çıkışı, ilk kez gerçekten küresel boyutta olan ve siyasal güçten çok ekonomik güce dayanan oldukça farklı bir düzene “kapitalist dünya ekonomisi”ne yol göstermiştir. Kökenleri 16. ve 17. yüzyıllara kadar uzanan kapitalist dünya ekonomisi siyasal bir merkez yoluyla değil, ticaret ve üretim bağlantılarıyla bütünleşmiştir. Gerçekte ise çok çeşitli siyasal merkezler, yani ulus-devletler vardır (Giddens’ dan akt. Sivrikaya, 2002:196).

Went (2001:130) ise, artan küreselleşme eğiliminin birbirine bağlı, fakat aynı zamanda da farklı iki sürecin ürünü olduğunu ifade eder. Birincisi, kapitalizmin, 1870’lerden itibaren sermayenin durmadan birikimi ve giderek artan yoğunlaşması ve merkezîleşmesine doğru uzun dönemli gelişimidir. İkincisi ise, liberalleştirme, özelleştirme ve 1980’lerin başından sonra şekillenen sosyal ve demokratik kazanımların parçalanması politikalarını içermektedir.

1.1.3.2. Teknolojik Gelişmeler

Küreselleşme olgusunun ardındaki bir diğer önemli süreç, gelişen teknoloji vasıtasıyla toplumların birer bilgi toplumu haline gelmesidir. Günümüzde yeryüzünde teknolojik vasıtalar yoluyla dolaşan “bilgi” nin hacmi, akışı büyümüş, hızlanmış ve ucuzlamıştır. Bilgiye ulaşmada mekân kavramı anlamsızlaşmış, kişinin ilgili donanımı olduğu sürece bilgidен yararlanması, hatta o akışa katkısı merkeziyetçilikten kurtulmuş, özgürleşmiştir. Yani teknoloji herkese imkan doğrultusunda bilgi sunmaktadır. Üstelik bu ilişki tek yönlü değil, interaktif bir şekilde karşılıklı etkileşime dayalı olarak gelişmektedir (Öke, 2001:22). Bilişsel küreselleşme olarak adlandırılabilen bu sürecin, küresel sivil toplumun gelişiminde önemli rol oynaması gibi olumlu sonuçları bulunmakla birlikte, popüler kültürün küreselleşmesi ile Soğuk Savaş sonrası dünya düzenine şekil verme mücadelesi arasında güçlü bağlantılar söz konusudur (Falk, 2001:40).

Cangızbay, (1997:166-167) teknolojinin gelişimi, yönü, biçimi ve hızı kendi içinden belirlenmiş yansız bir veri olmadığı gibi, nereye gideceğine kendisi karar veren otonom

bir varlık veya hangi aşamalardan geçip, ne tür bir nihaî biçim alacağı nesnel bir düzenlilik çerçevesinde baştan belirlenmiş bir doğal olgu değildir. Bu manâda, küreselleşmenin dünyayı tek bir pazar çerçevesinde birleştirmenin ötesinde dünyanın kendisini bizatihi pazar, yani her zaman ve mekân diliminde sadece piyasa kurallarının geçerli olduğu bir varlık alanına dönüştürmeye yönelik bir süreç niteliği taşıması, teknolojinin kendi içinden kaynaklanan bir zorunluluk değil, tam tersine, globalleşmeyi mümkün kılan teknolojinin, kapitalist üretim tarzı çerçevesinde, kapitalist sınıfın hedeflerine hizmet edecek şekilde, onun talepleri doğrultusunda gelişip biçimlenen bir teknoloji olmasının sonucudur

1.1.4. Küreselleşme Yaklaşımları

Bazıları küreselleşmenin dünyada refahı arttıracığını, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki farkları azaltacağını ifade ederken bazıları da aynı kavramın sömürgeciliğin modern yaklaşımı olduğunu ifade etmişlerdir. Bu cümleden hareketle küreselleşmeye bir yandan olumlu yaklaşan taraflar bulunurken (Aşırı Küreselleşmeciler), diğer taraftan da bu oluşumu çok şiddetli bir şekilde eleştiren olumsuz görüşler (Küreselleşme Karşıtları) de bulunmaktadır. Aynı zamanda bu iki taraf arasında yer alan “Dönüşümcüler” de bulunmaktadır.

1.1.4.1. Aşırı Küreselleşmeciler/Radikaller

Aşırı/radikal küreselleşmecilere göre endüstri uygarlığının bir ürünü olan ulus-devlet, küreselleşme sürecine paralel olarak önemini yitirmiştir. Artık küresel piyasa, politikanın yerini almaktadır; çünkü piyasa mekanizması hükümetlerden daha rasyonel çalışmaktadır. Küresel piyasanın gelişimi, toplum içinde daha yüksek rasyonaliteye işaret etmektedir. Politikalar yerel ya da ulusal ölçekte hala etkili olsalar bile, küresel ekonominin hareketlerini etkileyebilecek güce sahip değillerdir. Bu cümleden hareketle dünya ülkelerinin çoğunda, vatandaşların politikayla daha az ilgilenmeleri ya da politikacıların vatandaşlar üzerinde daha çok hayal kırıklığı yaratıyor olmaları küreselleşme sürecinin bir sonucudur. Temelde evrenselci bir tutum içerisinde kendilerini ifade eden liberaller ve bazı Marxistler, küreselleşme sürecini, mevcut yaklaşımların bir sonucu olarak değerlendirmişlerdir. Bu sürecin, Marx’ın “bütün dünyanın işçileri birleşin” anlayışından ziyade, kapitalist piyasa ekonomisi içinde gerçekleşmiş olması, günümüzün neo-liberallerini memnun ederken, yine aynı radikal

grup içerisinde yer alan, neo-Marxistlerin kötümser yorumlar yapmalarına sebep olmuştur. Ancak sonuçta iki zıt dünya görüşünün temsilcisi olan bu grup, ulus-devletin aşıldığı ve küresel bir uygarlığın doğmakta olduğu şeklindeki aşırı-küreselleşmeci bir yaklaşım içerisinde benzer görüşleri savunmaktadırlar (Bozkurt, 2000:2; Hablemitoğlu, 2004:20). Bu bağlamda aşırı küreselleşmeciler ulus-devlet vatandaşlığı yerine, dünya vatandaşlığı kavramının olması gerektiği ve bu süreçte buna mukabil toplumsal örgütlenme şekillerinin oluştuğunu belirtmektedirler.

Kaya,'a (2009:79) göre, küreselleşmeye taraftar olan başlıca gruplar arasında dünya ile bütünleşme yanlıları; açıklık, serbestlik ve özgürlük yanlıları; dünyanın lokomotif ülkelerin insanlarıyla aynı imkânlarla sahip olmak isteyenler ve serbest rekabet ortamında söyleyecek sözü satacak mal veya hizmeti olanlar ve gidecek yeni alanlar arayanlar olarak sıralanabilir

Aşırı-küreselleşmeci bakış açısına göre, küresel ekonominin yükselişi, küresel düzeyde kültürel karışım, küresel yayılma ve küresel yönetimin kurumlarının doğuşu, köklü bir biçimde yenedünya düzenin delilleri ve ulus-devletin önemini kaybetmesi olarak yorumlanmaktadır. Artık ulus-devlet ve ulusal hükümetler sınırlarını kontrolde zorluk çekmeye başlamışlardır. Küresel ve bölgesel hükümetler daha büyük roller talep ederken, devletlerin otonomisi, egemenliği ve bağımsızlığı daha çok aşınmıştır. Bunun yanında, ülkeler arasında uluslararası işbirliği artmış ve kolaylaşmıştır; artan küresel iletişim altyapısı sayesinde değişik ülkelerin halkları, ortak çıkarların daha çok farkına varmakta ve bunun sonucunda da küresel bir uygarlığın doğuşu için ortak bir zemininin oluştuğunu iddia etmektedirler (Esgin, 2001: 189).

Ulagay, aşırı küreselleşmecilerin görüşlerini şöyle özetlemektedir (Ulagay, 2001:71).

- Tarihte ilk kez gerçekten küresel bir uygarlık kurulmaktadır.
- Dünya tek pazara doğru gitmekte, ulusal ekonomilerin yerini uluslararası üretim ağlarından oluşan küresel ekonomi almaktadır.
- İletişimdeki patlama bütün kültürleri birbirine yaklaştırmakta ve melez bir küresel kültürün oluşuma zemin hazırlamaktadır.

- Küreselleşme süreci eski hiyerarşileri kırarak yeni kazananlar ve kaybedenler yaratmaktadır.
- Bu ortamda siyaset de biçim değiştirmekte ve ekonomiyi küresel oyunun gereklerine uygun bir biçimde yönetmekten başka bir seçeneği olmayan millî hükümetlerin gündeminde ekonomi politikalarının toplumsal sonuçlarını yönetmek işleri öne çıkmaktadır.

Esgin, (2001: 189) bu süreçte giderek ulus-devletin işlevini üstlenecek yeni toplumsal örgütlenme biçimleri gelişmektedir. Küresel düzenin uyum içinde işlemesi için gerekli küresel kurumlar giderek gelişecektir. Bu süreçte iniş çıkışlar olabilir ama küreselleşme sürecinin durdurulması ya da geriye çevrilmesi olanaksızdır, tek bir küresel uygarlığa doğru gidişi kimse durduramaz. Sonuç olarak aşırı küreselleşmeci bakış açısına göre küresel ekonominin yükselişi, radikal ve yenedünya düzeninin bir delili olarak yorumlanabilmekte ve ulus-devletin sonunun geldiği düşünülmektedir. Aşırı küreselciler dünya toplumunun, geleneksel ulus-devletlerin yerini almakta olduğu/alacağı ve yeni toplumsal örgütlenme şekillerinin belirmeye başladığı düşüncesindedirler.

1.1.4.2. Küreselleşme Karşıtları/Kuşkucular

Küreselleşme Karşıtları/Kuşkucular; küreselleşmenin yeni bir süreç olmadığını bu sürecin 19. yüzyıla kadar geri götürülebileceğini belirtirler. Bu yaklaşım, küreselleşmenin sosyal devleti ortadan kaldırdığını, devletin küçülmesi gerektiğini savunarak, küreselleşmeyi de kar amacı güden çok uluslu şirketlerin hakimiyeti olarak görmektedir (Aslan, 2007:7).

Radikal/aşırı küreselleşmecilerin tam karşısında yer alan bu grup, Küreselleşme Karşıtları olarak da anılmaktadır. Gidens'in deyimiyle bu grup küreselleşmeye her konuda kuşkuyla yaklaşmaktadırlar. Yaşadığımız dünyada hiçbir şeyin yeni olmadığını iddia etmektedirler. Kuşkucular, küreselleşmenin geçmişine (19. yüzyıla) bakarak, o dönemde de önemli derecede para mal hareketinin oluşmuş olduğunu söylemektedirler. Günümüzde hala birçok ülkenin oldukça katı bir biçimde uyguladıkları ulusal sınır kontrollerine karşılık 19. yüzyılda insanların pasaport bile kullanmadıklarını iddia ederler. Kuşkucular günümüzde dünya ekonomisinde duvarların kaldırılması yönündeki

yaşanan gelişmelerin, yüzyıl öncesine benzer bir duruma geri dönüşten başka bir şey olmadığını iddia ederler. Herkesin bu terimle bu kadar ilgili olmasını bu kavramın zamanın ideoloji haline gelmesine bağlıyorlar. Onlar için küreselleşme, “refah devletini yok edecek minimal devlet ve hükümeti amaçlayan çevrelerin sık sık kullandığı basit bir terimdir” (Bozkurt, 2000:20).

Küreselleşme karşıtları “kuşkucular”³ olarak nitelendirilen bu grup, başından sonuna kadar küreselleşme olgusunu ulus-devlet lehine eleştirmiş, adeta küreselleşme ve dinamiklerine karşı savaş açmışlardır. Onlara göre küreselleşme büyük bir aldatmacadan başka bir şey değildir. Küreselleşmiş bir dünya, her yerin pazar, her şeyin pazar için var ve de herkesin pazarda olduğu bir dünya olacaktır (Esgin, 2001:188).

Onlar için küreselleşme, refah devletini yok edecek küçük devlet ve hükümeti amaçlayan çevrelerin sık kullandığı basit ve sıradan bir terimdir. Bunun yanında küreselleşme sürecinin karşısında gelişen bölgeselleşme, küreselleşmenin bir ara istasyonu değil, tam aksine alternatifidir. Dünya küresel bir uygarlık yerine, yeni anlayışlar çerçevesinde bölünmeye doğru gitmektedir. Onlara göre küreselleşme, bir bütünleşmeyi değil, farklı kültürler, farklı uygarlıklar ya da bölgeler arasında yeni çatışmaları beraberinde getirecektir. Yine bu grup, dünya ekonomisi içerisindeki eşitsizliğe dikkat çekip bunun dünyada neo-liberallerin dediği gibi, küresel bir uygarlığın doğuşundan ziyade, kökten dinciliğin ya da saldırgan milliyetçiliğin doğuşuna yol açacağını savunmaktadırlar (Bozkurt, 2000:4).

Küreselleşmeye karşı çıkan başka bir kesim, sosyalist bloğun çökmesi ve Marksist ideolojinin cazibesini yitirmesinden rahatsızlık duyan yapısalcı neo-marksistlerdir. SSCB’nin dağılmasıyla bütün dünyada sosyalist modelin terk edilmesi ve piyasa ekonomisi ve liberalizmin öne çıkmasından rahatsız olan siyasetçi, akademisyen ve aydınlar özellikle gelir dağılımındaki bozulma ve emperyalizm söylemiyle küreselleşmeye itiraz etmekte, küreselleşmenin “aynı zamanda kapitalist sömürünün de küreselleşmesi olduğunu” ileri sürmektedirler (Kaya, 2009:7).

Kuşkucular, küreselleşme sürecinin ekonomik ya da teknolojik gelişmelerin sonucunda ortaya çıkan bir olgu olmaktan ziyade, bir ideolojik tutum olduğunu iddia etmektedirler.

³ Küreselleşme Karşıtları hakkında bkz: Held, D, Mc Grew, A, Goldblatt, D, Perraton, J, (2006) “Küresel Dönüşümler, Siyaset, Ekonomi ve Kültür” Küreselleşme Okumaları, Ed. Kudret Bülbül, Kadim Yayınları, Ankara s:168-172

Küreselleşme bir entegrasyonu değil bir parçalanmayı beraberinde getirmektedir. Küreselleşmenin getirisi olan özgürlük, yerellik, etnik kimlik söylemleri bir bütünleşmeden ziyade bir çatışmayı ve parçalanmayı amaçlamaktadır. Ulus-devletlerin parçalanması küresel güçlerin dünyayı daha kolay idare etmeleri ve yönetmeleri sonucunu doğurur. Böylece temel felsefe böl, parçala, yönet anlayışına dayanmaktadır.

1.1.4.3. Dönüşümcüler

“Dönüşümcüler”⁴ diye nitelendirilen ve Giddens’in da dahil olduğu bu grup, küreselleşmeyi modern toplumları ve dünya düzenini yeniden şekillendiren hızlı sosyal, siyasal ve ekonomik değişmelerin arkasındaki ana siyasal güç olarak görmektedir. Dönüşümcüler, ulusal hükümetlerin otoritelerini ve güçlerini yeniden yapılandırıldığını kabul ettiği halde, hem aşırı küreselleşmecilerin “egemen ulus devletin sonunun geldiği” iddialarını, hem de küreselleşme karşıtı kuşkucularının “hiçbir şey değişmedi” görüşlerini kabul etmemektedirler (Esgin, 2001:187-188).

Bu bağlamda dönüşümcüler, aşırı küreselleşmecilerin “ulus devletin önemini kaybettiği” görüşünü ve kuşkucuların “fazla önemli bir değişim olmadığı” düşüncelerini kabul etmemekte küreselleşmenin ulusal hükümetlerin gücünü yeniden yapılandırıldığını ileri sürmektedirler (Aslan, 2009:7; Bozkurt, 2000:23).

Bunlara göre, küreselleşme, farklı toplumsal değişme alanlarını tanımlamada kullanılmaktadır. Kavram siyasal boyuttaki değişmeleri açıklamada modernleşme döneminin belirgin siyasi aktörü olan “ulus-devlet” in rollerine ilişkin dönüşümleri içermektedir. Bu dönüşümler, devleti kendi başına bir güç kaynağı olmaktan uzaklaştırmakta; devlet merkezinde yürütülen ilişkilere yönelmektedir. Yeni siyasi aktörlerin ulus ötesi niteliği, küreselleşmenin temel ifadelerinden biridir. Bununla birlikte, küreselleşen dünyada ulus-devletlerin ulusal ekonomiyi yeniden üretmek ve belli oranda düzenleme işlevini yerine getirmek gibi yükümlülüklerinin devam ettiğine ilişkin değerlendirmeler de söz konusudur (Kaya, 2009:15). Evrenselci Aydınlanma düşüncesi ile modernitenin bir türevi olarak değerlendirilen, küreselleşme süreci, ulusal

⁴ Dönüşümcüler hakkında bkz: Held. D, Mc Grew. A, Goldblatt, D, Perraton. J, (2006) “Küresel Dönüşümler, Siyaset, Ekonomi ve Kültür” Küreselleşme Okumaları, Ed. Kudret Bülbül, Kadim Yayınları, Ankara s: 172- 178

hükümetlerin gücünü yeniden yapılandırmaktadır. Dönüşümler küreselleşme konusunda kuşkuculardan daha ziyade radikallere yakın durmaktadırlar (Bozkurt, 2000:23).

Ulugay, bu grupta yer alan görüşleri şöyle özetlemektedir (Ulugay, 2001:72-73).

- Dünyamız nasıl sonuçlanacağı bilinmeyen kapsamlı bir değişim ve dönüşüm süreci yaşamaktadır.
- Küreselleşmenin itici güç olarak yön verdiği bu süreçte, ülkelerin içişleriyle dış işleri ya da uluslararası ilişkileri arasındaki ayırım giderek kaybolmaktadır.
- Ancak etki alanını tarihte benzeri görülmemiş biçimde yaygınlaştıran küresel bir sistemin oluşmakta olması tek bir küresel toplumun oluşmakta olduğu anlamına gelmemektedir. Yaşamakta olan süreç kimi ülkeleri, toplumları ve toplulukları küresel düzenle bütünleştirirken kimilerini de marjinalize etmektedir. Ekonomik küreselleşme süreci, millî ekonomileri küresel bir perspektifle yeniden organize olmaya zorlamaktadır.

Küreselleşme millî hükümetlerin ve devletlerin gücünü, işlevlerini ve yetkilerini yeniden tanımlamaktadır. Buna karşılık ulus devletin önemi azalmış değildir. Yaşanan karmaşık düzende millî strateji belirlemek ve küresel düzene uyum sağlamak için ulus devletin görevi daha da ağırlaşmıştır.

Bu üç yaklaşım arasında temel ayrılık, temsil ettikleri dünya görüşleridir. Daha küreselleşme tartışmaları başlamadan önce, temelde evrenselci tutum içinde kendilerini ifade eden liberaller ve bazı marksistler küreselleşme sürecini, mevcut yaklaşımlarına dayalı olarak değerlendirmişlerdir. Ancak sonuçta zıt dünya görüşlerinin temsilcileri olan her iki grup da, ulus devletin aşındığı ve küresel bir uygarlığın doğmakta olduğu şeklindeki aşırı küreselleşmeci bir yaklaşımın benimsediği benzer görüşleri savunmaktadırlar (Bozkurt, 2000:25). Buna karşılık küreselleşme karşısında yer alan şüpheciler ise, yine kapitalizme ve piyasa mekanizmasına tepkiler ile tanınan sol gruplar yanında ulus-devlete ve ulusal egemenliğe özel bir hassasiyet gösteren milliyetçi/sağ ve muhafazakar eğilimli yazarlardan oluşmaktadır (Hablemitoğlu, 2004:25).

Bütün bunlar göz önüne alınarak küreselleşme hakkında “aşırı küreselleşmeciler”, “şüpheciler” ve “dönüşümcüler” in fikirlerini şöyle özetleyebiliriz.

Tablo Küreselciler, Şüpheliler ve Dönüşümcülere Göre Küreselleşmenin Özeti			
	Aşırı küreselciler	Şüpheliler	Dönüşümcüler
Yeni olan nedir?	Küresel bir çağ	Ticari bloklar, eski dönemlere nazaran daha esnek	Tarihte emsali görülmemiş seviyede küreselleşme
Baskın özellikler	Küresel kapitalizm, küresel yönetim (governance) küresel sivil toplum	Dünya 1890'lardan daha az birbirine bağımlı	Dahili ve harici yoğun küreselleşme
Milli yönetimin gücü	Ortadan kalkma ya da erozyonu	Güçlenme ya da iyileşme, genişleme	Yeniden kurulma ve yapılanma
Küreselleşmenin lokomotif gücü	Kapitalizm ve teknoloji	Devletler ve piyasalar	Modernliğin kombine güçleri
Tabakalaşma biçimi	Kadim hiyerarşilerin erozyonu	Güneyin marjinalleşmesinin artması	Dünya nizamının yeniden mimarisi
Hakim motif	Mc Donalds, Madonna vs.	Milli menfaatler	Siyasi topluluğun dönüşümü
Küreselleşmenin kavramsallaştırılması	Beşeri davranışın çerçevesinin yeniden düzenlenmesi	Uluslararasılaşma ve bölgeselleşme	Bölgeler arası ilişkilerin ve uzak mesafeli faaliyetlerin gelişmesi
Tarihi farklılık	Küresel medeniyet	Bölgesel bloklar/medeniyetler çatışması	Belirsizlik: Küresel entegrasyon ya da parçalanma
Özel sonuç	Milli devletin sonu	Devletlerin kabulüne ve desteğine bağlı uluslararasılaşma	Küreselleşmenin devlet gücünü ve dünya sistemini dönüştürmesi

Kaynak: Koçdemir (2004:432)

1.1.5. Küreselleşmenin Boyutları

Küreselleşme çeşitli boyutlarıyla dünya üzerinde bütün toplumları etkilemektedir. Bu etkilerden siyasi, iktisadi ve kültürel alanlardakiler öncelikli olanlardır. Bugün tüm dünyayı etkisi altına alan küreselleşme olgusunun kökenlerini yakın zamanda aramak köklere ulaşmada yetersiz kalacaktır. Küreselleşme olgusu dünya tarihinde bilim-teknik, ekonomik ve askeri açıdan güçlü olan ulus veya devletlerin diğer ulus veya devletleri siyasi, iktisadi veya kültürel etkileri altına alma girişimleri veya süreçleri olarak görülebilir. Ulusların başka ulusları kendileri gibi şekillendirme isteği ellerinde bulundurdukları güç sebebiyle bir hak olarak görülmüştür. Elinde etkili gücü olan devlet tarihin her devrinde güçsüz olan devlete göre daha medeni, uygar olarak kendini görmüş ve her dönemde güçsüz olanlara medeniyet götürmeyi kendine görev edinmiştir. Bu durum Büyük İskender'den Sezar'a, Batı sömürgeciliğinden günümüze değin süregelen ve böylece devam etmektedir. Tarihsel olarak güçlü olan ulusun başka ulusları etki ya da yönetimi altına alma çabasının nedenleri farklı olsa da yansımaları genellikle iktisadi, siyasi ve kültürel boyutlarda olmaktadır.

1.1.5.1. Siyasi Küreselleşme

Siyasal alandaki küreselleşmenin ortaya çıkışını tetikleyen en önemli etken, ulus-devletlerin sorunları çözmede artık yetersiz kalmakta oluşudur. Mevcut siyaset anlayışının sorunları çözmedeki yetersizliği, ulus-devletleri egemenliklerinin bir kısmından vazgeçmeye zorlamaktadır. Devletler ulus-üstü siyasal yapılar içinde yer alarak gücünü artırmaya çalışmaktadır.

Siyasal küreselleşmeyi “siyasal mekanın devletler üstü bir tarzda yeniden eklenmesi ve devletlerarası ilişkilerin artık evrensel ya da bölgesel uluslararası örgütlerin çatısı altında yeniden düzenlenmesi olarak tanımlamak mümkündür” (Keyman, 2000:24).

Steger (2006:83-93) siyasi küreselleşmeyi, dünya üzerinde siyasî ilişkilerin yoğunlaşmasını ve genişlemesi olarak görür. Bu süreçler, devletin egemenliği ilkesi, hükümetler arası kuruluşların artan etkisi, bölgesel ve küresel yönetimin geleceğiyle ilişkili bir dizi önemli siyasî sorunu ortaya çıkarmaktadır. Küreselleşme eğilimleri 1970’lerde güçlenince, bağımsız devletlerden oluşan uluslar arası topluluğun hızlı bir şekilde, ulus devletlerin egemenliğine meydan okuyan bir siyasî karşılıklı bağımlılık ağına dönüşmekte olduğu görüldü. Bazıları tarafından sınırların ortadan kalktığı bir dünyanın ortaya çıkacağı öne sürüldü. Böylece, küreselleşmenin kaçınılmaz olarak, artık ülke sınırlarını siyasî ve toplumsal değişimin anlaşılmasında anlamlı bir kavram olma özelliğini kaybedeceği konusunda kamuoyunu ikna etmek istemektedirler. Bu nedenle siyasî gücün küresel toplumsal formasyonların elinde olduğunu ve toprak bütünlüğüne dayalı devletler yerine, küresel ağlar aracılığıyla ifade edildiğini belirtmektedirler. Bu yüzden küresel piyasalar, çoğu kez hükümetlerin bağımsız millî politika hedefleri belirleme ve kendi millî standartlarını uygulama güçlerini baltalamaktadır. Bu nedenle ulus devletin egemen bir birim olma gücünü yitirdiğini ve bunun sonucunda devlet gücünün, çeşitli ulus ötesi kuruluşların yanı sıra, bölgesel birliklere ve yerel yönetimlere devredildiğini görmekteyiz. Siyasî küreselleşme, en açık biçimde birbirine ortak kurullarla ve çıkarlarla bağlanmış ülke ötesi kurum ve birliklerin ortaya çıkışında görülebilir. Bu yapılar küresel yönetimin bu erken döneminde, belediye ve bölge yönetimleri, bölgesel bloklar, uluslar arası örgütler, ulusal ve uluslar arası özel sektör birlikleri gibi, birbiriyle ilişkili güç merkezlerinin oluşturduğu bir ağa benzemektedir.

Sosyal bilimler alnındaki çalışmalar genellikle, ekonomik küreselleşmenin başlangıcı olarak, küresel karşılıklı bağımlılığın biçimlenmeye başladığı 16. yüzyılda dünya ekonomisinin ortaya çıkışını temel alır. Modern devletlerarası sistem ise, on yedinci yüzyılda Westfalya Anlaşması'yla birlikte kurulur ve bu tarihten itibaren devletler karşılıklı olarak birbirini tanımaya başlar (Falk, 2001:26; Poggi, 2001:92-93). Bu tarih aynı zamanda sürekli gelişim gösteren uluslararası ilişkilerin başlangıcı olarak kabul edilir. Bu bağlamda modern devletlet yapıların doğması ekonomik ilişkiler ağının da başlangıcıdır.

Siyasal alandaki küreselleşme günümüzde ulus-devletler açısından hayatın büyük sorunlarını çözmek için çok küçük; küçük sorunlarını çözmek için ise çok büyüktür. Küresel sorunların ortaya çıktığı ve kültürel farklılıkların öneminin artmaya başladığı yirminci yüzyıl ve sonrasında ulusal siyaset kalıpları sorunların çözümünde yetersiz kalmakta; yeni siyaset arayışları ise, ulus-devletleri egemenliklerinin en azından bir kısmından vazgeçmeye zorlamaktadır (Giddens, 1998:74).

Küresel sorunların ortaya çıktığı ve kültürel farklılıkların öneminin artmaya başladığı 20. yüzyıl ve sonrasında millî siyaset kalıpları sorunların çözümünde yetersiz kalmakta; yeni siyaset arayışları ise, ulus-devletleri egemenliklerinin en azından bir kısmından vazgeçmeye zorlamaktadır. Siyasal bilimlerin birbirlerine bağımlı hale geldiği bir dünyada, ulus-devletler kendi kaderlerinin ve politikalarının belirlenmesinde ve belirlenen hedeflere kendi imkânlarıyla ulaşılmasında yetersizleşmektedirler. Siyasal küreselleşme, bir yandan ulus-devletlerin egemenliklerini zayıflatırken diğer yandan ulus-devlet biçimini günümüzde siyasal kendiliğın tek formu olarak sunmaktadır. Ulusçuluğun veya ulus-devletlerin sonunun geldiğini söylemek, belli siyasal değişimlerden hareketle yapılan aşırı abartılar olarak görülmelidir. Bununla birlikte devletler toplumlar arası sorunlar karşısında küreselleşmeden etkilenmekte, egemenliklerinin bir kısmını ulus-üstü siyasal yapılarla paylaşmakta ve devletler bu siyasî yapılar içinde yer alarak güçlerini artırma yoluna gitmektedirler. Siyasal küreselleşme alanındaki tartışmaların üzerinde yoğunlaştığı temel konular; değerlerin küreselleşmesi, millî kalkınmacılığın veya refah devletin sonu, uluslararası ve uluslar üstü siyasal organizasyonlar, küresel sosyal hareketler ve yenedünya düzeni söylemidir (Özyurt, 2005:66-67).

Küreselleşme sürecinde yaşanan gelişmeler akabinde bireyletin demokrasi ve insan hakları talepleri hızla artmaktadır. Bireyin önem kazanmasıyla birlikte insan haklarına saygı, devletlerin egemenlik hakkını ulusal ve uluslararası düzeylerde sınırlayan ahlaki, siyasal ve hukuksal bir boyut kazanmaya başlamıştır. “Küreselleşmeyle birlikte demokrasi bir değer olarak daha fazla önem kazanmasına rağmen, çağdaş Batı demokrasilerinde yaşanan sorunlar ve yozlaşmalar demokrasiye yönelik eleştirileri artırmıştır (Aktan, 2003:150).

Devletler, küresel düzeyde, aralarında BM, NATO, DTÖ ve OECD’ nin de yer aldığı bazı uluslararası örgütler kurmuşlardır. Bu örgütlere üyelik sadece devletler için mümkündür ve karar alma yetkisine, millî hükümetlerin temsilcileri sahiptir. Bu dünya örgütlerinin sayısının çoğalması, ulus devletlerin her yere yayılan bu karşılıklı toplumsal bağımlılık ağlarını yönetmede giderek zorlandıklarını göstermektedir (Steger, 2006:95-96). Küreselleşme sürecinde millî devletlerin otoriteleri zayıflamış, bunun yerine küresel güçler millî devletler üzerinde söz sahibi olmaya başlamışlardır. Held (1995:190), küreselleşme alanındaki gelişmelerle birlikte ulus-devletlerin geleneksel egemenlik anlayışlarında önemli farklılıkların ortaya çıktığını; egemenliğin ulusal, ulus-ötesi ve uluslararası siyasal kurumlar arasında paylaşıldığı görüşünü savunur.

Siyasi küreleşmenin boyutlarını beş kategoride değerlendirebiliriz.

a: Ulusal Kalkınmacılığın ve Refah Devletin Sonu

Ulman, siyasal küreselleşmeyi Serbest pazar ekonomisi, kamu harcamalarının kısılması ve bunun sonucunda “neo - liberal” politikaların tüm dünyaya yayılması olarak tanımlar (Ulman, 2001:88).

Gelişmiş ülkelerde devletin ekonomi içindeki ağırlığı temel olarak, sosyal dengeyi ve millî kalkınmayı sağlamak gibi hedeflere yönelmiştir. Ekonomi politiği büyük ölçüde uluslararası sermaye tarafından belirlenen ulusal-devletler, 20. yüzyılın sonlarında ekonomik büyüme hedeflerini gerçekleştirmede başarısız kalarak, vatandaşların taleplerini karşılayamadılar; vatandaşlarının belli bir geleceği garanti etmelerini ve geleceğe umutla bakmalarını sağlayamadılar. Bu durum 1973 ekonomik kriziyle başlayan, devletlerin aşırı borç yükü altında uzun vadeli yatırımlara ve sosyal politika uygulamalarına harcayacak paralarının kalmamasıyla yakından ilişkilidir. Devletin mal

ve hizmetlerin üretim ve dağıtımından geri çekilmesi, devletin ekonomi içindeki yerini ortadan kaldırmayıp bunu farklılaştırmaktadır. Devletler ekonomik alanın düzenleyici gücü olarak hala önemini korumaktadırlar. Özelleştirilmiş sanayilerin yasal olarak düzenlenmesi, endüstriyel ilişkilerde hakemlik konumu, birikimin yeniden bölüşümü devletlerin tekelinde kalmıştır. Kapitalizmin sınırları aşmasından bütün devletler aynı ölçüde etkilenmemekte ve bu duruma aynı tepkiyi vermemektedirler. Her bir devlet farklı seviyelerde ve farklı yollardan küreselleşmeyle karşı karşıya gelmektedir. Bazı ülkelerin, millî piyasalarının sınırlarını ve farklılıklarını korumak, onarmak ve yeniden yapılandırmak için büyük çabalar harcadığı bir dönemde, "ulusal ekonomi" fikrinin aşıldığını söylemek pek inandırıcı görünmemektedir (Özyurt, 2005:68-69). Bu bağlamda bütün ülkeler ve bölgeler küreselleşmenin etkisinden aynı ölçüde ve aynı değerde etkilenmemiştir. Küreselleşme bir yandan millî sınırları kaldırmayı amaçlarken, yani dünya toplumunu amaçlarken bu duruma tepki olarak millileşme ve millî değerlere yönelme de görülmektedir. Ulusal kalkınma projeleri sayesinde vatandaşlarının refahını sağlamayı amaçladıkları görülmektedir.

b: Değerlerin Küreselleşmesi

Siyasal alandaki küreselleşmenin önemli olgularından biri, evrensel değerlerin yaygınlaşmasıdır. Hukuk ve insan hakları alanlarında evrensel nitelikli gelişmelerle birlikte, ulus-devletlerin vatandaşlarına istedikleri gibi davranma geleneği sona ermiştir. Bu cümleden hareketle bir nevi ulus-devletin özgürlüğü kısıtlanmıştır. Vatandaşların hakları ve ödevlerinin genel çerçevesi günümüzde uluslararası hukuk tarafından oluşturulmaktadır. Uluslararası hukuk çerçevesine uymak istemeyen ulus-devletlere II. Dünya savaşının bitiminden itibaren uluslar arası yaptırımlar uygulanmaya başlanmış, devletler uluslar arası alanda yargılanır duruma gelmiştir. İnsan hakları bir devletin diğerlerinin iç işlerine karışmasına imkân vermekte ve bazen de bunu görev haline getirmektedir. Bugün hemen hemen tüm Avrupa devletleri Avrupa Komisyonunun bu kararını benimsemiş durumdadır. İnsan haklarına aykırı olduğu tespit edilen yasalar Avrupa Komisyonu'nun müdahalesiyle değiştirilmektedir. Bu durum ulus-devletlerin yasama ve yargılama egemenliğinin, uluslar arası hukuk ve insan hakları tarafından sınırlandırıldığını gösterir (Özyurt, 2005:71). Küreselleşme sürecinde bir yanda siyasi ve ekonomik olarak ulusüstü birliktelikler kurularak değerler evrenselleşirken, diğer

taftanda kültürel olarak bu birlikteliğe tepkiler sürmekte ve yerelleşme hız kazanmaktadır.

c: Uluslararası ve Uluslarüstü Siyasî Organizasyonlar

Ekonomik ve siyasal küreselleşme olgusunda uluslarüstü ve uluslararası organizasyonların önemli bir rolü vardır. Bu kurumlar siyasal küreselleşmenin hem ürünleri hem de araçları ve yapıcılarıdır. Küresel siyasî kurumların gelişip yayılmasıyla birlikte, devlet sorumluluğundaki savunma, iletişim ve ekonomi yönetimi gibi, birçok geleneksel alan uluslararası veya yönetimler arası iş birliğine göre düzenlenmek zorunda kalmaktadır. Siyasal küreselleşmenin kurumsal boyutta önemli adımları I. ve II. Dünya Savaşları sonrasında atılmış; bu iki savaşın ardından dünya barışını korumak amacıyla uluslar arası kurumlar olan Milletler Cemiyeti ve Birleşmiş Milletler kurulmuştur (Özyurt, 2005:72).

Ulusal siyasî kurumlar ve vatanın sınırları içinde siyaset yapmaya odaklanan “egemen devlet anlayışı” ile uluslar arası düzeydeki kurumların ulus-devletleri bağlayıcı kararlar alma pratiği arasında önemli gerilimler ortaya çıkmaktadır. Uluslararası karar alma mekanizmalarının gelişmesiyle birlikte, bağımsız bir biçimde millî politikaların belirlenmesi hayal olmaya başlamıştır. Egemenlik kaybı, doğrudan ulus-devletlerin gücünün zayıflaması sonucunu doğurmasada küreselleşme sürecinde ulus-devletler, egemenliklerinin bir kısmını uluslararası kurumlara devrederek, devletler sistemi içindeki etkinliklerini arttırma yoluna gitmişlerdir (Özyurt, 2005:73). Bu siyasi organizasyonlar bugün etkinliklerini dünyanın her yerinde göstermektedir.

d: Dünya Sistemi ve Yeni Dünya Düzeni

Küreselleşme çalışmalarının 1990’lı yıllarda artmasıyla birlikte, küreselleşme söylemi ile Doğu Bloğu’nun çöküşüyle ortaya çıkan “yenidünya düzeni” söylemi arasında bir ilişki kurulmuştur. Küreselleşme sürecindeki değişimleri, sadece hegemonik güçlerin veya güç bloklarının çıkar ilişkileri ile açıklamaya çalışanların yelpazesi tüm dünyada aşırı sağdan aşırı sola kadar uzandı. Bunlar ulusun kültürel, ekonomik ve askeri açıdan kendi kendine yeterliliği ilkesi tarafından kuvvetlendirilen, klasik millî egemenlik anlayışına yeniden canlılık kazandırmanın arayışı içine girmişlerdir. Bu haliyle de günümüz koşullarında devletlerin karşılıklı bağımlılığının kaçınılmaz olduğunu kabul

etmemektedirler. Doğu Bloğu'nun yıkılışından sonraki sürede dünya ekonomik alanda Japonya, ABD ve Avrupa merkezli birçok kutupluluğa; siyasî ve askeri alanda ise, bir düzensizliğe doğru yol almaktadır. Bu nedenle de, 1989 sonrası durumun açıklanmasında “yenidünya düzeni” dünyanın tanımlanabilir bir sisteme kavuşmuş olduğunu ifade etmektedir. Hâlbuki iki kutuplu bir dünyanın sonunun geldiği açık olmasına rağmen, bunun yerini neyin alacağı henüz belli değildir. Devletlerin birbirleriyle ilişkileri yeniden biçimlenmektedir ve bu durumun yakın gelecekte nasıl sonuçlanacağı tam olarak belirginleşmemiştir (Özyurt, 2005:76).

e: Küresel Hareketler ve Hükümet Dışı Uluslararası Organizasyonlar

Dünyanın tek bir mekân olarak kabul edilmesi ve küresel sorunların ortaya çıkmasıyla birlikte, sosyal hareketlerin alanları da ulus-devletlerin sınırlarını aşarak küresel düzeye ulaşmıştır. “Küresel açlık” ve “küresel ısınma” “küresel demokrasi ve insan hakları” gibi sorunların varlığı, sosyal sorunlara millî düzeyde çözüm arayışlarını yetersiz hale getirmiştir. Küresel sosyal hareketlerin temelinde küresel sorunlar karşısında duyulan bireysel sorumluluk duygusu yatmaktadır. Sosyal hareketlilik düşüncesi, her toplumsal yapılanmanın merkezinde bir temel çatışmanın olduğunu kanıtlamaya çalışır. Küresel sosyal hareketler, çalışmalarıyla kitleleri, belirli sorunlar hakkında bilgilendirmeyi ve duyarlı hale getirmeyi, lobicilik faaliyetleriyle ülkelerin zararlı sonuçlar veren politikalarında değişikliğe gidilmesini, BM. gibi küresel denetim kurumlarının gündemlerinin insanlığın ortak çıkarlarını gözetecek bir biçimde belirlenmesini amaçlamaktadırlar. Son yıllarda küresel politikaların belirlenme sürecinden dışlanan ve diyalog umutlarını kaybeden küresel sosyal hareketlerin, “küreselleşme karşıtı” ve “modernlik karşıtı” bir eğilim içine girdiği gözlemlenmektedir. Küreselleşme karşıtı hareketlerin tepkilerinin, gerçekte küreselleşmenin kendisine değil de Falk’ın ifadesiyle “yıkıcı küreselleşmeye” karşı olduğu bilinmektedir. Küresel sorunlar modernliğin küreselleştirici etkisinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Modernleşmeden geri dönüş mümkün olmadığı için yeni sorunların çözümü de modernlik içinde aranmalıdır ve orada bulunmalıdır (Özyurt, 2005: 78-79).

Coşkun’a (2005:85) göre, siyasal küreselleşme uluslar arası siyasi organizasyonlar sayesinde bir yandan ulus-devletleri etkisizleştirirken diğer yandan da yeni ulus-devletlerin ortaya çıkmasına olanak tanımaktadır. Küresel irade bir bölgedeki mevcut

devlet sistemini pek çok yönlerden köşeye sıkıştırma eğilimi gösterirken, yine aynı bölgedeki yerel, etnik oluşumlara zemin hazırlamakta ve bu oluşumlara kendi ulus-devletlerini kurma olanağı kazandırma eğilimi sergilemektedir. Bu çelişki küreselleşme taraftarlarının açıklayamadığı bir durumdur. Küreselleşme taraftarlarınca bir şiar edinircesine belirtilen demokrasi ve insan hakları gibi kavramlar, ulus-devlet yapılarını etniklik perspektifinde zayıflatmaktadır. Ulus-devlet yapısından kopartılarak etnik veya küçük bölgesel temelde kurulmak istenen kabileci bir devlet yapısı içinde küreselleşme taraftarlarınca şiar edinilen demokrasi ve insan hakları kavramlarının hiçbir anlam taşımayacağı ise göz ardı edilmektedir. Küreselleşme ile birlikte modern devlet yapılarının artık aşıldığı, eskimiş unsurlar haline geldiği tartışılmakta fakat bu yapılan tartışmalar Batı'nın kendi içinde değil Batı dışı coğrafyalarda yer alan devletleri baskı altına almaya çalışmaktadır. Günümüzde küreselleşme sürecinin geldiği noktada Batı dışındaki siyasi yapılara biçilmek istenen rol, kendi hâkimiyet alanlarında Batı'nın çıkarlarının korunması ve bir ülkede belediyelerin işlevleri ne ise devletin de işlevinin o ölçüde kalması biçimindedir.

1.1.5.2. Ekomik Küreselleşme

Küreselleşme süreci birbiriyle etkileşim halinde birçok alanı kapsıyor olmasına rağmen, bugünün hakim literatüründe küreselleşmenin kavramsallaştırılması pazar ekonomisi merkezli liberal ideolojinin tekelinde görünmektedir. Özellikle, ekonomik alandaki ilişkiler ağının yoğunlaşması, toplumların birbirlerine daha bağımlı hale gelmesi, serbest ticaret, doğrudan yabancı yatırımlar ve mali kaynakların serbest hareketi gibi günlük hayatı yakından ilgilendiren konuların yoğunluklu olarak tartışılması nedeniyle küreselleşme, liberal ideolojinin yeni bir ifade şekli olarak algılanmaktadır. Hâlbuki dünya çapında ekonomik ilişkiler ağının sanayi devrimi sonrası dönemde yoğunlaşması küreselleşme sürecinin itici en önemli nedeni gibi görünse de, bugün geline nokta itibariyle dünya çapındaki ekonomik ilişkiler ağı, küreselleşme sürecinin alt süreçlerinden biri olarak kabul edilmelidir. (Kaya, 2009:4).

Ekonomik küreselleşme, dünya ölçeğinde karşılıklı ekonomik etkileşimlerin yoğunlaşmasını ve yaygınlaşmasını ifade etmektedir. Muazzam sermaye ve teknoloji akışları, mal ve hizmet ticaretini teşvik etmiştir. Piyasalar dünyadaki yaygınlık alanlarını genişletmiş ve bu süreçler millî ekonomiler arasında yeni bağlantılar oluşturmuştur. 21. yüzyılın önemli yapı taşları olan dev ulus-ötesi

şirketler, güçlü uluslararası ekonomik kuruluşlar ve büyük bölgesel ticaret sistemleri ortaya çıkmıştır (Steger, 2006:61).

Kapitalist dünya-ekonominin merkezi Batı olduğu için, bu sistemin yayılması Batı hegemonyasının yayılması anlamına gelmektedir. Avrupa gücünün yayılması, dünyanın diğer bölgelerinde yerel kültürlerin ve geleneksel yaşam biçimlerinin üzerinde yıkıcı etkilerde bulunmuştur (Giddens 2000c:1999). Avrupa'nın hegemonik gücünün yayılmasının en önemli iki biçimi; Yeni Dünya'nın ilkel topluluklarının yok edilip sömürülerek, Avrupalı yerleşimine açılması ve Asya ve Afrika'da sömürgeler oluşturmasıdır. 16. yüzyıldan 1914'e kadar, önemli bir ekonomik birikime sahip olan Avrupa, bu birikim sayesinde ekonomik üstünlüğünü II. Dünya Savaşı'na kadar sürdürmüştür. Bu tarihten itibaren ise dünya ekonomisi ABD' nin hegemonyası altında varlığını sürdürmektedir (Özyurt, 2005:56).

Waters, (1995:76-77) küresel ekonomiyi kapitalizm merkezli olarak açıklar ve günümüzün küresel ekonomisini "küresel kapitalizm" olarak adlandırır. Waters'a göre, ekonomik küreselleşme, günümüze kadar beş aşamadan geçer.

Merkantil Kapitalizm ve Sömürgecilik (1500-1800): Bu dönemde, çok uluslu şirketlerin ilk örnekleri ortaya çıkar. Bu şirketler, devlet teşviğiyle sömürge bölgelerin doğal kaynaklarını sömürgeci ülkelere aktaran imtiyazlı şirketlerdir.

Müteşebbis ve Finansal Kapitalizmi (1800-1875): Mal sağlama ve tüketici pazarın kontrolünün doğuş aşamasıdır. Taşımacılık ve alt yapı alanlarında finans çevrelerinin büyük ölçekli yatırımları bu dönemde gerçekleşmiştir.

Uluslararası Kapitalizm (1875-1945): Kaynak elde etme ve pazar oluşturma yatırımlarında hızlı yayılma ve ABD merkezli uluslararası kartellerin ve şirketlerin büyüme aşaması olarak adlandırılır.

Çokuluslu Kapitalizm (1945-1960): Doğrudan dış yatırımında Amerikan hakimiyetinin gerçekleştiği ve ekonomik emperyalizm ile çok uluslu şirketlerin hızlı yayıldığı aşamadır.

Küresel Kapitalizm (1960 sonrası): Kaynak ve pazar arayışı yerini yatırımların verimli bir şekilde gerçekleştirilebileceği alanların aranmasına bırakır. Avrupa ve Japonya merkezli çok uluslu şirketlerin sayısı ve gücü hızla artar; şirketler arası

birleşmeler ve anlaşmalar ile risk ortaklığı anlayışının yaygınlaştığı dönemdir. Böyle bir küresel ekonomik sistem içinde, ulusal ekonomiler karşılıklı olarak birbirine bağlı biçimde yaşarlar.

Özellikle son yıllarda dünya ekonomisinde en önemli gelişme, artan uluslararasılaşma ve ekonomik faaliyetlerin giderek küreselleşmesidir. Ekonomik faaliyetlerin uluslar arasılaşması yeni bir olgu değildir. Bazı iktisadi varlıklar yüzyıllardır uluslararası varlık olma özelliğine sahiptir. (Dicken, 2006:43) .

Küreselleşmenin ekonomik boyutlu güç kaynaklarının başında çok uluslu ya da ulus ötesi şirketler denilen dev kuruluşlar ile bunların oluşturdukları siyasî organizasyonlar ve dünyanın finans piyasalarına kabul ettirdikleri uluslar arası anlaşmaları gelmektedir. Çok uluslu ve ulus ötesi şirketlerin tamamına yakını G7 denilen Kuzeyli ülkelere mensuptur. Bu şirketler, dünya menfaati adını verdikleri Kuzeyin istek ve çıkarlarını paravan şirketleri, ortakları aracılığıyla oluşturdukları lobi faaliyetleriyle az gelişmiş ülkelere dikte ettirmektedirler. Kuzeyin elde ettikleri ayrıcalıkları devam ettirip, yenilerini elde etmenin hesabı içersine girmektedirler. MAI adı verilen çok taraflı yatırım anlaşmaları ile çok uluslu şirketlerin önünde bulunan engeller kaldırılmaktadır. Sermaye akışkanlığının teminiyle çok uluslu şirketlerin ulus devletlerin müdahalesinden kurtarıldığı görülmektedir. Ulus ötesi ekonomiyi şekillendiren başlıca olgu, mal ve hizmet ticaretinden çok, para akışıdır. Egemen millî devletlerin para ve maliye politikaları, giderek daha büyük oranda, ulus aşırı para ve sermaye piyasalarındaki olayları etkin bir yolla biçimlendirmek yerine onlara tepki vermektedir (Talas, 2003: 40).

Özyurt'a (2005:57) göre, 20. yüzyılda kitlesel üretim ve tüketimin meydana gelmesi; sermaye, emek ve malın hızlı ve güvenli taşınabilir olması ve uluslararası anlaşmalar sonucu dünya pazarı yüksek oranda birleşmiş, bu durum varlık amaçları kar olan şirketler için büyük fırsatlar doğurmuştur. Şirketler yatırımlarını yapmak için, artık ulus-devletlerin sınırları içinde uygun bölgeler aramakla yetinmemekte, tüm dünyayı yatırım ve pazar alanı olarak görmektedirler. Yurtsuzlaşan, vatansızlaşan sermayeyi kendi topraklarına çekmek için, ulus-devletler bazı açılardan egemenliklerinden taviz vermek durumunda kaldıkları görülmektedir.

Ekonomik gücü ne olursa olsun hiçbir devlet, diğer devletlerin ekonomik sorunlarıyla ve kaynaklarıyla ilişkisiz bir biçimde varlığını devam ettiremez. Dünyanın herhangi bir bölgesindeki ekonomik değişiklik kısa bir süre içinde, en uzak bölgelerde bile müspet veya menfi bir etkide bulunmaktadır. Ekonomik küreselleşmenin en fazla ilerlediği alan finans pazarıdır. Son yıllarda para nakil ortamlarında ve maddi olmayan malların üretiminde önemli gelişmeler yaşanmasıyla birlikte gümrükler para transferinde etkisiz hale gelmiş, sermaye tam anlamıyla millî niteliğini kaybederek vatansızlaşmış ve uluslar ötesi bir nitelik kazanmıştır. Bankacılık alanında çevrimiçi sistemlerin gelişimi, elektronik veznelere (ATM) ve internet sayesinde para transferi dünya ölçeğinde anında gerçekleşebilmektedir. Elektronik para sayesinde tek bir dünya imgesi, gerçeklik haline gelmiştir. Elektronik yollarla para transferinin bir ülkeden diğer bir ülkeye anında gerçekleştirilebilir olması; döviz, hisse senedi ve faiz gibi yatırım araçlarının birinden diğerine anında dönüşümlerin yapılabilmesi millî ekonomiler içerisinde büyük dalgalanmaların yaşanmasına yol açmaktadır (Özyurt, 2005:63).

Ekonomik küreselleşmenin diğer bir unsuru da küresel iş bölümüdür. Bu kavram üretim sürecinin değişik bölümlerinde yer alan iş görenlerin, uzmanlaşması anlamında kullanılmaktadır (Dicken, 2006:44). Aynı zamanda küresel iş bölümü, dünyanın çeşitli alanlarında mal ve hizmetlerin üretiminde meydana gelen farklılaşmaya işaret eder. II. Dünya savaşı sonrası daha da gelişen küresel iş bölümü içinde dünyanın gelişmiş olan bazı bölgeleri kısmen sanayiden arındırılmış ve ulus aşırı şirketlerin imalat sanayi üretimlerini çevre ülkelere kaydırmaları sonucu, üçüncü dünya içinde yeni sanayi bölgeleri ortaya çıkmıştır. Kapitalizmin yaygınlaşması ile birlikte, giderek dünyanın daha büyük bir kesiminde üretim dünya pazarı için yapılmaya başlanmış ve geleneksel tarımsal üretim biçimleri ortadan kalkmıştır. Bunun sonucu olarak, yarı çevre ve çevre ülkelerde önemli istihdam sorunları ortaya çıkmıştır. Bu ülkelerin emek gücü, bir sanayi yedek iş gücü ordusu olarak görülmüştür. Sanayileşmiş ülkeler, ihtiyaç duyduklarında, çevre ve yarı çevre ülkelerin emek gücünün en nitelikli kesimini kendi ülkelerine çekmişler; bu ihtiyaç ortadan kalktığı anda ise, sınırlarını emek gücüne karşı sıkı koruma altına almışlardır. Küresel ekonomik sistem içinde, devlet olmanın temel özelliklerinden olan, “ekonomik olarak kendi kendine yeterli olma” ilkesi önemini kaybetmektedir (Özyurt, 2005:60-64).

Küreselleşme eğilimleri bütün düzensizlik ve farklılık sorunlarının aşıldığı, piyasa güçlerinin hâkim olduğu ve kontrol edilemediği, millî devletlerin pasifleştirildiği tam küreselleşmiş bir ekonomi ile sonuçlanmasa bile faal kalabilir. Ekonomik küreselleşmenin bir yüzünde fırsatların küreselleşmesi yer alırken, öteki yüzünde yoksulluğun küreselleşmesi yer alır. Ekonomik küreselleşme, kaynakların daha verimli kullanımına olanak verir. İhtiyaçlarımızın sınırsız, kaynakların ise sınırlı olduğu dünyamızda etkin kaynak kullanımı çok önem kazanmaktadır. Toplumların, yaşam seviyelerini yükseltebilmeleri için küreselleşmenin kaynak dağılımında verim artırıcı yönünü çok iyi görmeleri gerekmektedir.

1.1.5.3. Kültürel Küreselleşme

Waters, küreselleşmeyi “toplumsal ve kültürel yapılar üzerindeki coğrafya ile ilgili sınırların ortadan kalkması süreci ve insanların da bu sürecin farkında olmaları” şeklinde tanımlamaktadır. Waters’a göre küreselleşme, Avrupa kültürünün göç, sömürgecilik ve kültürel taklitler yoluyla dünya geneline yayılmasının bir sonucudur. Bu bağlamda küreselleşme, semboller düzeyinde gerçekleşecek bir olgudur ve bunun sonucunda ulaşılabilecek olan kültürel küreselleşmedir. Dünyanın küçülmesi ve küreselliği bir bütün olarak algılama bilincinin yükselmesi, kültürel küreselliğin ortamını oluşturmaktadır. (Waters’tan akt Bolay, 2002:57).

Giddens’a göre “kültürel küreselleşme”, küreselleşmenin en karmaşık ve toplum bilim açısından en önemli alanını oluşturur. Kültürel küreselleşmenin önemi, küreselleşmenin diğer kurumsal boyutlarının kültür üzerinde temellenmesinden ve etkileşiminden kaynaklanır (Giddens, 1998:77).

Küreselleşmenin, kültürler arası farklılaşmaları, parçalanmaları, kutuplaşmaları hatta çatışmaları doğurduğu ileri sürenler vardır. Küreselleşme, kültürel temelde hem bir benimsemeyi hem de bir reddiyeyi içerir. Benimsemeyi, küreselleşmede öncü Batı toplumlarının kültür kodlarının Batı-dışı toplumlarca tüketilmesi şeklinde tanımlamak mümkündür. Bu olguyu “tüketimcilik” olarak tanımlayan Sarıbay’a göre, tüketimcilik ekonomik bir olgudan farklı fakat ondan esinlenen sosyo-kültürel bir tutum ve yaklaşımdır. Tıpkı mal ve para gibi toplumsal ve kültürel şeylerin de edinilmesinin ve gösteriminin vazgeçilmez bir arzu olarak toplumda yerleşmesi, bu arzunun o topluma aidiyet duyguları yaratmada, bireylere toplumsal konum sağlamada nihai olarak kendini

“modern” tarzda var etmede işlevsel olmasıdır. Kültürel bir olgu olarak küreselleşmeyi, türdeşleştirici süreç şeklinde görenler, giyimden beslenme tarzına, televizyon dizilerinden bilgisayar programlarına, kadın haklarından eşcinsellerin özgürlüklerine kadar, dünya ölçeğinde tek tip bir kültürün dayatıldığını, dayatılan bu kültürün de esasen batı toplumlarının ortak kültürü olduğunu ileri sürmektedirler. (Sarıbay, 2004:41-42).

Bir başka deyişle tüketimin sosyo-kültürel alanının ve ilişkilerin yerleşik hale gelmesi; bu doğrultuda fikirlerin, imgelerin, anlamların da bir mal gibi tüketilmesi, nihayet insanların kim olduğunun, tüketim alışkanlıklarına ve tüketim kalıplarına ilişkin sembollere bakılarak belirlenmesidir.

Küreselleşme sürecinde toplumlar engellenemez bir biçimde her alanda bir birleriyle ilişki içerisinde bulunmaktadır. Appaduari, küresel kültürü beş boyutta ele alır (Appadurai, 1990:297-299). Başkaları tarafından da kabul edilen bu boyutlar şunlardır:

- a) **Etno-mekân:** İçinde yaşadığımız dünyayı değiştiren insanların (turistler, göçmenler, mülteciler, misafir işçiler ve hareket halindeki diğer insan grupları) oluşturduğu etkileşim alanını ihtiva etmektedir.
- b) **Tekno-mekân:** Teknoloji akışlarının çeşitli düzeylerde buluşmasını sağlayan ve sınırları hızlı bir şekilde aşarak oluşmuş olan mekandır.
- c) **Finans-mekân:** Uluslararası büyük miktarlarda ve hacimde hızlı para akışının olduğu ve bu akışın meydana getirdiği piyasa işlemlerinin yapıldığı alandır.
- d) **Medya-mekân:** Gazeteler, dergiler, televizyon, sinema, internet gibi kitle iletişim araçları vasıtasıyla kültürel temasların sıklaşmasına sağlayan alandır.
- e) **Fikrî-mekân:** Özellikle Aydınlanma kökenli ideolojilerin ve fikirlerin dayandığı kavramların (özgürlük, insan hakları ve demokrasi gibi) etkin olduğu alandır.

Küreselleşme; toplumlar, bireyler, uluslararası ilişkiler ve insanlık bileşenlerinden yola çıkan, farklı kültürler arasında etkileşim sürecidir. Küreselleşme farklı kültürlerin birbirlerine göre konumlarını dikkate alan bir süreçtir.

Kültürel küreselleşme Rock'n Roll'un, Coca Cola'nın ve futbolun dünya üzerinde yayılmasıyla birlikte ortaya çıkmamıştır. İnternet ve diğer teknolojilerin sağladığı olanaklar sayesinde, bireycilik, tüketicilik ve çeşitli dinî ifade tarzları daha önce görülmemiş bir serbestlikle ve yaygınlıkla dünyayı dolaşmaya başlamıştır. Görüntüler ve düşünceler bir yerden diğerine daha kolay ve hızlı bir şekilde gönderilebilir hale geldikçe insanların gündelik yaşamları derinden etkilenir olmuştur. Günümüzde kültürel uygulamalar çoğu kez ulus gibi sabit yerellikleri aşmakta ve sonunda egemen küresel temalarla etkileşim yoluyla yeni anlamlar kazanmaktadır. Küreselleşme dünya üzerindeki insanları birbirine mi benzetmektedir yoksa daha da farklılaştırmakta mıdır? Kültürel küreselleşme konusuna ilişkin tartışmalarda en sık karşılaşılan soru budur. "Kötümser hiper-küreselci" olarak adlandırılabileceğimiz bir grup yorumcu, birinci görüşü savunmaktadır. Bunlar dünyada mevcut kültürlerin çeşitliliğini yansıtan bir kültürel gökkuşağına doğru yönelmediğimizi öne sürmektedirler. Bu yorumcular, yorumlarına kanıt olarak Amazon yerlilerinin Nike marka spor ayakkabı giyimlerini, Güney Sahra sakinlerinin Texaco beysbol şapkalarını satın almalarını ve Filistinli gençlerin Ramallah'ın merkezinde Chicago Bulls tişört giymelerini göstermektedir. Anglo-Amerikan değerlerinin ve tüketim mallarının yayılmasını "Dünyanın Amerikanlaşması" olarak gören bu kültürel türdeşlik tezi savunucuları, Batı normlarının ve yaşam tarzlarının daha savunmasız kültürleri bastırıldığını ileri sürmektedir. Amerikan popüler kültürünün yayılması önü alınmaz bir gelişme gibi görünmektedir (Steger, 2006:100-101).

Keyman; küreselleşmeyi bir taraftan birbirine benzeyen kültürlerin ortaya çıkardığı bir kavram bir taraftan da kendi farklılıklarını ortaya koyan kültürlerin meydana getirdiği bir süreç olarak ifade ederek küreselleşme ve kültür arasındaki etkileşimi ifade etmektedir (Keyman, 2001:114-134). Fakat küreselleşme kültürleri bir çatı altında ya da tek tip Amerikanlaştırma çatısı altında birleştirirken karşısına çıkan engeller vardır. Çünkü kültür toplumu oluşturan fertleri bir taraftan geçmişe bağlarken diğer taraftan da geleceğe taşımaktadır. Bu dünü olduğu gibi bugüne aktarmak değildir. Burada önemli olan milletimiz ve tarihimizin kendi değerlerini ve potansiyellerini layıkıyla değerlendirmektir. Canbolat'a (2002:27-28) göre, küreselleşmeye ulaşma sürecinde birçok ulus devlet kendine has fikir geliştirip belli bir bilinçlenme evresine ulaşmadan küresel kültürün etkisine maruz kalmaktadır. Bu ise sadece kültür sığılığı değil,

ekonomik bağımlılığı da meydana getiren bir olgudur. Küreselleşme kavramı ile ekonomisi, ideolojisi ve siyasal pratikleriyle giderek bütünleşen homojen bir dünya olmakta ve bilgi teknolojisinin getirdiği fırsatlarla artık küreselleşen bir kültürden söz etmek mümkün olmaktadır.

Çağımız kültürünün merkezinde küreselleşme, küreselleşmenin merkezinde ise kültürel pratikler yatar. Kültür ve küreselleşme arasında çok yoğun bir ilişki vardır. Bir milletin hayat tarzı olarak tarif ettiğimiz kültür ile küreselleşme, karşılıklı olarak birbirini etkilemişlerdir. Bu karşılıklı etkileşimi kısaca şöyle sıralayabiliriz; hem küreselleşme büyük dönüşüm ve değişimlerle kültürü derinlemesine etkilemiştir, hem de kültür dönüşümleri meydana getirmede etkili olabilmıştır (Talas, 2003:60). Küreselleşme etkilerinin yoğun yaşandığı günümüz dünyasında "safılık"tan söz etmek mümkün değildir. Kültürler iletilmekte, karşılaşmakta ve zaman zaman birbirinin içine geçmektedir (Aslanoglu, 2000:174).

Küresel kültür, klasik kültür temelinin dışında sabitleri olmayan bir olgudur. Çünkü küresel kültürün oluşumu ve akışını sağlayan en önemli araçlardan biri iletişim sistemleridir (Karakaş, 2006:17). İletişim küreselliğini Harvey'in "zaman-mekân sıkışması" ve Mc Luhan'ın "küresel köy" kavramları çarpıcı bir biçimde ifade etmektedir. "Zaman-mekân sıkışması" telekomünikasyonun sınırları kaldırarak bir içe çöküş meydana getirdiğini vurgular. Harvey, bu kavramı iletişimin küreselleşmesinin yanı sıra ekonomik ve ekolojik karşılıklı bağımlılığı da içeren genel küreselleşmeyi tanımlamak için de kullanır. Mc Luhan'ın "küresel köy" kavramı ise kültürel bir kaybı ifade eder. Elektronik iletişim araçlarının gelişiminin dünyayı görsel bir yönelimden işitsel bir yönetime kaydırıldığı, insanları kültür alanında tembelliğe ittiği ifade edilerek, okur- yazarlığın gerileyeceği, ilkelliğe doğru bir dönüşün yaşanacağı endişesi işlenir. İletişim alanının elektronikleşmesinin tüm dünyada bir eş zamanlılığı meydana getirmesi, dünyanın bir köy topluluğuna dönüştüğü düşüncesini doğurmaktadır (Özyurt, 2005:86).

İletişim ve uydu teknolojilerinin geliştiği, uzak mesafelerin her bakımdan yakınlaştırıldığı küresel dönemde kültürler arası etkileşme kaçınılmazdır. Kültürler arası etkileşimin karşılıklı ve dayatma olmaksızın kendiliğinden oluşması, kültürel yapıyı olumsuz etkilemez. Ne var ki, belirli bir kültürün, diğer kültürlerle tek yönlü dayatılması

durumunda, gerekli önlemler alınmadığında milli kültürlerin aşınması, buna bağlı olarak kuşaklar arası “kültürel çatışma” ve “kimlik bunalımının yaşanması muhtemeldir. Küresel kültür ile insanlar tek bir kültüre yönlendirilmek istenmektedir. Bu durum zamanla dünyamızı “tek bir kültüre” mahkûm edecektir. Kültürel küreselleşmeyle, hayat tarzları giderek tekdüzeleşmiş, tüketim kültürü yayılmış, milli kimlik ve kültür zayıflamıştır. Tamamen küresel kültüre bağlanmak veya kendi kültürü içine kalıp dünyayı tanımamak yerine uluslar kendi kültürel değerlerini kaybetmeden dünya değerleriyle bütünleşme politikaları geliştirmelidirler.

1.1.6. Küreselleşme Teorileri

Küreselleşme üzerine ekonomik, kültürel, siyasi, dini vs. pek çok çalışma yapılmış olmasına rağmen, bu çalışmalar genellikle tarihsel ve kuramsal perspektiften yoksun bulunmaktadır. Sosyal Bilimler alanında küreselleşme konusunda Robertson, Giddens, Bauman ve Wallerstein’in çalışmaları önemli kazanımlar sağlar. Bizde bu noktadan hareketle adı geçen bilim adamlarının ortaya koymuş oldukları küreselleşme kuramlarını inceleyerek küreselleşmenin iktisadi, sosyo-kültürel, siyasi süreçlerinin süreçlerinin dayanaklarını belirtmeye çalışacağız.

1.1.6.1. Robertson’un Küreselleşme Teorisi

Robertson, küreselleşmeyi “dünyanın küçülmesi” ve “dünya bilincinin güçlenmesi” süreçleri olarak tanımlar. Küreselleşmeyi moderniteyle ilişkilendirir. Ona göre “dünyanın küçülmesi” nesnelidir. Bu bağlamda “dünyanın küçülmesi” teknolojik gelişmelerle birlikte zamanı kat etme hızının artışı ve karşılıklı bağımlılığında artmasını doğurmuştur. O “Dünya bilincinin güçlenmesi” nin öznel ve kültürel olduğunu belirtir. Bireylerin tek bir dünyanın farkında olmaları “dünya cemaati” bilinciyle ilişkilidir. Robertson, Giddens’dan farklı olarak küreselleşmeyi modernliğin bir sonucu olarak görmez, günümüzdeki şekillenmesinde modernliğin etkilerini kabul etmekle birlikte küreselleşme sürecini dünya dinlerinin ve meta-fizik düşüncelerin ortaya çıkışı kadar geriye götürür. Avrupa’da ise küreselleşme feodalitenin yıkılışından sonra ortaya çıkmıştır (Özyurt, 2005:37).

Robertson Küreselleşme sürecinin tartışmalı bir süreç olduğunu belirtir. Küreselleşme sürecinin ulusal-toplumlar, birey-benlikler, uluslararası sistem ve insanlık arasındaki

ilişkiler çerçevesinde açıklanabileceğini ve küreselleşmenin Avrupa’da feodalizmin çöküş evresinde şekillenmeye başladığı belirtir (Robertson, 1999:253).

Robertson iyi bir küreselleşme kuramının dayandığı temel noktaları şöyle belirtir.

1- Küresel sistem yalnızca toplumlara indirgenemez. Bu bağlamda bireyler toplumlar ve toplumsal sistemler tutarlı bir şekilde ele alınmalı ve bu da yapılırken işlevselci, pragmatik ve materyalist yorumlardan kaçınılması gerektiğini belirtir. Bir bütün olarak küresel sahayı ele alan Robertson, uygarlıkların, kültürlerin, ulus toplumların, ulus-İçi ve uluslararası hareketler ile uluslar arası örgütlenmelerin, alt toplumlar ile etnik grupların ve bireylerin giderek daha fazla baskı altına alındığı ve aynı zamanda farklı olarak güçlendirildiği bir noktaya doğru sıkıştırılmasıyla ortaya çıkan toplumsal kültürel sistemin küresel sistem olduğunu belirtir. Küreselleşme, menfi ya da müspet bir şekilde küresel insanlık durumuna yönlendirilen üçüncü kültüre yol açmaktadır (Robertson, 1999:103-104).

2- Küreselleşme ele alınırken indirgemecilikten kaçınmak gerektiğini belirten Robertson, hem küresel kültürün dinamiklerinin hemde yerel kültürel dinamiklerin ele alınması gerektiğini belirtir. Bu bağlamda küresel ve yerel kültürel dinamiklerden sadece biri küresel sistemi açıklamada tek başına yeterli değildir (Robertson, 1999:103-104).

Robertson, “zaman - mekanın yok olması”, “ küresel kültürel türdeşlik”, “büyük daha iyidir”, “yeni dünya düzeni”, “ekonomik belirlemcilik”, “dünya gezegenini kurtarma” gibi küreselleşme ile ilgili görüşlerden hiç birini kullanmaz. O, küreselleşmeyi dünyanın küçülmesi ve dünya bilincinin güçlenmesi olarak tanımlar (Robertson, 1999:302).

Robertson ayrıca küreselleşmeyi tamamen modernliğin bir sonucu olarak görmez. Küreselleşmenin modernliğin yayılmasına katkıda bulunduğunu belirtir. Küreselleşmenin başlangıcını dünya dinlerinin ve metafizik düşüncelerin ortaya çıkışına kadar geri götürür. Küreselleşmenin günümüzdeki şeklinin oluşmasında modernitenin etkisinin olduğunu ve küreselleşme düşüncesinin Avrupa’da feodalizmin çöküşünden sonra ortaya çıkıp ve günümüze kadar beş evreden geçtiğini belirtir (Özyurt, 2005: 37).

Oluşum evresi: Avrupa’da 15. yüzyılın başlarından 18. yüzyılın ortalarına kadar devam eden süreçtir. Bu dönem ulus toplulukların yavaş yavaş ortaya çıktığı ve Orta Çağa

özgü “ulus ötesi” sistemin çöktüğü dönemdir. Yine bu dönemde Katolik kilisesinin etkinlik alanı artmış ve bireye karşı tutum ve düşünceler değişmiş ve insanlığa ilişkin düşünceler ön plana çıkmıştır. Dünya merkezli anlayıştan güneş merkezli anlayışa geçilmiş, dünyanın bilinmeyen yerleri keşfedilmiştir. Bu bağlamda önceden doğruluğu bile denenemeyen birçok şey insanlığın deneyinden geçerek doğruluğu ya da yanlışlığı sınanmaya başlanmıştır.

Başlangıç Evresi: 1750’den başlayıp 1870’e kadar devam eden süreçtir. Bu dönemde özellikle Fransız İhtilal’i sonrasında meydana gelen değişimler (milliyetçilik akımı gibi) sonrasında imparatorluklar yerine ulus-devlet anlayışının benimsenmesi ve bu anlayışın giderek küreselleştiği süreci içerir. Bu süreç aynı zamanda “yurttaş birey” anlayışının kabul edilmeye başlandığı ve Avrupalı olmayan toplumların uluslararası toplum tarafından kabulü ile ilgili sorunların yaşandığı ve ulusçuluk ve uluslararasılık meselesinin temalaştırıldığı süreçleri içerir.

Yükseliş Evresi: 1870’den başlayıp 1920’ye kadar olan süreci kapsar. Dünyada uluslararası toplum anlayışının yaygınlaşmaya başladığı, modernlik sorunun ilk kez tartışıldığı, ulusal ve bireysel kimliklerin önem kazandığı bir süreçtir. İnsan hakları bazındaki düşüncelerin evrensel boyutta formüle edilmeye başlanması, ilk uluslararası romanların yayınlanması, küresel yarışmaların (olimpiyat gibi) başlaması ve ilk dünya savaşının çıkışı bu döneme ait özelliklerdir.

Hegomanya İçin Mücadele Evresi: 1920’den başlayıp 1960’a kadar devam eden süreçtir. Yükseliş döneminin sonunda ortaya çıkan baskın küreselleşme sürecinin kırılgan terimlerine ilişkin tartışmalar ve savaşlar bu dönemin özelliklerindedir. Birleşmiş Milletler bu dönemde kurulmuştur. İki kutuplu dünya anlayışında ve modernlik anlayışındaki çatışma ve sonrasında soğuk savaşın en üst noktaya ulaştığı, soykırım ve atom bombasını kullanıldığı, ulusal bağımsızlık ilkesinin kabul edildiği ve üçüncü dünya savaşının şekillenmeye başladığı bir süreçtir.

Belirsizlik Evresi: 1960’lı yılların sonunda başlayan küresel bilincin artması, materyalizm sonrası değerlerin vurgulanması, soğuk savaş sürecinin sona ermesi, nükleer silahların yaygınlaşması ve iki kutuplu dünya anlayışının dünya sistemine yön verme amaçlarının olduğu, küresel iletişim teknolojisinin gelişmesi ve bu teknolojinin yayılması, toplumların çok kültürlülük ve çok etniklik sorunlarıyla karşı karşıya

kalması, birey anlayışlarının cinsiyet, cinsel, etnik ve ırksal düşünceler tarafından daha da karmaşıklaştırılması, insan haklarının küresel bir sorun haline alması, sivil toplum ve dünya yurttaşlığına ilginin artması ve küresel kurum ve hareketlerin sayısının artması bu dönemin belirgin özellikleridir (Robertson, 1999:99-102; Dirlik, 2009:62). Robertson küreselleşme evrelerini açıklarken toplumların teknolojik ve toplumsal gelişimlerini tarihi bir süreçte ele alarak küreselleşme sürecinin bir analizini yapmaya çalışmıştır. Son evreyi belirsizlik evresi olarak tanımlamasının nedeni bu evrenin küreselleşmenin bir paradigma olarak kendini kanıtladığı evre olmasıdır. Robertson küreselleşmenin bu evrelerini açıklarken kapitalizmin tarihi seyrinden etkilenmiştir.

Robertson, küreselleşme sürecinde dört kurumsallaşmış boyutun yer aldığını belirtir. Bu kurumsallaşmış boyutlar; ulus toplumlar, bireyler, dünya toplumlar sistemi ve insanlıktır. Bu boyutlardan birini veya bir kaçını göz ardı etmek küreselleşmenin eksik ya da yanlış anlaşılmasına yol açar (Robertson, 1999:19-57). Çünkü bu boyutlar iç içe girmiş ve sürekli etkileşim halinde bulunan ve birbirlerini etkileyen boyutlardır. Küreselleşme süreci ulus toplumların varlığını ortadan kaldırmayacağını ancak bu ulus toplumların bütünleşme sorunlarını etkileyeceğini belirtir. Önceden kültürel bütünleşmeyi amaçlayan toplumlar, günümüzde çok kültürlü toplumlar olarak nitelendirilmektedirler (Özyurt, 2005:40; Robertson, 1999:173).

Robertson, yerel kültürden ve ulusal-toplumsal kültürden söz edebildiğimiz gibi küresel kültürden de söz edebileceğimizi belirtir. Küresel kültürün bir boyutu küresel ölçekte değerlerin ve davranışların yayılmasını içerirken diğer boyutu da ulusal ve yerel kültürlerin, küresel ölçekte üretilerek yeniden canlılık kazanması boyutunu içerir. Bu iki süreci vurgulamak için “Glokalleşme/küyerelleşme” kavramını devreye sokar (Özyurt, 2005:41). Glokalleşme (küyerelleşme) kavramıyla “tikelin evrenselleşmesi”, “evrenselin tikelleşmesi”ni ifade eder. Küreselleşme ile yerelleşme arasında zorunlu bir gerilimin olacağı ve bu gerilimin, “glokalleşme” kavramıyla aşılabileceğini belirtir. Küreselleşme sürecinde homojenleştirici ve heterojenleştirici etkiler birbirlerini etkilerler ve aynı zamanda birbirlerini tamamlarlar. Küreselleşmenin hem dünya ölçeğindeki boyutu hem de yerellik boyutu “glokalleşme” terimiyle daha açık bir şekilde belirtilir (Robertson, 1998:97-120, Dirlik, 2009:51).

Robertson özellikle 1990’lardan sonra yeni liberal politikalarla birlikte ekonomik küreselleşmenin dünya üzerinde açık bir şekilde görüldüğünü ve bu sürecin çok hızlı bir şekilde gerçekleştiğini belirtir. Ekonomik güçlerin ve ekonomik işleyişin küresel kültürü şekillendirebileceğini asla kabul etmez. Ona göre bu küreselleşme sürecinde asıl belirleyici ekonomi değil kültürdür (Robertson, 1999:19).

Aslanoğlu’na (2000:141) göre, Robertson, küresel süreçlerin birbiriyle etkileşiminde medyanın büyük rolü olduğunu belirtmektedir. Yaşanan medyalaşma süreci, kitle iletişim araçlarının hızla yayılmasını, iletişim ağları aracılığı ile “mal” haline gelmiş simgelerin dünyanın her yerinden alıcısına ulaşmasını kolaylaştırmıştır. Bu ise uluslararası iletişim alanında küresel ile yerel olanın etkileşiminin yoğunlaşmasına sebep olmaktadır. Çeşitli kültürlerin birbirleriyle karşılaştıkları alan medyadır. Yerelliklerin tanımlanması, standartlaşması ve birbirine karşıt olan uç noktaların törpülenmesi medya aracılığı ile yapılmaktadır

Modernleşme ve post-modernleşmeyle ilintili bir kavram olarak küreselleşme, modernitenin bir sonucu olan ulus-devlet bütünü parçalayarak post modernleştirmiştir. Ulusun post-modernleşmesinden kasıt; ulus-devletin homojenleştirici ve standartlaştırıcı özelliğini kaybederek, meydana çıkmış heterojenliklerin konjonktürel olarak değişen özelliklerine göre, her birine dayanma eğilimi içine girmesidir. Ortaya çıkan bu durum küreselleşmenin yol açtığı bir gelişmedir ve sonuçta küreselleşmenin doğurduğu problemlerin ulus-devlet biriminin boyutlarını aşması veya bu boyutları zorlaması ulus-devletin krizine neden olmaktadır (Robertson, 1992:25-26).

Günümüzde küreselleşmenin getirdiği özgürlük ve eşitlik gibi anlayışlar ulus devlet yapılarının içinde bulunan birçok yerel kimliğin ve yerel kültürün ortaya çıkmasına yol açmıştır. Özellikle bu durum ulus devletlerin çok kültürlü bir yapıya büründürülmeleri doğurmaktadır. Bu bağlamda ulus devlet yapılarının ihtiva ettiği bütünlük yerini farklılıkların da benimsendiği bir anlayışa doğru götürmektedir.

1.1.6.2. Bauman’ın Küreselleşme Teorisi

Bauman, küreselleşme olgusunu, sadece günümüz Batı toplumlarında yaşanan politik ve ekonomik dönüşümün bütün küreye olan yansıması bağlamında değil, bu olguyu aynı zamanda 19. yüzyılın kurulu siyasal düzenini de hedef alan; sermayeyi siyasetten,

emeği de yerelden koparmayı amaçlayan evrensel bir dönüşüm projesi olarak değerlendirir. Ona göre küreselleşme; modernitenin dayandığı ekonomik ve kültürel düzene karşı bir başkaldırı hareketi olduğu kadar bugüne kadar var olan dünyayı algılama ve kavrama biçimlerimizi altüst eden epistemik bir kırılmanın yankısı olarak da görülmelidir. Küreselleşmeyi kültürel görüngüleriyle, küreselleşen bir dünya sisteminin “ekonomi-politiğiyle” açıklamaya çalışmış ve bu durumu iki açıdan değerlendirmiştir. Bunlardan birincisi; 20. yüzyılın kurulu dünya sisteminin dayandığı ulus-devlet ve siyasal örgütlenmenin artık aşılmaya başladığı noktasındaki tespitidir. Bauman, çift kutuplu bir dünya düzeninin özlemi içindedir. 1989 Berlin Duvarı'nın yıkılması sonrasında küresel yönetimin tek devletin egemenliğine geçmesini talihsiz bir gelişme olarak değerlendirerek, günümüzde yaşanan birçok politik sorunun nedenini bu gelişmeyle ilişkilendirir. Bauman, çift kutuplu bir dünyada güç politikasının, dünyayı bölmesine karşı kendi içinde bir bütünsellik imgesi yaratmayı başardığını, paylaştığımız dünyayı “şeylerin küresel düzeni” içinde, yani iki güç kampı (ABD/Rusya) arasında çatışma ve sonsuza dek güvenilmez kalsa bile titizlikle korunan bir dengede, yerkürenin her köşesine ve her parçasına anlamını vererek bütünleştirdiğini ifade eder (Bauman, 2006:70).

Bauman, diğer küreselleşme kuramcılarından farklı olarak küreselleşmeyi ortaya çıkaran tarihsel koşullar üzerinde durmaz. Bauman'ın ilgisi küreselleşmenin sonuçlarına yöneliktir. Bu sonuçlarla ilgili en önemli tespiti, küreselleşmenin hayatın tüm alanında doğurduğu belirsizliktir. Bu belirsizliği doğuran mekanizmalar küresel olduğundan var olan siyasi kurum ve devletler bu belirsizliği çözmeye yetersiz kalır. Küreselleşme fikrinden çıkan en derin anlam dünya meselelerinin belirsiz, kuralsız ve kendi başına buyruk doğasıdır. Bu bağlamda küreselleşme “yenidünya düzeni değil” “yenidünya düzensizliğinin” kendisidir. Küreselleşmenin bu özelliği onun beslendiği kaynak olan “evrenselleşme” fikrinden net bir şekilde ayırır. Bir dönem küreselleşme meselelerine ilişkin kavram olan “evrenselleşme” artık anlamını yitirmiş ve kullanılamaz hale gelmiştir. Bu küresel çağda hiçbir kurum, devlet ya da birey geleceğiyle ilgili öngöründe bulunamamaktadır. Bauman SSCB'nin çöküşüyle birlikte bu belirsizliğin kendini daha fazla hissettirdiğini belirtir (Bauman, 2006:70-71).

Günümüz dünyasında küreselleşme yerel kalmanın, toplumsal sefaletin ve alçalmanın bir göstergesidir. Yerel olmanın bir sürü sıkıntısının olmasının yanı sıra, yerel birimler anlamlarını kaybetmektedirler. Bu süreçte artan mekânsal ayırım ve farklılaşma küreselleşme sürecinin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Bu bağlamda küresel kültürün yerel kültürleri melezleştirmesi, bu etkileşimin sonucu olarak da yerel ile küresel olan arasında bir çatışma kaçınılmazdır (Bauman, 2006:9).

Küreselleşme sürecinde devletin maddi temeli tahrip olmuş, egemenliği ve bağımsızlığı yok edilmiş, politik özelliği silinip kaybolmuş, büyük şirketlerin basit bir güvenlik birimi haline gelmiştir. Devletlerin bu küresel baskıya karşı koyacak gücü ve kaynağı kalmamıştır (Bauman, 2006:77).

Bauman devletlerin gerileme nedenlerini iki temel kategoride toplar. Bunlardan birincisi, modern dönemde devletlerin çok az bir kısmı egemenliklerini sürdürecektir güç ve zenginliğe sahip oldukları için; küresel düzen ancak devletlerarası bloklaşma ile sağlanabilmiştir. Bunun sonucunda öngörülmeyen bir “devletler üstü bir bütünleşme” ortaya çıkmıştır. Bloklaşma döneminde küresel manzara devlet blokları arasında rekabet ve varoluş sahnesine dönüşmüştür. Bu durum ise askeri, ekonomik ve kültürel alanda ulus devletlerin gücünün zayıflamasına neden olmuştur (Bauman, 1999:74). Yine bu dönemde ulus-devletlerin gücünün kırılması sonucunda etnik grupların devlet ve toprak istemleri gibi birtakım istekleriyle sahneye çıktıkları görülmektedir. Bu bağlamda ulus-devletlerin egemenliklerinin devre dışı kaldığı bu süreçte coğrafi parçalanmalar ve düzensizlikler baş göstermiştir (Özyurt, 2005:47).

Devletlerin zayıflamasının ikinci nedeni olarak, iktidar ve gücü elinde bulunduranların yerelden ayrılıp küreselleşme sürecine katılmalarını görür. Devletlerin zayıflaması, küçülmesi veya egemenliklerini kaybetmesi, Küresel şirketlerin güvenlik araçları olmalarını sağlamıştır (Bauman, 2000:130-174). O, İnsanlık parametrelerinde süre giden çok yönlü dönüşümü özetlemek için “Zaman/mekan sıkışması”⁵ terimini kullanır. Bu

⁵ “Zaman/ Mekan sıkışması” terimini ilk kullanan David Harvey olmuştur. Post Modernliğin Durumu adlı kitabında zaman ve mekanın görünen niteliklerinde büyük değişimler meydana geldiğini belirtir. Bu değişimler dünyaya bakış açımızı köklü bir şekilde değişikliklere uğratmıştır. Zaman/ Mekân Sıkışması işte bu değişikliklere işaret eder. Küreselleşmeyi “zaman-mekân sıkışması” olarak tanımlayan David Harvey, bu sıkışma sonucunda çok köklü değişikliklerin olduğunu vurgular. Harvey “sıkışma” terimiyle “hayatın hızının artışı”nı ve “mekansal engellerin aşılması”nı ifade eder. ‘Mekânı kat etmenin aldığı zaman 1500lerden 1960lara kadar 70 kat küçülür. 1500-1840 arası atlı arabalar ve yelkenli gemilerle saatte en fazla 16 kilometre mesafe kat edilirken, 1850-1930 arası buharlı lokomotifler saatte 60 km,

sıkışmanın toplumsal neden ve sonuçlarına bakıldığında küreselleşme sürecinin genellikle var sayılan ortak etkilere sahip olmadığını belirtir. “Zaman ve mekan” kullanımları farklılaşmış ve farklılaştırmıştır. Küreselleşme ne kadar birleştirirse o kadar bölmektedir. Bazıları için küreselleşme olarak görülen şey, başkaları için yerelleşme anlamına gelebilir (Bauman, 2006:8-9). Zamansal ve mekânsal mesafelerin teknoloji vasıtasıyla sıfırlanması insanlık durumunu homojenleştirmekten çok kutuplaştırma eğilimindedir. Günümüzde insanlar arasında birliktelik değil, ayrılma ve sakınma başlıca hayat felsefesi haline gelmiştir. (Bauman, 2006:58). Bu bağlamda küreselleşme toplum içerisinde bir cemaat anlayışından ziyade cemiyet anlayışı ve biz duygusu yerine ben duygusunu bireyler arasında hakim bir anlayış olarak benimsetmiştir. Geleneksel tutum ve davranışların yerini kapitalist tutum ve davranışlar almıştır.

Bauman’a (2006:64) göre “global ölçekte bir taraf küreselleşme sürecini yaşarken diğer taraf yerelleşme süreci içindedir”. Yani küreselleşme insanı kutuplaştırmaktadır. Globalleşen, teknolojiyi elinde bulunduran üst kültür yani elit kesimdir. Buna rağmen alt kültür ve alt sınıf yerel kalmaktadır. Bu eşitsizliğin dünya sathında derinleşmesine ve kalıcı olmasına sebep olmaktadır. Bu bağlamda yerel olan için melezleşmenin “kültürel güçsüzleşme” anlamına geldiğini söyleyen Bauman’a göre teknolojik gelişmeler, farklı kültürlerin karşılaşp kaynaşmasını çok kutuplaştırma ve bölme amacına hizmet etmektedir. Teknolojik gelişmeler bu yüzden küreselleşmenin ayrılmaz parçası olan mekanı bölme, ayırma ve dışlama amacına hizmet eder. Küreselleşme ya da modernleşmenin getirisi olan teknolojik gelişmeler Küresel dünyada ayırma ve dışlama aracı olarak kullanılırlar. Bu süreç küresel olanı eleğin üzerinde tutar yereli ise temizler. Bu çağda insanlar nereye giderlerse gitsinler vardıkları her yerde kendilerini evlerindeymiş gibi hissederler. Yine bu küresel çağda soyutlanmış ve birbirinden ayrılmış yereller küresellerle teknoloji vasıtasıyla buluşurlar. Bu buluşma sonrasında

1950’lerde pervaneli uçaklar saatte 160-640 km ve 1960’larda jet yolcu uçakları saatte 800-1100 km hız yapar. Eşya ve insan nakletme hızında 1500’lerden günümüze kadar görülen bu baş döndürücü gelişme, simgelerin nakledilmesi alanında daha da ileri boyutlara varır. Yaklaşık bir asır boyunca ses; yarım asır önce de görüntü dünyanın bir ucundan diğer ucuna nakledilmeye başlanır. Morley ve Robins, David Harvey’in “zaman ve mekan sıkışması” tanımına ilave olarak, bu “sıkışma” sonucu küreselleşme’yi “anlılık ve derinliği olmayan bir dünyanın yaratılması” olarak tanımlarlar.(Harvey, 2003;2007)

küresel olan yerel olanı boğar ya da değişime zorlar. Bu durum kaçınılmaz bir durumdur.

Bauman, küreselleşme fikrinin taşıdığı en derin anlamın, dünya meselerinin belirsiz, ele avuca sığmaz kendi başına taşıdığı buyruk olarak belirtir. Bir idari merkezin olmadığını belirterek Jowitt'in "yenidünya düzensizliğinin" başka bir adı olduğunu belirtir (Bauman, 2009:69). Yine Bauman, küreselleşmeyi iktidarın ve gücün küreselleşmesi ve siyasetinde yerel kalması olarak görür (Bauman, 2000:203).

Bauman'a göre küresel belirsizliğin ortaya çıkmasının en önemli nedeni, devletlerin yasama, yürütme egemenliğinin yanı sıra ekonomi, kültür ve askeri egemenliklerini sürdürme ve toplumsal düzen kurma yeteneklerinin azalmasıdır. Bauman, birbiriyle çelişir gibi görünen küreselleşme ile yerelleşme arasında yakın ilişkiyi vurguladığı için, Robertson'un küyerelleşme terimini kullanışlı bulur. Küreselleşme başka şeylerin yanı sıra, iktidarın siyasetten tedricen ayrılması anlamına da gelir. Güç ve iktidar odakları küreselleşmiş, siyaset ise yerel mekânlarda ikamete mecbur kılınmıştır. Siyasetin evi fiziksel, coğrafi mekân olarak kalırken, sermaye ve enformasyon fiziksel mekân iptal edilip ya da etkisizleştirilerek siber mekânda ikamet etmek zorunda bırakılmıştır. Bir iktidar aracı olarak sermayenin mekân dışılaşması yerelliği değersizleştirmiştir (Özyurt, 2005:47).

Bauman, tek kutuplu bir dünya düzeninin küresel barış ve uluslararası denge açısından sıkıntılı bir süreci de beraberinde getirdiğini, ulus-devletlerin de küresel sermayenin erişim kanallarını engellediği için ulus ötesi şirketler tarafından ortadan kaldırılmaya çalışıldığını düşünür. Bütün bu durumların yaşanmasını küreselleşmenin yıkıcı özelliğine bağlar. Ona göre modern toplumların en önemli özelliği, haritada kalın kırmızıçizgilerle çizilmiş olan bir ulus-devlet sınırına/yapısına sahip olmalarıdır. İmparatorlukların yıkılması ardından verilen kanlı mücadeleler ve bu mücadeleler sonucunda kurulan bu devletler, kendi içinde yeni bir tarih, toplum, kültür ve ideoloji de yaratmıştır. Bu açıdan modernlik projesinin politik sacayağını ulus-devlet anlayışı oluşturmaktadır. Kendi sınırları içinde yaşayan ve devlete vatandaşlık bağıyla bağlanmış olan herkes ulusal devletin ve onun modernlik projesinin gölgesi/güvencesi altında kabul edilir. Onun için modernliği eleştiren postmodern düşünürler ve ulus-

devletlerin kırmızı sınırlarını silmek/aşmak isteyen küresel dinamikler, modern toplumları tehdit eden başlıca unsurlar olarak görülmüştür. (Duman, 2008:1-10).

Bauman, küresel politikada etkisi giderek azalan ve bu anlamda siyasi bir unsur olmaktan uzaklaşan ve vatandaşları üzerinde yönetme kabiliyetini yitirmeye başlayan ulus devletlerin meşru bir temeli bulunmadığını düşünmektedir. Onun söylemiyle “modern ulus-devletlerin inşası; “görece az sayıda becerikli ve başarılı etnisitenin, henüz olgunlaşmamış, daha küçük ve talihsiz etnisiteler “yığını olabilecek” ama “asla olmayan” uluslar üzerinde sürdürdüğü bir şiddet öyküsüdür” (Bauman, 2005:261).

Özyurt, (2005:48-49), “küyerelleşmeyi”, güç ve iktidarın küreselleşmesi, siyasetin yerel kalması veya siyasal kabileleşme ve ekonomik küreselleşme olarak tanımlayan Bauman’a göre, toplulukçuluk ve kimlik arayışları homojen ve homojenleştirici küresel baskıların etkisini azaltmaya değil, artırmaya yarar. Bauman, küreselleşme yerelleşme diyalektiğine tabakalaşma açısından da yaklaşır. Bazılarının küreselleşmesi zorunlu olarak diğerlerinin yerelliğe hapsedilmesini gerektirmektedir. Sermayenin, malların ve enformasyonun küresel hareket özgürlüğü insanlara tanınmamakta, insanlar yerelliğe mahkûm edilmektedir. Küreselleşmiş bir dünyada yerel kalmak ise, toplumsal sefaletin ve geriliğin bir göstergesidir. Bauman, “yenidünya düzensizliği” karşısında, siyasetin geleneksel kurumlarının ve ulus-devlet anlayışının yeniden güçlendirilerek etkin duruma getirilebilmesini mümkün olmadığını belirtir. Günümüzde egemen olan dışa kapalılık ruhu, küreselleşmenin doğurduğu sorunlara, ancak yerel, sınırlı, dışlayıcı ve geçici çözümler sunabilmektedir. O halde yapılması gereken, varlığını gösteren çok az belirti olmasına rağmen “yeni bir enternasyonalizm”in olanaklarının aranmasıdır.

Bauman, küreselleşmenin, politik sahada yarattığı yıkıcı sonuçlar yanında toplumsal alanda da kaotik bir sürecin yaşanmasına kapı araladığını, küreselleşme ile birlikte kendilerini bir anda yağmur altında gören insanların sığınmaya çalıştıkları limanların başlarına yıkıldığını, altına girmek istedikleri şemsiyelerin yırtıldığını ve üzerinde durdukları toprağın ayaklarının altından kaymaya başladıklarını belirtir. Bu durumun nedenini, dünya meselelerinin artık belirsiz ve kuralsız bir durum almasında bulmaktadır. Bundan dolayı günümüzde küreselleşen toplumları betimlemek için üç kavrama -güvensizlik, belirsizlik, emniyetsizlik” gönderme yapan Bauman bu durumu, pilot-yolcu metaforuyla tasvir etmeye çalışır. Risk toplumunda yaşamının getirdiği

güvensizliği, “bir uçaktaki yolcuların pilot kabinini boş olduğunu, kaptanın dostane sesinin aslında önceden kaydedilmiş bir mesajın teypten çalınmasından ibaret olduğunu keşfettiklerinde yaşayabilecekleri hisse benzetir” (Bauman, 2000:13-29).

Küreselleşmenin diğer önemli bir sonucunu da, sermayenin artık geçmişte hayal bile edilmeyen yeni bir hareket özgürlüğüyle, yani emekle olan bağımlılık ilişkisini kesmesi olduğunu düşünen yazar, kendisine belli bir yer-yurt edinmek istemeyen, istediği zaman istediği yere konuşlanabilecek biçimde esnek bir üretim biçimine dönüşen sermayenin, küresel ekonomik ilişkilerin de yerel devletlerin tekelinden çıkmasına yol açtığını, bu bağlamda küreselleşmeyi, başka şeylerin yanı sıra, iktidarın siyasetten tedricen ayrılması olarak da okunması gerektiğini düşünmüştür. Ona göre, “siyasetin evi, fiziksel ve coğrafi anlamda mekâna hapsolürken, sermaye ve özellikle enformasyon teknolojisi daha esnek bir biçimde siber bir mekâna doğru dönüşüm göstermektedir. Sermaye ve özellikle de finans sermayesi biçimindeki iktidar akış halindeyken, siyaset yerel karakterinin dayattığı bütün “siyasetten kurtulmuştur” (Bauman, 2005:230). Tarihsel bir dönüşümü, toplumsal bir değişimi ifade eden küreselleşme, “bütün bu gelişmelerin müsebbibi olma başarısını, bütün modern çağ boyunca “evrenselleşme” teriminin işgal ettiği yerin yerine geçmesiyle kazanmıştır. Bunun nedenini ise, esas olarak “küreselleşmenin, evrenselleşmenin yaptığı gibi neye ihtiyacımız var ya da olmalı ya da neyi yapmaya niyetlenmelidir çok, bize ne oluyor’a göndermede bulunmasında bulur. Kısaca, “Küreselleşme” Bauman’ın (2005:150-151) değerlendirmesiyle; “dünya işlerinin izlemekte olduğu rotalarda, onların esas olarak sınırların ve denetimin ötesinde oluşuna, neredeyse ilkel, plansız, beklenmedik, kendiliğinden ve olumsal bir nitelik kazanmasına ilişkin bir “doğallaştırmayı” işaret eder.”

Küreselleşme var olanın yerine yeni şeyler getirerek her şeyi değiştirmeyi amaçlar. Bu süreç ekonomiden, siyasete ve kültürel olan her şeyde kaotik bir durum meydana getirmektedir. Bu bağlamda da Bauman küreselleşmeyi “belirsizlik veya yenedünya düzensizliği” olarak görür.

1.1.6.3. Giddens’in Küreselleşme Teorisi

Giddens’in küreselleşme konusundaki ilk çalışması “Tarihsel Metaryalizmin Çağdaş Eleştirisi” adlı eseridir. Giddens bu çalışmada, kapitalist dünya ekonomisinin işleyişi ve ulus-devletlerin dünya ölçeğinde bir olgu haline gelmesini değerlendirir. Bu iki sürecin

de evrimci ve tekamülcü ilerlemenin bir sonucu olmadığını, var olan sürecin zorunlu bir sonucu olduğunu belirtir. Giddens, aynı zamanda “ Modernliğin Sonuçları” adlı eserinde post-modernizmi eleştirir ve küreselleşmeyi modernliğin gelişmesiyle ilişkilendirerek açıklar (Dirlik, 2009:447-451; Özyurt, 2005:32).

Giddens, küreselleşmeyi 17. yüzyıl Batı modernleşmesinin bir sonucu olarak görmekte ve küreselleşmeyi zaman ve mekansal olarak birbirlerinden oldukça uzakta gelişen olayların yerel oluşumları biçimlendirebilmesi ve bu yolla birbirleri ile ilişkili olan dünya ölçeğindeki toplumsal ilişkilerin giderek yoğunlaşması olarak tanımlamaktadır (Robertson, 1999:51).

Ancak Giddens küreselleşmenin zaman ve mekansal boyutta toplumları birbirlerine fonksiyonel olarak yaklaşması gibi görülmemesi gerektiğini öne sürmekte ve bölgesel ile yerel olan farklı türden toplumsal formların bu oluşuma tepki gösterebilmesinin de çok mümkün olduğunu belirtmektedir. Giddens buna örnek olarak ta küreselleşme ile ‘ulus-devlet’ ve ‘ulusalcılık’ gibi kavramların öneminin giderek azaldığını özellikle kapitalizmin uluslararasılaşmasının bunda çok etkili olduğunu ancak bölgesel ve yerel düzlemde buna bir tepki olarak ulusalcılık hareketlerinin, bölgesel-kültürel kimliğin güçlenmesi veya yerel özerklik taleplerinin ön plana çıkmasının olası olduğunu belirtmektedir. Giddens, modernliğin yapısal olarak küreselleştirici bir özelliğinin olduğunu ve bu modernlik kapsamına giren her şeyin küreselleşmeden etkileneceğini düşünür (Özyurt, 2005:33).

Giddens, “Modernliğin Sonuçları” adlı eserinde, küreselleşme kavramını kendi toplumsal kuramı içine sokar ve “uzak yerellikleri” birbirine, yerel oluşumların kilometrelerce ötedeki olaylarla bilinçlendirildiği dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması” olarak tanımlar (Giddens, 1998:68-69). Bu tanım, modernliğin özü itibariyle küreselleştirici” olduğu teziyle eş zamanlı olarak sunulur⁶. Giddens, ın bu tezi modernliğin dört ana kuramsal boyutu (kapitalizm, endüstriyalizm, gözetleme ve askeri güç) üzerine yaptığı tartışmaya dayalıdır (Giddens, 1998:59-77). Giddens daha sonra bu

⁶ Modernliğin küresel çapta yayılması anlamında küreselleşmenin belki de en güçlü savunucusu Giddens’tir. Kendisine bu çalışmada bu kadar çok atıfta bulunulmasının nedeni de budur. Giddens’ ın çalışması, tarihsel dönemselleştirmeye dair tüm tereddütlere rağmen, modernliğin toplumsal ve kültürel özelliklerinin, yani zaman-mekan uzaklaşmasının ve yerinden çıkarmanın dinamizminin, çağdaş karmaşık bağlantılık fenomenlerine ilişkin ilgi çekici açıklamalar sunduğunu göstermektedir. Daha detaylı bilgi için bkz: Anthony Giddens, Modernliğin Sonuçları, s.65-70

kuramsal boyutları “küreselleşmenin dört boyutu” (kapitalist dünya ekonomisi, uluslararası iş bölümü, ulus-devlet sistemi ve askeri dünya düzeni) ile ilişkilendirir. İlk bakışta bunlar modernliğin dört boyutunun genişlemiş, küresel hale getirilmiş çeşitlemeleri olarak görülür. Giddens, bu kurumsal boyutların tabiatı üzerinde durarak, hem birbirleriyle karmaşık bir biçimde bağımlı olduklarını, hem birbirlerinden bağımsız özelliklerini, hem de hiçbirinin küreselleşmenin yalnız bir ilkesine indirgenemeyeceğini vurgular. Giddens’a göre “küreselleşme, sadece ekonomi, kültürel, siyasal boyut olarak tek bir süreç değildir. Karmaşık süreçlerin bir araya geldiği bir olgular kümesidir. Üstelik çelişkili ya da birbirine zıt etkenlerin devreye girdiği bir süreçtir. Çoğu insanın gözünde, küreselleşme basitçe gücün ya da etkinin yerel toplulukların elinden alınıp küresel arenaya aktarılmasından ibarettir” (Giddens, 2000a:25).

Giddens, küreselleşmenin tamamen gerçek olduğunu, sonuçlarının kendisini her yerde hissettirdiğini ileri sürer. Bütünleşmiş tek bir dünyada tüm toplumların etkileşimlerinin kaçınılmaz olduğunu dile getirir (Giddens, 2001:45). Giddens’a göre küreselleşme modernliğin bir sonucudur. Bu bağlamda bu durum postmodern bir dönem de değil de modernliğin sonuçlarının evrenselleştiği bir dönemde olmaktadır. Yine o zaman ve mekânda oluşan dönüşümlerle ilgilidir. Söz konusu dönüşümlerin tek merkez olan Batı’dan dağılarak tüm küreye yayıldığını belirtir. Zaman ve mekânın ayrılması ile eylemler belli bir yere bağlı olmaktan çıkmış ve kilometrelerce uzaktaki yerler ile etkileşim içine girilmiştir. Kültürel süreçleri yeterince ele almamış olan Giddens’a göre küreselleşmenin maddi temeli, ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler olmuştur. Ancak teknoloji, gelişme yön, biçim ve hızı kendi içinde belirlenmiş yansız bir veri değildir. Ona yön veren bir hâkim kültür mutlaka vardır (Cangızbay, 1997:166). Bu çerçevede küreselleşmenin yansız bir veri olduğuna inanmak oldukça zor gözükmektedir. Bu gün küreselleşme, genelde küreselleştirme doğrultusunda devam etmektedir (Bayrakdar, 2003:150).

Giddens’a göre içinde yaşadığımız dönem, “geç modernlik” koşulları ile tanımlanmaktadır. Geç modernliği açıklayan mekanizmalar ise aynı zamanda küreselleşme mekanizmalarını oluşturmaktadır. Geleneksel toplumlardan modern topluma geçişi açıklayan mekanizmalar günümüzdeki toplumsal analizler için de geçerliliğe sahiptir. Yerel oluşumlar, millerce uzaklıktaki olaylarla şekillenmektedir. Bu

ilişki aynı zamanda diyalektik özellikler göstermektedir. Yerel olaylar kendisini şekillendiren küresel süreçlerden farklı şekilde gelişebilirler (Aslanoğlu, 2000:131; Giddens, 2006:204). Günümüzdeki toplumsal değişmeyi yansıtan küreselleşme süreci dünya yüzeyinde etkili olan sosyal ilişkilerin yoğunlaşmasıyla bağlantılı olarak değerlendirilmektedir.

Giddens'a göre yerelliği belirleyen küresel koşulların etkisidir. Toplum ve bireyin küreselleşme sürecinde yoğun etkileşimde bulunduğu bu çerçevede Giddens, modernliğin düşünümselliği içinde bireysel kimliğin inşa edilebilir bir proje olduğunu belirtmektedir. Modernitenin düşünümsel özelliği birey-toplum ilişkisinde, bireysel kimliğin oluşum sürecine nüfuz etmektedir. Bireysel kimliğin oluşumunu irdeleyen Giddens, gerek kamusal alanda gerekse mahrem alanlardaki ilişkileri sorgulamaktadır. Giddens'ın bireysel kimliğin inşası sürecindeki bir diğer önemli noktası ise, kadının öteki konumundan çıkartılarak özneller arası iletişim içine alınmasıdır (Giddens'tan akt. Aslanoğlu, 2000:134). Giddens, modernliğin sonucu olarak gördüğü küreselleşmeyi köken olarak Batı ile ilişkilendirmektedir. Ne var ki modernlik, küreselleştirici eğilimler açısından Batılı değildir. Modernlik küreselleştiricidir.

Giddens, modernliğin yapısal olarak küreselleştirici olduğunu ve modernlik kapsamına giren hiç kimsenin modernliğin sonuçlarından ve bunlardan biri olan küreselleşmeden kaçamayacağını düşünür. Modernliğin küreselleştirici etkisi, kurumlarının doğasında bulunan, “zaman-uzam uzaklaşması”, “toplumsal sistemlerin yerinden çıkarılması” ve “düşünümsel olarak düzenleme” ve “yeniden düzenleme” den oluşan üç temel karakteristiktan kaynaklanır. Bu bağlamda Giddens küreselleşmeyi zaman ve mekan bağlamında ele almaktadır. Modern çağ öncesinde toplumlar kendi yaşamlarını zaman ve mekansal açıdan belirli bir coğrafi bölgeye bağlı olarak düzenlemekteydiler. Modern çağ öncesinde zaman kavramı insan toplumlarının yaşadığı yöreye ilişkin olarak belirlenmişti. Aynı şekilde, Giddens'a göre, toplumsal ilişkiler de belirli bir coğrafi mekana bağlı olarak belirlenmekteydi. Modern çağ öncesindeki toplumlar kendi içine kapalı oldukları için ilişkiler daha çok yüzyüzeydi ve kitle iletişim araçları pek gelişmediğinden başka mekanlardaki insan toplumlarını ne etkileyebiliyor ne de onlardan etkilenebiliyorlardı. Giddens'a göre, küreselleşme ile birlikte gerek zaman kavramı ve gerekse mekan kavramı belirli bir bölgeye bağlı olmaktan çıkmakta ve

bütün dünya toplumlarının ortak kullanımı haline gelmektedir. Yine aynı şekilde teknolojinin gelişmesi, üretimin artışı ve küresel iletişim araçlarının yaygınlaşmaya başlaması toplumsal ilişkileri mekansal anlamda yerellikten çıkarmış küreselleştirmiştir. Artık günümüzde insanoğlu kendi yöresi ile ilgili olmayan bir konu hakkında bilgi sahibi olabilmekte ve dünya sorunları üzerine tartışabilmektedir (Giddens, 1998:203-204).

“Zaman-uzam” uzaklaşması, modernlikle birlikte tekniklerinin yerel bağlardan koparak evrensel bir biçimde kabul görmesi sonucu meydana gelen “zaman” ve “uzamı” algılamadaki değişiklikleri ifade eder. Toplumsal sistemlerin yerinden çıkarılmasını, toplumsal ilişkilerin yerel etkileşim bağlarından kaldırılmasını ve “zaman” ile “uzamın” sonsuzluğunda yeniden yapılandırılmasını ifade eder. Düşünümsel olarak düzenleme ve yeniden düzenleme, gelenekten bir kopuşu ve karşıtlığı ifade eder. Düşünümsellik üzerine kurulmuş olan modernlik dünyasında, bilginin sürekli olarak kendini yenileyeceği ve bu nedenle de hiçbir bilginin kesinliğinin olmadığı ve hiçbir olgunun da katı bir örnek olamayacağı kabul edilmelidir. Bu süreçlerden en önemlisi “zaman-uzam” uzaklaşmasıdır. Küreselleşme, “zaman-uzam” uzaklaşmasıyla ortaya çıkan toplumsal ilişkilerin esneme ve genişleme süreci olarak sunulur (Özyurt, 2005:32-34).

Özyurt’a (2005:35) göre kapitalizmin 16. ve 17. yüzyıllarda ortaya çıkmasıyla birlikte, küresel dünya düzeni siyasal güçten daha çok ekonomik güce dayanmaya başlamıştır. Çünkü dünya kapitalist ekonomisi ticaret ve sanayi bağlantı merkezleri yolu ile bütünleşmiştir. Bu nedenle dünyamızdaki ekonomik küreselleşmede en önemli rolü oynayan kapitalist dünya ekonomisidir. Zira uluslararası ekonomik ilişkiler daha çok ülkelerin ve çok uluslu şirketlerin kapitalist türden iş bağlantıları, endüstriyel mal ve hizmetlerin alım ve satımı, dağıtım ve pazarlanması ile belirlenmektedir. Ülkeler arasındaki ekonomik gelişmişlik farklılığı da dünya kapitalist ekonomi düzeninin bir sonucudur. Kapitalist dünya ekonomisinin ana güç merkezleri, kapitalist devletlerdir. Bunlarda kapitalist ekonomik girişimcilik asıl üretim biçimidir. Söz konusu devletin iç ve uluslararası ekonomik siyasaları, ekonomik etkinliğin birçok biçimlerde düzenlenmesini içerir ama kurumsal örgütlenmeleri ekonominin siyasetten ayrılma sürecinde devam eder. Kapitalist dünya ekonomisi sistemleri içinde devletlerin bu

konumu, belli bir devleti merkez alan, ama aynı zamanda da birçok devletle faaliyet gösteren, ticari şirketlerin küresel etkinlikleri için geniş bir alan sağlar.

Giddens'in yaklaşımında, küreselleşmenin bir boyutunu ise "ulus-devlet sistemi" meydana getirmektedir. Giddens'a göre ulus-devletler küresel siyasal düzenin en önemli üyesidirler. Çünkü ulus-devletler bölgesel ve uluslar arası ekonomik politikaların yürütülmesi, uygulanması ve düzenlemesinde oldukça etkin rol almaktadırlar. Ancak küresel siyasal düzende bir ulus-devletin etkin olabilmesi o devletin refah düzeyi ve askeri gücüyle sınırlıdır. Ulus-devletler kendi aralarında siyasal ve ekonomik çıkarlarını korumak ve geliştirmek için tıpkı Avrupa Topluluğu (AT) örneğinde olduğu gibi, "küresel ulus-devlet sistemini" oluşturmaya yönelebilmektedirler. Giddens bu süreci aynı zamanda "devletlerin uluslararası eşgüdümlemesi" olarak tanımlamakta ve günümüz dünyasında, ulus-devletler sisteminin siyasal ve ekonomik küreselleşmede oldukça etkin bir rol oynadığını belirtmektedir. Ulus-devlet sistemi; modernliğin gelişimine büyük katkılar sağladığı için, dünya ölçeğinde yayılma göstermiştir. Modern dönemde, cephelerin yerini ülke sınırlarının alması ve buna bağlı olarak da uluslar arası ilişkiler kavramının ve uluslar arası kurumların ortaya çıkışı küreselleşmenin önemli boyutlarından (Özyurt, 2005).

Küreselleşmenin üçüncü boyutunu ise "dünya askeri düzeni" oluşturmaktadır. Ortak silahlanma ve savunma politikaları yoluyla birden fazla ülkenin (örneğin, NATO) silahlı güçlerini birleştirmesi küreselleşmenin önemli bir boyutunu meydana getirmektedir. Böylece, belirli bir bölgede olan çatışma o bölgedeki ulusların bağlı bulunduğu uluslararası askeri örgütleri kolayca harekete geçirebilmekte ve yerel çatışmalar bütün dünyayı ilgilendirebilen bir küresel sorun haline gelebilmektedir (Giddens, 1998:73-75).

Askeri gücün küreselleşmesi ile savaşın endüstrileşmesi, devletlerin birbiriyle kurdukları ittifaklar ve bloklaşmalar, savaşların birden çok cephede ve ikiden fazla ülke arasında doğrudan sivil halkları da etkileyecek biçimde değişime uğraması ifade edilmektedir. Giddens, küreselleşme yerelleşme ilişkisine de değinmiştir (Özyurt, 2005:35-36).

Giddens'a göre küreselleşmenin dördüncü boyutu ise "uluslararası işbölümüdür". Endüstriyel gelişmeye bağlı olarak gelişmiş ve azgelişmiş ülkeler arasındaki farklılaşmaları kapsamına alan ve sürekli genişleyen bir küresel iş bölümünden söz

etmek mümkündür. Bu yaklaşıma göre, modern endüstri sadece yapılması gereken işlerin düzeyine değil aynı zamanda bölgesel düzeyde var olan iş bölümü çerçevesi içerisinde endüstrinin gelişmişlik düzeyine, sendikalaşma oranına, iş gücünün el becerisine ve hammadde üretimine bağlıdır. Böylece küresel olarak belirli bölgeler üretim merkezleri haline gelirken belirli bölgeler endüstri dışı üretim faaliyetlerinde yoğunlaşmaktadır (Giddens, 1998:76-77).

Giddens'a göre küreselleşme modernitenin bir sonucudur ve bu süreç, kapitalist modernizmin dayandığı ekonomik, siyasal ve kültürel gelişmelerin dünya çapında yaygınlaşmasından başka bir şey değildir. Giddens'in yaklaşımında günümüzdeki küresel gelişmeler modernitenin dünya çapında yaygınlaştığını yani küreselştiğini göstermektedir. Giddens, küreselleşmeyi değişim sürecinin "tarihsel bir kırılmaya" tekabül ettiği noktasından hareketle, sosyal demokrat siyaset anlayışına yeni açılımlar kazandırarak hem dünya çapında hem de bireylerin günlük hayatında var olagelen yapılar ve sürdürülen usullerin çok derinden etkilenerek yeniden şekillenmekte olduğunu belirterek, bu yeni dönemi "geç modernite" (yüksek modernite) olarak nitelendirmektedir. Bu nedenle, Giddens küreselleşme sürecinin "geç modernite" olarak ele alınmasının daha doğru olacağını belirtir (Giddens, 2000a:15, Giddens ve Pierson: 2001, Giddens, 2006:203-214). Bu bağlamda Giddens küreselleşme ile ilgili görüşleri moderniteyi temel alarak açıklamıştır. Moderniteyle birlikte "zaman ve mekan" anlayışının farklılaşmasını küreselleşmenin temel gücü olarak görmektedir.

1.1.6.4. Wallerstein'in Küreselleşme Teorisi

Wallerstein, "küreselleşmeyi yakın bir geçmişin ürünü olarak ve son iki yüz yılda hakim olan toplumsal ve kültürel düşüncüyü şekillendiren dünyayı algılayış biçimi olarak görür" (Dirlik, 2009:50). Wallerstein'in dünya sistemi kuramını açıklarken toplumsal çözümlemenin ana birimi olarak tikel toplumlar yerine tarihsel sistemlerin alınmasını zorunlu görerek, sistemi belirli bir zaman ve mekan içinde var olan bazı temel ilkelere göre örgütlenen ve sürüp gitmekte olan toplumsal iş bölümü olarak tanımlar (Wallerstein, 1993a:46).

Wallerstein'in dünya sistemleri kuramı onun modernleşme kuramlarından duyduğu hoşnutsuzluğun ürünüdür (Robertson, 1999:28-29). Dünya sistemler analizi 20. yüzyılın son çeyreğine kadar hakim olan modernleşme ve kalkınma teorilerine karşı bir eleştiri

olarak ortaya çıkmıştır (Wallerstein, 1999:369). Ona göre, “modern dünya-sistemi”, bugün içinde yaşadığımız tarihsel sistemdir. Bu dünya-sistemin kökenleri 16. yüzyıla kadar dayanır. İlk olarak Avrupa’da ortaya çıkmış ve yaklaşık dört yüzyıl içinde bütün bir dünyayı kapsayacak şekilde genişlemiştir. Onun “dünya sistemi çözümlemesi II. Dünya savaşıdan beri Avrupa ve Amerika’da egemen olan modernleşme söylemine karşı çıktığı için büyük kabul görmüştür” (Dirlik, 2009:432; Wallerstein, 2004b:45; 2004a:31).

Wallerstein, “Dünya Sistemler Teorisi”nde bütün ulusların/halkların/bölgelerin aynı modernleşme yolundan geçtiğini (dolayısıyla aynı olduklarını), ancak tarihin belirli bir anında ulusların/halkların/bölgelerin kendilerini bu yolun farklı aşamalarında bulduklarını (dolayısıyla tam da aynı olmadıklarını)” vurgular. Wallerstein “Dünya Sistemler Teorisi”ni ortaya atarken analiz birimini ulus-devletler olarak değil de bütün bir dünyayı sistem olarak görüyordu. Böylece tek tek devletlerin sistem içindeki durumlarını birbirleriyle ilişkisel olarak tanımlanmıştır (Wallerstein, 2003a:43).

Wallerstein tarihsel sistemleri üç gruba ayırır. Bu sistemler “mini-sistemler”, “dünya imparatorlukları sistemi” ve “dünya-ekonomileri sistemi”dir. Wallerstein için öncelikli amaç, kapitalist bir dünya-ekonomi sistemi olan modern dünya-sistemini açıklayabilmektir. Diğer dünya-sistemler, ancak bu kapitalist “dünya-ekonomi” ile bir karşılaştırma nesnesi işlevini görmektedir. Wallerstein tarihi çok kaba bir taslakla üç ayrı döneme ayırır. M.Ö 8000 ya da 10000 öncesi dönemde çok sayıda mini-sistemden oluşan bir dünya söz konusudur. Bu tarihleri izleyen dönemde ise birlikte var olan çok sayıda tarihsel sistemin mevcut olduğunu belirtir. Yaklaşık olarak 16. yüzyıla kadar süren bu ikinci dönemdeki dünya-sistemler, kesintisiz sermaye için baskı yapan yapılara sahip olmadıklarından ötürü kapitalist değildirler. 16. yüzyılda Avrupa’da yeni bir dünya-sistem ortaya çıktı ve ilerleyen yüzyıllarda bütün dünyayı kapsayan bir genişliğe ulaşmıştır (Wallerstein, 2003b:532-533).

O’na göre, “mini-sistemler, 16. yüzyıldan önce var olan, bu dünya-sistemlerden biridir. Fakat “mini-sistemlerin nasıl işlendiğini neredeyse hiç bilmiyoruz. Onlar şu anda yok, aynı zamanda çok kısa ömürlü olmuşlardır” (Wallerstein, 1999:322). Karşılıklı esasına dayalı bir ekonomi çerçevesine sahip bu sistemler oldukça dar bir alanda örgütlenirler. Tek bir ekonomi, siyaset ve kültüre sahip bu sistemler, yine oldukça basit avcılık ve

tarımsal ekonomiyle uğraşırlar. Tarih boyunca sayılarının çok fazla olmaması, diğer sistemler tarafından (özellikle dünya-imparatorlukları) içerilmeleri nedeniyledir. Belli bir himaye bedeli karşılığında, diğer dünya-sistemler sınırları içine dâhil olmuşlardır (Wallerstein, 1984b:148-149; 2000:75).

Dünya-imparatorluklar siyasi yönü ağır basan bir yapıdır. Tek bir siyasi yapı, tek bir ekonomi ve birçok kültürden oluşurlar. Bu dünya-sistemde tek bir siyasi otorite bulunur. Ekonomik karakteri ise yeniden dağıtımcıdır. Sistem içersinde bir tüccar kesimi bulunmakla beraber, ekonomik hayatın kontrolü büyük ölçüde imparatorluğun siyasi merkezinin kontrolü altındadır. Mısır, Çin, Roma gibi modern çağ öncesi imparatorluklar, buna örnek olarak verilebilir. Bu “dünya-imparatorluklar”, modern çağ öncesi “dünya-sistemler” arasındaki en önemli güçtü. Mini-sistemleri içlerine katmalarının yanı sıra, dünya-ekonomiler de bu güç karşısında çok fazla etkili olamamış ve dünya-imparatorlukların sınırları içersine dâhil olmuşlardır (Wallerstein, 1984b:150-153; 2000:75-76).

Bir diğer dünya-sistem olan “dünya-ekonomiler” ise oldukça istikrarsız yapıları nedeniyle, “dünya-imparatorlukları” kadar etkili olamamışlardır. Bu istikrarsız yapıları onların çok çabuk dağılmalarına, “dünya-imparatorluklar” tarafından fethedilmelerine ve yahut bir “dünya-imparatorluğa” dönüşmelerine neden olmuştur. Bunlar da, “dünya-imparatorluklar” gibi tek bir iş bölümüne ve birçok kültüre sahip olan varlıklar olmalarına rağmen, ortak bir siyasi sisteme sahip olmamaları nedeniyle “dünya-imparatorluklarından” ayrılırlar. Şu an içinde yaşadığımız “dünya-sistemin” de bir dünya-ekonomi olmasına rağmen, öncekilerden farklı olarak tek bir siyasi sisteme sahip olmaması, onun için bir zaaf olmamış, tam tersine çok uzun yaşamının en önemli kaynaklarından birisi haline gelmiştir (Wallerstein, 1984b:153-156; Wallerstein, 2004a: 360)

Wallerstein, “modern dünya-sistemi” ve “kapitalist dünya-ekonomisini”, dünya ölçeğindeki birlik bir aynılık olarak adlandırır. Küresel düzeydeki ilişkileri ekonomik fayda arayışları ile açıklamaktadır. Bu bağlamda “Modern dünya-sistemi” “kapitalist dünya-ekonomisinin” tam kendisidir. Modern dünya-sisteminde tek bir siyasal bütünlükten (dünya imparatorluklarından) söz edilemez. Ancak buna rağmen yinede bir siyasal üst yapı vardır. Bu üst yapı hükümler devletler ağıdır. Günümüzde bu üst yapıya

bağlı olmayan bir tane bile devlet yoktur (Özyurt, 2005:42). Wallerstein, tarih boyunca birçok dünya-sistemin var olduğunu ve şu an içinde yaşadığımız “modern dünya-sistemin”de bunlardan biri olduğunu söyler. “Modern dünya-sistemi”, kapitalist bir dünya-ekonomisinin sonucu olarak görülür. Diğer taraftan, “modern dünya-sistem” bir dünya ekonomidir. Bunun anlamı, tek bir iş bölümü etrafında oluşmuş bir ekonominin varlığıdır. Bu ekonomi, “meta zincirleri olarak adlandırabileceğimiz karşılıklı bağlanmış üretim süreçlerinin birbirini kesen ağıyla oluşur” (Wallerstein, 1984b:3).

Wallerstein’a göre, “modern dünya sistemi” 16. yüzyılda Avrupa’da meydana gelmiş ve bu aşamada kendi içerisinde bir takım süreçlerden geçerek sürekli bir şekilde genişlemiştir. Avrupa’da meydana gelen sosyal ve ekonomik gelişmeler neticesinde 19. yüzyılın sonlarına doğru küresel ölçekte bir toplumsal işbölümü doğmuştur. Böylece insanlık tarihinde bir tek tarihsel sistemin varlığı gerçekleşmiştir (Wallerstein, 1993a:147-148).

Modern dünya-ekonominin genişlemesi, özellikle 17. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar sürer. 19. yüzyılın sonuna yaklaştığımızda, modern dünya-sistem tarafından etkilenmemiş çok az bölge kalmıştı. Diğer bir deyişle, 19. yüzyılın sonu, modern dünya-sistemin küresel bir olgu olduğu andır. Modern dünya-sistemin işleyişini oluşturan meta zincirleri tarafından bu tarihe kadar etkilenmiş olan alanlar ise II. Dünya savaşının akabinde sistemin bir parçası olmuşlardır (Wallerstein, 1999:161).

Wallerstein, modern dünyanın bir icadı olan devletlerarası sistemi “kapitalist dünya ekonomisinin” siyasi üst yapısı olarak belirtir. O, modern dünya sisteminin temel özelliklerinden birini de, 1648 Vestfalya anlaşması ile sağlaştıırılan devletlerarası sistemin oluşturulmuş olmasında görür. O, devletlerarası sistem gibi ulus-devletlerin de kapitalist dünya ekonomisinin ürünü olduğunu söyler. O, ulus-devletleri gücü elinde bulunduranların hedeflerine ulaşmada bir araç olarak görür (Özyurt, 2005:42-43).

Wallerstein, modern dünya sisteminin krizini açıklarken tarihsel bir sistem olan kapitalist dünya-ekonomisinden hareket eder. Ona göre “her tarihsel sistem gibi Modern dünya sistemi de bir ömre sahiptir. Dolayısıyla bir tarihsel sistem başarısızlıkları nedeniyle değil, başarılarından dolayı yıkılacaktır” (Wallerstein, 1993a:30; 1993b:15-63).

Tarihsel sistemin yapısal sınırlarının sonuna gelmesi, onun bir krize girmesi anlamına gelir. Wallerstein bu gibi durumlar için durgunluk (stagnation) ya da daralma (contraction) terimini kullanır. Gerçek krizler ise sistem içerisinde üstesinden gelinemeyecek güçlükler yaratır; bu anlamda kriz, sistemin topyekûn krizidir ve onun sonuna işaret eder. bu yüzden Wallerstein, sistemin içinde bulunduğu kriz dönemini, geçiş dönemi olarak da adlandırır (Wallerstein, 2004b: 117-118; Wallerstein, 1984a: 15-16; Wallerstein, 2005:20; Robertson, 1999:167-169).

Wallerstein'a göre krizin başlıca müsebbibi ekonomiktir. Modern dünya-sistem, onun ana karakteri olan kesintisiz sermaye birikiminin sürdürülmesinin imkânsız hale gelmesi nedeniyle krize girer. Fakat bu durum, sistemin politik ve kültürel alanlardaki krizlerinin etkisiyle de perçinleşir. Başka bir deyişle, krizin asıl kaynağı ekonomiktir; buradaki kriz algısı, politik ve kültürel alana da yansıtacak ve krizin dolayısıyla da sistemin yıkılışının hızı artacaktır. Wallerstein, bu çağı "teolojik zaman-uzay" ya da "dönüşümsel zaman-uzay" olarak da adlandırır (Wallerstein, 1999:209).

Wallerstein, tek bir "dünya sisteminin" hayal değil gerçeklik olduğunu belirtir. Toplumsal değişmeyi bir bütün olarak dünya sistemindeki değişmelerin belirlediğini belirtir. Kapitalizmi toplumsal değişimlerin temel etkeni olarak görmektedir. Kapitalist dünya sisteminin birçok farklı parçası vardır ve bu parçalar işlevsel olarak sistemle ilintilidir. Dünya sistemi her parçanın üzerinde etkilidir. Bu dünya sistemi kuramı ekonomik ve siyasi ilişkileri açıklamaya yöneliktir. Kültürel durum ise bu iki alana bağlı olarak açıklanır. Dünya ekonomik açıdan bir bütün ve siyasal olarak da tek düzelik halini almışken, kültürel olarak bir parçalanmışlığı sergiler. Bu parçalanma ekonomik ve siyasi güçler tarafından hedeflenen çıkarların gerçekleştirilmesini kolaylaştıracak yönde düzenlenir (Özyurt, 2005:44).

Wallerstein'in "Dünya Sistemi Analizi Ekolü", bugünkü dünya sistemini, beş asırlık kapitalist sürecin bir aşaması olarak nitelendirmekte, küreselleşmeyi de direkt olarak kapitalizmin yeni bir formu, milli sınırları aşarak "transnasyonel" bir nitelik kazanması şeklinde ifade etmektedir (Bostanoğlu, 1999:165). Wallerstein'ın yapmaya çalıştığı şey, yeni bir sisteme "geçiş çağı"nda, evrenselciliğin nasıl kurulacağını bulmaktır. Bu evrenselliğin ise, farklı tikel kimliklerin (milliyetçilik, cinsiyetçilik, etnik kimlikler) ve evrensel olma iddiasındaki tikelliklerin (din, medeniyet) diyalogu ile gerçekleşebilir

olacağını belirtir. Günümüz açısından bakacak olursak medeniyetler arası diyalog ve dinler arası diyalogun çıkış noktası Wallerstein'in bu görüşleridir. Wallerstein biz ve diğerleri ayrımının daha eşitlikçi bir dünya isteyenler ile mevcut hiyerarşinin üst katmanlarını teşkil eden ve bu statükoyu sürdürmek amacıyla olanlar arasında olduğunu belirtir. Farklı kimliklere (tikelliklere) bu mücadele üzerinde söz söyleme imkânı da verilir. Dünya-sistemler analizinin yapması gereken şey, Avrupa'da ortaya çıkan kapitalist dünya-ekonominin, dünyanın geri kalanı üzerinde yaptığı tesirlerinin yanı sıra, kapitalist dünyada meydana getirdiğinin de üzerinde durmaktır.

1.1.6.5. Kuramların Değerlendirilmesi

Robertson'un küreselleşmeye yaklaşımı kültür eksenli olması nedeni ile küreselleşme süreci içinde dikkate alınması gereken siyasal, ekonomik olgu, ilişki ve sonuçlar konusunda fikir sahibi olması gereken araştırmacılara bir yöntem sunmakta eksik kalır (Özyurt, 2005:54).

Bauman'ın küreselleşmeye yaklaşımı için ilk söylenecek şey, onun küreselleşmeyi salt bilimsel ve kuramsal olarak ele almadığı ve insancıl değerleri ön plana çıkararak küreselleşmenin toplumsal sonuçları üzerinde durduğudur. Eleştirel yaklaşım açısından Bauman ile Wallerstein arasında belli bir oranda benzerlik görülebilir. Fakat Bauman'ın eleştirileri, hem kuramı haklı kılmanın sınırlayıcı etkilerinden hem de insanlığın belli bir kesimi ile ilgili olmanın sınırlayıcı etkilerinden uzaktır. Bauman'ın çalışmalarını Giddens ve Robertson'un çalışmalarından farklılaştıran şey ise, onun küreselleşme olgusuna bilim adamı kimliğinden daha çok bir "küresel aydın" kimliği ile yaklaşmakta oluşudur. Bauman'ın etik bir sorumluluk içinde "küresel tabakalaşma", "küresel yoksulluk" gibi herkesi yakından ilgilendiren olgular üzerinde, yeni düşmanlıklara ve kamplaşmalara fırsat tanımayan bir tutum takınışı onun küresel aydın kimliğini öne çıkarmaktadır. Küreselleşmeyi, yapısal, ekonomik ve kültürel özellikleriyle açıklamaya çalışması, Bauman'ı diğer kuramcılardan ayırır.

Giddens, küreselleşmeyi modernlikle bağlantılı olarak açıklarken, 1980'lerde küreselleşme çalışmalarının ortaya çıkışını modernliğin radikalleşmesine; Batı-dışı modernliklerin gelişimine, bir başka deyişle modernliğin evrensel kabul görmesi ve tüm dünyada yeniden üretilmesine bağlar. Robertson, modernizmin hızlandırıcı etkilerini de kabul ederek, küreselleşmeyi daha çok düşünsel temellerle anlamaya çalışmakta ve tek

dünya bilincinin gelişimi olarak yorumlamaktadır. Wallerstein'in "dünya sistemi kuramı", Batı'da ortaya çıkan kapitalizmin tüm dünya üzerinde kurduğu ekonomik bağlantılar üzerinde durarak, "kapitalist dünya-ekonomi"nin merkez, yarı çevre ve çevre olarak dünyayı ekonomik yönden bütünleştirmesi; bütünleşmenin giderek yoğunlaşması ve ekonomik bütünleşmeye katkıda bulunan maddi ve entelektüel araçlar üzerinde durur.

Bauman, küreselleşmenin tarihsel arka planından çok, günümüzde yaşanan sosyal sonuçları üzerinde durarak; ekonomi ve kültürün siyasetten ayrılarak küreselleştiği, siyasal alanın ise, parçalanarak ve zayıflayarak yerleştiği günümüzde, küresel belirsizliklere ve 'yenidünya düzensizliği'ne dikkat çeker (Özyurt, 2005:53).

Giddens, "düşünümsellik" kavramına verdiği aşırı değer ve dolayısıyla modernliğin üretmiş olduğu sorunların çözümünün yine modernlik içinde bulunacağı inancıyla, modernliğin evrimci biçimde algılanma geleneğinin yaşayan önemli temsilcileri arasında yer alır. Küreselleşmeye genel olarak olumlu ve umutlu bir bakışı vardır (Özyurt, 2005: 53).

Wallerstein'in "dünya sistemleri" kuramının en eksik yönü modern dönüşümlerin tek dayanak noktası olarak kapitalizmi görmesidir. Wallerstein, dünya sistemi kuramını açıklarken kapitalizmi dominat etken olarak gömüştü ve kuramını kapitalizme dayandırarak açıklamıştır. Bu bağlamda dünya sistemler kuramı ağırlıklı olarak ekonomik etkilere dayanmaktadır ve ulus devlet gerçeğini yeterince dikkate almamıştır. Wallerstein aynı zamanda ekonomik farklılaşmaları kapitalist sistemle açıklarken siyasal ve askeri güçler konusunda yeterli açıklamalar yapmamıştır (Giddens,2006: 207). Wallerstein'ın "dünya sistemi" kuramında küreselleşmeyi ekonomik çıkar arayışlarının dünya ölçeğinde yaygınlaşması ve bir "dünya sisteminin" kurulmasıyla açıklar. Siyasal ve kültürel küreselleşmeyi ekonomik küreselliğin bir sonucu olarak sunar ve merkez devletlerin ve sınıfların küreselleşme sürecinde elde ettiği çıkarları sergiler. Buna göre çıkar arayışlarının küreselleşme üzerinde önemli etkilerinin bulunmasına rağmen, küreselleşmeyi salt bu etkilerle açıklamanın toplumsal ilişkilerin anlamını daralttığını; toplumsal aktörlerin, kültürlerin ve değerlerin gücünü önemsizleştirdiğini söyleyebiliriz (Özyurt, 2005:53).

Özyurt'a (2005:55) göre bir bütün olarak küreselleşmenin çözümlenmesinde yetersizliklerin bulunmasına rağmen, toplumsal bütünleşme ve kimliğin oluşumunda kültürün ve ekonomik çıkar ilişkilerinin önemli oranda etkilerinin anlaşılması yönünde, Robertson ve Wallerstein'in kuramları çeşitli yararlar sağlamakta; biri diğerinin eksikliğini büyük ölçüde kapatmaktadır. Giddens'in günümüzü radikal modernlik evresi olarak değerlendirmesi ve düşünömsellik kavramından hareketle gelecekle ilgili olumlu beklentilerinin olması uzun süre tartışılacaktır. Bununla birlikte, modern dönemin toplumsal yapısıyla ilgili çözümlerinin toplumsal bütünleşme ve kimlik üzerine yapılan çalışmalarda önemli veriler ve kuramsal dayanaklar sunacağı görölmektedir.

1.2. Kimlik

İnsan kendisini ve ya başkasını düşünürken iki değişik sorunun cevabını arar. Bu sorulardan biri "ben nasıl bir insanım"? Diğerisi ise "ben kimim? Bu sorulardan ilki "benlik", ikincisi ise "kimlik" ile ilgilidir. Benlik kişiyi özelliklerine göre tanımlayan, kişiyi diğer kişilerden ayırt eden ve kişiler arası farklılıkları vurgulayan bir kavramken, kimlik kavramı, kişiyi toplum içerisinde belli konumlara yerleştirir. Kişinin benliği farklı zaman ve ortamlarda farklı kişilerce farklı biçimde tanımlanır. Kişinin çok sayıda kimliği olabilir. Bu bağlamda hem benlik hemde kimlik dinamik bir nitelik taşır (Hortaçsu, 2007:11; Onur, 2008:411).

Benlik, daha çok kişilerin gözle görölebilen (siyah saçlı, ela gözlü) ve davranışlarından çıkarılan (çalışkan, dürüst) kişilik özellikleridir. Kişiyi bu sözlerle tanımlama onun belirgin özelliklerini öne çıkarır ve onu diğer kişilerden ayırt etmeyi sağlar. Kimlik ise kişinin toplumda belli özelliklerini ve işlevlerini çağrıştıran kategorileri, sınıflandırmaları (baba, öğretmen, Ankaralı) içerir. Kişinin böyle kategorilerle tanımlanması onun bireysel özelliklerini arka plana iter. Bu bağlamda kimlik kişiyi belli rol veya grubun özellikleriyle tanımlar (Hortaçsu, 2007:12).

Günümüz de en popüler kavramlarından biri olan kimlik, uzun bir tarihçesi ve arkaplanı olmasına rağmen, 20. yüzyıla kadar popüler bir terim olarak kullanılmamıştır. İngilizcedeki karşılığı "identity", Fransızcada ki karşılığı ise "identite" olan "kimlik", kısaca aynılığı/benzerliği ve sürekliliği içeren Latince "idem" kökünden gelen bir kavramdır. İngilizcedeki 'identity' sözcüğünün zihinde uyandırdığı kavram. Türkçedeki özdeşlik sözcüğünün zihinde uyandırdığı kavrama daha yakındır. Zira kimlik sözcüğü

tekel bir bütünlüğün varlığını çağrıştırırken, özdeşlik sözcüğü birbirinin aynısıdır. Aslında aynı olan iki bütünlüğün varlığını çağrıştırmaktadır. Bu iki bütünlükten biri ya da diğeri bir birey, somut bir nesne veya soyut bir kavram olabilir. Önemli olan, bu iki bütünlüğün en az tek bir özellikleri itibari ile tam olarak aynı olmalarıdır (Türkdoğan, 1998:74). Kısaca, kimlik bir tanımlamadır ve tanıma konu olan şeyin ve şüphesiz özellikle insanın veya insan topluluğunun başkalarıyla olan aynılıklarını-benzerliklerini ifade eder. İnsanın kendisini, kendi gözünde ve diğerlerinin aynasında nasıl gördüğünü dile getirir; bireyin kendisini toplumsal bir çevrede tanımlamasını ve konumlandırmasını içerir (Vatandaş, 2004:16). “Kimlik genel anlamda kişinin toplumsal, politik ve kültürel varlığını tanımlayan, ona başkalarından farklılık veya başkalarına benzerlik kazandıran yapı yada niteliktir” (Cevizci, 2010:940).

Kimlik, “hayattaki duruş yerimizi bildiren özelliklerin bir toplamıdır. İnsanlar toplum hayatında kimlikleriyle yer alırlar. Toplumsal ilişkilerde, meslek, gelir, yaş, cinsiyet gibi kimliğe ilişkin bazı ölçütlere atıfta bulunulur. Bunların yanı sıra dürüstlük, kabiliyet, cesaret, hoşgörü yardım severlik gibi daha görece değerler de kimliğin belirlenmesinde etken faktörlerdir. Kimlik kavramını kişinin kendisini nasıl tanımladığı ve toplumun kişiyi nasıl tanımladığı açısından iki şekilde ele almak mümkündür: Burada önemli nokta şudur; her ne kadar toplum bireyi belli bir kimlikle tanımlıyorsa da birey kendini söz konusu kimliği oluşturan topluluğa dahil hissetmiyorsa, o kimliğe sahip olduğu söylenemez. Toplum, kimliğin oluşumunda, kişiye birçok seçenek sunar. Birey ise kendi istek ve iradesiyle bir seçim yapar ve kendini bir kimlikle tanımlar. Bu seçimi yaparken kişi, çok da özgür değildir; çünkü toplum genel kabullerinden, değer yargılarından bağımsız bir seçim yapamaz. Kişinin sosyal hayatında kendini tek bir kimlikle ifade etme zorunluluğu yoktur. Örneğin; bir insan hem Türk, hem Müslüman, hem erkek ve ya kadın kimliğinde olabilir. Bu kimliklerin her biri farklı platformlarda ön plana çıkabilir. Danimarka’daki karikatür krizinde Müslüman kimlik unsuru öne çıkarken, Ermeni soykırım iddiaları karşısında Türk kimlik unsurunun öne çıkması doğaldır. Dini unsurlar, hemen her toplumda siyasi ve sosyal bir sorumluluk yüklenerek farklı bir kimliğin oluşmasına yol açabilmektedir (Gül, 2000:20-23).

Kimlik; bir özneyi tanımlamak için gerekli olan unsurların tümünü ve buna ek olarak aynılıkla ilgili olan ve içten gelen bir duyguyu ifade eder. Bu duygu, var olma iradesi

tarafından oluşturulur ve birlik, bağlantı, aynılık, özerklik gibi değerler ile ilgili daha alt kategorideki diğer bir dizi duyguların toplamını teşkil eder (Vatandaş, 2004:16).

Kimlik kavramı, bir kişi veya grubun kendini tanımlama ve diğer kişi veya gruplara göre konumlama konusunda verdiği cevapların bütünüdür. Bu cümleden hareketle kimlik, bir yandan bir resim, öte yandan bir adrestir. Cinsel, etnik ve dinî ve bütün kolektif olanlar da dâhil olmak üzere, tüm kimlikler doğal değil, kültürel; özsel değil kurgusaldır. Normal olarak insanlar birbiriyle ilişki içinde bulunan, çoklu kimliklere sahiptir. Etnik gruplar, dinî cemaatler, milliyet, memleket, cinsiyet, yaş, meslek grupları, ailedeki roller, spor takımları ve bunlar gibi insanların aidiyetlerini belirten tüm gruplar bir kimlik ifade edebilir. Kimlik, kelime kuruluşundan görebileceğimiz gibi en derin anlamıyla kim olduğumuza ilişkindir. Kendimize ben kimim diye sorduğumuzda vereceğimiz her cevap kimliğimizi ortaya koyar. Biz toplumsal ilişkilerimizi kimliklerimiz ve onların tayin ettiği roller çerçevesinde kurarız. Dâhil olduğumuz her ilişkinin talep ettiği bir kimlik biçimi vardır. Markete giderken müşteri, okula giderken ya öğrenci ya da hoca, eve giderken eş, baba, oğul, kız gibi kimliklerimiz ve bunlara karşılık gelen rollerimiz vardır (Bostancı, 2006:100).

Bireyin sahip olduğu kimliklerden bazıları ihtiyaca ve duruma göre öteki kimliklerden daha önemli bir hale gelebilir. Ayrıca bireyin böyle bir durumla karşılaştığında, ön plana çıkan kimliğinin, çoğu zaman en fazla saldırıya uğrayan kimlik olduğu görülmektedir. Örneğin, birey inancının tehdit altında olduğunu hissettiği durumda, bütün kimliklerini özetler gibi görünen şey dinsel kimlik olarak ortaya çıkmaktadır. Fakat bireyin tehdit altındaki kimlik etnik olansa, kimlik sahibinin dindaşlarıyla dahi mücadele etmekten kaçınmadığı görülmektedir. Bu bağlamda kimlik duygusu, bir benzetmeyle söylemek gerekirse, “açık denizde yol alan gemiye yön gösteren pusula gibi” kabul edilmektedir (Güleç, 1992:15).

Kimlik, ferdin veya bir sosyal gurubun çeşitli mensubiyetlerini açıklayan, onun tanınmasını sağlayan ve dış gözlemlerle kavranan ve tanımlanabilen özellikleridir. Kimlik; siyasî, dinî, aile soyu, meslekî ve sosyal mensubiyetleri yansıtır (Köseoğlu, 2002: 43). Ancak sözlük anlamıyla, nüfus kâğıdı, ehliyet, vb. belgeleri de kapsar. Bu açıdan her kültür aynı zamanda bir kimliktir. Kimlikle ilgili olarak yapılan yorumlarda iki temel anlayış tespit etmekteyiz. Bunlar, kavramı tanımlarken ya kültürü ya da ferdi temel

almaktadırlar. Kimliği ferdi temel olarak tanımlayanlara göre, kimlik tamamen bireysel konumdadır. Ayrıca insanların tek bir kimliği yoktur, bir insanın birden fazla kimliği vardır, bu kimliklerden birini (tarihin, coğrafyanın, maneviyatın harmanından oluşturdukları) öne çıkarma ideolojik bir belirlemedir. Bu bağlamda kimlik, tamamen bireysel bir konumdur (Kılıçbay, 1995b:145).

Kimlik kavramına “farklılaşma” olarak baktığımızda, diğerlerinden farklı olma ve benzememe temel özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunu Mualouf, şöyle ifade etmektedir: “Kimliğim, beni başka hiç kimseye benzemez yapan şeydir” (Maalouf, 2000:16).

Kimlik kavramı toplumun ve dolayısıyla sosyal sisteminin en temel ve en önemli kökenini oluşturmaktadır. Kimlik, bireylerin gerek kültürel gerekse yaşadıkları çevrelerdeki sosyal konum ve statülerinin karşılığı olan çok boyutlu, inanç, tutum, değer yargıları gibi yaşam biçimini sembolize eden bir kapsama sahiptir. Kimlik, yüzeysel olarak kısaca kişilerin ve çeşitli büyüklük ve nitelikteki toplumsal grupların “kimsiniz, kimlersiniz”? Sorusuna verdikleri cevaplardır (Güvenç, 1993:3). Bu soruyla karşı karşıya kalanların kendilerine sordukları “ben kimim?” sorusunun kaynağı hayatı sorunsallaştırma biçimi olarak yaşamın içine aks etmektedir. Bireyin kim olduğuna dair sorulan sorulara verilen cevaplar, her şeyden önce sosyal bir ağ içinde oluşur. Kimliğimizi sarmalayan bu özellikler, toplumda yaşayan diğer bireylerle girdiğimiz sosyal ilişkiler ve etkileşimler içinde oluşan niteliklerdir. Bu sosyal ilişkiler temelinde kimlik, kültür içinde biçimlenir (Karaduman, 2010:2886).

Bilgin, (2007:78) kimliği bir kişi veya grubun kendisini tanımlaması ve kendini diğer kişi ve gruplar arasında konumlaması olarak tanımlar. Ona göre kimlik kavramı, psikolojik düzeyde, bir kişinin kendini o kişi olarak tanımlaması olarak nitelendirilebilir. Burada kimlik, kendimiz hakkında sahip olduğumuz çeşitli temsilleri (görüşler, tanımlar, imajlar, bilgiler vs.) kapsamaktadır. Dolayısıyla kimlik insanın kendini kavrayışının bir ifadesidir. Kendinin bilincine varmak, belirli bir anda aniden ortaya çıkan veya miras alınan değişmez bir kavrayış değil, insanın gelişim süreci boyunca diğerleriyle etkileşim içinde öğrenilen, geliştirilen bir kavrayış ve kazanımlardır

Smith'e (2005:323-324) göre ise; "Kimlik, ya bireysel ya da kolektif olarak kendilerinin ne olduğunu düşünen insanların kim olduğunu ve bunun kültürel olarak nasıl kurulduğunu ifade eder. "Farklılık'a ilişkin fikirler, çeşitli insan kimliği ve deneyim biçimlerini kavramaya çalışır. Bu hemen hemen her zaman "evrensel" olana karşıttır".

Kimlik, küresel ve yerel materyal, tarihi ve kültürel söylemler ve koşullar ile deneyimler bağlamında sürekli olarak kurulan, sahip çıkılan, üstlenilen, bir yandan güven ve özdeşleşme hissini temin etmeye yönelik olarak konumlama istemi ile öte yandan farklı öğeler arasında süregelen müzakereler ve etkileşimler sonucu ortaya çıkan gerilimin biçimlendirdiği aidiyet tasarımı olarak tanımlanabilir (Karaduman, 2010:2887).

Kimlik, çok boyutlu ve çeşitli bir kavramdır. İnsanlar birden fazla kimliğe sahip olabilirler. Hepimiz, içimizde bağlılık için savaşıyor, potansiyel olarak çelişik bir dizi kimlikle yaşıyoruz. Erkek-kadın, normal ya da eşcinsel, milliyetçi, çevreci, Asyalı ya da Avrupalı... Bu liste dilediğimiz kadar uzatılabilir, dolayısıyla muhtemel aidiyetlerimiz de bu şekildedir... Dolayısıyla kimlik, bazı insanlarla nelerinizin ortak olduğuna ve sizi başkalarından neyin farklılaştırdığına ilişkin ait olma sorunudur. Kimlik içinde çeşitli soruları barındıran bir sorunsaldır. Bu durumda soruların odak noktasında, "bireyin kendisini ne olarak tanımladığı ve konumlandığı ya da "kendisini diğerlerinden ayırt eden özelliklerin neler olduğu" bulunur. Bu soruların özünde yatan şey ait olma ihtiyacıdır. Aitlik, kişinin özsaygısını yükseltebilmek adına önemli bir ihtiyaçtır. Bir grup aidiyeti temelinde oluşan kolektif kimlikler, beraberinde bağlanmayı ve bütünleşmeyi getirir. Sosyal ilişkilerin devamlılığın sağlanmasında kimlik, bu anlamda insanları bir arada tutan bir sosyal bağ ve çimento özelliği gösteren bir nitelik taşır (Karaduman, 2010:2887).

En temel düzeyde kimlikler, Smith'in (2002:139) de önerdiği gibi; iki boyutta incelenebilir; Bireysel ve kolektif kimlikler. Bireysel kimlikler çok yönlü (aile, toplumsal cinsiyet, sınıf, bölge, din, etnik ve millet) ve sıklıkla durumsal olup, farklı zamanlarda koşullara bağlı olarak önem dereceleri değişen kimliklerdir. Bununla birlikte, kolektif kimlikler, (etnik ve milli bağlar) çoğu zaman "durumsal" değil, "kapsayıcı"dır. Kolektif düzeyde önemli olan, bireylerin seçenek ve hisleri değil, kolektif bağın niteliğidir. Kolektif kimliğin versiyonlarından olan etnik, dinsel ve ulusal kimliklerin esasında, farklılaşma eğilimi yatmaktadır. Diğer gruplardan farklarını ortaya koymaya çalışan kolektif kimlik, sosyal kimliklerin topluluk düzeyindeki ifadesi şeklinde nitelendirilebilir. "Bireysel ve kolektif kimlik ihtiyacı, bir kişi veya grubun kendisinde duyduğu ve duyurmaya çalıştığı bir ihtiyaç olmaktan ziyade, toplumsal yapı ve örgütlenmelerle, çevresel norm ve değerlerle, dünyanın ve çağın havasıyla ilişkili olarak gelişen ve yaşanan bir ihtiyaçtır. Kimliklerin bu bağlamsal özelliği, birey ve

grupların kimliklerinde bir değişkenlik olarak yansırken, öte yandan kimliklerde bir çeşitlenmeye yol açmakta ve kimlikler çoklu birlik olarak görünmektedir. Nasıl ki, bireysel kimliklerin oluşumu ancak kişiler arası ilişkiler bağlamında mümkünse, kolektif kimliklerin oluşumu da gruplar arası ilişkiler bağlamında söz konusudur (Bilgin, 2007:14). Bireysel ya da kolektif kimlik arayışı, değişen bir dünyada güvenli bir liman arayışı olarak özetlenebilir. Üzerimize doğru patlayan bu üst üste yığılmış mekansal imgeler kimliği önemli bir konu haline getirir. Çünkü herkes kendini başkalarından ayıran bir mekanı işgal eder (bir beden, bir oda, bir ev, insanı biçimlendiren bir topluluk, bir ülke); kendimizi başkalarından değerlerimiz kimliğimizi belirler. (Karaduman, 2010:2888).

Hall'a göre kimlik; "daima kısmen bir anlatı, kısmen bir tür temsildir. Kimlik, dışarıda biçimlenen ve sonra bizim hakkında öyküler anlattığımız bir şey değildir. Kişinin kendi benliğinde öykülenen bir şeydir". Kimlik, daima müdahaleyi kaldırmak için duyguların süregelen kavrayışına ve çeşitliliği sağlamak için ruh, kendi ve cisim kavramlarına başvurmasının gerçek dışı hayaline atfedilir (Hall, 1998:72).

Türkdoğan'a, (1998:75) göre, kimlik ya da özdeşlik konusunu günümüzde sosyologlar için ilginç kılan gelişme, bireylerin artık kendilerini sadece bir başkası ya da bir grup veya bir kategori ile özdeşleştirmekle yetinmemeleridir. Fakat kendileri ile o bütünler arasındaki bağlantıyı mümkün kılan instruman ile kendilerini özdeşleştirmeye başlamış olmalarıdır. Ona göre; "bu dolayım, bu instruman bireyin etnisi ise, örneğin bir Türk kendini artık sadece diğer Türk'lerle 'tam aynı görmenin ötesine gidip kendini "Türklük" "Türk olma" dolayımının kendisi ile özdeş görmekte ve kendini sonuçta "Türk" olarak tanımlamaktadır. Bu dolayım, bu instruman bireyin dini ise, örneğin bir Müslüman kendini artık diğer Müslümanlarla "tam aynı" görmenin ötesine gidip, kendini Müslüman olma, Müslümanlık dolayımı ile özdeş görmekte ve kendini sonuçta "Müslüman" olarak tanımlamaktadır".

Felsefî bakımdan kimlik ise, konuşan ve düşünen bir varlığın bizzat kendisiyle, varoluş şartlarının ve çeşitli hallerinin değişmesi esnasında yahut farklı realitelerde ve görüşlerdeki şu veya bu ilişkilerde benzer ve farklı değerde süreklilik, devamlılık gösterebilmesidir. Bu, insanın kendisine olan şuurunu ifade etmektedir. Hegel "Varlık ve kendilik şuurı aynı özdür" derken kimlik kavramı ile ilgili olarak, insanın özüyle

birliği ve özdeşliğini bahis konusu yapmaktadır. Hem sözlük anlamlarıyla, hem de felsefi ve psikolojik ve sosyolojik tanımlarıyla kimlik kavramı, bireyin evren içerisinde kendini konumlandırığı ontolojik zemine ve toplum içerisindeki sosyal role atıfta bulunmaktadır. Buna göre kimlik, ontolojik tanımlamalarla ortaya çıkan ve bireyin sosyal ilişkilerinde anlamını bulan bir gerçekliktir. (Asman, 2001:134).

Sosyal gerçekliği algılamada ve anlamlandırmada birer filtre görevi gördüğünü kolaylıkla söyleyebildiğimiz kimlik olgusu, toplumsal bir inşa sürecine işaret eder. Kimliğin yapılanması uzun bir süreç olduğu kadar, değişken de bir süreçtir. Sonuçta tarihsel, psiko-sosyal süreçlere bağlı olarak inşa edilen kimlikler bu nedenle “özel gerçeklikten uzaktır ve esnek ve geçişken bir karakteristiğe sahiptir” diyebiliriz.

1.2.2. Kimlik Türleri

Kişinin sahip olduğu çeşitli kimliklerden bahsedebiliriz. Salazar (Altuntaş, 2002:6) bir insanın içine girebildiği kimliklerin sayısının 150 olduğunu belirtir: kadın-erkek gibi cinsel kimlik, meslek kimliği, dini kimlik, etnik kimlik, üstlenilen roller gereği sahip olunan kimlikler, anne-baba, öğrenci-öğretmen, karı-koca kimliği vb. tutulan futbol takımı kimliği, üye olunan dernek kimliği, vakıf kimliği, partili kimliği gibi.

İnsan ilişkilerinin bir fonksiyonu olarak kimlikler, zamanla hiyerarşik olarak organize olurlar. En merkezdeki kimlikler kapsamlı, yaygın, tesirli ve baskındırlar. Cinsiyet, ırk, yaş, renk, milliyet gibi genel unsurlarla ifade edilirler ve hiyerarşik olarak alttaki diğer kimlikleri organize ederler. Ferdin taşıdığı tüm kimlikler müştereken onun benliğini oluşturan faktörlerdir. Başka bir deyişle kimlik, bir bütün ve benliğin ana unsuru olarak, pek çok alt kimlikler toplamıdır. Ancak biz burada konumuzla ilgili olan kimlik türleri hakkında tanımlama yapacağız.

1.2.2.1. Kişisel Kimlik

İnsanı diğerlerinden ayıran fakat yine büyük ölçüde sosyal olarak şekillenmiş şahsî nitelikleri içerir. Bireysel kimlik duygusu, zamansal bir boyut ve bir birlik veya tutarlılık duygusunu içerir. Zaman içinde süreklilik ve aynı oluş duyguları birbirini pekiştirir (Bilgin, 2007:214).

Bireysel kimliğimiz, sahip olduğumuz kapasite ve özelliklerimizle öğrenme, sevmeye, çalışma, boş zamanları değerlendirme gibi konularda kendimize özgü bir yaşam tarzı oluşturmamızı sağlar. “Ben kimim, nasıl var olmak istiyorum, ne türden bir yaşam sürmeliyim?” sorularına verdiğimiz yanıtlardan oluşan bireysel kimliğimiz kişisel özelliklerimizi, yaşımızı, cinsiyetimizi, fiziksel, zihinsel ve gelişimsel yeterliliğimizi ve sahip olduklarımızı kapsamaktadır. Başkalarının gözünde bizi o yapan, sürekliliğimizi oluşturan, biricik kılan duygusal, zihinsel, ahlaki özelliklerimiz ile bireysel kimliğimiz, kendi yolunda yürüyor olma, yaşantımızı sergileme iddiamızdır. Bizi değerlerimizden yeterince farklı ve yeterince uzak tutarak “biricik” kılmaktadır. Diğerlerinin bakışına sunduğumuz görünümümüz, giyim, cinsiyet, davranış tarzımız ve kişilik özelliklerimiz bireysel kimliğimizin “aşikâr” yönünü oluştururken, duyumlarımız, algılarımız, duygu ve düşüncelerimiz, anılar ve hayallerimiz mahrem yönünü oluşturmaktadır. Bireysel kimliğimizin bu iki yönü de ötekinin aynasında şekillenmektedir. Çünkü toplumun ayrılmaz bir parçası olarak, diğerleriyle karşılıklı etkileşim içerisinde kimliğimizi yapılandırırız. Bu nedenle, kendimiz için yaptığımız her tanım toplumsal bir arka plan ve geçmiş içerir (Ünal, 2006:184-185).

Kişisel kimliğin özelliklerini Köseoğlu (1996:102) de şöyle özetler: Zamansal bir boyutu vardır, bir birlik ve tutarlılık duygusu içerir, çok çeşitli açılardan mensubiyetlerle (aile, meslek, yaş, cinsiyet vb.) oluşan kimliklerin bileşkesinde dinamik bir bütündür, kişisel kimlik birey geliştikçe eylem ve eser verdikçe gelişir ve pekişir. Böylece kişisel kimlik bireyde bir değer olarak yerleşir (Köseoğlu, 1996:102).

Modernleşmenin önemli sonuçlarından biri olan bireyselleşme, küreselleşmenin rüzgârıyla günlük yaşamımızın en özel ve kişisel özelliklerini temelden etkilemektedir. Kadın-erkek rollerini dolayısıyla aileyi yapısal olarak değiştirmektedir. Toplumsal sistemlerin yerinden çıkarılmasına, ulus, aile, çalışma, gelenek ve doğa gibi kavramların içlerinin boş olarak kabuk kurumlara dönüşmesine neden olmaktadır.

1.2.2.2. Kolektif/Kültürel Kimlik

Kolektif/kültürel kimlik, sosyal kimliğin topluluklar düzeyindeki ifadesidir tarihsel bir geçmişe sahip birtakım grupların diğer gruplardan farklarını ortaya koyma, vurgulama talebidir. Bir grup bireyin, kendilerini tanımak ve ilgileri mekanları, sosyal ilişkileri grup halinde işlenebilen, yönetilen, doğrulanabilen bir grup oluşturmak için geliştirdikleri bir

eğilimdir (Bilgin, 1994:53). “Kollektif kimlikte geçmişe dönük bir yan vardır; çünkü kolektif kimlik birtakım semboller, anılar, sanat eserleri, töreler, alışkanlıklar, değerler, inançlar ve ilgilerle yüklü bir gelenekten, geçmişin mirasından, bir aşka deyişle kolektif bellekten hareketle inşa edilir. İçinde yaşanan toplumsal kültürel ve ekonomik ilişkilerle geçmişin konjonktürünü ortaya çıkarır” (Bilgin; 1994:53). Gramsci'nin (akt. Vatandaş, 2004:24) açıklamasıyla; "her birey yalnızca var olan ilişkilerin sentezi değil, aynı zamanda bu ilişkilerin tarihinin de sentezidir. O geçmişin bir özetidir".

Aynı dili konuşan, aynı örf ve adetlere, gelenek ve göreneklere sahip olan, aynı inanç, değer ve kanaatleri paylaşan, diğer bir ifadeyle ortak bir maziye ve kültüre sahip olan insan toplulukları, kendilerini diğer topluluklardan ayıran özelliklere sahip olmanın gereği olarak ortak bir kimliğe de sahiptirler (Taşdelen ve diğ., 2000:21; Erkal ve Baloğlu, 1997:398). Etnik ve milli kimlikler kolektif kimlik özelliği taşırlar.

İnsanın kültürel yani kültür yapan ve yaratan bir varlık olması, onun kültürel kimliğini de belirler. İnsanın bu dünyada var olma ve yaşama hakkı ona kültür yapma ve yaratma vazifesi de yükler. Bu hak ve vazife evrensel veya küresel bir nitelik taşır. Etnolojik veya sosyal antropolojik çalışmalar, kimlik sorununu çeşitli kültürlerin birbiriyle çatışması ya da çeşitli kültürlerin Batı kültürüne karşı varlığını koruması çerçevesinde ele almaktadır. Bu çalışmalarda kimlik, bir insan topluluğunun kültürel kimliği olarak kavramsallaştırılmaktadır (Bilgin, 1994:52). Kültürel kimliği oluşturan değerle kültürün daha çok manevi boyutunu oluşturur. Birey doğuştan itibaren içinde bulunduğu toplumun kültürel değerlerini özümseyerek kişiliğini oluşturur. Bu kişilik kültür tarafından şekillendirildiği için edinilen kimlikte kültürel kimliktir. Bu bağlamda kültürün şekillendirdiği kimliğe kültürel kimlik denir.

1.2.2.3. Etnik Kimlik

Etnik kelimesi Grekçede halk (topluluk, insanlar, kabile) anlamına gelen "ethnos"dan türemiştir. Etnik grup, “kendisini aynı halktan hissedilen, kendilerini o halkla özdeşleştiren anlamlı bir tarihi gelenekle ortak kökleri olan insanlar” (Yılmaz, 1994:20) olarak tanımlanabilmektedir.

Etnik kimlik, bireyin içinde yaşadığı toplumdaki yaygın kültür unsurlarından farklı olarak, orijinal bir kültürel sistemin yapı niteliklerini taşımasıyla ortaya çıkan bir kimlik

türüdür. Ulusal/milli kimlik zayıfladıkça etnik kimlik önem kazanır. Etnik kimlik bir toplumsal grubu diğerlerinden farklılaştıran nesnel faktörler dizisidir (Karakaş, 2006, 94-95). Bu bağlamda etnik topluluk, büyük bir toplum içerisinde kendilerine özgü kültürel gelenek ve kimlik duygusuna sahip olan birimlerdir. Etnik topluluklar bir takım dinsel inançlara, dile ve farklı adetlere sahiptirler. Böylece bu etnik gruplar kendilerine özgü belirli kültürel karakteristikleri bakımından ana toplumdan farklılaşırlar (Taşdelen ve diğ, 2000:19)

Önder'e (2007:1) göre, “etniklik, birçok farklı ölçütle tanımlanabilen esnek bir kavramdır. Genel olarak, benimsedikleri köken, dil, din ve sahip oldukları kültür itibariyle diğer gruplardan farklı olan gruplar etnik olarak nitelenir”. İşte bu farklı nitelendirilen grupların sahip oldukları kimliğe de etnik kimlik adını verebiliriz.

“Belirli bir topluluğun üyelerinin kendilerini diğer topluluk üyelerinden ayırt eden, onlardan farklılaştıran kendi toplumuna aidiyet duygusudur. Bu duygu, topluluk üyelerinin kendilerini belirli bir “biz”in mensupları olarak, “onlar”dan farklılıklarını vurgulayarak kendi içlerinde birleştirmektedir” (Bilgin, 1994:57; Meşe, 1997:432).

1.2.2.4. Milli/Ulusal Kimlik

Milli kimlik veya ulusal kimlik, “hak edilmiş bir vatan toprağında ortak dil, hafıza ve inanç ürünlerinden inşa edilen bir olgudur” (Çalık, 2008:24). Milli kimlik, her türlü boy ve kabile asabiyetinin üzerinde milli seviyede ortak bir yaşama tarzını ifade eder. Milli kimlik kavramının biyolojik bir tasnif olmayacağı buradan anlaşılmaktadır (Erkal ve Baloğlu, 1997:397). Diğer bir ifade ile “milli kimlik, bütün yan kimliklerin aşılması sonucu, toplumun bütün fertlerinin ortak inanç ve değerler sisteminde birlikteliğidir” (Türkdoğan, 1995:164).

Milli Kimlik, Millet olarak sınıflanan topluluklarda aidiyet duygusuyla ortaya çıkar. Milletin ortak kültüre ve coğrafi yerleşime dayalı olarak tarihi birlikteliğin sürekliliğiyle kendilerini sadece bir toplumsal kimliği paylaşan insan topluluğu olarak tanımlanması mümkündür (Taşdelen, 2011:55-56). Böyle bir tanımlamanın temelinde milli kimlik vardır.

Türkdoğan (1983:15-169) milli kimliği şöyle tanımlamaktadır: “Millî kimlik, tarihî tekâmül içinde millî kültür unsurlarının şekillendirdiği kimlik tipidir. Millî kültür ise

diğer toplumlardan farklılığı ortaya koyan “yani millî olan” karakterin meydana getirdiği kültürdür”.

Kösoğlu'na (2003:19; 2005:83) göre ise, “milli kimlik; milli kültürün ferdi ve içtimai planda ortaya çıkan üslubudur, kişiyi ve toplumu farklılaştıran, en yakınlarından başlayarak diğer benzerlerinden ayıran özellikleridir”. Başka bir deyişle, “milli kimlik, bir millete mensubiyetin özellikleridir; o kişiyi başka milletlere mensup olanlardan ayıran, onu farklılaştıran kültürel özellikleridir. Bu farklılıklar en geniş ifadesi ile yaşanılan biçimindeki özellikler, kendine, kişiye ve topluma özgü oluşlardır”.

Millî/ulusal kimlik, yaygın kimlik tipinden ayrılmaktadır. Millî karakterin ürettiği bir kimlik unsuru yaygın kimlik olabilir. Ancak, onun tersi her zaman için doğru olmayabilir. Bir kimlik unsuru ne kadar yaygın olursa olsun, millî karakter veya kültür tarafından kendine has bir şekilde millileştirilmedikçe millî kimlik unsuru olarak kabul edilemez (Birkök, 1994:85-86).

Ulusal/milli kimliğin temel unsurları; ülke, vatan, ortak dil, ortak politik haklardır. Bu bağlamda ulusal kimlik tek boyut ve tek zemin üzerinde değil birçok alanı ve boyutu kapsayıcı nitelikte oluşmaktadır. Bir aidiyet duygusu içinde oluşan ulusal kimlikler, (Türk, Alman, Arap gibi) kişinin “ne ve kim” olduğuna dair bir tanımlamadır. Ulusal/milli kimlik sahip olunabilecek ya da sahip olunamayacak bir mülk değildir. Ulusal/milli kimlikler duruma göre tercih konusu olabilmektedir. Ancak yapılan tercih birey ve toplumun geleceğini belirlediği için yaşamsal öneme sahiptir. Bu anlamda ulusal kimlik, bir öz farkındalık biçimi olduğu kadar, ötekinin farkında olma biçimidir de. Ulusal/milli kimlik; birbiriyle ilişkili etnik, kültürel, teritoryal, ekonomik, siyasal ve yasal birçok unsurdan oluşan, karmaşık ve çok boyutlu yapıdır. Bu çok boyutlu yönüyle siyasal ve toplumsal yaşamda diğer kimliklerle etkili ilişkiler girmeyi sağlayan bir kimliktir (Karakaş, 2006:88-92).

“Ulusal/milli bir kimliğin ortaya çıkışı insanların birbirlerine doğal olarak bağlı oldukları, ortak bir kadere sahip buldukları, ortak çıkarları olduğu ve ortak bir geçmişi paylaştıkları duygusunu ifade eder” (Cevizci, 2010:940). Ulusal veya milli kimlik tanımları, topluma kimin ait, kimin farklı olduğu hissini verir, normların ne olduğu ve “diğer”in kim olduğunu anlamasını sağlar. Ulusal/milli kimlik, baskın grubun gücünün devamlılığını sağlamak ya da rakip grubun diğerinin yerini alması ve gücün el

değiştirmesini sağlamak için üretilen ve yayılan kabul edilmiş dil pratikleri, efsaneler, hikâyeler ve inanışlardır.

1.2.2.5. Sosyal Kimlik

Sosyal kimlik, kimliğin kişiler arası düzeydeki ifadesidir. Kişinin eylemlerinin zeminidir. Kişinin davranışlarının arkasında yatan sebeptir. Sosyal kimlik, sosyal şartların değişmesine bağlı olarak sürekli değişir. Bu değişimde değişen bilgi paradigmalarının egemenliği vardır. Değişen paradigmalar; toplumun bilinç seviyesini de etkilemektedir. Sosyal kimlik çoğu defa, içerisinde barındırdığı niteliklerle tanımlanmaktadır. Bu bağlamda sosyal kimliğin niteliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Bilgin,1995b:62).

- Bir insan grubunun kendi hakkındaki bilinci ve duygusuyla ilişkilidir. Bu grup ruhuna denk düşer ve bireyin sosyal kimliğe bürünmeye başladığı ilk aşama olarak göze çarpar.
- Topluluğun kendine özgü niteliklere sahip olduğu ve bir tekillik taşıdığı yönündeki bilinci ve aidiyet duygusudur. Bu nitelikse sosyal kimliğin farklılık yaratıcı yönüne gönderme yapar.
- Dil, kültür, din, tarih, yaşam alanı ve maddi koşullar kimliği şekillendirirler.

Bir grup veya topluluğun kimliğini tanımlama çabaları, onların zorunlu olarak geçmişlerine bakmalarını ifade etmektedir. Bu bağlamda tarih, sosyal kimliğin şekillenmesinde önem taşımaktadır. Bergue'e göre ise sosyal kimlik "birbirine karşıt bir takım boyutları ve ilkeleri kapsamaktadır" (Bilgin, 1995b:60). Buradan hareketle; sosyal kimlik hem güvenlik verici, hem de harekete geçiricidir. Sosyal kimlik hem devamlılık, hem dönüşüm içerir. Dönüşüm olmadan kimlik yoktur. Dönüşümün olması ise bir şeylerin "biz" olarak dönüşmesini gerektirmektedir.

Sosyal kimlik, objektif ve sübjektif özellikleri birleştirir. Sosyal Kimlik bir bütünselliktir. Aynı zamanda da ayrıştırılabilir. Sosyal kimliğin çeşitli yanları aktörleri ve kategorileri birbirleriyle değiştirilebilir. Sosyal kimlik, "biz" bilincine atfedilen anlamlar, geliştirilen siyasal asabiyeler ve onları bütünleyen duygular ve heyecanlardan oluşur (Bostancı, 2003:9). Sosyal kimlik, bireyin kendisini bir sosyal çevre veya bir

sosyal gruba göre tanımlaması ve konumlamasını ifade eder. Buna göre “sosyal kimlik sosyal yapının bireydeki yansımasıdır” (Bilgin, 1995b:67).

1.2.3. Kimliğin Özellikleri

1.2.3.1. Toplumsal ve Kültürel Bir Temele Dayanması

Kimlik İnsana özgü bir kavramdır. Bu nedenle insanın kendini tanımlaması ve toplumsal olarak tanınmak istemesi insani bir ihtiyaç olarak oluşmakta ve gelişmektedir. Cemaat veya cemiyet içerisinde bulunmayan bireyin kimliğinden bahsetmek mümkün değildir. Bireyin yaşama alanı toplum olduğuna göre, içinde yaşadığı toplumun davranış modellerini ve değer yargılarını içselleştirmek zorundadır. Bu cümleden hareketle kimlik edinme ihtiyacı insanın zayıflığından kaynaklanmaktadır. İnsanın sosyal değerleri içselleştirmesi sosyal boyutta kimliğin inşasıyla sonuçlanır. Bu bağlamda da “kimliğin toplumsal yönü, onun olmazsa olmaz boyutu” olarak kabul edilebilmektedir (Aydın, 1998:14). “Bireysel, toplumsal ve ulusal kimlikler toplumsal yapı içerisinde daha anlamlı, daha karmaşık ve daha dinamik gerçekleri gösterir” (Ergun, 2000:10). Yani küçük ya da büyük herhangi bir toplum içerisinde bulunmayan bireyin, kimliğinden bahsetmenin de bir anlamı bulunmamaktadır. “Toplum, ortak bir kültürü paylaşan, hayatta kalmak için birbirine bağlı, belirli bir bölgede yaşayan insan grubu olarak” tanımlanmaktadır (Haviland, 2002:65).

Bütün kimlikler bir toplumsal ilişkiler sistemi içinde oluşur ve insanların birbirlerini karşılıklı tanımları gerekir. Kimlik bir nesne olarak değil “bir simgeler ve ilişkiler sistemi” olarak düşünülmelidir. Herhangi bir failin kimliğinin sürdürülmesi tek, belirli bir kimlik değil; sürekli bir yeniden oluşum sürecidir ve bunda öz tanımlama ve farklılığın onaylanması boyutları birbirleriyle devamlı iç içe geçer. “Kimlik kolektif eylemin dinamik, gelişmekte olan bir yönüdür” (Morley ve Robins, 1997:74).

Toplum içerisinde yaşayan birey, fiziksel güvenliğinin yanı sıra psikolojik güvenliğini de sağlamak amacıyla yaşadığı toplumun davranış modellerini ve değerlerini içselleştirmektedir. Bu tespitten hareketle, en temelde kimlik edinme ihtiyacının aslında insanın zayıflığından kaynaklandığı da ileri sürülebilmektedir. Zira nerede ve nasıl yaşadığına bakılmaksızın, insan doğası denilen ve anlaşılması oldukça zor olan bu kavram irdelendiğinde, tüm insanların diğer insanlarla topluluk içinde yaşamak istediği

görülmektedir. Varlığın bir tanımı olan 'kimlik' de mutlaka bu toplumsal çevrede oluşmakta ve gelişmektedir. Yani sosyal kurgunun, toplum içerisinde, az ya da çok fakat sürekli olarak içselleştirilmesi, toplumsal boyutta kimliğin inşasıyla sonuçlanmaktadır (Aydın, 1998:14).

Kimliğin toplumsal olması özelliği kimliğin, kültüre bitişik kültürden ayrı olmadığını gösterir. Erdenir, kültürün sahip olduğu unsurlarla kimlik arasındaki ilişkiyi açıklarken; "belirli bir zamanda, belirli bir mekânda ortaya çıkarak topluluklara aidiyet hissi veren bu unsurlar, topluluğun diğer topluluklardan farklılaşmasını ve dolayısıyla özgün bir kimliğe kavuşmasını sağlamaktadırlar" demektedir (Erdenir, 2005:27).

1.2.3.2. Kimliğin Tanımlayan ve Tanımlanana Sahip Olması

Yurdusev'e göre kimliğin iki unsuru vardır. Bu unsurlar kimliğini inşa edeni "tanımlanan", ona kimliği kazandıranı da 'tanımlayan' olarak açıklamaktadır (Yurdusev, 1997a:19, 1997b:103). Yani kimlik olgusu içerisinde bir kimlik edinen (tanımlanan), bir de kimlik veren (tanımlayan) barındırmaktadır. Bu bağlamda da kimlik, kimlik edinen ile kimlik verenin bileşimi olarak kabul edilebilmektedir.

Bilgin (2007:88-91), kimliğin toplumsal bir unsur olmasından hareketle, kimliğini muhakkak toplum içerisinde oluşturmak zorunda olan birey, kimlik edinene örnek olarak gösterilebilmektedir. Dolayısıyla toplumda bu durumda kimlik vereni oluşturmaktadır. Böylece kimlik edinen (birey) ve kimlik verenin (toplum) bileşimi aynı zamanda "toplumsal kimlik"i de meydana getirmektedir. Kimliği edinen tek bir insan olabileceği gibi bir insan grubunda olabilir. Eğer bu süreçte tek bir birey yer alıyorsa bu bireye kimliği aile, arkadaş, iş çevresi gibi toplumsal birimler tarafından verilir. Kimlik edinme sürecinde bir grup yer aldığı da bu gruba kimliği şehir, ülke gibi toplumsal birimler tarafından verilir

1.2.3.3. Kimliğin Objektif Öğeye ve Sübjektif Bilince Sahip Olması

Kimlik zaman içerisinde bu objektif ve sübjektif öğelerle gelişir. Hiç bir ortak yanı bulunmayan, hiç bir şey paylaşmayan insanların bir grup kimliği oluşturmaları mümkün olmamaktadır. Bu nedenle de objektif öğeler ve sübjektif bilinç kimliğin önemli iki bileşeni olarak kabul edilmektedir. Dil, din, mit, tarih, coğrafya, yaşam pratiği, gelenek ve görenekler gibi objektif özelliklerin içselleştirilmesinin yanında, sübjektif bir bilinçle

bireylerin aynı unsurları paylaştıklarının farkında olmaları da gerekmektedir. Yani, kimlik, insan topluluklarına özgü bir varoluş olgusu olarak zaman içinde etkisini gösteren objektif ve sübjektif unsurlarla gelişmektedir. Ayrıca bu iki özellik birbirinden bağımsız düşünülemez; çünkü objektif özelliklerin varlığı, sübjektif bilincin de kendiliğinden kısmen ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu nedenle de objektif öğelere sahip bir kimlik grubunun sübjektif bir bilince sahip olmama gibi bir sorun yaşaması mümkün görünmemektedir. Meydana gelebilecek sorunlar, objektif öğelere sahip kimlik grubunun sübjektif bilince ne ölçüde sahip olup olmadığı hakkında ortaya çıkmaktadır (Canpolat, 1998:1; İnanç, 2006:21).

Dağı, objektif unsurlar ve sübjektif bilinç hakkında yaptığı belirlemede, “ulusal kimlik ortak dil, kültür, din, coğrafya ve tarih gibi öğelere dayansa da öteki ile temasın özel tarihidir ki, bir ulusu diğerlerinden farklılaştırır, eşsizleştirir” demektedir. Burada Dağı “öteki” ile temastan, ağırlıklı olarak savaşları kastetmektedir. Çünkü Dağı’ ya göre, bireysel kimlikler büyük ölçüde savaşlarla kolektif bir kimliğe dönüşmekte; birey, ulus ve devlet arasında kader ve duyuş birliği yaratılmaktadır. Yaratılan bu kader ve duyuş birliği, ortak dil, kültür, coğrafya ve tarih gibi öğelerden oluşan objektif unsurların ihtiyaç duyduğu sübjektif bilinçle çok yakın bir ilişki içerisinde bulunmaktadır. Bireylerin, Dağı’nın bahsetmiş olduğu kader ve duyuş birliğini savaşlar yardımıyla ortaya koyabilmeleri için, ortak dil, kültür, coğrafya ve tarih gibi ortak öğelere sahip olduklarının bilincinde olmaları gerekmektedir (Dağı, 2002:49; İnanç, 2006:20-21).

1.2.3.4. Kimlik Benzerlik ve Farklılık Esasına Dayanır

Kimliğin oluşumu aynı anda hem kapsayıcı hem de dışlayıcı bir süreçtir (Dağı, 2002: 46). Bu nedenle, kimlik edinen, farklı gördüklerini ötekileştirerek dışlarken, kendisiyle özdeş kabul ettiklerine de kucak açarak kimliğini inşa etmektedir. Kılıçbay’a göre kimlik; bu açıdan bir ayrışma değil, bir aynılaştırma göstergesi olarak kabul edilmektedir (Kılıçbay, 2003:155). Yani bu tanımdan da anlaşılacağı gibi, kimlik edinen, kimlik verenin değerlerini içselleştirerek öteki kimlikleri kapsam dışı bırakmaktadır. Paylaşılan bu değerlere örnek olarak yaşam tarzı, tarihsel tecrübe, gelenekler, görenekler ve özelemler verilebilmektedir.

Kimlik içermenin olduğu kadar dışlanmanın da ürünüdür. Bu noktadan hareketle etnik grubu öbür gruplar açısından tanımlayan şey, araya konulmuş olan toplumsal sınırlardır.

Bu yönüyle bakıldığında kolektif kimlik bellek süreçlerine bağlıdır. Herhangi bir grubun üyeleri kendilerini ortak geçmişlerinin aralarına dayanarak tanımlarlar. Bu bağlamda ulusal kimlik kolektif kimliğin özgül bir biçimidir. (Morley ve Robins, 1997: 74).

Hall'e göre (1998:41); "öteki ve biz ilişkisi, birbirini tamamlayan bir ilişkidir". "Öteki"ni dışlarken, "biz"i, "biz"i oluştururken de, "öteki"ni biçimlendiririz. Biz, kendisinin nerede olduğunu, ne olduğunu bilir ve geri kalan her şeyi, buna göre konumlandırır. Kimlik gelişimi, ötekilere uygun yanıtlar bulabilme çabasına bağlıdır. Giddens'ın da aktardığı gibi, kişinin benliğini yitirip, kültür kalıplarının sunduğu kimliklerin benimsenmesinden söz etmiştir. Kültür söylem ile yansıtılır. Toplumsal yaşam, bu sürekli devingen söylem üretim ve yorumlama işlemleriyle akarken, özneler ortama göre konum ve yaşantılarını birey olarak korumak ya da yitirmek arasında sürdürürler (İlgin, 2003:291). Sonuçta kimlik, ötekilerle kurulan ilişkilerle varlığını sürdürür. "Bu yönüyle öteki, varlığıyla potansiyel bir tehdit ve çatışma kaynağı olarak kolektif kimliğin kendini keşfetmesini sağlar" (Bostancı, 1999:38).

Ötekilik, her şeyden önce, asgari bir benzerlik gerektirir; çünkü bu benzerlik, farklılaşırken kendini tanımak, onda kendini bulmak için zorunludur. Bu farklılık ya da ötekilik, bizim negatif garantimiz işlevindedir ve bizim kendimizi muhafaza edebilmemiz için, onun kendi yerinde durması gerekir. Kısaca öteki ilke olarak bize şu veya bu ölçüde karşıt bir konumda olmak zorunda olduğundan, biz'in yüceltilmesi onun alçaltılmasını içermektedir (Bilgin, 2007:179). Derrida'ya göre kimlik iki unsurdan ibarettir: "Tanımlayan ve tanımlanan". Kimlik, anlamını ne olmadığından elde edilen bir değişim ve ötekilik ifadesidir. Nitekim Derrida'ya göre; "tüm kimlikler bir kimlik kategorisi oluşturduğunu ve bunun aynılıktan ve özdeşlikten kaynaklandığını, ama öte yandan farkında olmadan bu tanım yapılırken kendinden farklı bir kimlikte bütünleştirildiğini ve bu ikinci kimliğin de ayrılık yani kişinin kendini karşısındakine göre konumlandırmasından kaynaklandığını" ifade etmektedir. Eğer kimlik, sadece "ötekilik" üzerine kurgulanır, öteki yadsınır, göz ardı edilir ve farklılık çizgisi provakatif ve düşmanca çizgilerle çizilirse, bu tanım "öteki"ni yok etmeye, inkâra, aşağılamaya ve çatışmaya yol açar. Bu durum kimlik tanımlamasıyla ilgili iki gerçekliği açıkça ortaya koyar. Bu açıdan, tanımlayanın benzer parametrelere vurgu yaparak kendisiyle özdeş kabul ettiklerine kucak açarken farklı gördüklerini dışlar ve ötekileştirir (Derrida ve diğ. 2003:26-27).

1.2.3.5. Kimliğin Başkalık Olgusuna Sahip Olması

Hiçbir kimliğin sadece içsel olarak gelişemeyeceğini ve insan doğasının yaratılıştan iletişim kurmaya dönük olması sebebiyle kimlik gelişiminin öteki ile olan ilişkiyle doğrudan bağlantı içerisinde olduğunu belirtmektedir. Yani ‘aidiyet’ ya da ‘kimlik’ mutlaka toplum içerisinde oluşmakta ve öteki ile anlam kazanmaktadır. ‘Ben ve öteki’ olarak ifade edilen bu ayrım bütün kimlik kategorilerinde” bulunmaktadır (Yurdusev, 1997:20). Çünkü “bireyin ne olduğunu/olmak istediğini bilmesi kadar ne olmadığını/olmak istemediğini bilmesi” de önemlidir”. Örneğin; siyasi bir kimliğe sahip olan kişi diğer bir siyasi kimliğe sahip olmayandır. Sahip olunmayan siyasi kimlik olmadığı takdirde sahip olunan siyasi kimlik de ortadan kalkmaktadır. Bu anlamda da ‘kimlik’ kavramının öteki veya ötekiler olmadan oluşmayacağı düşünülmektedir (Çalış, 1999:10).

“Kimliğin üyeleri birbirlerine benzemekten çok, topluluk dışındakilerle olan farklılıkları bakımından benzerlik taşımaktadırlar” (Erdenir, 2005:43). ‘Öteki’ kimlik edinen için bir tehdit oluşturuyorsa ya da kimlik edinen onu bir tehdit olarak algılıyorsa, öteki artık kimlik edineni tanımlamanın yanında kimliği kuvvetlendirme rolünü de oynamaktadır.

1.2.3.6. Kimliğin Dinamik ve Çoğulcu Olması

Kimlik, ”öteki” ile ve “öteki” ye karşı etkileşim yoluyla şekillenen sosyal olgu ve dinamik süreçtir. Kimliğin çoğulcu yapısına bağlı olarak ortaya çıkan değişik aidiyetler aynı zaman dilimi içerisinde oluşabileceği gibi, farklı farklı zaman dilimleri içerisinde de oluşabilmektedir. Bu durum ise kimliğin dinamik bir yapıya sahip olduğunu gösterir. Kimliğin dinamik olma özelliği, onun aynı zamanda çoğulcu bir yapıda olduğunu da bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (İnanç, 2005:15). Bir ferdin sahip olacağı birden fazla kimlik vardır. İnsanlar genellikle çoğul kimliklere sahiptir ve bu kimlikler karşılıklı etkileşim halindedir. Bu etkileşim kimliğe dinamizm kazandırır.

Kymlicka’ya (1998:193-194) göre kimliğin çoğulcu olmasının üç temel dayanağı bulunmaktadır. Birincisi, insanlar çoğul toplumsal birimler şeklinde yaşamaktadır ve çoğul toplumsal birimler, doğal olarak, çoğul kimlik birimleri olarak kabul edilmektedir. İkinci olarak, ne bireysel yaşamın ne de toplumsal yaşamın tek boyuta indirgenememesi nedeniyle, çok boyutluluk çok kimlikliliği beraberinde getirmektedir.

Üçüncü olarak da, kimliğin toplum içerisinde karşı koymalar ve değişik yönlerle karşılaşmasının yanında, insanın iradi bir varlık olarak kendi kararlarını verebilmesi onun değişmesi ve dönüşmesine yol açabilmektedir.

Kimlikler toplumsal bir ortamda var olabilmeleri nedeniyle her zaman başkalarıyla birlikte oluşmakta ve gelişmektedirler. Bu nedenle de her zaman yeni karşı koymalar ve değişik yönler ortaya çıkmaktadır. Bu karşı koymalar ve değişik yönler kimlik sahiplerini bir yandan edinilen kimliklere daha sıkı sarılmaya götürürken, diğer bir yandan da toplum içerisinde iradi bir varlık olarak davranabilen bireylerin kendilerini yeniden tanımlayarak yeni kimlikler ortaya koymalarına neden olmaktadır. Kimliğin karşı koymalara katılılaşmayla cevap vermesi, kimlik edinmenin sürekliliğinin bir göstergesi olarak kabul edilirken, değişken yapısı da onun dinamik bir olgu olduğunu göstermektedir. Kimlikler, onları tanımlayan ve organize eden bir bütün olarak bireyin toplumla uygun bağının ne olduğu sorununu da içerir. Bu arayış aynı zamanda birey düzeyinde bir topluluğa ait olma gereksinimi ile ortaya çıkmaktadır. Kimlik, daima müdahaleyi kaldırmak için duyguların süregelen kavrayışına ve çeşitliliğini sağlamak için ruh, kendi ve cisim kavramlarına başvurmasının gerçek dışı hayaline atfedilir (Yurdusev, 1997b:102-103).

Bu nedenle kimlik, tamamen kurgusaldır ve kişinin kendi düşüncelerini inceleyerek anlayacağı bir şey de değildir. Kimlik, deneyimlerin ve öznel konumun farklı öğelerinden oluşur. Kimlikler asla sabit değildir, kompleks ve değişkenliklerine bağlı olarak sürekli yeniden konumlanır (Karakaş, 2006:78).

1.2.3.7. Kimliğin Tarihsel Olması

Kimlikler, tarihsel süreçte oluşmaktadır. Bu da kimliğin tarihsel bir olgu olduğu anlamına gelmektedir. Kimliğin tarihselliği ve tarihsel bir unsur olması onun değişkenliğine neden olurken, toplumsal bir unsur olması da sürekliliğine yol açmakta ve değişmesine rağmen hep var olmasını sağlamaktadır. Yani “bu kimlik konsepti bir taraftan süreklilik üzerine formüle edilirken, öte yandan sürekliliğe ters düşmeyecek şekilde” değişmeye devam etmektedir. (İnanç, 2005:19). Kimliğin tarihsel oluşu, kimlik birimlerinin sadece tarihsel bir süreç içinde yer almaları anlamına gelmemektedir. Belli bir ortak kimlik biriminin bütünlüğü, kapsamı ve bireyler üzerindeki etkisi tarihi süreç içerisinde değişebilmektedir. Ayrıca Yurdusev’e göre, “tarihin belli bir döneminde belli

bir kimlik türü daha fazla bütünlüğe ve insanlar üzerinde daha fazla etkiye sahip” olabilmektedir (Yurdusev, 1997:25; İnanç, 2005:15). Yani kimlik hemen kazanılan bir nesne değil, onun oluşumunu sağlayan tarihsel bir geçmiş ve süreklilik vardır.

1.2.3.8. Kimliğin Verili ve Kazanılmış Olması

Kimlikler verilen ve kazanılan özelliğe sahiptir. Etnik grup, ulus, medeniyet, aile gibi kimlikler tabii kimliklerdir. Butür kimlikler bireyin doğuşundan itibaren içinde yaşadığı çevre tarafından verilir. Birde bireyin kendi tercihleriyle edindiği kimlikler vardır, öğrencilik, esnafılık, annelik, babalık gibi, Hiçbir toplumsal kimlik bireyler üzerinde mutlak belirleme gücüne sahip değildir. İnsanlar her zaman yeni kimlikler edinebilirler (Yurdusev, 1997:103).

Karpat’a (1995:23) göre, birey birçok toplumsal kimliğe sahiptir ve bireyin sahip olduğu bütün bu toplumsal kimlikler verili (tabii) ve kazanılmış (iradi) olarak ikiye ayrılmaktadır. Verili kimlikler insanlara doğduğu günden itibaren içinde yaşadıkları toplumsal çevre tarafından kazandırılmaktadır. Bireyin aile, toplum, ulus ve medeniyet gibi kimlikleri verili kimliklere örnek olarak gösterilebilmektedir. İnsanlar neredeyse verili kimlikleriyle birlikte doğmaktadır. İnsanların içinde yaşadıkları toplumsal çevrede kendi tercihleri ile edindikleri kimliklere ise kazanılmış kimlikler denilmektedir. Bireylerin kazanılmış kimliklerini iradi olarak seçme ve değiştirme yeteneği bulunmaktadır. Aslında verili kimliklerde kazanılmış kimlikler gibi zaman içerisinde değişmektedir. Ancak verili kimlikler çok yavaş ve asırlar tutan süreler içinde değiştiği için değişmiyormuş gibi görünmektedirler

1.2.4. Kimlik Teorileri

Kimlik teorileri kimliğin, oluşma süreci, kimliğin toplumsal kökleri, farklı düzeydeki kimlikler, ortam-kimlik ilişkisi ve kimlik-bireysel davranış ilişkisi, kimlik-sosyal değişme gibi çeşitli konulara değinerek teorilerini açıklamaya çalışmışlardır.

Kimlikle ilgili literatürde birbirinden farklı teoriler bulunmaktadır. Fakat biz bu çalışmamız kapsamında bütün bu teorilerin ele alınması ve açıklanması araştırmanın temel amacı ve sınırları açısından mümkün değildir. Bu bağlamda sadece çalışmamızla yakından alakalı olan teorilere değineceğiz.

Sosyal kimlik teorisi; Henry Tajfel, John Turner tarafından geliştirilen ve sosyal psikolojinin "toplumsal" boyutunu aydınlatan bir teoridir. Bu teori, grubu, bireyin dışında var olan bir şey olarak değil, bireyi benlik kavramının bir parçası olarak ele almaktadır (Demirtaş, 2003:130).

Sosyal kimlik, gruba aidiyet bilincinden kaynaklanır; grup üyeleri tarafından sübjektif olarak algılanır; ötekine karşıtlık içinde ötekinden farklılık olarak tanımlanır. Ait olma duygusu, yaşanan grup statüsü söz konusu pozitif 'ben-kimliği'ni gerçekleştirmeye yardımcı olur. Hatta grubunun üstünlüğü gösterilerek yüksek özgüvene destek sağlanır. Olumlu benlik kavramını ve öz-saygıyı korumanın ve artırmanın bir yolu, olumlu bir sosyal kimlik kazanmaktır. Dolayısıyla bireyin belirli bir sosyal gruba veya gruplara üyeliğinden ve bu üyeliğe atfedilen değerlerden doğan benlik kavramı, sosyal kimlik olarak adlandırılmaktadır. Sosyal kimlik, kişinin ait olduğu grup içinde veya diğer gruplarla karşılaştırmalar yapılarak kazanılmaktadır (Sürgevil, 2008:114).

Bu teori, gruplar arası davranışın tanımlanmasına ilişkin farklı bir kuramsal çerçeve sunmaktadır. Sosyal kimlik, bireyin bir grup ya da kategorinin göstergesi olan sosyal özellikler gösterdiği düşüncesine dayanır. Benzer durumda olanlar ve ortak geçmiş ve maziye sahip olanlar benzer sosyal kimliğe sahip olurlar (Altuntaş, 2002:6).

Sosyal kimlik teorisi'ne göre, insanlar, çoğu zaman birey olarak değil, belirli sosyal sınıfların üyeleri olarak hareket ederler. Bu durum da, insanların belirli bir toplumsal yapı içinde, kendilerinin ve diğerlerinin yerlerini tanımlamalarına yardımcı olur. Kendimizi bir toplumsal grubun üyesi ve o grubun özelliklerine sahip birisi olarak algılayabiliriz. Kendimizi bir erkek, bir futbol oyuncusu, bir üniversite öğrencisi vb. şekillerde de tanımlayabiliriz (Demirtaş, 2003:131; Arkonaç, 2001:260-261, 342). Bütün bu tanımlamalar bizim sosyal kimliğimizi oluşturur.

Bu teoriye göre, insanlar arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları birlikte incelenebileceğini ileri sürer. Bir bireyin, bir grubun veya bir toplumun kimliği o bireyin, o grubun veya o toplumun bir başkasından farklı olduğu anlamını taşımaktadır (Sürgevil, 2008:115).

Sosyal kimlik teorisi, açıklamalarını iki temel ayrıma göre konumlandırır. Bu konumlandırmalar ise "sosyal sınıflandırma" ve "sosyal karşılaştırma" olarak yapılır.

Bu teori, sosyal sınıflandırma sürecine merkezi bir rol yükler. Sınıflandırma, nesnelere ya da insanları, belirli bir takım ortak niteliklerini temel alarak gruplara ya da sınıflara ayırma sürecidir. Çevremizdeki insanlara ilişkin bilgi yükünü azaltmanın ve bu anlamda "bilişsel cimrilik" yapmanın yolu da, iki ya da daha fazla bireyi, her birini benzer şekilde algılayıp her birine benzer tepkiler vermek için gruplandırmak, yani "sosyal sınıflandırma" yapmaktır (Demirtaş, 2003:131-132). Sosyal sınıflandırma, insanlar kendi başlarına birer birey olarak değil de bir toplumsal grubun üyesi olarak algılandıklarında ortaya çıkar. Bireyler, "insanlar" olarak değil "erkekler", "kadınlar", "beyazlar", "Türkler" "Kürtler", "Çerkezler", "Müslüman", "Hıristiyan" diye adlandırılırlar. Cinsiyet, etnik özellikler, dini gruplar ve yaş sosyal sınıflandırmanın temelleridir (Bilgin, 1995a:21; Arkonaç, 2001:261-262).

İnsanların kendilerini ve diğerlerini milliyet, din, etnik köken, cinsiyet, yaş, meslek ve örgütsel üyelik gibi sosyal kategorilere göre sınıflama eğilimi, sosyal kimlik kuramı çerçevesinde ele alınmaktadır (Sürgevil, 2008:116).

Kategorileştirme sürecinde; insan, çevresinden gelen bilgileri ayıklar; süzgeçten geçirir, uyarılar arasındaki bazı benzerlikleri abartıp bazı farklılıkları da görmezden gelerek gerçeği basitleştirir. Örneğin, insanları basit bir şekilde Türk-Alman, beyaz-siyah, kadın-erkek olarak etiketlendirmenin, onlar hakkındaki yargılarımızı etkilediğini; aynı adı taşıyanların birbirine, gerçekte olduğundan daha benzer, ayrı ad taşıyanların da gerçekte olduğundan daha farklı algılandığını belirtmektedir (Bilgin, 2007:120-122).

Bireyleri kategorilere ayırmanın en yaygın yolu, dünyayı bizden olanlar ve olmayanlar şeklinde algılamaktır. Bizden olanlar, yani bizim de üyesi olduğumuz "iç grup" tur ve iç grup benimsenir. Bizden olmayan, üyesi olmadığımız gruplara da "Dış grup" adı verilir ve dış gruplar benimsenmez (Kağıtçıbaşı, 1999:253). Bu durum, sosyal psikoloji terimleriyle, bir yandan kategoriler arası farklılaşmanın, öte yandan kategori içi benzeşmenin abartılmasıdır. Gerçekten "iki kategorinin insanları arasında kesin bir farklılık, ne de aynı kategoriden olanlar arasında kesin bir benzerlik/homojenlik vardır"(Bilgin, 1994:158; Bilgin, 2007:128).

Bir diğer kimlik teorisi ise Sembolik etkileşimciliktir. Bu kimlik teorisi özneye beceri sahibi ve yaratıcı aktör olarak vurgu yapar. Bu ekol Mead'ın "özne teorisi" ile ilişkilidir. Mead "ferdi ben" ve "soyal ben" in karşılaştırılması üzerinde durur. (Giddens, 2005:6).

Sembolik etkileşimciler teorilerini “benlik” üzerine oturarak açıklamaya çalışmışlardır. Benliği sosyal etkileşimlerin bir ürünü olarak görmektedir. Yani bireyler kim olduklarını diğerleriyle ilişkileri yoluyla tanımlamaktadır. Buradaki temel mekanizma diğerinin rolünü almaktır. Bireyler birden çok kimliğe sahiptir. Bu ekolün işlediği esas tez, sosyal dünyayı oluşturan manaların toplum tarafından sosyal etkileşim vasıtasıyla yaratılmakta olduğudur. Bireyin etkileşimlerinde ve davranışlarında öznel çevre önemli bir role sahiptir. İnsanı anlamak için en iyi yol, kişilerin zihinlerinde olanların düşünsel anlamlarını ve değerlerini incelemektir. Kişilerin kendi durumları için yaptıkları tanımlamalar, insanı ve sosyal davranışlarını anlamak için, en yararlı değişkenlerdir. İnsanların nasıl davranacağına karar vermesi, durumu ve kendini nasıl gördüğüne bağlıdır (Demir, 2007:24). Kimliği açıklamada sosyal çevreyi dikkate aldıkları için kimlikle ilgili sosyolojik düşüncenin temelini oluşturan teori sembolik etkileşimciliktir.

Sembolik etkileşimci teori daha çok ferden toplum içerisinde nasıl şekillendiği ve nasıl bir sosyalleşmeye tabi olduğuna dikkat çeker. Bu bağlamda da ferden toplumdaki ayrı düşünülmemeyeceği üzerinde durur. Bu cümleden hareketle sosyal bir varlık olan insan toplumdaki ayrı düşünülmemeyeceğine göre temel taşın sosyal etkileşim olduğuna vurgu yaparak teorilerini bu bağlamda açıklamışlardır (Çevik, 1994:174-176).

George Herbert Mead sembolik ekolün en önemli teorisyenidir. Onun teorisine göre toplumlar insanın, iletişim amacıyla semboller kullanmak, kurallar ihdas etmek, davranışlarını diğer fertlerin beklentilerine göre ayarlayabilmek yetenekleri üzerine kurulmuştur. Bütün bunlar insanda bulunan “benlik” adı verilen unsurun geliştirilmesiyle meydana getirilir. Toplum tüm bu faaliyetlerin sürekli değişen bir özetidir. Toplum aynı zamanda içselleştirilmiş kurallar, roller ve ilişkiler vasıtasıyla zihnimizde de mevcuttur. Zihnimizde mevcut olan ilişki ve roller bizim, başkalarını tanımlamamı yardımcı olur. Blumer’e göre bu teori şu üç noktada önem arz etmektedir. Birincisi: İnsan, manalar zeminine oturtulmuş unsurlar vasıtasıyla hareket etmektedir; İkincisi: Bu unsurların anlamları bireyin diğer insanlarla olan sosyal etkileşiminden doğar. Üçüncüsü: Manalar, birey tarafından karşılaştıkça yorumlanarak ve değiştirilerek algılanır (Birkök, 1994:97).

Mead’ın benlik anlayışı, toplumsal yapıya bağlıdır ve toplumsal yapı tarafından şekillendirilir. Toplumdan ayrı benliğin benlik bilincinin ve iletişimin olmayacağını belirtir. Benlik, kendimize uyguladığımız kimliklerin, pozisyonların ve rollerin bir bütünüdür. Mead’e göre toplumsal eylemin gerçekleştirilmesi sürecinde kişi, her an ve her durumda diğer insanların onu nasıl değerlendireceğini düşünmektedir. Toplum içinde bireyin girdiği her grup, benlik gelişiminde etkili olurken, bu yolla aynı zamanda eylemlerin gerektirdiği biçimde açığa vurulması, duyguların iletilmesi gibi koşullar

hazırlanmış olmaktadır (Coser, 2010:296). Birkök (1994:97), sembolik etkileşimci teori, kimliği açıklarken benlikten hareket eder ve benlik insana özgü olduğundan insanında sosyal çevreden soyutlanamadığına göre benliği dolayısıyla kimliği açıklamada sosyal ilişkiler ve sosyal çevrenin önemi belirtirler.

Sembolik etkileşim geleneğinin günümüzdeki türevlerinden “sosyal yapılanmacılık”, kimliğin sosyal süreçlerden ayrı bir gelişiminin düşünülmemeyeceğini öne sürerek, diğerleriyle etkileşimler, sembollerin değiş tokuşu ve anlam yaratma süreçleri, bireylerin kendilerini değerlendirmelerinde ve kimlik yapılarında etkili öğelerdir. Sosyal yapılanmacılık “anlamın” diğerleriyle ilişkiler yoluyla öznelere arası bir biçimde oluştuğunu öne sürmektedir. Bu nedenle de bu teori, ilişkiler üzerinedir; bireye değil, topluluğa vurgu yapmaktadır. Buna bağlı olarak da, olayları içsel süreçler olarak değil, ilişkisel olarak yorumlamakta ve bir topluluk içinde anlamın yaratılması sürecine odaklanmaktadır (Coser, 2010:494; Swingewood, 1998:347-365).

Bu teoriye göre bütün kimlikler, sosyal kimliklerdir. Yani inançlar, deneyimler ve sosyal çevre (bunun içine yakın çevrenin yanı sıra, kültür, tarih, eğitim, normlar, değerler ve anlam sistemleri de girmektedir) dünyayı algılama biçimini etkilemektedir. Bu yaklaşımın bakış açısına göre, kimlik sosyal ilişkiler ve etkileşimler aracılığıyla şekillenen sosyal bir yapıdır. Sabit bir kimlikten ya da dengeli bir benlikten söz edebilmek mümkün görünmemektedir, çünkü sosyal durumlar ve bağlamlar değiştiğinde kimlik ve benlik de buna uyum sağlamaktadır. Kimlik tutarsız, duruma göre değişen bir şekil almaktadır. Kimlik; bir çalışan, ebeveyn, sürücü vb. olarak bireyin girip çıktığı tüm rolleri kapsamaktadır ve bu rollerin herhangi bir iç uyumu söz konusu değildir. Buna göre, geç modern dönemde birey, yaşadığı dünya gibi bölünmüştür. Sürekliliği olan ve kolaylıkla tanımlanabilen benliğin yerini post-modern toplumlarda parçalılık ve dağınıklık almıştır. Post-modernite “gerçek” ya da “temel” benlik kavramını sorgulamakta ve bireysel aynılık ve sürekliliğe duyulan ihtiyacın nedenlerini eleştirmektedir. Bu yaklaşım, tutarlılığı, bireyleri zorlayıcı bir sosyal talep olarak görmekte bu taleple toplum, bireyi sosyal olarak yapılanmış karışıklıklardan birini seçmeye zorlamaktadır. Oysa bireyler esnek olmaya cesaretlendirilmeli ve kendi psikolojik varoluşlarının çok yönlü, değişken ve karşıt yanlarını kabul etmelidir (Schachter, 2004:380-385).

Günümüzde bireyler pek çok farklı role sahiptir ve farklı sosyal ortamlarda bulunmaktadır, farklı yaşam biçimleri içine girmekte, bu nedenle de farklı sosyal kimliklerle kendilerini tanıtmaktadır. Benlik, belirsiz bir metin olarak görmekte ve bu metin, sosyal söylem tarafından sürekli olarak yeniden yaratılmaktadır. Sosyal söylemin her saniyesinde benliğe ilişkin özel ve yeni bir ifade katılmakta ve zamanla bu ifadeler birbirlerine bir ağ gibi yapıştırılmaktadır. Post-modern çağda bireyler sürekli bir yapılanma ve yeniden yapılanma halindedir. Bu çağda süreğen her hangi bir şey, üzerinde tartışılabilir ve değişebilir görünmektedir. Post-modern çağda seslerin çoğulluğu üzerinde durulmaktadır. Söz konusu durumu kavramsallaştırmak adına, bu yaklaşım “doğgun benlik” kavramını ortaya atmıştır. Bu benlik ya da kimlik, o kadar çok etkiye maruz kalmaktadır ki, tüm bu etkileri bütünsel ve uyumlu bir biçimde içermesi mümkün değildir. Bu noktada bireyin bu farklı etkilere karşı tüm savunması alt üst olmuş ve tamamen özgürleşmiştir (Illeris, 2000:374-376).

Yapısalcılar, dilin iktidar oyunlarına sahne olduğunu ileri sürerler. Kimlik oluşumunda etkili olduğunu düşündükleri psikanalizimi tekrar gündeme getirip, özerk bir öznenin oluşumu düşüncesine karşı çıkarlar ve kimliklerin söylem etrafında belirlendiğini savunurlar (Şen, 2004:39).

Benlik kavramındaki farklılıklar bireylerin yer aldıkları rollere göre değişmektedir. Örneğin bireyin rol kimlikleri anne, eş, öğrenci ya da dernek üyesi oluşuna göre farklılaşacaktır. Diğer bireyler, özneye onun rol kimliklerine göre yaklaşacaktır. Bunun karşılığında birey benlik anlamı ve benlik tanımlamasına ulaşacaktır (Cerulo, 1997:388-400).

Kimliklerin temelini oluşturan sosyal konular; sosyo-demografik özellikler (ırk, cinsiyet vb.) sosyal roller (baba, ev hanımı vb.) ve karakteristik davranışları (düşünür, atlet vb.) ifade eden konulardır. Bireylerin pek çok rol kimlikleri olduğundan, burada temel kuramsal problem, bireylerin en çok değer verdikleri ve sergilemek istedikleri rol kimliklerinin hangileri olduğudur. Bu da kimlik belirginliği kavramıyla vurgulanmaktadır. Kimlik belirginliği belirli bir kimliğin farklı durumlarda ortaya çıkma olasılığını kavramsallaştırmaktadır. Bu bağlamda, kimlikler belirginlik düzeylerine göre yapısal bir hiyerarşi oluşturmaktadır. Belirli bir kimliğin söz konusu hiyerarşi içindeki yeri, onun belirginlik düzeyini göstermektedir. Kimliğin belirginliği

davranışı belirlemektedir. Üst basamaklardaki kimlikler davranışları daha çok belirlediği için benzer kimliklere sahip bireylerin her biri aynı duruma farklı tepkiler üretebilirler, çünkü hiyerarşide kimliklerinin yeri birbirinden farklı olabilir. Özet olarak yapısalcı kimlik teorisi, "benliğin" daha geniş bir sosyal yapıyı yansıttığını, edinilen kimliklerin bir toplamı olduğunu ileri sürmektedir (Demir, 2007:29).

Yapısalcılar, modernitenin birçok alanda olduğu gibi, kimlik oluşturmada başvurduğu tekipleştirme politikasının, etnik sorunlara, kimlik taleplerine, farklılıkların kendini ifade etme isteğiyle sonuçlanan muhalif hareketlere yol açtığını belirtirler. Aynı zamanda, post-yapısalcılar, dilin iktidar oyunlarına sahne olduğunu ileri sürerek kimliklerin söylem etrafında belirlendiğini savunurlar (Şen, 2004:39).

Yapısalcı yaklaşımların, kimliğin oluşum sürecinde dili ön plana çıkardıkları ve önemle vurguladıkları açıktır. Örneğin, Lacan; dil olmadan insan öznesinin olamayacağına ama öznenin de sadece dile indirgenemeyeceğine inanır. Dilin bu özelliği karşılıklı bir ilişkiye değil, döngüsel bir ilişkiye izin verir. Onun savına göre; dilden bağımsız hiçbir özne yoktur Lacan, gündelik dilin içine gömüldüğümüzü ve hepimizin kendimizi dil ile ifade etmek durumunda olduğumuzu belirtir. Başkalarına ulaşmamız sadece dil ile mümkündür, dil bir kimliktir ve kişilerin kim olduğunu onlara hatırlatır (Sarup, 2004:22-25).

Foucault, söylem üzerine odaklanarak bu kimlik anlayışını daha da derinleştirmiştir. Söylemin kimlik sistemleri oluşturmadaki önemine işaret eden Foucault, özellikle söylemin dilin ideolojik kullanımında oynadığı rol üzerine odaklanmıştır. O, İktidarı, dilin hem anlamlar oluşturma hem de bu anlamları (söylemleri) toplumsal pratikte uygulanması olarak görür. Söylem yoluyla "dil anlam yaratma ve düzenleme işlevi sayesinde kapatmacı toplumsal kurumların bireyleri sarmalayarak, onların üretken ve itaatkâr edenler haline" gelmelerine yol açtığını ifade eder. Ona göre, özne söylemi değil, söylem özneyi belirler. Bilgi iktidarı ve bu iktidar söylem yoluyla özneyi belirler. Ona göre, söylem bir yapı içinde belirlenir ve yapının en ücra köşelerine inilmesi yoluyla, söylemin ideolojik boyutu görülebilir (Foucault, 2000:65-71).

Kısaca, yapısalcı söylemler, öznel kimliğin kendisinin bir söylence, dilin ve toplumun bir inşası olduğunu, kişinin tözsel bir özne olması, gerçekten sabit bir kimliğe sahip olmasının, üst belirlenmiş bir yanılısama olduğunu iddia ederek, özne ve kimlik

kavramlarına saldırırlar (Kellner, 2001:197-198). Post-modernizmde eklektik, çoğulculuk, çeşitlilik en temel olgulardır. Zaman ve mekân tanımı; bireysel ya da toplu kimlik yaratımı açısından temel bir önem taşımaktadır (Harvey, 2003:53).

Diğer bir kimlik teorisi ise sosyal dağılma teorisidir. Bu teori, sanayileşme ve şehirleşmeyle birlikte kimlikte meydana gelen değişimleri incelemektedir. Genellikle bozulma yönünde değişimleri konu edinen bu teorinin ana hatlarına göre kimlik modernleşme süreci neticesinde parçalanmış, tahrif olmuş ve kaybolmuş; fertler içinde yaşadıkları toplumda anemik, isimsiz, ve gagesiz yabancılar olmuşlardır. Modernleşmeyle birlikte "ben" ve "biz" şeklinde iki veçheyle formlaşmış olan ferdi ve kolektif kimlik duygusu zayıflamakta, yani negatif bir süreç işlemektedir (Birkök, 1994:104-105).

Modernleşmenin getirdiği çoklu-kimlikler, ilk modern dönemde toplumlarda kimlik olgusundan farklı olarak temel değişimlere uğramışlardır. Küreselleşme sürecinde kimlikler, modernizmin şartları altında olduğundan daha 'akışkan'dır ve sürekli bir değişim hali içindedir. Premodern toplumlarda kimlik, belli bir hiyerarşik düzende yoğunlaşarak içice geçmiş halkalar halinde organizeyken, modern toplumlarda durum tamamen değişiktir. Ferdin, sadece kişiliğinin bir parçasıyla iştirak ettiği veya kontrol edildiği pek çok kimliği vardır. Bu tür teorilerde toplum yapıları ve buna bağlı olarak kimlik, genellikle modernleşme öncesi normal ve sağlıklı, sonrasında ise anormal ve sağlıksız yani yeterince organize olmamış olarak telakki edilmektedir (Goldenberg, 1987:197-198).

Sosyal dağılma teorisinde başlıca üç teorik analiz vurgulanmaktadır. Bunlardan ilki, mekanik dayanışmanın, kolektif kimlik veya biz duygusuyla birlikte ortadan kalkarak, ferdi toplum içinde köksüz ve kendi haline bırakmasıdır. Bireyselciliğin büyük önem kazanması toplumsal değerlerin fert üzerindeki etkisini zayıflatmış, sosyal kontrol mekanizmaları görevlerini yapamaz duruma gelmişlerdir. İkinci olarak, ferdin çok-kimlikliliğindeki (bu kimlikler arasında birbirine olan) uyum bozulmuş ve modern toplumlarda yeniden tesis edilememiştir. Üçüncüsü ise, tüm bu sebeplerden dolayı kimlik unsurlarının sosyal aktarımı sekteye uğramıştır (Birkök, 1994: 107).

Kısaca özetlemek gerekirse, farklılaşma ve uzmanlaşmanın (rol ve statülerin sayı itibariyle artması) doğal bir sonucu olarak ve bunlara tâbi olan fertler büyük kitleler

halinde alt kültür gurupları oluşturmakta ve böylece modern hayatta daha çok sayıda farklı sosyal dünyalar meydana gelmektedir. Meslekî veya siyasi guruplar bu duruma birer örnek oluşturmaktadır.

Sosyal dağılma teorilerinde, çok sayıda farklı kimliğe yüklenen fert, bunların baskısı ve uyumsuzluğu altında zorlanmakta ve sapmaktadır. Ailede, sosyal, meslekî veya siyasî çevrede, birbiriyle ilişkili olmayan ve birbirinden son derece uzak farklı roller oynanmaktadır Modernleşmeyle birlikte farklılaşma artmış, ve böylece toplumun büyük çoğunluğunun hemfikir olduğu ortak normlara dayalı sosyal kontrol azalmıştır. Buna paralel olarak değişik kesimlerin oluşturdukları alternatif realiteler, kendi sosyal kontrollerini dayandırabilecekleri uygun kmlıklar ihdas etmektedirler (Birkök, 1994:108-109).

Bir diğer kimlik teorisi ise, Çokkültürlü kimlik teorisidir. Bu teorilerin temelinde yatan ortak özellik, kimlik ve farklılık kavramlarıdır. Kimlik kavramı hem başkalarını dışarıda tutmaya yarar hem de bir kimliği paylaşan grup üyelerine biz duygusunu ve bilincini verir. Bu nedenle, çok kültürlülük, aynı ortamı paylaşan birden fazla farklı kültürün ve kimliğin varlığından kaynaklanan bir gerçekliktir (Yalçın, 2004:69). Bu anlayışa göre, kimliklerin ve kültürlerin sürekli etkileşim içinde bulunması, tekil bir kimlik ve kültürden söz etmeyi zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla, çok kültürlülük konusu çoklu-kimlikler ve aidiyetler bağlamında da değerlendirilir.

Siyasi topluluğu adem-i merkezi bir yöne doğru çevirmeyi sağlayan çok kültürlü kimlik, eleştirel özelliği ile çok merkezli olan, çok kültürlü niteliği bulunan, sabit olmayan olarak tasavvur edilmesi yoluyla kimliğe yeni bir anlam verir. Bu kimlik anlayışında kültür, belli bir etnik grubun tasavvurunda olan, sınırları belli olan özgülük yerine, dinamik ve değişime açık bir biçimde algılanmaktadır (Şen, 2004:41).

“İnsanlar, çoklu kimliğe sahiptirler ve bu insanlar aynı zamanda pek çok grup tarafından etki altında bırakılmaktadır”. Örneğin, Asya kökenli Amerikalı olan bir kişi, aynı zamanda başka bir grubun da üyesi olabilir: Söz konusu kişi hem Asya kökenli, hem melez, hem kadın bir Amerika vatandaşı olabilir. Bu nedenle çok-kültürlülük ve çoklu kimlilik tezlerine sahip kuramsal arayışlar, kültürel benzerlik üzerinde ısrar etmek yerine, kimlik çeşitliliğine etkide bulunan farklı kültürel boyutları araştırmaktadır.

Çoklu-kimliklerin birden fazla kimlik özelliği taşıyabileceği ve bu özelliklerin aynı anda varlık gösterebileceği noktasına vurgu yapmaktadır (Şen, 2004:40).

Kimliklerin iç içe geçmesi çerçevesindeki başka bir gelişme, kültürel kimliklerin melezleşmesinin öne çıkmasıdır. Melezlik, temel olarak "ırksal" ve etnik kimlikler açısından, kimliklerin saf olmadığını, karışım, kaynaşma ve iç içe geçmenin ürünü olduğunu gösterir. Kimliğe bu açıdan bakışın altında yatan da, kültürlerin karışması ve hareketidir. Kimliklerin iç içe geçmesi çerçevesindeki başka bir gelişme, kültürel kimliklerin melezleşmesinin öne çıkmasıdır. Melezlik, temel olarak "ırksal" ve etnik kimlikler açısından, kimliklerin saf olmadığını. Karışım, kaynaşma ve iç içe geçmenin ürünü olduğunu gösterir. Bu durum ise kültürlerin dinamik olduğunun bir sonucudur (Marshall, 2003:407).

Özellikle küreselleşme çağında “zaman ve mekan” bağlamında kitle iletişim ve ulaşım ağının genişlemesi, ülke sınırlarının kalkması sonucunda insanlar bir çok kültürün etkisinde kalarak çoklu-kültürel kimliklere sahip olabilirler. Bu bağlamda çok-kültürlü kimlik anlayışı günümüz dünyasında çözüm bekleyen önemli sorunların başında gelmektedir. Küresel dünyanın getirisi olan çoklu-kimlik anlayışı, milli kimliklerin bastırılmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda çoklu-kimlik anlayışı milli/ulusal kimlik ile evrensel kimlik arasında bir çatışmaya yol açmaktadır.

1.3. Küreselleşme ve Kimlik Etkileşimi

1.3.1. Küreselleşme Sürecinde Kimliğin Tarihsel Dönüşümü

Küreselleşme sürecinde bütün kimliklere saygının terkedilerek kimlik bir totem nesnesine dönüştürülüp tapınma konusu haline getirilmekte ve bu suretlede insanın ancak tarih üretmekten kimselliğe geçişi hızlandırmıştır. Böylece birey, mevcut yapıları kendi bilinçli çabasıyla değişikliklere uğratarak yeni oluşumlar amaçlamaktadır (Ergun, 2000:174).

Kimlik sorunu, kültürel ve siyasi düzeyde ele alındığında, Fransız Devrimi öncesinde ve sonrasındaki oluşumlarla ilgili görünmektedir. Bu oluşumlar arasında endüstrileşme, sömürgecilik, milliyetçilik ve kozmopolitizm gibi olgular önemli bir yer tutmaktadır. Kimlik problemi, bu süreçler içinde ortaya çıkarak belirgenleşen iki tarihsel düşünce akımıyla bağlantılı görünmektedir. Bu akımlar ise;

1. Evrenselci (küreselleştirici) Akım: Evrensel olana özlem, tek biçimli bir toplum organizasyonu, evrenin tek biçimleştirilmesi, aynı veya benzer öğelerden oluşan sistemler veya standart bir dünya yaratma yönünde gelişen akımdır. Serbest piyasa ekonomisi ve Batı tipi demokrasi, bu akımın temel hedefleri olarak belirmekte ve bu süreç, bir bakıma, “Batılılaşma” anlamını taşımaktadır.

2. Farklılaşmacı Akım: Küresel insanlıktan daha küçük gruplar oluşturma yönünde gelişen farkçı akımdır. Bu akım kozmopolitizme karşı milliyetçilik, merkeziyetçiliğe karşı bölgecilik, kitle kültürüne karşı dekolonizasyon veya bağımsızlık talepleri şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Etnosantrizm, dinsel köktencilik (radikalizm), komünitarizm (cemaatçilik) gibi olgular da bu çerçevede ele alınabilir (Bilgin, 1999:4; İmançer, 1997:245).

Bu oluşumlar neticesinde parçalı kimlik talepleri ortaya çıkmakta ve Batılı değerler toplumsal yapılar üzerinde daha etkili olabilmektedir. İletişim ve ulaşım alanındaki gelişmelerle birlikte farklı kültürler karşılaşmakta ve toplumlar arası coğrafi ve sosyal hareketlilik gerçekleşmektedir. Bu bağlamda toplumsal değişim ve gelişim zaman zaman hızlanıp yavaşlayabilmektedir. Her değişimde olduğu gibi mutlaka bir bedel ödenmektedir. Toplumlar bu değişim sürecine zaman zaman şiddetli dirençler gösterse de değişim kaçınılmazdır. Değişim tümüyle sosyal yaşamı etkilemekte ve hem bireysel hem de toplumsal kimlik özellikleri bu değişimden nasibini almaktadır. Kimlik sorunu coğrafi ve sosyal hareketlilik ile sosyal değişmeye bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Hareketlilik ve değişimin olmadığı yerlerde insanlar belli bir kültür içinde doğup büyüdüğünden, farkında olmaksızın hep bir kimliğe bağlı olarak yaşarlar. Kimlik, “öteki” ile karşılaştığımız anda bizi diğerlerinden ayıran şey üzerinde düşünmeye başladığımızda, kendimiz gibi davranmaya çalıştığımızda somut olarak kendini gösterir. “Ne” ve “kim” olduğumuz hakkında tereddüt ettiğimizde ise, kimlik sorunu ortaya çıkmış demektir. Küresel Çağda hızlı bilgi akışının yarattığı bellek yitimi, yerel kültürel kodları, küresel kodlarla değiştirmektedir. Bu yeni zihinsel yapılanma yeni bakış açıları, yeni bir dil, yeni yaşam tarzları, yeni kimlikler, yeni bir sosyal yapı ortaya çıkarmakta; millî devletlerin, küresel ağ toplumu karşısında krize girmesine neden olmaktadır (Ünal, 2006:188).

Küreselleşme sürecinde bütün kimlikler bir nesne olarak algılanmaktadır. Kimlik, bir nesne değil bir simgeler ve ilişkiler sisteminin ürünü olarak düşünülmelidir. Küreselleşme sürecinde zaman ve mekan anlayışının ortadan kalkmasına bağlı olarak yerel kimlikler gerçek veya hayal ürünü olarak oluşturulan süreçte birey ve toplum üzerine uydurulmuş bir kimliğin yaratılması amaçlanmıştır. Yerel düzeyde politik hayatın zayıflaması bireyler için küresel kimliğin sığınma ve avuntu kaynağı olması yolunu açmıştır (Morley ve Robins, 1997:131). Günümüzde kimlik olgusunu belirleyen temel etken kültürün küreselleşmesidir.

1.3.1.1. Modernizm Öncesi Dönemde Kimlik

Modernizm öncesi dönemde kimlik daha statik ve durağan bir özellik taşıymaktaydı. Bu dönemdeki kimlikler de geleneksel kalıplara dayalı kimlik anlayışı hakimdi. Tönnies modern dönemi modernlik öncesi dönemden ayırmak için cemaat ve cemiyet ayrımını kullanmıştır. Bu ayrıma göre modernlik öncesi sosyal yaşam hareketsiz kapalı topluluklardan oluştuğu için küresel karşılaşmalar yaşanmamış ve dolayısıyla kimlik problemleri yaşanmamıştır. Modernlik öncesi dönemde kimlikler siyasal özellik göstermelerine rağmen aşırı derecede siyasallaşmamıştır (Özyurt, 2005:183).

Geleneksel kimliğin egemen olduğu 19. yüzyıl öncesinde kimlik ifadesine yönelik, bireyler ve toplumlar arası ilişkilerde belli başlı temel belirleyiciler bulunmaktadır. Smith, bu dönemde kimlik belirlemede kullanılan araçları genel olarak, cinsiyet, mekân ya da ülke-toprak, toplumsal sınıf ve din olmak üzere dört kategoriye ayırmaktadır. Ancak özellikle toplumlar arası ilişkilerin karakteri incelendiğinde Smith'in kategorisinin eksik olduğu görülmektedir. Çünkü özellikle matbaanın gelişiminin bir sonucu olarak toplumsal bütünleşmenin sembollerinden biri olan “dil”i de birer kimlik ifadesi biçiminde belirleyicilere eklemek gerekir (Karakaş, 2006: 82).

Ulus öncesi dönemde saydığımız beş kategori, kimlik ifadelendirmesinde farklılığı ve benzerliği belirleyen unsurlar olmuştur. 19.yüzyıl öncesinde kimlik belirleme araçlarının en kesin ve temel olanı “cinsiyet”tir. Bireyler kendilerini cinsiyet durumuna göre ifadelendirmektedirler. Cinsiyet ayrımı aslında değişmez olmamakla birlikte evrensel ve bütünü kuşatmaktadır. Cinsiyet, kimliğin işlevselliği ve ötekinin oluşturulması açısından, ulus öncesi dönemde etkili bir araç olduğuna dair belirtilere rastlanmaktadır. Öte yandan modern zamanlarda cinsiyetin kimlik ifade etmedeki

rolünün azaldığına dair görüşler ileri sürülmektedir. Özellikle feminizmin bir kimlik ifadesi olarak yükselişi, cinsiyet kategorisinin modern dünyadaki etkinliğinin en belirgin göstergesidir. Bu dönemde ikinci bir kimlik ifade etme aracı, “mekân” ya da “ülke-toprak” kategorisidir. Yerel ve bölgesel kimliği ifade eden bu belirleyici, sadece ulus öncesi dönemin değil, modern dönemde de kimliği belirleyen en güçlü araçlardan biridir. Hatta millî kolektif kimliğin en belirleyici unsurudur. Ulus öncesi dönemde kimliklerin belirlenmesinde etkili olan üçüncü etken ise ekonomik, kültürel ve toplumsal sınıf kategorisidir. Modern zamanlarda da bir kimlik ifade etme aracı olarak sınıf kategorisi, önemli belirleyicilerden biri olmuştur. Özellikle Marx’ın sosyolojisinde sınıf, yegâne önemli kolektif kimlik ve tarihin tek motoru olarak tanımlanmaktadır. Dördüncü etken, birliği ve farklılaşmayı sağlayan dil kategorisidir. Orta Çağ’ın sonlarına doğru Avrupa’da matbaanın yaygınlaşmasına bağlı olarak çeşitli alanlarda kullanılan el yazmalarının çoğaltılması sonucunda, dilin özellikle de ana dilin kimlik ifade etme etkenine dönüştüğü görülmektedir. 17. yüzyıla gelindiğinde, Avrupa’daki diller büyük ölçüde modern biçimlerini almışlardı. Buna bağlı olarak da oldukça büyük topraklar üzerinde yalnızca tek bir dilin yazılı hale geldiği birleşme ve konsolidasyon süreci yaşanmaya başlamıştı (Karakaş, 2006:83-84). Belki de dil, ulus öncesi dönemin en belirgin kimlik ifade etme araçlarından biridir. Çünkü modern dönemde de millî kimliğin oluşumunda temel unsur olan dil, tarihsel mirasın en önemli sembolü ve taşıyıcısıdır.

Farklılık ve birlik oluşturmada etkin rol oynayan belirleyicilerden bir diğeri de dindir. Din, diğer kimlik belirleyicilerinden önemli ölçüde farklıdır. Çünkü dinsel nitelikli kimlikler, son derece farklı insani ihtiyaç ve eylem alanlarından doğar. Ulus öncesi dönemde dinler, kimlik ifadesinin yanında, hayatın her alanına nüfuz ederek etkinlik kurmuşlardır. Ulus öncesi dönemin kimlik ifade etme biçimleri, aslında günümüzdeki kimlik türlerini de belirleyici niteliklere sahiptir (Karakaş, 2006:86). Modernlik öncesinde dinsel kimlikler, aynı zamanda siyasal kimlik olarak da kurgulanmaktaydı. Bir insan gurubunun kendini ötekine göre tanımladığı, ötekinden ayrılma ve ötekinin karşısında belli bir insan gurubuyla özdeşleşerek güç oluşturma ihtiyacı duyduğu her yerde dini kimlik her zaman önem arz etmiştir (Özyurt, 2005:184-185).

Kimi sosyal bilimciler, modernlik öncesi dönemde bireysel kimliklerin bulunmadığını ve eğer böyle bir kimlik varsa bunun değişmez, durağan ve sabit olduğunu belirtirler. İnsanların dar bir çevrede dünyaya geldiklerini ve bu çevre içinde öldüklerini ve dolayısıyla da köklü kimlik arayışlarının olmadığını belirtirler. Bu bağlamda sosyal hareketlerin ve sosyal değişimin yaratması kimlik sorununu gündeme getirmiştir (Özyurt, 20005:182). Kimlik ve kimlik sorunu sadece modernliğe özgü olgular olarak kabul edilemez ve modern öncesi dönemde de kimlik sorunlarının olduğu görülmektedir. Ancak kısıtlı hareket etme ve sosyal karşılaşmaların kısıtlı olması modern ve post-modern dönemdeki kadar kimlik ve kimlik problemlerinin olmadığını gösterir.

1.3.1.2. Modernizm ve Parçalanmış Kimlik

Modern dönemi insanlık tarihi açısından “yeni bir durum” olarak değerlendiren sosyologlar, bu yeni durumun kaotik bir süreci de içinde barındığını düşünmüşlerdir. Örneğin, Durkheim modernite için, “anomi”, Weber, “dünyanın büyüünün bozulması”, Marx, “katı olan her şeyin buharlaşması”, Giddens “elimizden kaçıp giden dünya”-olarak tasavvur etmiştir. Bauman çalışmalarında modern yaşamın hoşnutsuzluklarını ve bu hoşnutsuzlukların bireysel ve toplumsal dünyada meydana getirdiği dinsel, dilsel, cinsel ve kimliksel rahatsızlıkları ele alarak, geleneksel dünyayı arkaik bir dönem olarak görerek, “küresel belirsizlik” olarak belirttiği modernite düşüncesini eleştirir. Moderniteyi, çelişkilerle dolu bir proje” olarak değerlendirir.

Modern kelimesi, Latince “modernus” biçimiyle ilk defa 5. yüzyılda, resmen Hıristiyan olan o dönemi, Romalı ve Pagan geçmişten ayırmak için kullanılmıştır. İçerikleri sürekli değişse de, modern kavramı hep, kendini eski’den yeni’ye geçişin bir sonucu olarak görmek için, antik çağla kendisi arasında bir ilişki kuran dönemlerin bilincini dile getirmiştir. Modernizmin hareket noktası, geleceği kendisiyle başlatmak olmuştur. Başlangıcın kendisi olması, kendisinden öncekilerle mücadele etmeyi zorunlu kılmıştır. Olumsuzluk ifade eden ya da öyle olduğu zannedilen her ne varsa geçmişe atfedilmiştir. Geçmişin tamamı modernliğin karşısına konulan geleneksellik ile nitelendirilerek, dünya zaman boyutunda geleneksel ve modern olmak üzere iki kesite indirgenmiştir. Geleneksel toplumlar köhnelikle aşağılanırken, modernlik yenilikle yüceltilmiştir. Modernliğin cazibesi, sürekli olarak takdim edilen “yeni”lerle arttırılmıştır. Öyle ki her

yeni bir öncekinden daha çabuk eskir hale gelmiştir. Bütün bu eski-yeni ikiliğinden kimlik de nasibini almıştır. Geleneksel toplumun eskimiş kimliğine karşı albenisi bol yeni kimlikler üretilmeye çalışılmıştır. Değersiz ve geçersiz kılınmış eski kimliklerin yerini alan yeni kimliklerle bireye ve topluma hükmetmek amaçlanmıştır (Tatar, 2008:207).

Modernliğin, oluşturduğu kuramlar ve kavramlaştırmalar gibi, kolektif toplumsal kimlikler, modern dünyayı üreten sanayileşme, kapitalizm, kentleşme, dünya piyasasının oluşumu, toplumsal cinsiyete dayalı işbölümü, bireysel ve toplumsal hayatın ayrımı; ayrıca ulus-devletin egemenliği ve Batılılaşma ile modernlik anlayışı arasındaki özdeşleşme tarafından sahneye konan ve sağlaştırılan kimliklerdir. Ancak bu kimlikler artık geçmişte verdikleri gibi bir kimlik kodu verememektedirler (Hall, 1998: 67-68). Bu bağlamda modernliğin oluşturduğu kimlikler kendilerini tanımlamak için “ötekini” oluşturmak zorundadırlar. Yoksa Spinoza’nın “kör ve geometrik dünya resmi” gibi kimlikler anlamsız olacaktır (Armağan, 1998:16).

Modern dönemde ulaşım ve iletişim alanındaki yenilikler; tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş ve buna bağlı olarak da kırsal alanlardan şehirlere göç; sömürgecilik döneminde çevre ülkelere, sömürgecilik sonrasında ise, merkez ülkelere doğru ulus aşırı göç; bürokrasinin gelişmesi, zorunlu askerlik, zorunlu eğitim gibi uygulamalarla devletin sosyalleştirme ve gözetleme yeteneğindeki artış, şüphesiz kültür karşılaşmaları ve kimlik sorununda bir yoğunlaşma meydana getirmiştir. Modernleşme ve küreselleşme kimlik sorunlarını arttırmaktadır. Artık siyaset büyük ölçüde kültürel kimlikler üzerinden yapılmaktadır. Hem modernlik hem de küreselleşme, geleneksel kimlik kalıplarını bozarken, yeni kimlik kalıplarını ortaya çıkarmaktadır. Bu arada modernlik öncesinden gelen kimlikler, geleneklerini yeniden icat ederek, modernleşme ve küreselleşme sürecinde varlıklarını sürdürmeye çalışmaktadırlar. Kimliğin modern bir olgu olduğu değil, modern dönemde tüm kimliklerin modernleştiğini söylemek daha inandırıcı olacaktır. Modernleşme Batılılaşmaya özdeş olarak algılandığında, buradaki evrensellik anlayışı, Batı’nın evrensellik anlayışını işaret etmektedir. Evrenselciliğin tek kaynağının modernlik veya Batı olduğunun kabulü, nihai olarak etnik merkezli eğilimlere ve sömürge ilişkilerine katkıda bulunarak, evrenselliği baltalayacak sonuçlar doğurabilir. Yerele dönüş, genellikle küresele bir tepkidir. Küreselleşme aracılığıyla

insanlar, modernliğin belli biçimleriyle karşı karşıya kaldıklarında, genellikle böyle tepki verirler. Modernleşme sürecinde ulusal/milli (yerel) kimliklerin çözülmesi, dünya üzerinde sınır tanımayan iletişim ve ulaşım araçlarının gelişip yayılması, kültürel alış-verişin yaygınlaşması, yerel değerlerle evrensel değerlerin yoğrularak yeni yaşam stillerinin oluşturulması hedeflenmektedir (Batur, 1997:30).

Milliyetçi akımların doğuşu, modernlikle birlikte keşfedilen öznellik ve yerelliğin bir milli devlet temelinde tarihsel bir projeye ve kimlik inşasına dönüşmesine yol açmıştır. Belli bir toprak parçası (territorium) üzerinde egemenliğin kurumsallaşmış ifadesi olarak milli devlet, modern dünya düzenin bugünkü biçimini almasında belirleyici bir rol üstlenmiştir. Esasen milli devletler modernleş(tir)me sürecinin ilk kuşak taşıyıcıları olmuştur. Günümüzde ise milli devletler bu fonksiyonlarını büyük ölçüde yitirmekte, küreselleşme sürecinin belirgin bir göstergesi olarak milli devlet alttan ve üstten gelen (ulusaltı ve ulusüstü) etkilerle çözülmeye uğramaktadır. İlk kuşak bütünlükçü/araçsalcı modernleş(tir)me hamlelerinin gerisinde, yerel/tikel bir kimlik temelinde tanımlı olan “milli devlet” in olması modernliğe özgü yapısal çelişkilerden biridir. Bu da bize, modernliğin yapısal olarak küreselleştirici olduğu kadar yerelleştirici de olduğunu gösterir (İnce, 2009:265).

Modernliğin kimlik sorununun da en belirgin yönü; toplumsal yapıyı bireyselleştirici biçime dönüştüren etkisidir. Modernlikte kimlikler modernlik öncesine oranla daha az verili olarak sunulur. İnsanlar çeşitli kimlikler arasında bir seçim yapma zorunluluğu ile karşı karşıyadır. “Ne” veya “kim” olacağına karar vermek özgürlük ve sorumluluğuna sahiptir. Olası kimliklerin sayısı arttıkça insan edinmek istediği kararlı, kalıcı bir kimliğin kabul edilmesini sağlamak zorundadır. Mevcut kimlik tipleri içinden seçilen kişisel kimlik, seçimin yapıldığı andan itibaren fark edilen yeni kimlikler tarafından sürekli bir sorgulamaya tabi tutulur. Bu nedenle, insanlar kimlik seçimlerini doğru yaptıklarından ve bu kimliği gelecek yaşamlarında değiştirmeyeceklerinden tam olarak emin olamazlar. Modernlik sürekli bir değişme, devinim, devrilme ve yenilik sürecini kapsadığı için, herhangi bir kimliğin mutlak olarak sabitlenmesi mümkün değildir. Modern dönemde kimlikler, moda olarak cazipleşebilir, eskiyebilir. Bu durum bireylerin dinamik bir biçimde kimliklerini yenilemesini gerektirir. Bunun sonucunda insan bir anomi ve dünyada kendini hiçbir yere ait hissetmeme gibi çok büyük bir yabancılaşma durumu yaşayabilir. Birey toplum ilişkisi veya sosyal roller ve başkalarının bireyden beklentileri, modern kimlik sorunun ortaya çıkaran diğer etkenlerdir. Bireyin çok katmanlı ilişki içinde olması kimliğinin belirlenmesinde zamanla birbiriyle çatışması olası olan, farklı referans gruplarıyla bağlantısının bulunduğu

anlamına gelir. Çoğu zaman hangi referans grubunun kişisel kimliğimizin belirlenmesinde öncelikli bir konuma sahip bulunduğu karar vermek güçleşir. Modern toplumda insanlar arası ilişkiler soyut ve kurumsallaşmış bir biçimde yürütülür. Akrabalık ilişkileri zayıflamış, yerel tanışıklık imkanı azalmış, coğrafi ve sosyal hareketlilik uzun süreli ilişkilerin kurulmasını zorlaştırmış, ekonomik faydacılık bireyin boş zamanlarını rasyonel olarak kullanmasını gerekli kılarak, bireyi soyutlaştırmıştır. Modern insan, dayanışma ve paylaşmanın erdemini anlamayacak tüketici insan haline gelmiştir (Özyurt, 2005:187-188).

Modern toplumsal ilişkiler, artık bir kimsenin kimliğini kurgulaması için gerekli güvenilir dayanak noktası oluşturmamaktadır. Bu durumda kişi kendisine yeni kimlikler aramaktadır. Yeni kimlikler bireyin modernist hayatıyla ilişkili olarak bireylerin parçalanmış hayatları tarafından da tetiklenmekte ve buna bağlı olarak kolektif kimlik arayışları önemli sorunları ortaya çıkarmaktadır. Çünkü modernizmin, gelenek karşıtlığı üzerine kurgulanmış olması, bireyi köksüz hale getirmiştir. Geleneksel bağlarından ve köklerinden mahrum olan bireyler kolektif kimlik arayışlarında marjinal yönelişlerle kendilerini göstermektedirler. Birey modernleşmeyle birlikte çok fazla kimlikle karşılaşınca her kimlikte kendini aramaya başlamıştır.

Modernizm evrensellik soyutlaması ile farkları farklardan sadece birinin içinde eritmeye çalışmıştır. Bunu yapmaya çalışırken, farklılıkların akışkanlığını ve esnekliğini, kendi bünyesinde eritip, tek bir kalıba dökmeyi amaçlamıştır. Farklılık varlığını devam ettirmekle beraber, bunun törpülediği, farkların birbirine yaklaşarak iç içe geçtiğinden hareketle bir melezleşme olgusundan bahsedilmektedir. Laclau'ya göre "melezleşme bugün marjinal bir olay değil, çağdaş siyasî kimliklerin inşa edildiği alanın ta kendisidir" (Laclau, 2000: 26). Bu alan küreselciler tarafından açılmaktadır. Melezleşme sürece bağlı olgu olarak bir proje gibi ortaya çıkmaktadır. Melezleme muhatapsız ve tepkisiz gerçekleşen bir olgu değildir. Tam tersine melezleşme eğilimini kendi kimliğine bir tehdit olarak görenlerin varlığı az değildir.

Küreselleşme sürecinde kimlik ile parçalanmış hayat arasında bir ilişki vardır. Nitekim Modernleşme, bir taraftan farksız, tek bir kimlik üzerine inşa edilmiş bireyler yaratmaya çalışırken ve bunu yaparken de farklı olanları "öteki"leştirmek suretiyle, kendisinden olanlara sunduğu kimlikleri, kutsallaştırmıştır. Diğer taraftan bir bütün olan insanı, gündelik hayatın içersinde parçalara ayırmıştır ve bu bağlamda rol farklılaşması ve sathi ilişkiler, insanın çeşitli yönlerine ilişkin özelliklerini kimliğe dönüştürerek ve bu bir

sürü kimliği etrafa saçmıştır. Parçalanmış hayatın etrafa saçılan kimliklerini toplama kudretinden ve imkânından mahrum kalmış olan birey, eline tutuşturulan ilk kimliği, bütün olarak kendisi sanmaya başlamıştır (Habermas, 2005:23).

İnce'ye (2009:272) göre, modernlik, yapısal olarak küreselleştirici olduğu kadar yerelleştirici de olan bir etkiyi beraberinde getirmiştir. Modernliğin yerelleştirici vasfının ilk örneği, bireyin tanrısal düzenlere kafa tutan özgürlük arayışında tezahür etmiştir. Yerelleştirici vasıf en tipik ve kurumsal görünümüne ise, milliyetçilik ideolojisinde kavuşmuştur. Milliyetçi akımların doğuşu, modernlikle birlikte keşfedilen öznellik ve yerelliğin bir milli devlet temelinde tarihsel bir projeye ve kimlik inşasına dönüşmesine yol açmıştır. Yerel/tikel bir kimlik temelinde tanımlı olan milli devletler, ilk kuşak modernleş(tir)me sürecinin küresel yaygınlık kazanmasında kilit rol oynayan siyasal aktörler olmuşlardır. Günümüzde ise milli devletler bu niteliklerini büyük ölçüde yitirmekte; milli devlet temelli siyasal küreselleşme yerini uluslararası sermaye temelli ekonomik bir küreselleşmeye bırakmaktadır. Küresel-yerel çelişkisinin iyiden iyiye belirginleşmesine neden olan bu süreç, geleceğin toplumsal yapısını biçimlendirmeye aday gözüken yeni kimlik ve siyasetlerin sorgulanmasını da zorunlu kılmaktadır. Yerelleşme bugün küresel fırtına karşısında kendilerinden başka sanılacak bir şeyleri olmayan insanların kimlik saplantısına dönüşmüş durumdadır. Toplumsal sistemle bireylerin, başka bir deyişle özne ile yapının kopuşu anlamı taşıyan ve siyasetin iktidarsızlaşması sonucunu doğuran bu olgu, küresel toplumsal yaşamın geleceğini tehdit eden en önemli gelişmelerden biridir. Küreselleşmenin fanatik savunucuları olan liberaller, kendini kısa vadede muğlâk bir siyasal meydan okuma biçiminde gösteren bu olguyu, uzun vadeli bir küresel liberalizasyonun bütünleşme sürecinin geçiş sancısı olarak değerlendirmektedir. Buna karşılık, küreselleşmeye kuşkuyla bakan birçok yazar, sürecin kapitalizm odaklı bir çözümlenmesini yaparak küresel-yerel çelişkisinin sahteliğine vurgu yapmaktadır.

Küresel ile yerel arasındaki diyalektik ilişkiye, modernliğin en köklü çelişkilerinden biri olan özne-yapı çelişkisi üzerinden bakıldığında, küreselleşmeyi, öznenin yapı ile süreksizleşen ilişkisi olarak görmek mümkündür. Aslında bu diyalektik, gerilimin yetersizliği anlamında eksik bir diyalektiktir. Çünkü özellikle ekonomik ilişkiler alanında

küresel olanın baskınlığı yerel görünüşleri her daim etkilerken, yerel olanın her zaman küresel bir dolayımı bulunmamaktadır (İnce, 2009:264).

Küreselleşmeyle birlikte birey, bir “kimliksizlik” içine girmiş ve değerlerinden, kültüründen uzaklaşmaya başlamıştır. Kimliklerin istikrarsız olması neticesinde bireyin topluma uyum sağlaması zorlaşmıştır. Modernizmin evrensellik soyutlaması ile farkları farklılardan sadece birinin içinde eritmeye çalışmıştır. Bunu yapmaya çalışırken, farklılıkların akışkanlığını ve esnekliğini, kendi bünyesinde eritip, tek bir kalıba dökmeyi amaçlamıştır (Tatar, 2007:70).

İmançer (1997:240), Modern kimliklerin özelliklerini şöyle sıralar “Modern kimliğin kurucu unsuru “öteki algısı”dır. Modern süreçte kimlik her zaman istenildiğinde değiştirilebilir. Modernite geleneksel kimlik biçimlerinin yıkılışını ve yeni kimlik biçimlerinin üretildiği bir dönemi ifade eder”.

Küresel ile yerel arasındaki etkileşim, insanların kendilerini tanımlayacak yeni kimlikler inşa etmelerini belirlemektedir. Böylece birey için dinamik çok sayıda seçeneği ortaya koyan bir seçim yapma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Nitekim içinde yaşanılan çağda dini- mezhepsel, etnik, ulusal, aile ya da aşiret türünde yerel kimlik arayışlarının olağan üstü bir yoğunluk gösterdiği söylenebilmektedir. Bir başka deyişle, modernite çağının en önde gelen kimlik türü olan ulusallık yeniden yorumlanırken ona rakip çok sayıda kimlik türü ya da ölçütlerinin de siyasal yaşamı belirlemeye başladığı görülmektedir (Hablemitoğlu, 2004:118). Modernite de kimliğin temel özelliği “biz” kendi “benimizi” nasıl kurar, kavrar, yorumlar, kendi kendimize ve başkalarına nasıl sunarımı amaçlar.

1.3.1.3. Post Modernizm, Kimliksiz Kimlik

Post-modernite kavramı, daha çok 1960 öncesi ve sonrası toplumsal farklılıkların bazılarını işaret etmede yetkin görülmektedir. Farklılıklardan hareketle post-modernite olarak adlandırılan dönem, aynı zamanda geç modernlik veya yüksek modernlik olarak da adlandırılmaktadır (Özyurt, 2005:190).

Modern sonrası dönemi ifade eden post-modernlik kimlik kavramını sorunsallaştırır ve kimliğin bir söylence bir yanılsama olduğunu iddia eder. Post-modernizmde eklektiklik, çoğulculuk, çeşitlilik en temel olgulardır. Zaman ve mekan kavramları bireysel ve toplu kimlik yaratmanın temel araçlarıdır. Kimlik zaman ve mekan koordinatlarına

dayandırılarak tanımlanır. Fakat bu koordinatlar yitirildiğinde kim olduğumuzu tanımlamamız güçleşir. Bu söylemden hareketle kimlik ölmedi ama dayanaklarını yitirdi diyebiliriz. Bu süreçte zaman ve mekandaki konum ve anlayışın değişmesiyle bireyler kimliklerini yeniden kurma arayışı içerisine girmişlerdir (İmançer, 1997:242). “Post-modernizm özne özelinde kimliği, benliğin bölünmüşlüğü ve kimliğin sabitliğinin reddi ile bizi kimliksizlik anlayışına götürmektedir” (Coşar ve Özman, 2007:108-110). Bu bağlamda post-modern dönemde kimlik önemini yitirmiş ve benliğini kaybetmiştir.

Baudrillard başta olmak üzere Frankfurt Okulu ve diğer post-modern kuramcılara göre post-modern dönemde kimlik; özerk, kendini kuran özne ve bireyselliğin başarısı iken, toplumsal süreçler tüketicileşen, rasyonelleşen ve bürokrasileşen bir kitle toplumu yüzünden parçalanmaktadır. Baudrillard “post-modern çağda kimliğin, enformasyon toplumlarında sibernetikleşmiş bir efekti olduğunu belirtir” (İmançer, 1997:242). Postmodern şartlarda kimlikler, modernizmin şartları altında olduğundan daha “akışkan”dır ve sürekli bir değişim hali içindedir. İnsanlar kendilerini, mutlaka parçası oldukları sosyal statü grubuna, hatta içinde doğdukları etnik gruplara ait hissetmezler. Bireyler, bir alt kültür grubu ve heyecanından diğerine özgürce geçebilirler; daha önce farklı kategorilerde yer almış olan her şeyi karıştırıp, birbirine uydurabilirler (Bocock, 1997:86).

Modernleşme, soyut ve evrensel bir kimlik duygusu yaratmasına karşın, post-modernlik de bulunan yerin özgüllüğünde yatan bir kimlik duygusunu yaratmıştır. (Morley ve Robins, 1997:161). Post-modern teorilerin bazıları, modern teorinin taraftar olduğu toplum ve tarih üzerine totalleştirici makro bakış açılarını reddeder ve mikro teori ile mikro politikadan yana çıkar. Post-modern teori aynı zamanda çok katlılık, çoğulluk, bölük pürçüklük ve belirlenmemişlik lehine toplumsal ahenk konusundaki modern varsayımları ve nedensellik kavrayışlarını reddeder. Yine, toplumsal ve dilsel olarak merkezsizleşmiş ve parçalanmış öznenen yana çıkarak modern teorinin büyük çoğunluğunun ifade ettiği rasyonel ve birleşik özneyi iptal eder (Kellner ve Best, 1998: 18).

Tarihini yitiren kimlikle birlikte, tarifini de yitiren pos-tmodern kimlik sorununda, artık başkalaşıma uğrayarak, öznenin varlığını sorgulamaktan çok yerini sorgulayarak saf değiştirmiştir.

Kimim? sorusunun yerini Nerdeyim? almıştır. Bu sorunun cevabı ise yersizyurdsuzlaştıran bütünleştirilemez ve bölünebilir bir mekandır. Nesneleşmiş ve “iğrenç” olan “öteki” ile karşılaşmak üzere yola çıkan “özne”, Akay’a göre, gogebe bir öznedir. Yersizyurdsuzlaşmış bu özne, modern-sonrasında kimliksizleşmenin de temasını oluşturmaktadır; örneğin, doğulu ve batılı gibi özselci kimlikler ortadan kalkmaya başlamıştır. Bu durumda sanki “nerdeyim?” sorusuna yanıt bulmak da olanaklı gibi görünmemektedir (Işık, 2000:100).

Tatar, post-modern dönemdeki değişen kimlik algısını şöyle belirtir.

Modernizmin yapay dünyasına karşı post-modernizmin doğal olma iddiası vardır. Bütünü ifade eden “ulus”un yapaylığından, parçayı esas kabul eden “etnisite”nin doğallığına, Batı dünyası post-modern dönemde ifratla tefrit arasında geçişler yaşamaktadır. Modernizmin farkı yok sayan birlikçiliğinden, post-modernizmin ve küreselciliğin birliği yok sayan farklılığına geçiş, ifratı tefrit ile ikame etme zorunluluğunu doğurmuştur. Birincisi ne kadar bir “proje” olarak düşünülmüş ve gerçekleştirilmeye çalışılmışsa, ikincisi de en az o kadar projedir ve gerçekleştirilemeyen birincinin yerine ikame edilmeye çalışılmaktadır. Modernizmin projesi de bir zamanlar doğal olduğu kabul edilen “ırk” kavramı etrafında şekillendirilmeye çalışılıyordu. Bugün ise kirletilmiş ırk kavramının yerine yeni bir doğallık damgası ile etnisite kavramı konulmaya çalışılmaktadır. Modernizmin ulus temelli mutlak kimliği, günümüzde yine mutlak temelli etnik kimliklere müracaatla aşılmaya çalışılırken birlikçi mutlaktan farkçı mutlağa geçişin temelleri atılmaya çalışılmaktadır. Böylece zıt kutupların birleştiği nokta mutlaklık olmaktadır (Tatar, 2008:210).

Küreselleşmeyle birlikte zaman ve mekân kavramları eski önemini yitirmiştir. Bu süreçte sürekli olarak değişim ve dönüşümün yaşanması kimlikleri olumsuz yönde etkilemektedir. Birey çok kimlikli özneler haline gelmektedir. Küreselleşme sürecinde sınır ötesi iletişim, uluslar arası siyasî baskılar ve göç gibi olgular, yaşadığımız yerin bize ait olmadığı, bizim kontrolümüzde olmadığı düşüncesini vererek kimlikleri hem kırılanlaştırıyor hem de yerelleştiriyor. Bir zamanlar hakim olan siyasal kimliklerin tekliği ve tek kültürlülük yönündeki anlayış, yerini çok kimliklilik ve çok kültürlülüğe bırakmaktadır. Şüphesiz hareketliliğin kimlik sorunlarını doğurması yeni değildir. Fakat yine de modern dönemde millî kimliklerin insanlar için en elverişli yaşam çerçevesini sunacağı yönünde bilim adamları ve siyasetçiler hem fikirdi. Bugün ise belirgin bir tek kimlik tarzının elverişliliği iddiası, insanlara totaliter eğilimler çağrıştırmaktadır. Küreselleşme, dünyayı algılayış biçimimizi değiştirerek, mekâna bağımlı ve mekândan kimlikler yaratır. Kimliklerin istikrarlı ve sabit referans odakları bir dünyadan, bütün

kimliklerin kuşatıldığı, tehdit altında bir dünyaya doğru yol almaktayız (Özyurt, 2005: 199). Bu süreçte, dünyanın her yerinde görülen, kimlikleri yeniden sabitleme çabaları, bir yönüyle hep küreselleşmenin yarattığı şaşkınlık ve belirsizliklere bir tepkidir. Şaşkınlık ve belirsizliklere tepki olarak canlanan yerel kimliklere yönelik ilgi, kendini farklı biçimlerde gösterdiği için, bunları toptan ret veya kabul etmek mümkün değildir. Yerel kimlikler arasında bir uzlaşımın sağlanabilmesi, günümüz kimliklerinin önemli sorunlarından birisidir. Bu uzlaşımın, ortak mekânlarda ortak bir değer veya bir şemsiye kimlik etrafında sağlanması mümkündür. Sonuçta, postmodern söylemin gelip dayandığı noktada, kimlik bir ütopya olmuştur denilebilir.

Post-modernizm getirisi olan popüler kültür ürünleri, kimliğin yapaylığını, verili bir şey olmadığını, son derece temel ahlaki ya da psikolojik niteliklerden çok bir seçim, tarz ve davranış meselesi olduğuna işaret eder. Popüler kültürün üretmiş olduğu imajların, sürekli etkisi altında bulunan birey bu imajların arkasında bulunan ideolojiler tarafından yönlendirilmeye açıktır. Post-modern kimlikler, küreselleşme olgusuyla yakından ilişkilidir. Harvey, post modernliği açıklarken “zaman mekân sıkışması” ve “sermayenin hareketliliği” gibi olgular üzerinde durarak post-modernliğin küreselleşme ile bağlantısını da ortaya koymaktadır. Sermayenin hareketliliğinin artmasının post-modern düşünce üzerindeki etkileri, Harvey’e göre; modanın, ürünlerin, üretim tekniklerinin ve emek süreçlerinin, fikirlerin ve ideolojilerin, değerlerin ve yerleşik uygulamaların uçucu ve gelip geçiciliğinde de bir artışa neden olmuştur. Uçuculuk ve gelip geçicilik, tepkisel olarak karşıt eğilimlerin güçlenmesini, kimlik ve yer arayışlarını ortaya çıkarmıştır. Zaman mekân sıkışması, yani küreselleşme, etrafımızda gelişmekte olan gerçeklikle başa çıkma yetimize zarar vererek, bireylerin olaylara doğru tepki vermesini güçleştirir. Bu da modern veya eski kimliklere yönelik yeni bir arzuyu ortaya çıkarır. Bugün kimlikte post-modern eğilimlere rağmen, çoğu zamanda bu eğilimlere tepki olarak, modern kimlik anlayışının varlığını devam ettirdiğini ve zaman zaman da canlanma sürecine girdiği görülmektedir (Özyurt, 2005:188-198). Post-modernizmin getirisi olan popüler kültür, sabit durağan, kişiyi tanımlayan kimlikler yerine sürekli değişen killikler üretmektedir.

1.3.1.4. Modern ve Post-Modern Kimliklerin Benzerlik ve Farklılıkları

Özyurt (2005:192-197), modern ve post-modern kimliklerin ortak ve farklı yönlerini belirtir. Modern ve post-modern kimliklerin benzerlikleri şunlardır.

- Hem modernlik hemde post-modernlik geleneksel kimlik yapılarını bozarak yeni kimlik yapıları oluştururlar.
- Modern ve Post-modern kimlikler seçilir ve inşa edilir.
- Modernizm ve post-modernizm kimliği kullanıp atılan tüketim malı olarak görürler.
- Modern kimlikler gibi post-modern kimliklerde çoklu ve istikrarsızdır.

Modern ve postmodern kimliklerin farklılıkları ise;

- Modern kimlikler ırk, sınıf, toplumsal cinsiyet gibi daha büyük toplumsal kimlikleri içerirken, post-modern kimlikler daha küçük gruplara topluluklara, hayat tercihlerini ve cinsel tercihleri içerir.
- Modern kimlikler, insanın toplumsal yönünü öne çıkarırken, post modern kimlikler insanın tüketim yönüyle ilgilenirler.
- Modernizm rasyonel ve evrensel eğilimli iken post-modernizm pragmatik varoluşçu ve göreceli bir anlayış içerir.
- Modern kimliğin konumu, insanın mesleği, kamusal alandaki işlevi etrafında oluşurken, post-modern kimlik; görünüşler, imajlar ve boş zaman faaliyetleri çerçevesinde oluşur.
- Modern dönemdeki kimlikler bireyin hayatıyla ilişkili olduğu için daha huzur vericiyken, post-modern kimlikler hızlı değişkenlikleri dolayısıyla bireyleri endişelendirir.
- Modern kimliklerdeki değişim post-modern kimliklere göre daha yavaştır.
- Post-modern kimlik, bir boş zaman ürünüyken, modern kimlik kişinin kim olduğunu (meslek, aile, politika gibi) gösteren temel tercihleri içine alır.

1.3.2. Küreselleşme ve Kimlik

Berman, Küreselleşme sürecinde güçlenen kimlik siyasetini 1960'lı yıllarda ortaya çıkan anti modernist hareketlerle bağlantılı olarak görür ve gelişmeleri kişisel kimliğin hayati bir parçası olarak etnik hafıza ve tarihin, geçmişin yeniden kazanılması olarak değerlendirir (Berman, 2001:443). Küresel dünyada kimliklerin, kimliksizlikle, millî kültürün çok kültürlülükle, millî devletlerin küresel devletle yer değiştireceği iddia edilmektedir.

Küresel süreçte kimlik arayışlarının hızlanması, bir bakıma ayakları üstünde duramayan veya gelecekle ilgili kaygıları artan insanların onları bir araya getirecek, paylaşım ve dayanışmayı örgütleyecek kültürleri keşfetmesi ile de ilgilidir. Topluluk ve kimlik arayışı, küreselleşme sürecinin toplumsal ve ekonomik alanı parçalaması, iletişim ve ulaşım alanındaki gelişmelerle ortaya çıkan zaman ve mekânın sıkışmasından kaynaklanan psikolojik bir sürecin ürünüdür (Özyurt, 2005:202).

Küresel güçler, toprağın derinliğine nüfuz etmeyen kökü, tarihle irtibatını kopartmış hafızayı, kimliği olmayan milleti, bağımsızlık duygusunu yitirmiş kitleleri kutsallaştırmaya çalışmaktadırlar. Çünkü kök toprakla, hafıza tarihle, kimlik belli bir soyla, egemenlik de devletle kazanılır. Tarihine, toprağına, diline, dinine, soyuna ve sopuna yabancılaşmış toplumlar; üzerinde yaşadıkları toprakların sahipleri değil, gölgeleridir. Bu durum sömürgecilerin kurguladıkları ve arzuladıkları bir yapıdır. Yeni sömürgeciliğin başarısı her şeyden önce millî duyguların, millî değerlerin ve millî kültürün zayıflığına bağlıdır (Yeniçeri, 2005:13-14).

Küreselleşmeyle birlikte dini, etnik vb. kimliklerin yanı sıra toplumlarda sınıfsal kimliğe bağlı olarak ayrışmalar başlamıştır. Sınıf kimliği bütün kimliklerin önüne geçmiştir. Bu durum ise toplumsal yapıda kapitalizmin doğası gereği bireyler arasında derinleşen ekonomik eşitsizlikleri doğurmuştur (Kurtuluş, 2007:81). Bu ise sürecin getirdiği yeni kimlik organizasyonu anlamına gelir ve toplumda sınıfsal kimliğe dayalı çatışmaların oluşmasına yol açar.

Modern dönemle kıyaslandığında son yirmi otuz yıllık küreselleşme sürecinin toplumları norm yaratma rolünden mahrum bıraktığı, bu nedenle toplumsal bütünleşmenin sorunlu hale geldiği görülmektedir. Toplumsal çatışma ekonomik alandan kültürel alana kaymış ve toplumsal çatışmanın mekânı milli olmaktan çıkarak küreselleşmiştir. Diğer taraftan da etnik yapının tarihin ve uygarlıkların mirası yeniden keşfedilmeye başlamıştır. Bu gelişmelere paralel olarak kimlik, taleplerinde önemli bir artış gözlenmekte, toplumların ve devletlerin kimlikle ilgili tutumları değişime

uğramakta; kimlik kavramı kültürel ve siyasal alanın merkezi kavramı haline gelmektedir. Bu olgular günümüzde yaşanmakta olan toplumsal değişmeyi anlayabilmek için kimlik çalışmalarının sosyoloji disiplini açısından ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Şüphesiz kimlik taleplerinde, tartışmalarında ve araştırmalarında gözlemlenen artışı, küreselleşme gibi, tek bir etkene bağlamak mümkün değildir (Özyurt, 2005:205).

Kimliği, içinde yaşanan toplumsal, kültürel ve ekonomik ilişkilerle geçmişin konjonktürü ortaya çıkarır. Her birey yalnızca var olan ilişkilerin sentezi değil, aynı zamanda bu ilişkilerin tarihinin de bir sentezidir. Kimlik, geçmişin bir özetidir. Kimliklerin oluşturulması, ancak bu eklemelenmenin bağlamı içinde, günlük hayatla, ekonomik ve siyasal itaat ve egemenlik ilişkilerinin kesişmesi içinde anlaşılır. Dünyanın her yerindeki insanlar reklamlar, savaşlar dâhil, spor ve eğlence olaylarını izleyebilir, aynı amacın hedef kitesini meydana getirebilirler. Bütün olup bitenler post-modern küreselleşmenin ilerlemesi anlamına gelmektedir. Sınırsız internet imkanı, bilginin, fikirlerin ve imgelerin dünya boyunca değişimini ve yayılmasını sağlayarak, zaman mekân sınırları alt üst edilmektedir. Bu durum gerçekte küresel hayat tarzını etkinleştirmektedir. Böylece küresel kültürün etkin kılınması hedeflenmekte bunun için hegemon güçler; yeni bir yaşam tarzı, kavramları simgeleyen yeni ürünler ve yeni bir kimliksizliği öneren kimlik pazarlamaktadırlar (Yeniçeri, 2005:28). Hızlı değişim ve dönüşüm sayesinde bireyler hayatın akışına kendilerini bırakmakta, önüne çıkan tüm kimliklerle, duruma göre, kendilerini ifade etmektedirler ve milli kimliklerini yermektedirler. Küresel güçler, kendi kültürleriyle birlikte kendi kimliklerini de dayatmaktadır.

Bu bağlamda Karakaş küreselleşme kimlik ilişkisine şöyle değinir;

Bugünkü kolektif kimliklerin büyük çoğunluğu melez özellikler taşımaktadır. Küreselleşmenin bütünü ile onu oluşturan parçaları arasındaki ilişki, zaman zaman paradoksal bir hal alabilmektedir. İlişkinin paradoksal boyutu, etkisini en fazla kolektif kimlikler özellikle de millî kimlik üzerinde göstermektedir. Ulusal kimliklerin parçalanmasına yol açan söz konusu etkinin sonuçlarının ne olduğu da kesin olarak tespit edilebilmiş değildir. Çünkü ortaya çıkan yeni kimlikler, ne yerel, ne küresel ya da ne geleneksel, ne de moderndir. Bunlar üzerinde oluşan melez yapı bir sentezdir. Melez yapıda inşa edilen yeni kimlikler, temelde sistemin dinamizmine katkı sağlayacak olan bireysel oluşumlardır ve yeniden tahayyülün bir sonucudur. Bu anlamda dünya, önemli ölçüde siyasal boyutlarından yoksun çok farklı kimlik vurguları ve arayışlarına tanık olmaktadır. Çünkü küreselleşme,

küçülen bir dünyayı yaratırken aynı zamanda parçalanan bir dünyayı da yaratıyor (Karakaş, 2006: 98).

Modern dünyada farklılıklar kaybolmuştur. Modern dünya tek tipleşmeden çekinmekte ve bu yüzden de kimlikle ilgili genel bir kaygı duymaktadır. Pierre Hassner, bu kaygılarını şöyle açıklamaktadır: “meşhur kültürel kimliklerin modernleşmesi, Amerikanlaşma, televizyon, yaşam tarzlarının tek tipleşmesi tarafından siliniyor olmasından korkuyorum, ama aynı zamanda bu evrensellik ortamında, ayrı olma gereksiniminin güçlenmesinden de korkuyorum”. Bugün kültürel kimlik edinilirken Batı'nın değerleri edinilmekte ve Batılılaşmaktadır (Bayart, 1999:22).

1.3.3. Küreselleşme Sürecinde Kimlik Yönlendirme Stratejileri

Yeniçeri, küreselleşme sürecinde küresel güçlerin kimlik yönlendirme stratejilerini şöyle açıklar (2006:70-105).

1-Zihinsel Kimliği Yönlendirme Stratejisi olarak Hermenötiklik: Hermenötik, bir kültüre ait düşünceyi yaşanılan dünyaya anlaşılacak biçimde aktarmaktır. Batının değer ve düşünce yapısını ön plana çıkaran ve bu değer ve düşünce yapılarının küresel güçler lehine yorumlayan araştırmaları içerir. Bir bakıma küreselleştirilecek toplumlara bu değer ve düşüncelerin mutlak doğruymuş gibi kabul ettirmeyi amaçlar. Hermenötik süreç tarih boyunca dünyaya bir bütün olarak egemen olmak isteyenlerin, sömürgeci araçlarını meşrulaştıracak kimlikleri üretmenin araçları olmuştur.

2-Doğu Toplumlarında Kimlik Dönüştürme aracı olarak Oryantalizm: Toplumlara düşünsel anlamda özgünlük, millilik ve yereliktan uzaklaştıran yaklaşımların başında Oryantalizm gelmektedir. Oryantalizm, Batı'ya, Doğu'yu siyasal, sosyolojik, askeri, ideolojik ve bilimsel açıdan ve zihinsel seviyede kontrol etmek ve hatta kurmak imkanı sağlar. Batılı güçlerin doğulu değerleri kendi ihtiyaçları ve emelleri doğrultusunda bizzat doğulu, yerel düşünürlere yorumlatarak kendi istekleri doğrultusunda yeniden inşa etmeyi amaçlar. Bu bağlamda Batılı güçler faaliyette buldukları ülkelerde beyin temizleme, kimlik oluşturma yönünde faaliyetler yürütmektedirler. Kendi istekleri doğrultusunda düşünen ve kendileri benzeyen insan yetiştirmişlerdir. Bu bağlamda istedikleri toplumlarında millilikten uzak değerlerine yabancı bir insan ve kimlik tipi oluşturmuşlardır.

3- İnanç Kimliğinin Dönüştürülmesi Stratejileri Olarak İnkültürasyon: İnkültürasyon kavramı teoloji sözlüklerinde Hıristiyan hayat tarzını dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan toplumların kültürlerine, uygun tarza sokulması anlamında kullanılmaktadır. Yani yerel ve milli olan kültürel değerlerin, Hıristiyanlığa uydurulması, Hıristiyanlıkta çeşitli kültürlerle uygun tarza sokulması yöntemidir. Toplum kendisini kendi yapan değerlerin farkına karşıt değerlerle ilişkiye girince varır. Kimlikte bu farklılığın ürünüdür. Ötekinin kavramlarını ve yaşam biçimlerini benimseyenler kendilerini diğerlerinden ayıran milli yanlarını terk ederek başkalaşırlar.

4-İnanç Kimliğinin Dönüştürülmesi Stratejileri Olarak Misyonerlik: Misyonerliğin temelinde dini değerleri yaymanın ötesinde ekonomik çıkarlar bulunduran siyasi ve kültürel savaş yatmaktadır. Amaçlanan hedef ülkelerin milli kimliklerini dönüştürmek ve milli reflekslerini felç etmektir. Toplumların inanç kimliklerini dönüştürmek yabancı değerlere olan direnci kırar. Bu durum ise egemen güçlerin kırmaya çalıştığı ulusal/ milli kimliklerin kırılması sonucunu doğurur.

5-Küreselleşmenin Kimlik İnşasının Çağdaş Aktörleri Olarak Çok Uluslu Kuruluşlar: Küreselleşme sürecinde çok uluslu kuruluşlar, bireylerin psikolojisini etkilemekten çocukların yönlendirilmesine, eğitimden sağlığa, aile düzeninden sosyal hayata kadar her türlü sürece müdahale eder güce ulaşmıştır. Ancak bu duruma engel olan milli kimlik, milli bilinç ve milli şahsiyet gibi değerlerin küresel amaçları için tehdit oluşturduklarını düşünürler. Bu bağlamda milli kimlik ve milli aidiyet taşıyan değerlerin törpülenmesi gerektiğini amaçlarlar.

6-Milli Kimliğin Adım Adım Aşılması Stratejisi: Küreselleşme bireyi geleneksel değer prangalarından kurtararak özgürlüğü amaç edinir. Bunun şartının da bireyi, sahip olduğu kültürel değerlerin ve bu değerlerin beslediği damarları kesmekten geçtiğini amaçlarlar. Bu da öncelikle aidiyetlerden koparma, kitleleştirme, milli kültür yerine “kargo kültü” ikame etme, köksüzlüğü özendirerek milliliği yerme, ailevi ve bunun sonucunda oluşan değerleri yozlaştırmak ve anomi oluşturarak belirsizlik ortamında popüler kültürü dayatmaktır.

Küresel güçler birçok etkeni devreye sokarak ulus-devlet, milli kültür ve milli kimliği dönüştürmeyi amaçlamıştır ve bunda da kısmen başarılı olmuşlardır. Küreselleşmeyle birlikte iletişim alanındaki hızlı gelişme kimlik sorununu daha belirgin hale getirmiştir.

Küreselleşme sürecinde kimlik sorununu ortaya çıkaran etkenler şunlardır: (Özyurt, 2005:201)

- Göç ve diğer insan hareketleri (sömürge ülkelerden merkez ülkelere yapılan göç, işçi göçü, sürgünler, mülteciler, öğrenciler, turistler)
- Değerlerin küreselleşmesi (demokrasi ve insan haklarının standartlaşarak yayılması)
- Ulusallığın zayıflaması (millî düzeyde ekonomik bütünleşme ve kültürel bütünleşmenin zayıflaması)
- Küresel krizler ve küresel sorunların tüm insanlığın geleceğini bir sorun olarak gündeme getirmesi
- Küresel tabakalaşma
- İletişim ve ulaşım teknolojilerinin gelişmesi
- Dünyanın tek bir pazar olarak birleşmesi sonucu küresel kitle kültürünün aşındırıcı ve standartlaştırıcı etkisi
- Liberalizm ve Marksizm gibi Aydınlanma düşüncesinin ürünü evrenselci ideolojilerin çekiciliğini kaybetmesi
- Barış hareketi, çevreci hareketler ve kadın hareketleri gibi küresel sosyal hareketler.

Yaşanan bu kimlik sorunlarına karşı kültür, artık yozlaşmaya, parçalanmaya ve her şeyin giderek metalaşmasının sonucu olan ekonomik ve siyasal durumun kötüleşmesine karşı bir direniş kılığında toplumsal ve bireysel kurtuluşun adresi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Küreselleşme sürecinde ulus-devlet artık tek tip bir kimlik dayatmaya muktedir değildir. Millî tek tipliğe yönelik baskının ortadan kalkmasıyla çeşitli başka güçler serbest kalmışlardır. Millî sınırlar içinde çok sayıda anlatı ve yeni kimlik belirlemektedir. Kimlik meselesini küreselleşmeyi merkeze alarak yorumlayanlardan bazıları, merkezde olan ve olumlu bir çerçevede olmak üzere etkili olan iktisadi faktörlerden yola çıkarken, çevreye insani gelişmenin engelleyicisi ve iptidai bir duygunun devamı olarak değerlendirdikleri kimliği koymaktadırlar (Tatar, 2008:215-216).

Küreselleşmeyle birlikte teknoloji ve iletişim alanında yaşanan baş döndürücü gelişmeler parçalı kimliklerin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Günümüzde kimliklerin siyasal boyutundan çok cinsiyet, yaş, evlilik statüsü, cinsel tercihler ve tüketim alışkanlıklarıyla sınırlandırılarak oluşturulmaya çalışılması, sözü edilen farklılaşma/parçalanma teorisinin bir ürünüdür. Kimliklerin böyle radikal bir biçimde parçalanması, Larrain'e göre, dört temel gelişmenin bir sonucudur. Birincisi; değişimin büyüyen adımları ve artan hızıdır. İkincisi; David Harvey'in zaman-mekân sıkışmasıdır. Üçüncüsü; dünyanın tüm ülkelerini ve bölgelerini etkileyen ekonomik olguların küreselleşme sürecinde çok büyük bir hızlanma yaşamasıdır. Dördüncü olarak; küreselleşme süreci, aynı zamanda gittikçe dünya çapında daha da birbiriyle ilişkili ve birbirine bağımlı hale gelen iletişimi, politikayı ve kültürü de etkilemektedir. Millî kimlikler de tarihsel inşanın bir sonucudur. Oysa küreselleşme, bugünkü akışları ve sürekli tüketilmeyi ifade eder; yani kültürelci bir içeriğe sahiptir. Küreselleşmeyle oluşan parçalı kültürel kimlikler günümüze ait özellikler taşımaktadır (Karakas, 2006:97-98). Bu durum küreselleşme sürecinin farklılık ve çeşitlilik ürettiğini, çeşitliliğin farklı açılardan küreselleşmenin temel bir boyutu olduğunu gösterir.

Küreselleştirme hızla ve yoğun bir baskıyla kimliğin sürekliliği ve tarihselliğine meydan okumakta, çeşitli kültürler arasında melezleşme ve “soysuzlaştırma” yaratmaktadır. belirsizliği artırıp, kontrolü azaltarak dünyayı bir “risk dünyası” konumuna getirirken, ülke ve bölgeleri risk toplumuna dönüştürmektedir. Bu süreç bireyi toplumsallaştırırken korku, endişe ve güvensizlik temelinde hareket eden “nevrotik bir vatandaş” haline getirmektedir. Böyle bir ortamda millî kültür ve millî kimlik daha da önemli olmaktadır (Tatar, 2008:229). Millî kültür ve millî kimlik, küreselleşme sürecine tepki olarak daha da güçlenmektedir. Bireyler kendi toplumsal değerlerine daha fazla kenetlenerek küresel güçlerin karşısında durabilmektedir.

Küreselleşme yeniden toplayıcı ve dağıtıcı karmaşık süreçleri barındırır. Bu anlamda günümüzün çok kimlikli, karmaşık dünyasında önceki dönemlere ait olduğu düşünülen kimliklerin yeniden üretilmesi ve dönüştürülmesi tahrik edilmektedir. Post modern iddiaya göre, millî devletler modern döneme aittirler ve bu yüzden günümüzün ihtiyaçlarına cevap veremezler. Millî devlet gibi, onun uzantıları olan millet, milliyetçilik ve millî kimlik de hızla kaybolan moderniteyle birlikte geçmişte

bırakılmalıdır (Kaya, 2006:201-202). Millî devletler yerini çok kültürlü birliklere veya etnik gruplara terk etmektedir. Ancak Türkiye’de sahip olunan sağlam kültürel değerler böyle bir yapılanmaya imkan vermemektedir.

İnkültürasyon, Hermeneutik ve Oryantalist çalışmalarla hazırlanan küresel değerler alt yapısı ve bu yapı üzerine küresel dünyanın dev şirketleri kapitalizmin yeni değerlerini inşa etmektedir. Bu çerçevede önce millî devletin dolayısıyla millî kimliğin kavramları sonra da kendisi mahkûm edilmiş olur. Çünkü millî devleti yıkmanın yolu millî kimliğin yıkımından geçmektedir (Yeniçeri, 2005:69). Kimliksizliğin ürettiği boşluklar da yeni küresel odaklar tarafından doldurulmaktadır. Bu yüzden millî devletin fonksiyonlarını şirketler ve uluslararası kuruluşlar üstlenilmektedir. Küresel güçlerin millî kimliklere yönelik olumsuz tutumlarına karşın etnik, kabile, bölgesel ve dinsel kimlikleri korumaya ve yüceltmeye çalışmaları dikkat çekecek niteliktedir. Kuşkusuz küresel odakların etnik, kabile ve dinsel kimliklerle bu denli meşgul olmaları da sebepsiz değildir. Zira millî kimlik bilincinin yüksekliği topluma yönelik dış tehditlere karşı bütünsel bir tavır alışı sağlar. Millî kimlik gayri millî saldırılara direnişin kalesidir. Farklılıkların derinleştirilerek karşıt hale getirilmesi toplumlara egemen olabilmelerinin yollarından birisidir. Milliye kontrol etmenin mümkün olmadığı durumlarda bölgeyi kontrol etme daha kolay olabilmektedir. Bu nedenden dolayıdır ki, Batılı sömürgeci devletler suni sınırlar çizerek, halkları kabile kabile ayırıp bölerek ve alabildiğince “millî kimlik” bilincinin yeşermesinin önünü keserler. Etnik, kabile, bölgesel ve dinsel kimliklerini öne alanların daha üst bir kimlik olan millî kimlik bilincine sahip olmakta zorlandıkları görülmektedir. Milletleşme sürecinin tamamlanması ile etnik, kabile, bölgesel ve dinsel kimliklerin hepsinin bir arada düşünebilme yetkisi ve onun üstünde de millet bilincine ulaşılması arasında önemli bir ilişki vardır. Kabile, etnik ve dinsel kimlik millet denilen üst bir sistemin alt sistemidir. Millet aynı zamanda dini, etnisiteyi ve kabileyi de içerir, ancak onların üstünde bir olgudur (Yeniçeri, 2005:232-233).

Modernleşme süreci ile artarak büyüyen “biz” duygusuna yönelik karşı mücadele, küreselleşme politikaları ile daha da artmakta “ben” duygusu hâkim kılınmak suretiyle, küreselleşme karşısında sağlam duruşu temin edecek “birlik duygusu” parçalanmaya çalışılmaktadır. Bu duruma paralel olarak insanların birlikte yaşama zorunluluğu ve ihtiyacının, tek başına olmayı mümkün kılmaması sebebiyle de “küçük parçalı grup

kimlikleri” oluşturulmaya ve küresel sömürü karşısında bir savunma ve mücadele aracı olan “millî kimlik” zafiyete uğratılmaya çalışılmaktadır. Amaç, küreselleşmenin sözde dünya vatandaşlığı anlayışına, kimliğini kaybetmiş bireyleri katmak ve bu anlayışı Batı’nın kontrolü altında çobanlığına dâhil etmektir (Tatar, 2008:219). Ancak söz konusu politikaların, Türk kimliğinin derin ve muhtevası geniş yapısında, başarılı olamayacağını söylemek mümkündür. Fakat bunun için Türk kimliğini oluşturan değerlerin ve köklü geleneklerin yeni yetişen nesle doğru ve zamanında kazandırılması gerekmektedir. Aksi takdirde, küresel araçların yoğun propagandası karşısında, özellikle genç kuşak, savunmasız kalabilecektir

Küreselleşme sürecinde kimlikle ilgili değişimleri Özyurt (2005:290) şöyle özetler:

a- Küreselleşme sürecinde belirli bir kimlik biçimi değil tüm kimliklere (millî kimlikler dahil) olan ilgi ve bağlılık artmıştır.

b- Bütünleşme açısından farklı yönlere gönderme yapan kimlikler gündemdedir.

c- Kimlik hem sabit mekan arayışı (toplulukçuluk, fundamentalizm) hem de hayatın belli kesiminde kişisel stratejik tercihler (post-modern kimlikler) halini almıştır.

d- Kimlik toplumsal tabakalaşmanın yeni araçları haline gelerek küresel zenginleri ve küresel yoksulları var etmiştir.

e- Kimlik hem egemen güç ve çevrelerden özgürleşmeyi ifade etmekte hem de yeniden egemenlik kurmanın aracı haline gelmektedir.

f- Kimliklerin güçlenmesi bir yandan demokratik bir toplumu mümkün kılarken, diğer yandan ayrımcılık zihniyetlerini güçlendirmektedir.

g- Kültürel farklılaşmaların farklılıkları ortadan kaldırıcı biçimde işlediği yerde, kimlik özgün bir direnme odağı haline gelmekte ve bu karşılaşmalardan etkilenerek yeniden yapılanmaktadır.

h- Kültürel karşılaşmalar üst kimliklerden etkilenerek yeniden yapılanmaktadır.

Kimliğe olan ilginin özgürlük ve demokrasinin olanaklarının, küreselleşme sürecinde kimlikle ilgili olan her yeniliğe olumlu bakmamızı gerektirmeyeceği gibi, bir takım çevrelerin egemenliklerinin veya sömürülerini devam ettirmek için kimlikleri

kullanmaları kimlik taleplerini toptan mahkûm etmeyi gerektirmez. Küreselleşme sürecinin hızlanmasıyla, tek kültürcülüğün toplumsal bağı sağlaması güçleşmekte, millî kimliklerin yerini “hukuk” almaktadır. Kimlik, idrak, inanç ve duygular farklı taleplerin olduğu kadar farklı değerlerin de bir ürünüdür. Bu bakımdan küresel güçler ve onların hizmet ettiği odaklar çıkarlarını kurumsallaştırmak için kimlikleri aşmak zorunluluğu duyarlar. Zira etkin sömürü merkezleri çıkarlarının kurumsallaşması ya da yükselmesi için kimliklerin yozlaşmasını ya da alçalmasını zorunluluk olarak görürler. Bütün toplumlar yinelenen tehditlerle karşı karşıya kalır ve sonunda dirençlerini yitirirler. Ancak bazı toplumlar, tehdit çok büyük olduğunda bile, iniş sürecini yavaşlatıp tersine çevirerek ve kimliklerini canlandırarak çöküşlerini erteleyecek güce sahiptirler (Özyurt, 2005:291).

Kültür bir milletin sosyal hafızasıdır. Geçmişle, şu an ve gelecek arasında bir köprü vasıtası görür. Bir millet eğer kültürünü canlı tutabilirse o toplum dıştan gelen tehditler karşısında fazla dejenere olmaz. Bu bağlamda kültür bir milleti millet yapan değerlerin çimentosudur. Kültür kimliğe şekil veren değerlerin bütünüdür. Küreselleşme sürecinde kimlikler yabancılaştırılabilir, yozlaştırılabilir hatta asimile edilebilirler ancak asla yok edilemezler. Zira kimlikler tabiatın ve tarihin sunduğu insan denilen varlığa tutunmuş vasıflardır. İnsanların dolayısıyla tarihin derinliklerine tutunmuş kimlikler nesillerden nesillere tarihin akışıyla birlikte sonsuza kadar yolculuk yaparlar. Bu yolculukta kimliği oluşturan kültürel değerler birilerinin üzerini çizmesi, kapatması ya da yok sayması bu gerçeği değiştirmez. Bunun tersi olsaydı, yüzlerce yıldır Türkistan’da uygulanan ancak yok etme stratejisine, oynanmadık oyuna, yapılmadık baskıya, çiğnenmedik kutsala, atılmadık iftiraya rağmen hala kimlikler belirleyici unsurlar olarak var olmaya devam etmezlerdi. Bugün itibarıyla, dünya sisteminde ve toplumlar arası ilişkilerde yeni açılımlar ortaya koyduğu öngörülen küreselleşme süreci, Batı merkezli bir ideal olarak karşımıza çıkmaktadır. Bütün bu gelişmelere gösteriyor ki, küreselleşme süreci ve bu sürece karşı yerel önlemler alma yönünde geliştirilen mekanizmalar kimliklerin parçalanarak yeniden tahayyül edilmesine yol açmaktadır. Bu bağlamda Türk milleti dâhil bütün milletler ve ulus-devletler günümüzde yaşanan söz konusu gelişmelerin ve değişmelerin dışında olmayıp, bizzat bu süreç içerisinde bulunarak sınırlanmış tepkiler vermektedirler.

1.3.4. Küreselleşme, Ulus Devlet ve Kimlik

Ulus devlet, ilk olarak 18. yüzyıl sonlarında Fransa’da görülmüş, 20.yüzyılın ikinci yarısından itibaren küresel ölçekte yaygınlığa ulaşmıştır. Yaklaşık iki yüz yıldır var olan devletlerin giderek ulus-devlet formatına yerleştiği, siyasi bağımsızlık güden tüm milliyetçi hareketlerin de bir ulus-devlet kurma peşinde koştuğu görülmüştür (Robertson, 1999:98-99).

Batı Avrupa’da yaşanan sanayi devrimi, tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişe ya da başka bir ifadeyle geleneksel toplum yapısının değişerek modern toplum yapısının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Toplumsal yapı ve zihniyetteki değişim doğal olarak siyasi alanda da etkisini göstermiş, modern toplumun ihtiyaçları doğrultusunda yeni siyasi kurumlar ve ideolojik yaklaşımlar gelişmeye başlamıştır. İşte, “modern devlet” ve onun egemen formu olan “ulus-devlet” modern toplumun ihtiyaçlarına ve eğilimlerine göre oluşmuş siyasi yapılanma biçimleridir (Coşkun, 1997:175). Genel olarak 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren yaşanan süreçler karmaşası ve değişim güçleri güçlü bir biçimde tüm toplumsal kimlikleri özellikle ulusal kimliği etkilemiştir. Yaşanan bu durum ulusal kimliklerin erozyona uğraması sürecini hızlandırmış ve ulus-devletin etkisi altında sesi kısılan diğer alt kimliklerin güçlenmesine yol açarak bir yerelleşme ve etnisite sürecini hızlandırmıştır. Küreselleşme toplumları değişime ve dönüşüme uğratarak kimlik anlayışında önemli etkilere neden olmuştur (Vatandaş, 2002:2-3).

Günümüzün en önemli sorun ve tartışma alanlarının başında, “ulus-devletin sınırlarının ötesinde ulusüstü ve global düzeylerde küreselleşmenin yol açtığı, toplumsal ve kültürel ve siyasi tahribatın denetim altına alınmasının mümkün olup olmadığı” ve doğrudan ulus-devleti hedef alan ve daha çok siyasal düzeydeki tartışmalarda belirginlik kazanan, “ulus-devlet işlevini tamamlayıp sona erdi mi, yoksa halen oynayacağı hayati bir rol var mı?” soruları gelmektedir. Bu ve benzeri konulardaki tartışmaların hemen hepsinin kaynağı, “gerisinde bilgi işlem, iletişim, vb. alanlardaki teknolojik gelişmeler ve üretimin örgütlenmesindeki çok önemli değişimler bulunsa da, daha çok ulus devletin aşılması sürecine işaret eden küreselleşme” olgusuna dayanmaktadır. Küreselleşme temelli tartışmalardan da anlaşılacağı üzere, ulus-devletin tarihsel süreçteki oluşumunu sağlayan büyük kapitalist dönüşüm, yeni ve belli ölçülerde farklı etkilerle, ulus-devletin meşruiyetini azaltma ve yok etme amacıyla kendini göstermektedir. Küreselleşmenin

kapitalizmin bir aşaması olduğu düşüncesinin haklılığını ortaya koyan bu sav, birçoklarınca emperyalizmin ya da kapitalist mantığın kendini yenilemesinin bir önkoşulu olarak kabul görmekte, küresel kapitalizmle ulus-devlet ilişkisinin açıklanmasında hakim olan bir bakış açısı oluşturmaktadır. Bu bağlamda, küreselleşme yeni bir olgu değil, sadece yeni bir terim ya da kavramsallaştırma olarak yüzyıllardır süren sistemin/emperyalizmin kendisidir. Emperyalizm denen olguya saygınlık ve geçerlilik kazandırma, emperyalizmin karşısında çaresizlik yaratma çabasıdır (Esgin, 2001:185; Göktürk, 2006:128-133).

Ulus-devlet olgusunun meşruiyet kaybını dünya düzeyinde büyük dönüşümler sonucu ortaya çıkan bunalımlara ve dolayısıyla küreselleşmeye bağlamak, küreselleşmenin tanımı gereği zorunludur. Çünkü küreselleşme, doğrudan ekonomik güçler hâkimiyetinin/uluslarüstü sermaye gücünün bunalımdan çıkmak için toplumsal, siyasal, kültürel ve teknolojik alanlara yeni anlamlar katma, dünyayı tek bir pazar haline dönüştürme çabalarıyla ilintilidir. Bunalımdan çıkmak için öncelikle dünyanın içinde bulunduğu dönüşümü kavrayabilmek gerekir. Bunun için değişik senaryolar geliştirilmiştir. Ortaya konulan senaryolar yaşanan bu dönüşümün dört farklı yönüne işaret etmektedir. Bunlardan birincisi sanayi toplumundan bilgi toplumuna, ikincisi Fordist üretim biçiminden esnek üretim biçimine, üçüncüsü moderniteden post-moderniteye, dördüncüsü ise ulus-devletler düzeyinden küreselleşmiş bir dünyaya geçiş üzerine yoğunlaşmaktadır. Diğer senaryolara bağlı olarak gelişen ve hepsinden daha etkili olan dördüncü senaryonun gelişimi, ekonominin ulus ötesi bir ekonomiye doğru değişim geçirmesini sağlamaktadır. Bu süreçte asıl önemli olan, dünya çapında sermaye akışlarının hızlanması ve ulusal ekonomik koşulların küresel düzeyde birbirine bağlı sermaye piyasaları tarafından belirlenmesidir. Günümüzde artık devletlerin sınırları içine gömülü olan ulusal ekonomilerden çok, piyasalar içine gömülü olan devletler söz konusudur (Esgin, 2001:186).

Kimlikler sabit olmadıkları için kompleks ve değişkenliklerine bağlı olarak sürekli bir değişim yaşarlar. Ulusal/milli kimliğin dönüşümü üzerindeki gerilim beş farklı alanda hissedilmektedir (Karakaş, 2006:126-129). Bu alanlar şunlardır:

Öz Farkındalık Gerilimi: Ulusal kimlik, bir öz farkındalık olduğu gibi, ötekinin de farkında olma bilincidir. Çünkü millî kimlik, hayli merkezi, oldukça dışlayıcıdır ve

kendisini nerede bulunduğunu, ne olduğunu bilir ve geriye kalan her şeyi (ötekini) buna konumlandırır. Küreselleşme süreciyle öteki konusundaki algılama üzerinde bir kırılma yaşanmaktadır.

Öykülerde gerilim: Her ulusun kendi biricikliğini üstün ve farklı tutma tavrı, yalnızca bir yanılsama değildir. Çünkü her ulusun kendi öyküsü vardır. Kimliği güçlü kılan öyküler, ortak geçmişle inşa edilir. Küreselleşme söylemi, öykülerdeki bütünlüğü; yerel farklılaşmaya dönüştürerek veya hiç yokmuş gibi davranarak aşındırmaktadır. Çünkü küreselleşme kuramıyla ön görülen küresel kimliğin inşasında hiçbir ortak anı bulunmadığı gibi, aksine değişik alanlarda ortaklık kuran toplumlar ve kültürler çatışan tarihlere de sahip olabilmektedirler. Herhangi bir ortak geçmişe dayanmayan küreselleşme süreci, millî kimliğin bu önemli bileşeni üzerinde gerilim alanı oluşturmaktadır.

Zaman ve Mekânda Gerilim: Ulusal kimlik, ulus toplum mensuplarının kendilerini özdeşleştirecekleri, aidiyet hissi duyacakları belli bir toplumsal mekân, hatları kesin ve sınırlanmış bir toprak parçasını ön görmektedir. Ulusal kimlik açısından sözü edilen toprak, kültürel türdeşliğin tanımlanmış mekânıdır ve ulusun devamlılığında sembolik bir işleve sahiptir. Küreselleşme söylemiyle birlikte zaman ve mekân yeniden tanımlanmaktadır. Bu anlamda, mekânın fiziki sınırlarının algılanış biçimi birçok açıdan değişmiştir. Ulusal kültürün sembolik mekânları yerine, uluslararası kültürel mekân anlayışının ikamesi söz konusudur. Mekândaki sıkışma, önceki toprak algılamalarını önemli ölçüde aşındırmıştır. Küreselleşme süreci, coğrafyanın sonundan bahsettirecek bir yaklaşma ve daralmayı da beraberinde getirmiş; iletişimde zaman sorununun ortadan kalkmasıyla birlikte uzay ve mekân sınırları sorun olmaktan çıkmıştır. Bütün bu gelişmeler, millî kimlik açısından mekân alanında da önemli kırılmalar yaşandığını göstermektedir.

Dilde Gerilim: Topluluk kültürünün sürekliliğini sağlayan ve dolayısıyla topluluğun davranışlarının oluşumunda vazgeçilmez işlevler üstlenen dil, özellikle ulusçuluk çağında oldukça işlevsel olmuştur. Çünkü millî kimliğin oluşumu ve sürekliliği ortak bir “dil”in varlığına bağlıdır. Küresel düzeyde sağlanan kültürel akışlarla millî dil, sınırlı düzeyde yeni açılımlar kazanmasına rağmen, önemli ölçüde kitle iletişim araçlarının kullandığı dilden etkilenmektedir. Çünkü küresel kitle kültürü, daima İngilizce

konusmaktadır. Koparma, kitleleştirme ve onların yerine “kargo kültürü” ikame etme gibi bir yöntem izlenir.

Millî Kimlik Yerine Kargo Kültü İfadesi: Küreselleşmenin temel motifi, Batı'nın inanç ve değerlerinin diğer ülkelere empoze edilmesidir. Özellikle etnik kimlik söylemleri bu düşüncenin bir ürünüdür (Türkdoğan, 1994:550). Toplumlara tatmin sunmadan önce tatminsizlik duygusu aşıl原因arak, ruhsal boşluğun yaratılması gerekir. Ruhsal boşluk yaratmanın yolu da bireylere küresel oyuncuların sunduğu mal ve hizmet şeklindeki yeni değerlerle donatılmış kültürel hapları yutmadıkları sürece bir şeylerinin eksikliklerini bünyelerinde duymazlar (Yeniçeri, 2005:90-91). Küresel güçler kendi değerlerini toplumlaradayatmaktadır. Değerlerinden yoksun ve hangi kimliğe sahip olduğunun bilincinde olamayan birey anomi durumuyla karşılaşmaktadır.

Vatandaş (2002:5-6), ulus-devletin küreselleşme sürecinde sahip olduğu değişim yönlerini şöyle değerlendirir.

- 1- Bugünün dünyasında etkin politik kültürün alanı artık ulusal hükümetler değildir. Bu iktidar bölgesel, ulusal ve uluslar arası düzeylerde farklı güçler ve failer tarafından paylaşılmıştır.
- 2- Politik kader birliği fikri küreselleşme sürecinde sadece ulus – devletin bünyesinde anlam ifade etmemekte, politik toplulukların ve kader birliğinin çerçevesini küresel düzlemde yer alan karmaşık ekonomik, örgütsel ve kültürel süreçler ve yapılar belirlemektedir.
- 3- Ulus-devletin otoritesi ile bölgesel ve küresel düzeydeki siyasi ve ekonomik iradeler ve uygulamaları arasında giderek büyüyen kopukluklar oluşturmaktadır. Bu kopuklukların yol açtığı en önemli durum artık ulus-devletin kendi vatandaşları için doğru ve uygun politikaları uygulayacak tek irade olmaktan çıkmasıdır.
- 4- Ulusal irade, küreselleşme sürecinin etkisiyle önemli alanlarda ve konularda çapraz ilişkiler, aidiyetler, birbirleriyle bağlantılı yasal düzenlemeler ve otorite yapılarıyla makro düzeyde açık veya örtük dönüşüme uğramaktadır.

5- Küreselleşme sürecinde ulus-devletin sadece askeri gücüne dayanarak sınır sorunlarını çözmesi mümkün değildir. Böylesi bir girişim küresel düzeyde uygun görülmemekte ve meşruiyet kazanmamaktadır.

Herşeye rağmen ulus-devletlerin bugün hala uluslararası sistemin tuğlaları oldukları görülmektedir. Ulus-devlet hemen ortadan kaldırılabilir kadar yüzeysel bir yapılaşmaya sahip değildir. Bu süreçte ulus-devletin asttan ve üstten kendisine yönelen yıpratıcı etkiler karşısında hala biçim ve fonksiyonlarıyla ayakta durduğu anlamına gelmez. Bu etkiler dolayısıyla fonksiyonlarıyla ayakta durduğu anlamına gelmez. Bu ulus-devlet yıpranmaktadır. Bu değişimi hızlandıran ise teknolojik gelişim ve değişimlerdir.

Kazgan'a (2002:34) göre, küreselleşme sürecinde ulus-devletin aşılmasının iki boyut vardır.

1- Ulus-devlet ekonomik yetkilerini ulus-üstü kurumlara devredilmiştir. Böylece bölgesel anlaşmalarla kurulan işbirliği alanları ulus-devletin karar alma-denetleme ve uygulama gücünü ulus-üstü oluşumlara devretmesidir.

2- Yerel yönetimlerin giderek güçlendirilmesi, merkezi devletin bütün güç ve yetkilerinin kendi içindeki alt birimlere devredilmesidir. Böylece ulus-devletin eski tepeden ve tabandan aşındırma yoluyla sadece ara örgüt haline dönüştürülmeye çalışılmaktadır.

Küreselleşme süreciyle birlikte ulus devletinin miadını doldurduğu ve basit birer yapıya dönüştüğü konusundaki tartışmalara temkinli yaklaşan Bauman, "reel politik gelişmelerin ulus devlet modeline fazla ömür biçmediğini söyler. Ulus-altı kimlik ve topluluklar daha çok söylem ve tartışma haline gelmiştir. Ona göre, artık ulus-devletlerin, "bir zamanlar sahip oldukları mutlak iktisadi, askeri, kültürel ve siyasal egemenlikleri korunmamaktadır". Bu türden bütün egemenlikler, teker teker, küreselleşen güçlerin baskısına teslim olmak zorundadır (Bauman, 2005:296).

Ulus-devleti oluşturan çeşitli toplulukların dil, din, etnik aidiyet temelinde öne sürdükleri kimlik talepleri yaşanan yerel-küresel geriliminin başlıca nedenini oluşturmaktadır. Giderek artan kimlik taleplerinin altında ulus-devletin ortak yurttaş profili yaratmasına tepki artmıştır. Vatandaşlık yorumuna karşı geliştirilecek her türlü

sorgulamayı kendi varlığına karşı bir tehdit olarak algılayan ulus-devlet bilerek ya da bilmeyerek yurttaşlık temelinde gelişen hak taleplerini kimlik taleplerine doğru zorlamış bulunuyor. Özellikle etnik temelli kimlik talepleri yüzyıl öncesinde ulusallığın doğuşunu sağlayan senaryolar gibi tekrar yaşanmaya başlanmıştır (Vatandaş, 2002:12).

“Kimlik büyük ölçüde tanınmak ya da onun yokluğuyla biçimlenmektedir. Dolayısıyla günümüzde eşit tanınma temelinde anlaşılan demokrasi giderek dinsel, etnik ya da dinsel toplulukların eşit statü talepleri biçimine dönüşmektedir” (Taylor, 1996:25-27). Küreselleşme sürecinde etnik canlanmış temelde kurumsal bir özkimlik ve özifade sorunudur. İnsanlar ana toplumda daha fazla tanıma istemektedirler. Tanınma olgusu bireyleri kimlik sorunuyla karşı karşıya bırakmıştır.

Bu açıdan dünyamız, kimlik eksenli ve bölgesel merkezli politik oluşumlara gebe dir. Nitekim küreselleşme süreciyle birlikte özellikle bireysel kimlikler ve azınlık hakları konuları gündeme gelmiştir. Ulusal bağların zayıflaması ve dünya vatandaşlığı kavramının geliştirilmesi ekseninde yürüyen bu tartışmalar, ulus-devletlerin de kırılğan tarafını oluşturmaktadır. Bu bağlamda kimlik sorunu; her ne kadar bir temel insan hakkı ve özgürlük konusu olarak öne çıkarılmış olsa da, ulus-devletin, bireyi vatandaş, sıfatıyla kendine bağımlı kılmaya çalışması durumunu ortadan kaldırmayı da gündeme getirmiştir. Küreselleşme, politik sahada yarattığı bu yıkıcı sonuçlar yanında toplumsal alanda da kaotik bir sürecin yaşanmasına kapı araladığını, küreselleşme ile birlikte kendilerini bir anda yağmur altında gören insanların sığınmaya çalıştıkları limanların başlarına yıkıldığını, altına girmek istedikleri şemsiyelerin yırtıldığını ve üzerinde durdukları toprağın ayaklarının altından kaymaya başladığı görülmektedir. Bauman küresel politikada etkisi giderek azalan ve bu anlamda siyasi bir unsur olmaktan uzaklaşan ve vatandaşları üzerinde yönetme kabiliyetini yitirmeye başlayan ulus devletlerin meşru bir temeli bulunmadığını düşünmektedir. Onun deyişle modern ulus-devletlerin inşası; “görece az sayıda becerikli ve başarılı etnisitenin, henüz olgunlaşmamış, daha küçük ve talihsiz etnisiteler yığını-“olabilecek” ama “asla olmayan” uluslar- üzerinde sürdürdüğü bir şiddet öyküsüdür” (Bauman, 2005:261; 2000:13-14).

Küreselleşme, ulusal/milli kimlik ve kültüre ilişkin ciddi sorgulamaları da beraberinde getirmektedir. Bireyin içerisinde kendisini çok daha rahat hissettiği ve o şekilde tanımladığı kimlikler ve belki de uğruna ölmeyi

rahatlıkla göze aldığı “vatan”, “bayrak”, “millet” gibi değerlerin bireylere önceki anlamlarını verip vermediği tartışılmaktadır. Bu tartışmaların temelinde alttan ve üstten küreselleşmeler nedeni ile ulusal kimlik ve kültürlerin erozyona uğrayacağı beklentisi yatmaktadır. Küreselleşmenin gönüllü ya da zorunlu bir dünya kültürü yaratacağını savunanlar doğal olarak böyle bir durumda ulusal kimlik ve kültürlerin gerileyeceğini savunmaktadırlar. Küreselleşme sürecinin bir çok kültürlülük süreci olduğunu düşünenler için ise, bu süreçte her türlü kültür kendisini daha rahat ifade edebilecektir. “Kolektif toplumsal kimlikler dönemi” diye adlandırılan küreselleşme öncesi dönem için Hall’in kendi yaşamından verdiği örnek dikkat çekicidir. O’na göre “ben” ancak “öteki’nin bakışında ve algılayışında kurgulanır ve inşa edilir. Hall, sınıf, ırk, renk, cinsiyet gibi şekilde yeniden şekillenen ulusal kimlik ve kültür, global kültür siyaseti karşısında büyük kolektif toplumsal kimliklerin küresellik ve yerellikte yok olup gitmeyeceklerini belirtir. Ama artık hiçbirisi “o eski toplumsal, tarihsel ve kuramsal yerlerinde” de olmayacaklardır. Bu büyük kolektif kimlikler artık geçmişte verdikleri gibi bir kimlik kodu veremeyeceklerdir (Bülbül, 2006b:28-29).

Ulus-devletlerin bir ulus, kültür ve kimlik yaratma çabalarının bir ulus inşa ederek bireyleri ulusal kültürün temsili örnekleri haline getirebilmenin artık eskisi kadar kolay olmadığı söylenebilir. Küreselleşme süreci ulus-devlet toplumlarının çoklukla söylenen birlik ve beraberliklerinin bozulmasına katkıda bulunmaktadır. Küreselleşmenin yerleşik kimlik parametrelerini iki nedenle bozduğu görülür. Bunlardan ilki, küreselleşme evrensellik ve öznellik arasındaki geleneksel ilişkileri dönüştürmektedir. Öznel unsurlar böylelikle, daha geniş, bir alanı içeren küresellik durumunda, tek biçimli modern rejimlere daha rahat karşı koyabilmektedirler. İkincisi küreselleşme, kimlik inşa sürecini küresel, yerel ve ulusal düzeylerin etkileşimine dönüştürerek kimlik ve ulus-devlet arasındaki ilişkiyi kesmektedir. Ulus-devlet, bireylerinin kendilerini nasıl tanımlayacağı üzerinde artık tek etkili güç değildir. Bir zamanlar bir bütün olarak görülen ulusal kimlikler artık etnik, dilsel ve kültürel çizgilerle bölünmüştür (Bülbül, 2006b:28).

Küreselleşme sürecinde ulus-devlet içerisinde alt ve üst kimlikleri bir şemsiye altında toplayan, onları biçimleyen ortak kültürel değerler ve bu değerlerin ürünü olan ortak kimliktir. Bu duygu aynı zamanda ulusal kültüre de katılma yoludur. Bu durum ise aynı ülke toprağı üzerinde yaşayan insanların ortak değerlerde de birleşmesi demektir.(Türkdoğan, 2004:273). Aksi takdirde Brezezinski’nin bir tespiti ile kültürel değerlerin ortak bir idealde birleşmemesi sonucunda küresel kültür o ülkeyi hakimiyetine

alır ve etnik mozaik söylemleri ile o ülke bir kaosa sürüklenir (Brezezinsgi, 1994:126-127).

Ulus-devlet, bir kurum olarak çok sayıda işlevini yerine getirdiği için varlığını bu küreselleşme sürecinde devam ettirebilmektedir. Bu işlevlerin başında etnik ya da dinsel kimliğini ne olursa olsun vatandaşlarına hukuksal eşitlik, adalet ve güvenlik sağlaması gerekir. Bu bağlamda bir otoritesi vardır. Bu süreçte aynı yönde bir değişim yaşanan iç içe geçmiş bir süreç yaşanmaktadır. Farklı etnik, dinsel kimlik gruplar sosyal devletin sağladığı hizmetler sayesinde refahını daha güvende görüyorsa bu bağlamda alt kimliklerin ön plana çıkmasını engelliyor. Ancak ulus-devlet gerekli işlevleri yerine getiremez ise alt kimliklerin ortaya çıkmasına engel olamaz. (Kazgan, 2002:243,246). Bu bağlamda ulus-devletler farklı kimlik anlayışlarının önüne geçebilmek için siyasi sosyalizasyon faktörünü, milli ve kültürel sembolleri kullanarak toplumsal bütünleşmeyi başarmışlardır (Türkkahraman, 2000).

Bu gelişmeler karşısında, ulus-devletlerin ulusal kimlik ve kültür erozyonuna, ne tür bir reaksiyon göstereceklerine ilişkin iki yol izleyebilecekleri söylenebilir. İlki Hall'ın "savunmacı dışlamacılık" olarak tanımladığı ya da Bülbül'ün "saldırgan savunmacılık" olarak adlandırdığı yoldur.

Hall, küreselleşme ile birlikte ulus-devlet ve ulusal kimlik erozyonunun "savunmacı dışlamacılık" şeklinde gerçekleştiğini İngiliz kimliğinden hareketle temellendirir. Ulusal kimlik "geçmişin savunmacı bir düzenleme olan mit aracılığı ile yeniden kurularak" yaşatılır. Hall ulusal kimliğin savaşa hazır bir savunmacılıkla savunulduğunu belirtir. Sürekli "bizden biri misin?" diye sorulur ve "bizden olmayanların" sayısı gün geçtikçe artar. Sonunda "biz" in kim olduğu da çok net olmadığından bunun üretilmesi için ideolojik faaliyetlere girişilir. Ulus-devletler çağı geriledikçe Hall'ın "savunmacı dışlamacılık" dediği ya da "saldırgan savunmacılık" denebilecek durum nedeniyle ulus devletlerin, özgürlükler alanında sınırlamalara gidebileceği çok ciddi bir endişedir. Devlet, yaşanan süreçler karşısında, eğer ideolojik dayanakları da varsa, bunu kaybetmemek için daha da içine kapanabilecek, "bizden olmayanların" sayısı gün geçtikçe artacak ve ideolojik kimlik üretimi çabası, sanattan eğitime, medyaya bütün toplumsal yaşamı kuşatabilecektir. İkinci yol ise, devletin ulusal kimlik ve kültürün sınırlarını daha da genişleterek, önceden dışarıda bıraktığı, dışladığı alt kimlik ve kültürleri de içerecek şekilde daha geniş bir ulusal kimlik ve kültür inşasını denemesidir. Mutlak egemenliğin öngördüğü, "dış, düşman" ve "öteki"lerin sürekli bir tehdit olarak algılandığı, korkularla ya da güvenlik tehditleriyle daha içe kapanık bir ulusal kimlik ve kültür tanımının yapıldığı soğuk savaş, döneminde, farklılıkları da içerebilecek, alt

kimliklerin temsiline daha fazla olanak tanıyacak bir ulusal kimlik ve kültür tanımına ulaşmak doğal olarak oldukça zordu. Ama böylesi bir yaklaşıma ulaşabilmek bugün için daha kolay görünmemektedir. Bu şekilde bir yol seçilirse toplumsal barışın da önü açılmış ve ulus-altı unsurları da içerecek şekilde daha da güçlenmiş, olur. Böylelikle ulus altı kimlik ve kültürler, ulus-devletlerin baskılarını aşmak, kendi kimliklerini, kültürlerini ifade etmek ve bu yoldaki temel hak ve özgürlüklerini savunmak için başka küresel ilişkilere daha az ihtiyaç duyacaktır (Bülbül, 2006b:29).

Ulus-devletler henüz ayaktadır ve ayakta durduğu sürece de millî kimlikler işlevselliğini devam ettirecektir. Gelinen noktada millî kimliklerin bir kırılma yaşamasına karşın, kırılmaların bazı boyutlarının açık olmaması; dikkatleri yeni gelişmeler çerçevesinde millî kimliğin nasıl bir konumda bulunacağı ve işlevinin ne olacağı noktasına yöneltmektedir. Çünkü küresel ölçekte meydana gelen küresel terör hareketleri tehdidi, millî duyguların yeniden yoğunlaşmasına yol açabilmektedir (Yeniçeri, 2005:93).

1.3.5. Küreselleşme, Evrensellik - Tikellik ve Kimlik

Küreselleşme farklılıkların ortadan kalktığı bir toplumsal bütünlüğün oluşmasını göstermez. Küreselleşme süreci hem küreseli hemde yerel olanı aynı anda içinde barındırır. Bir yandan evrensel kimlikler kabul edilirken diğer taraftan mekandan uzaklaşma gibi etkenler tikel/yerel kimlikleri ön plana çıkartmıştır (Özyurt, 2005:235-236).

Laclau'ya göre “melezleşme bugün marjinal bir olay değil, çağdaş siyasî kimliklerin inşa edildiği alanın ta kendisidir. Bu alan küreselciler tarafından açılmaktadır”. Melezleşme sürece bağlı bir olgu özelliği göstermekte ise de, daha ziyade bir proje olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak böyle bir siyasî alanda melezleşme muhatapsız ve tepkisiz gerçekleşen bir olgu değildir. Tam tersine melezleşme eğilimini kendi kimliğine bir tehdit olarak görenlerin varlığı az değildir (Laclau, 2000:26). Küreselleşme kimlik, kültür ve gelenekleri kökünden sarsan hatta yok eden ve aynılaştıran bir süreçtir. Aynı zaman da yerel farklılığın ve çeşitliliğin artmasında doğurur. Küreselleşme bir yandan dünyaya kedi değerlerini evrensel doğrularmış gibi yayarken diğer taraftanda yerel olanını canlandırarak, onların kendi tarih ve kimliklerini yeniden inşa etme fırsatı vererek bir çatışma ortamı doğurmaktadır (Hsin, 2003:57).

Post-modernizm ile tikel hale getirilenler, küreselleşmeyle homojen ve evrenselleştirilmeye çalışılmaktadır. Çünkü küreselleşmeyle evrenselleştirilmeye

çalışılan tikellikler, farklılığın yeniden icat edilmesi yoluyla konum sahibi olabilmektedir. Ancak farklılığın yeniden icadı kimliklerin parçalanmasını şiddetlendirmektedir. Küreselleşme sürecinde, öznelere evrensel ortak kimliklerinin artık mümkün olmadığı iddiaları yaygınlaşmaktadır. Çünkü bu iddiaya göre tikel, varlığını evrensele bulaştırmakta; evrensel de tikele saflığını kaybettirerek melez kimliklerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bugünkü kolektif kimliklerin büyük çoğunluğunun melez özellikler taşıdığı iddiası söz konusu gelişmelerle temellendirilmektedir. Küreselleşmenin bütünü ile onu oluşturan parçaları arasındaki ilişki, zaman zaman paradoksal bir hal alabilmektedir. İlişkinin paradoksal boyutu etkisini en fazla kolektif kimlikler, özellikle de millî kimlik üzerinde göstermektedir. Bu anlamda dünya, önemli ölçüde siyasal boyutlarından yoksun, çok farklı kimlik vurguları ve arayışlarına tanık olmaktadır. Çünkü küreselleşme küçülen bir dünyayı yaratırken aynı zamanda parçalanan bir dünyayı da yaratıyor. Evrenselleşme, kimlikle fark, modern benlikle ötekiler, liberal demokrasiyle milliyetçilik gibi karşıtlıklar, küreselleşme sürecinin küçültücü ve parçalayıcı niteliğinin kurucu öğeleri olarak kullanılmaktadır (Karakas, 2006:98). Bu bağlamda cereyan eden yeni gelişmeler, yeni kimlik biçimlerinin oluşmasını ön görmektedir. Oluşması arzulanan yeni kimlikler, millî kimliklerin inşasından farklı olarak uçucu, kaygan kırılğan ve hemen değişebilen özellikler göstermektedir.

Günümüzle alakalı olmak üzere zıt kutuplarda ifade edilen teklik-çokluk nitelendirmeleri ile kimlik açıklanmaya çalışılmaktadır. Meselenin birinci boyutunu tek tipleşme iddiası oluşturmaktadır. Bu iddia çerçevesinde modern dünyada farklılıkların kaybolması diye bir hayalet dolaşmaktadır. Modern dünya tek tipleşmeden çekinmekte ve bu yüzden de kimlikle ilgili genel bir endişe duymaktadır. Ancak diğer taraftan Kymlicka'ya göre "küreselleşme azınlıkların ayrı bir kimlik ve grup hayatı sürdürmeleri için daha geniş bir zemin sağlamaktadır". Küreselleşme kültürel bakımdan homojen bir devlet mitini giderek daha fazla gerçeklikten uzaklaştırmış ve her bir devletin içindeki çoğunluğu, çoğulculuk ve çeşitliliğe daha açık olmaya zorlamıştır (Tatar, 2008:215).

Robertson, evrenselcilik-tikelcilik meselesinin, dünyayı bir bütün olarak yapılaştırmanın bir tür küresel-kültürel biçiminin, temel bir eksenini oluşturmaya başladığını savunur. Evrenselciliğin tikelleştirilmesi, evrensel var oluşa küresel-insani somutluk kazandırma

düşüncesini içerirken; tikelciliğin evrenselleşmesi, tikelciliğe, eşsizliğe, dolayısıyla da farklılık ile ötekiliğe hiçbir sınır tanınmadığı düşüncesinin geniş oranda yaygınlaştırılmasını içerir (Robertson, 1999:169-170).

“Evrenselciliğin tikelleştirilmesi süreci, evrensel gerçek sorununun temalaştırılmasını içerirken, tikelciliğin evrenselleştirilmesi tikel kimliklere küresel değerler biçilmesini içerir”. Küresel ölçekli projelerde olduğu gibi Avrupa Birliği projesinde de kimlik merkezi bir yer işgal etmektedir. Bu projede Avrupa sadece coğrafi bir bölge değil, aynı zamanda bir fikirdir. Bir Avrupa kimliği yaratma çabası ile oluşturulan politikalar “çeşitlilik/farklılık içinde birlik” sağlamayı amaçlamaktadır (Tatar, 2008:223).

Evrensel kimlik anlayışına Avrupa Kimliğini örnek olarak verebiliriz. Avrupa Kimliği kavramsallaştırılması adı altında Avrupa’yı ortak değerler etrafında yeniden tanımlama çabaları, Avrupa Birliği’nin politik bir oluşuma dönüşümüyle ortaya çıkan bir takım gereksinimleri karşılamaya yönelik yeni bir olgudur (İnaç, 2006:127). 19.yüzyılın başlarında Avrupa kimliği, millet üstü bir birim olarak görünüm kazanmaya başlamıştır. Bu durum ise, Avrupa’nın uyum ve bütünlük içinde olduğu anlamına gelmekteydi. Yerel ve millî kimliklerin Avrupa kimliği karşısında önemini yitirdiğini söylemek mümkün değildir. Bu gerçekliğin en çarpıcı ispatı, Avrupa kıtasında ulus-devlet sayısızdır. Avrupa’nın bütünleşmesinin yetersizliğinin pek çok nedeni vardır. Bunlardan birincisi; Avrupa kimliği fikri daima entelektüel kimliği olmanın ötesine gidemedi ve hiçbir zaman birey bilincine aksedebilen bir etki alanı oluşturamamasıdır. Avrupa kimliği projesi daima, elitler bürokratlar ve üst düzey otoriteler tarafından kurgulanmış ve sıradan insanlar tarafından içselleştirilmemiştir. Avrupa kimliği, kesinlikle sonsuza dek, varlığını sabit bir biçimde sürdüreceği bir öze dayanmamaktadır. Avrupa kimliğinin tarihsel geçmişten yoksun olması, bu kimliğin stratejik amaçlarla yeniden tanımlanmasını da zorunlu kılmıştır (İnaç, 2006:140-142). Avrupa kimliği, her topluluk için farklı bağlamlarda, farklı anlamlar içermektedir. Avrupa kimliği, Avrupa’da yaşayan halkların biricik aidiyet unsuru değildir. Çoğulcu ve çoklu kimliklerin bir gereği olarak, bir kimlik biriminde iş birliği ve yardımlaşma alanı genişledikçe, var olan kimliğe bağlılık ve bu kimliğin yaptırım gücü o ölçüde azalır ve kırılabilir.

1.3.6. Küreselleşme Sürecinde Milli Kimlik ve Etnik Kimlik

Etni, etnisite ve etnik gibi kavramlar, bir devleti, özellikle millî devletleri yıkıp parçalayıp, yeni devletler için yeni vatandaşlar grubu bulmak ve yaratmak üzere sömürgeci Batılı güçler tarafından, 19. yüzyılda icat edilmiş ve günümüzde en çok küreselcilerin, bölücülerin itibar ettiği kavramlar haline gelmiştir (Kodaman, 2006:9). Etniklik, biyolojik olmaktan öte, kültürel değerlere göre bütünden veya hâkim gruptan veya başka bir sosyal gruptan farklılığı ifade eder. Etniklik ırki değil, kültürelidir. Yani yaşama tarzı ile ifade edilir (Erkal, 2003:100).

Söz konusu kavram, 1980'lerden bu yana ırki birlikten ziyade dil ve din birlikteliğini daha çok öne çıkaran ve bu anlamda kültürel farklılıklara sahip olan gruplar için kullanılmaktadır.

Etnik kimlik, bir toplumda yaygın olan kültür unsurlarından farklı özellikler taşımasıyla ortaya çıkan bir kültürel kimlik türüdür. Toplumda millî kültüre olan bağlılığın azalması, bireyleri farklı kimlik arayışlarına iter. Kendinde toplumun genelinden farklı özellikler gören bireyler, benzerleriyle yakınlaşarak etnik grupları meydana getirirler. Bu durum ise toplum içersinde “biz” ve “ötekiler” ayrımını oluşturur (Gül, 2007:29).

Küreselleşme sürecinde bireysel kimliklerin öne çıkarılma çabaları etnik kimlikleri ön plana çıkarmıştır. İnsanların bu konudaki yaklaşımlarını özgürleştirmiştir. Bu durum tek başına ortaya çıkmış bir durum değildir. Yeni bir demokrasi talebinin uzantısıdır. Bu talep çoğulcu farkları bir arada bulundurmaya öngören ve kamusal alanı farklılığın temsil ve ifade edileceği bir bağlam olarak tanımlayan bir süreçtir. Post-yapısalcı dünyanın oluşturduğu bu yeni açılımda fark kavramı kendini çok farklı bir noktada tarif ederek işe başlamıştır. “Etnik kimlik kavramı bugün dünyanın hemen her yerinde kişilerin devlete ve onun dayattığı ilkelere, kendinden bağımsız olarak aldığı kararlara ve içine girdiği uygulamalara karşı koymanın bir yolu ve bir yöntemi olarak tanımlanmaktadır. Merkezi ve üniter devlet kavramının egemen olduğu toplumlarda etnik yaklaşımların ağırlık kazanması küreselleşmenin bir getirisi olarak görülmektedir” (Kahraman, 2007:80). Özellikle Türkiye’de 1980 sonrasında etnik kimlikler ön plana çıkmaya başlamış ve bu süreç Cumhuriyet tarihinde görülmedik ölçüde siyasallaşmış ve günümüzde de siyasi karar alma sürecinde ağırlığını koymaya başlamıştır.

Kendisini, hakim gruptan farklı gören bir grubun farklılıklarının gerekçelerini birkaç noktada toplamak mümkündür: (Özkul ve Akça, 2007:108-109).

- Irki köken farkı olduğuna inanabilir
- Kültürel farklılıkları olduğuna inanabilir
- Kendi ihtiyaçlarını hakim grupla benzer düzeyde gideremediğine inanabilir
- Kendinin siyasal örgütlenme konusunda iddialı olduğuna inanabilir.

Smith'e göre; "etnik grup ulus oluşturmanın önceki evresi ve bir ön koşuludur. Hiçbir ulus, bir etnik kültür yaratmaksızın oluşturulamaz. Smith'in kavramsallaştırmasına göre etnik topluluklar, kültürel atıflara sahip olan ve kuşaklar üzerinde etkin sosyal ağlar oluşturabilen insanlardan oluşmuştur". Bunların genel tipolojik özellikleri aşağıdaki gibi özetlenmiştir: (Smith, 2009:42).

- Bünyesinde barındırdıkları nüfus birimleri için ortak bir isim
- Ortak köken ve soya dair mitler kümesi
- Tarihi vatan ve ülkesel toprak
- Ortak tarihi hatıralar dil, din, gelenek gibi ortak kültür öğeleri
- Dayanışma duygusu

Etnik bir grup tarihi ve kültürel topluluk bilinci, soya ait mitlerin rolünü ve tarihi geçmişi vurgulayan din, gelenek, dil gibi bir veya birden fazla kültürel farklılığa göre tanınan ve ayırt edilen bir kültürel kolektif tiptir. Belli bir nüfus bu niteliklere ne kadar sahipse veya paylaşıyorsa ideal etnik topluluk tipine o ölçüde yaklaşır. Bu unsurların belirtilerine rastlandığı yerde ortak bir kimlik duygusuna sahip tarihsel kültürü olan bir toplulukla karşı karşıyayız demektir. Böyle bir topluluk, grubun zihinsel niteliklerini belirleyen benzersiz kalıtsal biyolojik özelliklere sahip olduğu savunulan bir toplumsal grup anlamında ırktan kesin olarak ayırt edilmelidir. Etnik niteliklerin sadece içeriklerinin tarihi ve kültürel oluşları değil, aynı zamanda son derece öznelde oldukları görülecektir. En önemlisi, ecdada dair herhangi bir olgusal veri değil, ortak ecdada dair mitlerdir. Etnik ayniyet duygusu için önemli olan hayali bir soydur. "Etnik ayniyet

açısından önemli olan, bir toprak parçasında ikamet etmek veya onun sahibi olmaktan ziyade aradaki sevgi ve bağlılıktır. Ait olduğumuz, kendimizi hissettiğimiz yerdir. Atalarımızın, kanun koyucularımızın, krallarımızın, azizlerimizin, şairlerimizin ve din adamlarımızın anayurdumuz haline getirdikleri, genellikle kutsal bir topraktır” (Smith, 2009:42-45).

Etnik topluluk, özü itibariyle belirli bir program dâhilinde siyasal olarak örgütlenmiş bir birimdir. Başka bir ifadeyle etnik topluluk, tarihsel ve kültürel bir topluluğun mirasçıları olarak yaşayan ve bunu sürdürme isteğini paylaşan bir insan grubudur. Bu bağlamda etniklik, cemaat ve duygu üzerine kurulu bir mensubiyettir (Karakaş, 2006:93).

Dil, din ve kültürel farklılaşmaların bir yansıması olarak tanımlanan etniklik kavramı günümüzde; yukarıdan dayatılan bir üst kimlik olarak millî/ulusal kimliğe karşı bir bilinç biçiminde ortaya çıkan, kimlik sorgulamasının yeni bir yansımasıdır (Türkdoğan, 1998:11). Batılı sömürgeci devletler, suni sınırlar çizerek toplumları kabile kabile bölerek, etnik kimliği ön plana çıkarmak suretiyle, millî kimlik bilincinin yeşermesinin önünü kesmektedirler. “Böl-parçala-yönet” gibi küresel stratejiler ancak etnik kimliklerin harekete geçirilmesiyle gerçekleştirilebilir. Kuşkusuz küresel bir devlet, küresel bir hükümet, küresel bir kültür peşinde koşanlar için milli olan her şey büyük bir tehlikedir.

Etnik kimlikler dünyanın hemen hemen her yerinde merkezîyetçi devlet anlayışına karşı çıkılacak alternatif bir anlayıştır. Gerçekte özellikle küreselleşmenin getirisi olan özgürlükler sonrasında ulus devletlerinin kendilerine empoze etmeye çalıştığı kimliği kabul etmeme yönünde eğilimlerin arttığı görülmektedir. Kimlik bu süreçte sadece etnik ya da ulusal kimlik değildir. Dinsel, cinsel, siyasal, ırksal, kültürel kimliklerde sorgulanmaya başlanmıştır ve bu durum modernite sonrası ortaya çıkmıştır. Gerçekte bugün birçok toplumun kimlik sorunu biraz bu çerçeveye içerisine hapsolmuş durumu ve izlenimi vermektedir. Daha çoğulcu, daha demokratik daha özgürlükçü bir tutumdan öte “daha ben merkezci” yaklaşım egemenliği kurmak üzeredir. Bu durum ulus-devlet anlayışının mutlaka kaçınması gereken bir sakıncadır (Kahraman, 2007:81). Ancak Türkiye’de ben merkezci anlayışa dayalı bir etnik yapının hakimiyeti söz konusu değildir. Çünkü anayasal hak ve özgürlüklerden ırka, dine ve kimliğe bakılmaksızın bütün vatandaşlar eşit yararlanmaktadır.

Modern bir niteliğe ve kurguya sahip olmasına rağmen millî kimlik, tarihsel ve doğal özelliklere de sahiptir. Ulusal/milli kimlik, zamana ve kurguya bağlı olarak oluşan modern ulusa ve ulusçuluğa zemin hazırlayan en önemli unsurlardan biridir. Buna karşılık etniklik, bir etnik gruba aidiyete ve öznenin özgül durumuna göre belirlenen tutum, algı ve duygularla ilgili bir mesele olup geleneksel dönemin en önemli kimlik belirtme biçimlerinden biridir. Ulusal/milli kimlikten farklı olarak tanımladığımız etniklik ve etnik kimliğin oluşmasına neden olan birim, etnik topluluk ve özellikleridir. Geleneksel zamanların bir kimlik ifadesi olan etniklik, günümüzde de özellikle son zamanlarda kullanılan bir kavramdır (Karakaş, 2006:92).

Küresel güçlerin millî kimliklere yönelik olumsuz tutumlarına karşın etnik kimlikleri korumaya ve yüceltmeye çalışmaları dikkat çekmektedir. Kuşkusuz küresel odakların etnik kimliklerle bu denli meşgul olmaları da sebepsiz değildir. Etnik kırılma millî direnişi çözerek sosyal çatlaklar yaratmaya elverişlidir. Etnik kimlikleri ön plana çıkarmanın, millî kimlik bilincine sahip olmakta zorlandıkları görülmektedir.

Kymlicka'ya (1998:22) göre, küreselleşme, azınlıkların ayrı bir kimlik ve grup hayatı sürdürmeleri için daha geniş bir zemin sağlamaktadır. Küreselleşme kültürel bakımdan homojen bir devlet mitini giderek daha fazla gerçeklikten uzaklaştırmış ve her bir devletin içindeki çoğulculuk ve çeşitliliğe daha açık olmaya zorlamıştır.

Küresel egemenlik peşinde koşan her güç milleti, millî kimliği ve milli kültürü kendisine göre negatif bir tehdit olarak gösterecek şekilde yeniden inşa etmek zorundadır. Çünkü millet; bireyi topluma, kimlik ise grupları birbirine bağlayarak aidiyet duygusunu geliştirir. Bu durum toplumların kontrolünde güçlükler yaratır. Toplumsal birlik bozulmadan, millî bütünlük duygusu yıkılmadan ve ortak değerler hasara uğratılmadan toplumları kontrol etmek imkânsız denecek kadar güçtür. Millî kimlik, millet ve milliyet gibi ortak değerlere yönelen saldırıların temelinde bu vardır. Kimlik, milliliği besleyen bir kaynaktır (Yeniçeri, 2005:231). Küreselleşmeyle birlikte, toplumlarda kimlik krizi yaratmak amaçlanmış, etnik ve bölgesel kimlikler ön plana çıkarılmak suretiyle millî kimlik zafiyete uğratılmaya çalışılmaktadır.

Günümüzde meydana gelen küresel ölçekli politik, ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmeler, özellikle ulus-devletin kimlik örgüsü olan millî kimlikler üzerinde aşındırıcı bir etki yaratmaktadır. Bu gelişme, ulus toplumlar için aynı zamanda bir kimlik krizinin

olacağıının habercisidir. Bu öyle bir kriz ki, çözümü de yaşanan sürecin içinde aramayı dayatmaktadır. Bu iddiayı haklı kılan gelişme ise, krizin küreselleşme sürecine eş zamanlı olarak ortaya çıkan “yerellikler” bağlamında yeniden kimlik inşasıyla çözülmeye çalışılmasıdır (Karakaş, 2006:119). Yerelleşmeyle birlikte farklı kültürel kimliklere kendilerini ifade edebilme şansı doğmuştur. Bu durum günümüz ulu-devletlerinin önemli problemlerinin başında gelmekte ve ulus-devletlerin geleceğini tartışmaya açmıştır.

Ulusal kültürel kimliklerde yaşanmakta olan farklılaşma süreci, çok karmaşık ve tehlikeli bir duruma işaret etmektedir. Çünkü millî kimlikler, ulus devletin dayandığı siyasal topluluğun sosyolojik niteliğine ve bu topluluğun oluşturduğu egemenliğe meşruiyet sağlamaktadır. Küresel gelişmeler, bu unsurları dönüştürerek millî kimlikleri marjinalleştirme tehlikesiyle karşı karşıya bırakmıştır. Yine bu doğrultuda millî kimlik yerine “küresel kimlik” ikame edilmeye çalışılmıştır. Genel anlamda millî kimliği aşındıran ve gerilim yaşatan gelişme, küresel bazda oluşturulmaya çalışılan “küresel kimlik”tir. Çünkü küresel kimlik, millî kimliğin dayandığı en temel nokta olan dışa açılma, farklılaşma özelliğini aşındırmaktadır. Toplumlar arasında “küresel bir cemaat” yaratmayı hedefleyen “küresel kimlik”, şimdiye değin görülmemiş derin ve çözülmemiş sorunlara yol açmaktadır. Çünkü edilmesi küresel kimlik hipotezi bir ölçüye kadar tekil kimliklerin inkârını ya da yer değiştirmesini içermektedir (Karakaş, 2006:120-122).

Billig’e (2002:153-154) göre, “küreselleşme millî kültürler arasındaki farklılıkları aşındırıyor olabilir, ama aynı zamanda milletlerin kendi içindeki farklılıkları da çoğaltmaktadır. Gücünü kaybetmekte olan devlet artık tek tip bir kimlik dayatmaya muktedir değildir”. Millî/ulusal tek tipliğe yönelik baskının ortadan kalkmasıyla çeşitli başka güçler serbest kalmışlardır. Millî sınırlar içinde çok sayıda anlatı ve yeni kimlik belirmektedir. Millî devlet hem aşağıdan hem de yukarıdan ölümcül bir hücumu uğramaktadır.

Küreselleşmenin getirisi olan yabancı kültür korkusuyla oluşan durumlar ve bu durumlarda bilinene sınırlar olmadığı takdirde her şeyde (gelenek, görenek vb.) oluşan kargaşalı durum içinde kimlikler eriyip yok olacak ve “ben” boğulacak ya da eriyip mahvolacaktır. İster ulus ister birey düzeyinde olsun küreselleşmenin getirdiği korkular dolayısıyla kimliğin savunulması bayağı bir milliyetçiliğe ve hatta ırkçılığa dönüşebilir.

Belli bir grubun üstünlüğüne dayalı milliyetçiliği ortaya çıkarabilir (Morley ve Robins, 1997:75).

Vatandaş'a (2002:11-12) göre, küreselleşme dünya toplumuna doğru bir yönelişi ifade ettiği gibi yerelleşmesinde önem kazanmasını ifade eder. Bu durum ise yerelleşmenin ve kimliklerin güçlenmesine yol açmıştır. Toplumsal kardeşlik farklılığın direnişi karşısında geri adım atmak zorunda kalmıştır. Bunun sonucu olarakta 20.Yüzyılın son çeyreğinden başlayarak ulusçuluklar hız kazanmıştır. Küreselleşme sürecinde merkezileşmiş ulusçuluklar yavaş ve düzensiz şekilde çözülmüş ve ulusal sınırları aşan ilişkiler ile yerel kimlikler güçlenmiştir. Bu bağlamda ulus-devlet altında kimlikleri silinmiş olan daha küçük ulusçuklar ve yerel ya da ulusal özerklik hareketleri yeniden önem kazanmıştır.

1.3.7. Küreselleşme Sürecinde Gençlik ve Kimlik

Kimlik, bireylere nelerin ortak olduğu ve başkalarından onu neyin farklılaştırdığına dair bir ait olma sorunudur. Kimlikler yansız değildir. Kimlik arayışının arkasında çoğunlukla çatışan değerler vardır. Kim olduğumuzu söyleyerek aynı zamanda ne olduğumuzu, neye inandığımızı ve ne istediğimizi de belirtiriz (Weeks, 1998:86-87).

Modern hayat bireylere çok sayıda kimlik yükler. Aynı zaman bu kimlikler bir parçalanmaya ve toplumsal bir hastalığa neden olurlar. Artık bu süreçte benliğimiz köklerinden ve geçmişinden giderek soyutlanmaktadır (Rutherford, 1998:25-26).

Bugün Batı küreselleşmenin getirilerini kullanarak post-modernizmin propagandasını yapmaktadır. Küreselleşme sürecinde tüm dünyayı egemenliği altına almak isteyen Batı, kendisine karşı direnç gösteren ulus-devletleri tavsiye etmeyi amaçladığı için etnik ve yerel kimlikleri gündeme getirmektedir. Bu bağlamda alt kimlikler canlandırılarak üst kimlikler yok edilmeye çalışılmaktadır (Çeçen, 1997:168). Günümüz toplumlarında yeni kimliktalepleri bu durumu göstermektedir. Gençler etnik, dini, siyasi ve kültürel kimlik algılarında farklı gruplaşmalara ayrılmakta ve kendilerini, diğerlerine göre böyle tanımlamaktadırlar. Ancak bu durum bütünleşme yerine ayrılma ve parçalanmayı beraberinde getirecektir (Türkdoğan, 1996:82).

Genç kuşağı anlamak ve tanımak onun çevresinin ve dünyasının genç üzerindeki etkisini önce yapısal-işlevsel açıdan sonrada toplumsal ilişkiler ve düşüncelerle

yorumlayıp değerlendirmek gerekir. İçinde bulunulan sosyo-kültürel yapı gencin kişiliğini dolayısıyla kimliğini etkiler. Her toplum ve ulus sahip olduğu kültürel değerlerden dolayı diğer toplum ve uluslardan farklı özellikler gösterir. Genç, içinde bulunduğu kültürel yapı ve bu yapının etkileriyle hayat boyu taşıyacağı kimliğini oluşturur (İnan, 1989:20).

Bireyin kendini herhangi bir kimlikle tanıması, tanımlaması ve kendi öz benliğini kazanması gençlik sürecinde olgunluğa ulaşır. Gençlik anlayışı kişiden kişiye kültürden kültüre ve çağdan çağa farklılık gösterir. Genel olarak gençlik hakkındaki düşüncelerin ortak noktalarını dikkate alarak şöyle bir tanımlama yapabiliriz. Gençlik, bireyin biyolojik ve duygusal süreçlerdeki değişmelerle başlayan, psiko-sosyal olgunluğa doğru gelişmesi ile devam ederek bireyin bağımsızlığını ve toplumsal üretkenliğini kazandığı ve önceden belirlenemeyen bir süreci ifade eder (Özbay ve Öztürk, 1992:12).

Gençlik, bireyi sosyal olgunluğa hazırlayan bir süreçtir. Bu süreçte fizyolojik, biyolojik, psikolojik ve sosyal etkileşimler birbirlerini etkileyerek ve tamamlayarak bireyin sosyal olgunluğa erişmesini sağlar. Gençlik dönemi, tutkuların, ideolojilerin filizlendiği ve bireyin kimliğinin oluştuğu, bunların yanı sıra toplumsal değerleri benimseyip bu değerlere uyum sağladığı dönemdir (Yörükoğlu, 1999:19 ve Sosyal Doku Araştırmaları: Gençlik, 2004:24).

Sanayileşme, modernleşme ve akıbetinde küreselleşme süreçleriyle birlikte bütün toplumlar sosyal değişim sürecine girmiştir. Bu değişim sürecinden toplumların temel dinamiği olarak kabul edilen gençlikte nasibini almıştır. Değişmeyen ise gencin geleceğe sahip oluşu, onun gelecekteki yeri ve idealleridir. Gençlerini yetiştiren, koruyan ve düşünen toplumlar geleceklerine de sahip olurlar (İnan, 1989:13).

Gencin kimliğini oluşturan benliği aile içinde oluşur. Aile benliğinin gelişimi sağlayan ilk toplumsal ortamdır. Benlik (ego) kişinin dışa yansımayan özel yanıdır. Kişinin kendini tanıma değerlendirme biçimidir. Benlik kişiliğe ilişkin özelliklerin toplamıdır. Benlik alt benlik (id) ve üst benlik (süper ego) olmak üzere iki alt süreçten oluşur. Alt benliğin dış dünyayla, gerçeklerle ilişkisi yoktur. Doğuştan var olan içgüdüleri ve dürtüleri içerir. Benlik, alt benliğin temelleri üzerine oturur. Üst benlik, kişinin ruhsal yapısının ilke kural ve düzenini oluşturur. Hayat boyu bireyin doğru-yanlış, güzel-çirkin, iyi-kötü gibi değer yargılarının tümü üst benliğin yapısında yer alır. İşte bireyin kişilik yapısını

oluşturan benlik, içinde bulunulan kültürel ortamdan etkilenecek şekilde şekillenir. Bu süreç bireyin kimliğinin de oluşum sürecidir (Köknel, 2001:174-175; Sarıbay, 1997:239; Baymur, 1994:268). İşte kişiliğin temelleri ve bireyin ilk kimlik edinimi benliğin bu süreçleriyle oluşur. Kimlik karmaşasına giren birey benliğin sınırlarını iyi çizmemiştir (Yörükoğlu, 1996:115).

Gençler kimlikleriyle kendilerini toplum içerisinde konumlandırırlar. Genç kimliğini oluştururken kendini bir kolektiviteye ait hissederek. Bu kolektivite, ulus, ırk, cemaat, mezhep, sınıf, siyasal parti vb. olabilir. Böylece birey kendi kimliğinin dışındakilerini farklı kılarak bilir ve onları “öteki” olarak tanımlar. Bu bağlamda birey biryandan dışarıya karşı bir “farklılık” oluştururken diğer taraftan da kendisiyle benzer olanları kendi kimliğiyle özdeşleştirir (Türk Gençliği 98: 1999:77).

Küreselleşme sürecinde kimlik sorunu bireyin, toplumun ya da toplumların kimlik arayışları şeklinde ortaya çıkmaktadır. Eğer bu süreçte kimlik arayışı istenilen boyutta olmaz ise bireysel ya da toplumsal sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Küreselleşme sürecince gençlik genel anlamda (modernite ve post-modernite süreçlerinde) bir kimlik kaygısı içine girmiştir. Bu süreçte geleneksel kimlik algısı yerini hızlı sosyo-kültürel değişimlerle birlikte sürekli değişen ve kırılabilir özelliğe sahip bir kimlik algısına bırakmıştır.

İşte bu süreçte gençlik öz değer ve değer yargılarını beğenmeyip yabancıların değer ve değer yargılarına ilgi duymaya başlamıştır. Toplumsal süreç içerisinde gençlerin kendi değerlerini terk ederek başka değerleri kabullenmeleri sonucunda genç kimlik bunalıma girer veya öz kimlik anlayışından farklı bir kimlik anlayışı benimser. Bu durum ise gencin kimlik algısı üzerinde önemli tesirler bırakmaktadır. Genç küreselleşme sürecinde bir yandan küreselleşmenin getirdiği evrensel kimlik ve etnik kimlikleri benimserken diğer taraftan da bu duruma tepki olarak milli kimliğe bağlılıklarının arttığı görülmektedir (Dikici, 2005:167-169).

Yukarıda bahsettiğimiz süreçlerin etkisiyle ülkemizde gençlik çeşitli dönemlerde farklı gençlik profili göstermiştir. Tezcan (2000) bu dönemleri şöyle belirtir:

- 1923-1950’li yıllar arasında Türk Gençliği, modernleşmeye açık yenilikçi ve devrimci bir nitelik taşımaktadır.

- 1950'li yıllarda gençlik, çoğulculuktan, demokrasiden yana tavır koyarak demokratik bir kimliğe sahiptir
- 1960'lı yıllarda gençlik, siyasal iktidara karşı eyleme geçen devrimci bir kimliğe sahiptir.
- 1970'li yılların gençliği politize olan hareketlere kendini kaptırmıştır. Sağ ve solda ideolojik kaplaşmalara bürünen gençlik, bu ideolojik akımların etkisiyle siyasal şiddeti benimseyerek rejime yönelik eylemlere girişmiştir.
- 1980'li yıllarda gençlik, depolitizasyon sürecine girmiştir. Ülkemiz bu yıllarda serbest piyasa ve dışa açılma süreçleriyle tüketim toplumu özelliği taşımaktadır. Gençlik bu dönemde bireyselleşmiş ve toplumsal olaylara karşı tepkisizleşmiş bir yapıya bürünmüştür. Bu dönemin gençliği dini değerlerin hakim olduğu siyasal yönelimler ile aynı zamanda etnik milliyetçiliğe doğru bir yönelişin olduğu görülmüştür.
- 1980 sonrası gençlik hızlı sosyal ve iktisadi değişim ve gelişimlerle birlikte kırdan kente göç etmiştir. Bu gençliği gecekondu gençliği olarak nitelendirebiliriz. Kentte gençlik radikal siyasi oluşumlara yönlendirilmiştir.
- 1990'lı yılları gençliği ise küresel yönelimlidir. Hızlı şekilde yayılan teknolojik gelişmeler gençliği küresel süreçten etkilenmeye doğru itmiştir. Yine bu dönemde popüler kültür ürünleri yaşamın her alanında gençlik arasında bir kimlik ve statü göstergesi olarak kabul edilmiştir.

Gençlik herhangi bir toplumda demografik bakımdan en hareketli ve dinamik kesimdir. Gençlerin hareketli ve dinamik yapıları onların, farklı kültürel, siyasal ve ekonomik etkilere açık olmalarının sebebi ve sonucunu oluşturur. Gençlik toplumun geçmişi ve geleceği arasında kurulmuş bir köprü görevi üstlenir.

Gençliğin duygu ve düşünceleri sosyo-kültürel değişmelere etki eder. Gençlik dış tesirlere daha açık olmasından dolayı yeniliklere açık bir özellik kazanır (Nirun, 1999:307). Ülkemizde genç nüfus oranı oldukça yüksektir. Ülkemizdeki değişimi, hareketi ve dinamizmi gençlik oluşturmaktadır. Ancak bu hızlı değişim gençler üzerinde bazı sorunlar yaratmaktadır. Bu sorunlar gençler üzerinde yabancılaşma, kimlik bunalımı, değerlerde değişme ve anomi olarak ortaya çıkabilir. Yabancılaşma

durumunda toplumun sosyal ve fiziksel dokusu içerisinde yaşayan genç psikolojik bakımdan toplumdaki kopmuştur. Bir kimlik sahibi olmak ve toplumda yer edinmek istemezler. Bu bağlamda toplumda hakim olan yaşam tarzının yerine, o topluma yabancılaşmış hayat tarzını benimserler. Kimlik bunalımı ise; ergenlik çağından itibaren genç sürekli bir kimlik aramaktadır. Kendini sürekli tartar, değerlendirir ve eleştirir. Genç, kendine uygun bir kimlik edinemezse kimlik bunalımı yaşar. Küreselleşme sürecinde sosyo-kültürel değerler teknolojik vasıtalar yoluyla dejenere edilmektedir. Bu bağlamda kültürel değer ve yargılar yerini evrensel değer ve yargılara bırakmaktadır. Milli/ulusal kimlikler yerine etnik kimlikler vurgulanarak ya da evrensel vatandaşlık gibi söylemlerle gençlik sürekli kimlik arayışına girmiştir. Kendisini ne ile ifade edeceğini tam olarak ortaya koyamadığı için kimlik bunalımı yaşamaktadır. Bu durum aynı zamanda değerlerin yozlaşmasına ve bir anomi halinin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir (Armağan, 2004:1; Sosyal Doku Araştırmaları:3 Gençlik, 2004:37-44).

İletişimde uydu teknolojilerinin geliştiği, uzak mesafelerin her bakımdan yakınlaştırıldığı küresel dönemde kültürler arası etkileşme kaçınılmazdır. Kültürlerarası etkileşimin karşılıklı ve dayatma olmaksızın kendiliğinden oluşması, kültürel yapıyı olumsuz etkilemez. Ne var ki, belirli bir kültürün, diğer kültürlerle tek yönlü dayatılması durumunda, gerekli önlemler alınmadığında milli kültürlerin aşınması, buna bağlı olarak kuşaklar arası “kültürel çatışma” ve “kimlik bunalımının” yaşanması muhtemeldir. Küreselleşme süreci toplumsal hayatın her yönünü etkilemektedir. Bu süreçten özellikle gençlik etkilenmektedir. Kültürel kimliklerin etkisizleştirilerek küresel kültürün topluma yerleştirilmesinin bir yolu da küresel kültürün iletişim araçları yoluyla popülerleştirilmesidir.

Popüler kültür gündelik yaşamın kültürüdür. Özellikle gençler arasında kabul görüp benimsenmektedir. Dolayısıyla gerçekliğin olumsuz yanlarından kurtulmaya yarayan ve yapay mutluluklar üreten bir kültürdür. Popüler kültür ürünleriyle getirilen fantazyalar egemen sınıfların karşısında yer alan sınıfların içinde üretilmiş olsalar bile, günümüzün teknolojikleşen toplumlarında aldatıcı/aldatıcı bir karakter taşırlar. Diğer taraftan dile getirdikleri toplumsal/bireysel beklentiler halk kesimlerinin gündelik pratikleri içinde ve büyük ölçüde iktidar bloğunun hegemonik kültürü bağlamında ve onun tarafından biçimlendirilerek üretildiği için gerçekliğin görülmesini önlemektedirler.

Genç bu durumda hegomonik kültürün etkisi altında şekillenerek kimliğini kazanır. Ancak bu kimlik onun özüne, kültürüne ve değerlerine aykırıdır (Oktay, 1993:20).

Küreselleşme sürecinde toplumlar kimliğe ayrıcalıklı bir konum kazandırmak için sembollerden yararlanırlar. Bu durum ise kimliği kırılğan olmanın yanında narsistik bir mahiyete büründürür. Narsistik sahsiyet ise kendi kimliğini bütün kimliklerin üstünde tutan ve “ötekini” kabul etmeyen bir sahsiyettir (Sarıbay, 1997:239). Günümüzde tüm sanal dışavurum yöntemleri özellikle reklâmcılık tarafından emilerek yutulmuştur. Bir derinlikten yoksun anlık ve anında unutulma özelliğine sahip olan reklâmlar, tüm özgün kültürel biçimlerle tüm özgün dil yetilerini yutmaktadır (Baudrillard, 2005:126). Bu bağlamda küreselleşme kapitalizmin çağdaş yansıması söyleminden hareketle reklam araçlarıyla popüler kültür yaygınlık kazanmakta ve tüketim alışkanlığı kazanmış bir gençlik oluşturulmaya çalıştırılmaktadır. Tükettiği şeylerle statü ve kimlik edinmeye çalışan genç aslında bir kimlik bunalımı ve kimlik belirsizliği içine girdiğinin farkında değildir.

Toplumsal gelişim, bireylerin istek ve beklentilerinde değişim, bilgi birikiminin artması sonucu güne uyum sağlayacak etkin ve mutlu bireylerin yetişmesiyle bireylere kazandırılması gereken temel becerilerinin yanı sıra ulusal/milli değerlerin, ulusal/milli kültürün korunması gerekliliği şeklinde kendini göstermeğe başlamıştır. Küreselleşme karşısında büyük bir tehlike içinde olan ulusal kültür ki bu kültür kimliğin şekillenmesinde önemli etkiye sahiptir. Ulusal/milli kültür ürünleri küreselleşmeyle birlikte hızla değişmeye, hatta yok olmaya başlamıştır. Kültür milletleri birbirinden ayıran özelliklerdir.

Gençler günümüzde, hızına ulaşılamayan iletişim ve bilgi çağında bir tür kültürel şokla karşı karşıyadır. Onları koruyup kollamak çağa hazırlamakla olur. Gençleri toplumun değerleriyle ters düşüklerinde suçlayıp dışlamak kolaycılıktır, çağın gerçeklerinden kaçıp saklanmaktır. Gençlerimizi sağlıklı politikalarla belirlenmiş milletimizin kültürel kişilik ve kimliğini geliştirme amaçları doğrultusunda hazırlayıp bilgilendirmeliyiz. Ancak bu yolla gençler yabancı kültürle baş edip milli kimlikleriyle küresel süreçte yerlerini alabilirler. Bu bağlamda da çağın yeni yöntemlerine açık, kendi kültürünü yorumlayacak insan yetiştirmek zorundayız.

Küreselleşme sürecindeki hızlı sosyal değişimler sonucunda gençlik kendini bulmaya ve anlamaya çalışan ve kimlik bunalımı yaşayan kesimdir. Günümüzde küreselleşmenin getirisi olan küresel kültür, özgürlük, kimlik ve demokratik söylemlerden en çok gençlik etkilenmektedir (Türk Üniversite Gençliği Araştırması, 2005:12). Gençlik küreselleşmenin getirisi olan siyasi, etnik ve yerel kimlik gibi söylemlere direnerek milli ve ulusal olanı evrensel olana tercih etmektedir. Özellikle ulus-devletler içinde farklı etnik yapıda kimliklerin bulunması hem ulus-devlet hem de ulusal/milli kimliğe bir tehdit niteliğinde önemli bir sorun teşkil etmektedir. Gençliğin ortak bir kültürü dolayısıyla bu ortak kültürün ürünü olan ortak bir kimliği olmazsa gençler arasında dolayısıyla toplumda bir kutuplaşma ve çatışma meydana gelir ve bu durumda sosyal çözülmeye yolaçar.

BÖLÜM 2: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Küreselleşme sürecinde Türkiye’de gençliğin kimlik algısının nasıl biçimlendiği, gençliğin kimlik algısını belirleyen etmenlerin, faktörlerin neler olduğunun belirlenmesi amacıyla yapılmış olan bu çalışmanın yöntem bölümünde öncelikle araştırmanın evren ve örnekleme, araştırmanın modeli, verilerin toplanması ve analizi hususunda açıklamalar yapılmıştır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Hazırlanmış olan bu çalışma genel anlamda betimsel bir niteliğe sahiptir. Yüksek öğretim lisans programlarında eğitim gören gençler üzerinde yapılmış olan bu çalışmada öncelikli olarak küreselleşme sürecinin gençler üzerindeki etkilerinin boyutları ve küreselleşme sürecinin gençlerin kimlik algısında yapmış olduğu değişikliklerin tespit edilmesi, hazırlanmış olan anket formunda yer alan ölçekler ve tanımlayıcı soru ve önermeler vasıtasıyla ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmada olasılığa dayalı örneklem yöntemlerinden “kümelere göre örneklem” yöntemi kullanılmıştır. Bu örneklem yönteminin kullanılması, araştırma evreninin büyük ve coğrafi olarak bir birinden uzak birimleri kapsamasından dolayı bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmıştır. Dolayısıyla, evrenin hacminin büyük olması, araştırma evrenini oluşturan birimlerin arasındaki mesafenin uzak olması durumunda “kümelere göre örneklem yöntemi” en kullanışlı yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır (Ural ve Kılıç, 2006:41). Kümelere göre örneklem yönteminde, araştırma evreni birtakım kriterler göz önüne alınarak belirlenen birkaç kümede temsil edilebilmektedir. Kümelerin belirlenmesinde belirli bir kriter koymanın yanında tesadüfi olarak da kümeler belirlenebilir (Gökçe, 1999:138; Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004:40-41). Öte yandan belirlenmiş olan kümeler içinde de alt gruplamalar yapılabilir (Ural ve Kılıç, 2006:41).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni 2009-2010 eğitim öğretim yılında Yüksek Öğrenim lisans programlarına kayıtlı öğrencilerden oluşturmaktadır. 2009 yılı TÜİK verileri ve MEB verilerine göre, toplamda Yüksek Öğrenim lisans programına kayıtlı öğrenci sayısı yaklaşık 1883131’dir (TÜİK, 2009, MEB). Kümelere göre örneklem yöntemi kullanarak hazırlanmış olan çalışma küreselleşme sürecinde Türkiye’de üniversite

gençliğinin kimlik algılamalarındaki değişimleri tespit etmek amacıyla yaklaşık 1883131 kişilik bir evrene sahiptir. Belirlenmiş olan bu evren %99 güven aralığı ve %3 hata payı ile 1847 öğrenci tarafından temsil edilebilmektedir (<http://www.surveysystem.com/sscalc.htm>).

Kümelere göre örnekleme yöntemi kullanılan araştırmada evrenin temsili için beş üniversite belirlenmiştir. Üniversitelerin belirlenmesinde Türkiye'nin farklı bölgelerinden olmasına özen gösterilmiştir. Bu açıdan evreni temsil edecek olan kümeler İç Anadolu Bölgesinden Gazi Üniversitesi, Ege Bölgesinden Dokuz Eylül Üniversitesi, Güney Doğu Anadolu Bölgesinden Dicle Üniversitesi, Karadeniz Bölgesinden Karadeniz Teknik Üniversitesi ve son olarak Marmara Bölgesinden Sakarya Üniversitesi olarak belirlenmiştir. Yaklaşık 1883131 lisan düzeyinde üniversite öğrencisini temsil edecek örneklem grup bu kümelere kümelerin öğrenci sayıları orantılanarak seçilmiştir. Bu bağlamda araştırmanın kümelerini oluşturan üniversitelerin lisans öğrenci sayıları toplamı 147500 civarında bulunmaktadır.

Gazi üniversitesinde lisans düzeyinde öğrenim gören öğrenci sayısı yaklaşık 45000 civarındadır ve kümeler toplamının %30,5'ini oluşturmaktadır. Bu açıdan Gazi üniversitesi öğrencileri 1847 kişiden oluşan örneklemin %30,5'i oluşturacaktır. Böylece Gazi Üniversitesinde 563 öğrenci ile anket yapılmıştır.

Dokuz Eylül Üniversitesinde lisans eğitimi gören yaklaşık 35000 öğrenci bulunmaktadır ve kümeler toplamının %23,7'sini oluşturmaktadır. Böylece Dokuz Eylül Üniversitesi 1847 kişilik örneklem içerisinde 438 öğrenci ile araştırmamızda yer almıştır.

Karadeniz Teknik Üniversitesinin yaklaşık 31000 lisans öğrencisi bulunmaktadır. Kümelerin toplam öğrenci sayıları dikkate alındığında kümeler toplamında Karadeniz Teknik Üniversitesi öğrencileri %21,5'lik bir orana sahiptir. Böylece 1847 kişilik örnekleme KTÜ 388 öğrenci ile temsil edilecektir.

Sakarya Üniversitesinin lisans düzeyinde öğrenci sayısı 24000 civarında bulunmaktadır. Araştırma kümelerinin toplam lisans düzeyi öğrenci sayılarına göre de 147500 lisans öğrencisinin %16,2'si Sakarya Üniversitesi öğrencisidir. Böylece 1847 kişilik örnekleme Sakarya Üniversitesi 300 öğrenci ile temsil edilmiştir.

Araştırmanın kümeleri içinde an az sayıda öğrenciye sahip olan Dicle Üniversitesinin lisans düzeyinde yaklaşık 12500 civarında öğrencisi bulunmaktadır. Kümelerin toplam öğrenci sayıları ile orantılandığında Dicle Üniversitesi lisans öğrencileri %8,6'lık bir kısmı oluşturmaktadır. 1847 kişilik örneklem grubun da da Üniversite öğrenci sayısına oranla 158 öğrenci ile temsil edilmektedir.

Tablo 1: Kümelere göre cinsiyet oranları

			Görüşülenlerin Cinsiyet		Toplam
			Bayan	Erkek	
Görüşme Yeri	Sakarya Üniversitesi	N.	139	161	300
		S.%	46,3%	53,7%	100,0%
	Dicle üniversitesi	N.	79	79	158
		S.%	50,0%	50,0%	100,0%
	KTÜ	N.	212	176	388
		%	54,6%	45,4%	100,0%
	Dokuz Eylül	N	152	286	438
		S.%	34,7%	65,3%	100,0%
	Gazi Üniversitesi	N.	308	255	563
		S.%	54,7%	45,3%	100,0%
	Toplam	N.	890	957	1847
		S.%	48,2%	51,8%	100,0%

Türkiye genelinde lisans düzeyinde üniversitelerin lisans programlarına kayıtlı yaklaşık 1883131 öğrencisi vardır. Üniversitelerin lisan düzeyindeki öğrencilerden yaklaşık 1059900'i (%56,28) erkek ve 823231'i (%43,72) bayan öğrencilerden oluşmaktadır. Yapmış olduğumuz çalışmada bayan ve erkek oranları, Türkiye geneli oranından biraz farkla çıkmış ve %48,2 bayan ve %51,8 erkek olarak örneklem grup belirlenmiştir. Bayan ve erkek oranlarındaki bir birbirine yakınlık düzeyi çalışmamızda bayan ve erkekler arasında yapılacak olan kıyaslamaların sağlıklılığı bağlamında bize avantaj sağlayacaktır.

2.3. Araştırmanın Hipotezleri

Genel anlamda araştırmada temel olarak sınıyacağımız varsayım ve alt varsayımları şu şekilde sıralamamız mümkündür.

1. Yaşanmakta olan küreselleşme süreci genel anlamda özellikle gençlerin kimlik algılamalarını etkilerken, Türkiye'de gençliğin sahip olduğu kültürel kimlikleri bu değişim sürecinde önemli bir direnç noktasıdır.

1.1.Küreselleşme sürecinin bazı göstergeleri hususunda gençlerin tutumları cinsiyetlerine ve kolektif kimlikle kendilerini tanımlayıp tanımlamamaları durumuna göre değişim göstermektedir.

1.2.Kültürel ve geleneksel değerler hususunda gençlerin kolektif kimlikle kendilerini tanımlayıp tanımlamamaları ve cinsiyetlerine göre değişim göstermektedir.

1.3.Dini ve ahlaki değerler hususunda gençlerin kolektif kimlikle tanımlayıp tanımlamamaları ve cinsiyetlerine göre değişim göstermektedir.

1.4.Küreselleşme sürecinde değişen siyasal değerler ile özgürlük ve eşitlik anlayışları bağlamında gençlerin cinsiyet ve kolektif kimlikleri önermelere yapılan puanlamalar açısından farklılıklara yol açmaktadır.

1.5.Genel anlamda gençler keskin bir biçimde AB' karşıtı bir tavır sergilememektedirler.

1.6.AB üyeliği hususunda kendilerini kolektif kimlik ile tanımlayan gençler kendilerini kolektif kimlikle tanımlamayanlara nazaran daha olumlu bir tavır sergilemektedirler.

1.7. Genel anlamda gençlerin kimlik edinimlerinde sosyalleşme ajanlarının en önemli etken olduğu görülmektedir.

1.8. Dini kimlik algılarının üzerinde ailenin dini tutumunun etkisi görülmektedir.

2.4. Araştırmanın Ön Kabulleri ve Sınırları

2.4.1. Ön Kabuller

Araştırmada Türkiye'nin içinde bulunduğu küreselleşme sürecinde gençliğin kimlik algılamaları, Üniversite gençliği evreninde tespit edilmeye çalışılmıştır. Küreselleşme sürecinde gençliğin temel toplumsal değerlere hangi düzeylerde sahip olduğunun tespit edilmesi ve küreselleşmenin temel değerler bağlamında gençler üzerindeki etkisini tespit edebilmek bakımından geçerli ve güvenilir veriler elde edebilmek bakımından bazı ön kabuller ve sınırlılıklar belirlenmiştir.

Kimlik konusu, demografik, kültürel, siyasal gibi birtakım alanlarla doğrudan ilgili olduğu için öncelikle betimleyici sorular gençlere anket formu içerisinde yöneltilmiş ve sonrasında geliştirilmiş olan ölçeklerle temel eğilimler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda gerekli matematiksel yöntemlerle ölçeklerin geçerliliği ve güvenilirliği test

edilmiştir. Bu açıdan öncelikle kullanılmış olan anket formu ve ölçeklerin yapısal ve içeriksel olarak geçerli ve güvenilir olduğu kabul edilmektedir.

Çalışmada örnekleme belirlemek için kullanılan örnekleme yöntemin doğru bir şekilde kullanıldığı kabul edilmektedir.

Araştırmanın örnekleme evrenin temsil niteliğine sahip olduğu kabul edilmiştir.

Araştırma örneklemini oluşturan 1847 öğrencinin anket formunu samimi bir biçimde doldurduğu, anket formundaki bilgilerin bireylerin özelliklerini yansıttığı kabul edilmiştir.

Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde kullanılan istatistiksel teknikler anket formunda yer alan ölçeklerin yapısına uygun olarak seçilmiştir.

Genel anlamda araştırmada kullanılan kaynakların güvenilir kaynaklar olduğu kabul edilmiştir.

2.4.2. Sınırlar

Çalışma, üniversite gençliği evreniyle sınırlıdır.

Üniversite gençliği evreninde, araştırma sadece lisans öğrencileriyle sınırlandırılmıştır.

Anketler küme örnekleme yöntemi ile seçilen beş üniversite’de yapılmıştır.

Araştırmanın örnekleme, yüksek öğretimde lisans düzeyinde öğretim gören öğrencileri %99 güven aralığı ve %3 hata payında temsil eden 1847 kişilik bir gruptan oluşmaktadır.

Araştırmanın kümelerini oluşturan üniversiteler de yapılan anket sayıları, kümeleri oluşturan Üniversitelerin öğrenci sayılarının örneklem kitle olan 1847 ile orantılanması yoluyla tespit edilmiştir.

2.5. Veri Toplama Tekniği

Çalışmamızda verilerinin toplanmasında, öncelikle kurulmuş olan temel hipoteze ilişkin var olan literatürün ve temel bilgilerin taraması ile konu ile ilgili kavramsal bir çerçeve oluşturulmuş ve bu kavramsal çerçeve ışığında temel hipotezin ve alt hipotezlerin test edilmesine yönelik olarak ölçekler geliştirilmiştir. Anket formları uygulanabilir nitelik

kazandıktan sonra örneklem gruba uygulanmıştır. Anket formlarının uygulanmasının ardından tutarsız anketler tespit edilerek değerlendirme dışı tutulmuştur.

Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin demografik özelliklerini belirleyici sorular sorulmuştur. Anket formunun ikinci bölümü, küreselleşme ve kimlik etkileşimini ölçmeye yönelik olarak hazırlanmış beş ölçek bulunmaktadır. Birinci ölçek, gençlerin küreselleşme algılarını ölçmeye yönelik olarak kurgulanmıştır. İkinci ölçek, gençlerin dini kimlik algılarını ölçmeye yönelik olarak kurgulanmıştır. Üçüncü ölçek, gençlerin kültürel kimlik algısını tespit etmeye yönelik olarak kurgulanmıştır. Dördüncü ölçek, gençlerin siyasi kimlik algılarını tespite yönelik olarak kurgulanmıştır. Beşinci ölçek, özgürlük ve eşitlik eğilim düzeylerini ölçmek amacıyla kurgulanmıştır

Likert tipi ölçme araçlarında görüşülen denek, ölçekteki her maddenin anlamına ilişkin tutumunun derecesini belirterek, ölçekteki her ifadenin kapsadığı tutum ögesine katılma/katılmama derecesini bildirmiş olmaktadır (Tezbaşaran, 1997:6). Likert tipi ölçek, bir tutum ölçeği olarak ankette sorulan sorulara belirli puanlamalar verilerek toplam puanların değerlendirilmesini içermektedir (Punch, 2005:91-92). Her bir ölçek için kullanılan önermelerde; (1)Hiç Katılmıyorum, (2)Katılmıyorum, (3)Kararsızım-Orta, (4)Katılıyorum, (5)Tamamen Katılıyorum seçenekleri sunulmuştur.

2.6. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket formunun geçerlilik düzeyini belirlemek için faktör analizi yapılmıştır. Diğer taraftan veri toplama aracı olarak kullanılan anket formunda yer alan ölçeklerin güvenilirliği “cronbach alfa” katsayısı kullanılarak tespit edilmiştir.

Tez çalışmasının saha araştırması kısmında veri toplama aracı olarak kullandığımız anket formunun birinci kısmındaki soruların işlevselliğinin belirlenmesi ve anket formunun ikinci kısmını oluşturan ölçeklerin geçerlilik ve güvenirlilik analizlerini yapmak üzere Sakarya Üniversitesinde 69 kişilik örneklem grup üzerinde pilot uygulama yapılmıştır. Yapılmış olan bu pilot uygulama ile ölçeklerimizin geçerlilik ve güvenilirlikleri test edilmiştir.

Tablo 2: Küreselleşme ölçeği faktör yük değerleri

1. Küreselleşmenin getirisi olan yerelleşme olumlu bir gelişmedir	,452
2. Yerli markalardan çok yabancı marka giysileri tercih ederim	,758
3. Batı tarzı bir sosyal yaşamı/ hayatı tercih ederim	,662
4. Özgürlük ve demokrasi küreselleşmenin getirdiği önemli değerlerdir.	,533
5. Devlet otoritesini yerel yöneticilerle paylaşmalıdır.	,620
6. Küreselleşme insanlarda öteki algısını güçlendirir.	,599
7. Ulus devlet algısı küreselleşme sürecinde dönüşüme uğramaktadır.	,620
8. Yerel ile ulusal olanın toplumdaki değerlendirilebilmesi adına küreselleşme kilit bir olgudur.	,621
9. Küreselleşme toplumda gelir dağılımı adaletsizliğini azaltmıştır.	,574
10. Küreselleşme bireylerin geleceğe umutla bakması açısından olumludur.	,680
11. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması Yerel kimliklerin ön plana çıkmasını sağlamaktadır	,792
12. Küreselleşme sürecinde belirli bir kimlik biçimi değil tüm kimliklere olan ilgi ve bağlılık artmıştır	,872
13. Küreselleşme sürecinde kimlik toplumsal tabakalaşmanın yeni belirleyicisidir.	,662

Yapılmış olan pilot uygulama sonucunda elde edilen veriler üzerinde “Küreselleşme Ölçeği”ni oluşturan önermeler analiz edilmiştir. Yapılmış olan analiz sonucunda faktör yük değerleri düşük olan önermeler, ölçeğin yapısal geçerliliğinin sağlanması amacıyla ölçekten çıkartılmıştır. Gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra ölçeğin oluşturan önermelerin sayısı 13’e indirilmiş ve faktör yük değerleri. 45 ile. 87 arasında belirlemiştir. Elde edilen bu değerler ölçeğimizin yapısal olarak geçerli olduğunu göstermektedir.

Tablo 3: Küreselleşme ölçeği faktör analizi ve güvenilirlik katsayısı

C	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	3,058	23,523	23,523	3,058	23,523	23,523
2	2,284	17,567	41,091	2,284	17,567	41,091
3	1,830	14,077	55,168	1,830	14,077	55,168
4	1,272	9,785	64,953	1,272	9,785	64,953
5	,916	7,045	71,998			
6	,803	6,178	78,176			
7	,692	5,320	83,496			
8	,657	5,055	88,550			
9	,406	3,124	91,674			
10	,375	2,881	94,555			
11	,345	2,654	97,209			
12	,218	1,678	98,887			
13	,145	1,113	100,000			

Güvenilirlik Analizi

Cronbach's Alpha	N of Items
,750	13

“Küreselleşme Ölçeği”nde yalpan faktör analizi sonucunda toplam varyansın %64,9’unu açıklayan 4 faktör ortaya çıkmıştır. Açıklanan varyans değeri ölçeğin geçerliliği açısından yeterli düzeyde bulunmaktadır. Diğer taraftan yapılmış olan güvenilirlik analizi, ölçeğimizin %75 oranında güvenilir olduğunu ortaya koymuştur. Sosyal bilimler ve psikolojik testler açısından ortaya çıkmış olan güvenilirlik oranı ölçeğin güvenilir bir ölçek olarak nitelendirilmesi için yeterlidir.

Tablo 4: Dini ve ahlaki durum ölçeği faktör yük değerleri

1. Din toplumu bir arada tutan en önemli kimlik bileşenidir.	,783
2. Dini ritüeller toplumsal yapının devamlılığı ve sağlamlığı açısından önemlidir.	,762
3. Çocuk sahibi olduğumda dini isim vermek benim için önemlidir.	,489
4. Evliliklerde resmi nikahın yanında dini nikahında yayılması gerekir.	,657
5.Din, yaşadığımız toplumda bireyin ahlaki sorun ve ihtiyaçlarına cevap verebilir	,685
6. Dine ve dini değerlere saldıran kitap ve filmler yasaklanmalıdır.	,610
7. Bir evliliğin sağlıklı bir şekilde olabilmesi için eşlerin aynı dini inança sahip olması gerekir.	,648
8. Dini normlara karşı itaatkar olmak gerekir.	,632
9. Çocuk terbiyeyi anne babasından yani ailesinden alır	,405
10.Evlilik dışı çocuk sahibi olmak hoş görülecek durum değildir.	,528
11.Evliliğin devamı için sadakat önemlidir.	,783
12. Sosyal hayatta yaşlılara saygı göstermek benim için önemlidir.	,712
13. Uyuşturucu madde kullanımı normal karşılanamaz	,681
14. Erkek veya kadının evlilik dışı ilişkide bulunması normal karşılanmamalıdır.	,677
15. Cinsel serbestlik kültürümüzün temeli olan aile kurumunu zedelemektedir.	,631

Yapılmış olan pilot uygulama sonucunda elde edilen veriler üzerinde “Dini ve Ahlaki Durum Ölçeği”ni oluşturan önermeler analiz edilmiştir. Yapılmış olan analiz sonucunda faktör yük değerleri düşük olan önermeler, ölçeğin yapısal geçerliliğinin sağlanması amacıyla ölçekten çıkartılmıştır. Gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra ölçeğin oluşturan önermelerin sayısı 15’e indirilmiş ve faktör yük değerleri 40 ile .78 arasında belirlemiştir. Elde edilen bu değerler ölçeğimizin yapısal olarak geçerli olduğunu göstermektedir.

Tablo 5: Dini ve ahlaki durum ölçeği faktör analizi ve güvenilirlik katsayısı

C	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings						
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %				
1	6,452	43,013	43,013	6,452	43,013	43,013				
2	2,079	13,858	56,871	2,079	13,858	56,871				
3	1,053	7,020	63,891	1,053	7,020	63,891				
4	,853	5,688	69,578	<p style="text-align: center;">Güvenilirlik Analizi</p> <table border="1" style="margin: auto;"> <tr> <td>Cronbach's Alpha</td> <td>N of Items</td> </tr> <tr> <td>,900</td> <td>15</td> </tr> </table>			Cronbach's Alpha	N of Items	,900	15
Cronbach's Alpha	N of Items									
,900	15									
5	,767	5,115	74,693							
6	,745	4,967	79,661							
7	,580	3,870	83,530							
8	,512	3,413	86,944							
9	,439	2,927	89,870							
10	,404	2,695	92,565							
11	,335	2,233	94,798							
12	,277	1,850	96,648							
13	,219	1,461	98,109							
14	,152	1,011	99,120							
15	,132	,880	100,000							

“Dini ve Ahlaki Durum Ölçeği”nde yalpan faktör analizi sonucunda toplam varyansın %63,8’ünü açıklayan 3 faktör ortaya çıkmıştır. Açıklanan varyans değeri ölçeğin geçerliliği açısından yeterli düzeyde bulunmaktadır. Diğer taraftan yapılmış olan güvenilirlik analizi, ölçeğimizin %90 oranında güvenilir olduğunu ortaya koymuştur. Bu da ölçeğin güvenilir bir ölçek olarak nitelendirilmesi için yeterli bir orandır.

Tablo 6: Kültür ve gelenek ölçeği faktör yük değerleri

1. Benim için vatan sevgisi önemlidir.	,531
2. Bizim kültürel kimliğimiz Batı toplumundan çok daha köklü bir geçmişe sahiptir.	,531
3. Her ne sebeple olursa olsun kültürümüzden ve geleneklerimizden vazgeçmemeliyiz.	,558
4. Her kadın bir gün annelik duygusunu tatmalıdır.	,519
5 İnsanın kendi milli ve kültürel değerlerine sahip çıkması gerekir.	,705
6. Batı kültürü ile bizim kültürümüz maddi ve manevi mücadele halindedir.	,724
7. Akrabalık bağları benim için önemlidir.	,607
8. Sık sık büyüklerimi ziyaret ederim.	,652
9. Büyüklerin sözlerini ve nasihatlerini önemserim.	,631
10. Toplumumuzun tarihi kökleri asla yok sayılmamalı reddedilmemelidir.	,659
11. Millet olmanın en önemli göstergesi ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olmaktır.	,502
12. Toplumumuzun her ferdi tarihini iyi bilmek zorundadır.	,481
13. Eş seçiminde ailemin görüşleri benim için önemlidir.	,617

14. Evlilik öncesi cinsel ilişki benim açımdan normal karşılanmaz.	,716
15. Kendimi içinde bulunduğum toplumun bir üyesi olarak görürüm.	,632
16. Gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzlarını tamamen benimsemek yanlıştır.	,645
17. Sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır.	,609

Pilot uygulama sonucunda elde edilen veriler üzerinde “Kültür ve Gelenek Ölçeği”ni oluşturan önermeler analiz edilmiştir. Yapılmış olan analiz sonucunda faktör yük değerleri düşük olan önermeler, ölçeğin yapısal geçerliliğinin sağlanması amacıyla ölçekten çıkartılmıştır. Gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra ölçeğin oluşturan önermelerin sayısı 17 olarak belirlenmiştir. Ölçeği oluşturan önermelerin faktör yük değerleri .48 ile .72 arasında belirmiştir. Elde edilen bu değerler ölçeğimizin yapısal olarak geçerli olduğunu göstermektedir.

Tablo 7: Kültür ve gelenek ölçeği faktör analizi ve güvenilirlik katsayısı

C	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	7,841	46,123	46,123	7,841	46,123	46,123
2	1,285	7,562	53,685	1,285	7,562	53,685
3	1,193	7,017	60,702	1,193	7,017	60,702
4	,974	5,732	66,434			
5	,863	5,078	71,512			
6	,728	4,280	75,792			
7	,638	3,755	79,547			
8	,617	3,629	83,176			
9	,527	3,098	86,274			
10	,483	2,843	89,118			
11	,373	2,192	91,309			
12	,356	2,095	93,405			
13	,314	1,848	95,252			
14	,235	1,381	96,633			
15	,211	1,239	97,872			
16	,200	1,177	99,049			
17	,162	,951	100,000			

Güvenilirlik Analizi

Cronbach's Alpha	N of Items
,924	17

“Kültür ve Gelenek Ölçeği”nde yalpan faktör analizi sonucunda toplam varyansın %60,7’sini açıklayan 3 faktör ortaya çıkmıştır. Açıklanan varyans değeri ölçeğin geçerliliği açısından yeterli düzeyde bulunmaktadır. Diğer taraftan yapılmış olan güvenilirlik analizi, ölçeğimizin %92 oranında güvenilir olduğunu ortaya koymuştur.

Tablo 8: Siyasal tutum ölçeği faktör yük değerleri

1. Siyaset toplumsal çeşitlilik içerisinde bir uzlaşmayı ifade etmektedir.	,662
2. Siyasal seçimlerde oy vermek önemli bir görevdir.	,378
3. Siyasetçiler etnik kimliklerini açıkça dile getirmelidirler.	,858
4. Siyaset farklılıkların bir arada yaşamasına katkıda bulunur.	,700
5. Siyasette şeffaflık benim için çok önemlidir.	,719
6. Türk siyaseti bir türlü batının siyasi etkisinden kendini kurtaramamıştır.	,537
7. Siyasi liderler arasındaki çekişmeler ülkemize zarara vermektedir.	,502
8. Etnik kimlik siyasal katılımı bir dışlanma sebebi olmamalıdır.	,557
9. Sahip olduğum değerler siyasi tercihimizi etkiler.	,728
10. Türkiye'de genel anlamda ulusal siyasette, küresel güçlerin etkisi fazladır.	,905
11. Siyasi karar alma sürecinde sivil toplum örgütleri daha fazla etkiye sahip olmalıdır.	,721

Yapılmış olan pilot uygulama sonucunda elde edilen veriler üzerinde “Siyasal Tutum Ölçeği”ni oluşturan önermeler analiz edilmiştir. Yapılmış olan analiz sonucunda faktör yük değerleri düşük olan önermeler, ölçeğin yapısal geçerliliğinin sağlanması amacıyla ölçekten çıkartılmıştır. Gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra ölçeğin oluşturan önermelerin sayısı 11’e indirilmiş ve faktör yük değerleri .50 ile .90 arasında belirlenmiştir. Elde edilen bu değerler ölçeğimizin yapısal olarak geçerli olduğunu göstermektedir.

Tablo 9: Siyasal tutum ölçeği faktör analizi ve güvenilirlik katsayısı

C	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	3,607	32,786	32,786	3,607	32,786	32,786
2	1,582	14,381	47,167	1,582	14,381	47,167
3	1,062	9,653	56,820	1,062	9,653	56,820
4	1,017	9,243	66,063	1,017	9,243	66,063
5	,882	8,019	74,082			
6	,751	6,824	80,906			
7	,645	5,861	86,767			
8	,523	4,758	91,525			
9	,488	4,440	95,966			
10	,311	2,830	98,795			
11	,133	1,205	100,000			

Güvenilirlik Analizi

Cronbach's Alpha	N of Items
,784	11

“Siyasal Tutum Ölçeği”nde yalpan faktör analizi sonucunda toplam varyansın %66,1’ini açıklayan 4 faktör ortaya çıkmıştır. Açıklanan varyans değeri ölçeğin geçerliliği açısından yeterli düzeyde bulunmaktadır. Diğer taraftan yapılmış olan

güvenilirlik analizi, ölçeğimizin %78 oranında güvenilir olduğunu ortaya koymuştur. Bu ölçeğin güvenilir bir ölçek olarak nitelendirilmesi için yeterli bir orandır.

Tablo 10: Küreselleşme sürecinde özgürlük ve eşitlik algılaması ölçeği faktör yük değerleri

1. İnsan baskı olmadan yaşamalıdır.	,403
2. Düşünce ve ifade özgürlüğüne saygılı olunmalıdır.	,703
3. İnsanlar başkalarının özgürlük alanına girmeden rahatça yaşamalıdır.	,690
4. Kişisel olarak ekonomik bağımsızlığı kazanmak önemlidir.	,663
5. Herkes yasalar önünde eşit olmalı ve devlet vatandaşları arasında fark gözetmeksizin adil davranmalıdır.	,687
6. Kadın ve erkek arasında eşitlik ağılanmalıdır.	,386
7. Devlet toplum içerisindeki bireysel farklılıklara göre ayırım yapmamalıdır.	,602
8. Eğitim, sağlık, konut gibi temel gereksinimler eşit bir biçimde karşılanmalıdır.	,497
9. Özgürlüğün toplum içinde ekonomik ve sosyal eşitlik için kullanılması önemlidir.	,712
10. Toplum içerisinde bir grubun üyesi değil de bir birey olarak kendimi ifade etmeyi tercih ederim.	,732

“Küreselleşme Sürecinde Özgürlük ve Eşitlik Algılaması Ölçeği”ni oluşturan önermeler analiz edilmiştir. Yapılmış olan analiz sonucunda faktör yük değerleri düşük olan önermeler, ölçeğin yapısal geçerliliğinin sağlanması amacıyla ölçekten çıkartılmıştır. Gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra ölçeğin oluşturan önermelerin sayısı 10 olarak belirlenmiştir. Ölçeği oluşturan önermelerin faktör yük değerleri .38 ile .73 arasında belirmiştir. Bu değerler ölçeğimizin yapısal olarak geçerli olduğunu göstermektedir.

Tablo 11: Küreselleşme sürecinde özgürlük ve eşitlik algılaması ölçeği faktör analizi ve güvenilirlik katsayısı

C	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	4,815	48,150	48,150	4,815	48,150	48,150
2	1,259	12,595	60,745	1,259	12,595	60,745
3	,912	9,120	69,866			
4	,767	7,670	77,535			
5	,618	6,181	83,717			
6	,479	4,786	88,502			
7	,418	4,181	92,684			
8	,314	3,138	95,821			
9	,230	2,301	98,123			
10	,188	1,877	100,000			

Güvenilirlik Analizi

Cronbach's Alpha	N of Items
,875	10

“Küreselleşme Sürecinde Özgürlük ve Eşitlik Algılaması Ölçeği”nde yalpan faktör analizi sonucunda toplam varyansın %60,7’sini açıklayan 2 faktör ortaya çıkmıştır. Açıklanan varyans değeri ölçeğin geçerliliği açısından yeterli düzeyde bulunmaktadır. Öte yandan yapılmış olan güvenilirlik analizi, ölçeğimizin %87 oranında güvenilir olduğunu ortaya koymuştur.

BÖLÜM 3: SAHA VERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Örneklem Grubun Demografik Özellikleri

Çalışmamızın evrenini Türkiye’de yüksek öğretim programlarında öğrenim görmekte olan üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Bu evreni temsil etmesi açısından araştırmanın anketleri beş üniversitede uygulanmıştır. Bu üniversitelerden Sakarya üniversitesinde anketlerin %16,2’si, Dicle Üniversitesinde anketlerin, %8,9’sı, Karadeniz Teknik Üniversitesinde anketlerin %21’ini, Dokuz Eylül Üniversitesinde anketlerin %23,7’si ve son olarak da Gazi Üniversitesinde anketlerin %30,5’i uygulanmıştır. Anketlerin üniversitelere göre dağılımında öncelikle kümelere göre örnekleme yöntemi kullanılmış ve seçilen üniversitelerin ülkenin farklı bölgelerinden olmasına özen gösterilmiştir. Anket yapılacak olan üniversiteler belirlendikten sonra üniversitelerin mevcut öğrenci sayılarına göre yapılacak olan anket sayıları belirlenmiş ve anketler uygulanmıştır.

Tablo 12: Görüşülenlerin genel demografik bilgileri

Görüşme Yeri	Sayı	%	Doğum Yerleri (Bölge)	Sayı	%	
Sakarya Üniv.	300	16,2	Akdeniz Bölgesi	129	7,0	
Dicle üniversitesi	158	8,6	Doğu Anadolu Bölgesi	187	10,1	
KTÜ	388	21,0	Ege Bölgesi	178	9,6	
Dokuz Eylül	438	23,7	Güneydoğu A. Bölgesi	238	12,9	
Gazi Üniversitesi	563	30,5	İç Anadolu Bölgesi	420	22,7	
Toplam	1847	100,0	Marmara Bölgesi	364	19,7	
En Uzun Süreli İkamet Birimi			Karadeniz Bölgesi	315	17,1	
			Yurt Dışı	16	,9	
Kır	709	38,4	Toplam	1847	100,0	
Kent	1138	61,6	Sınıflar			
Toplam	1847	100,0				
Cinsiyet			Birinci Sınıf	165	8,9	
			İkinci Sınıf	839	45,4	
Bayan	890	48,2	Üçüncü Sınıf	559	30,3	
Erkek	957	51,8	Dördüncü Sınıf	284	15,4	
Toplam	1847	100,0	Toplam	1847	100,0	
Yaş Durumu		Sayı	En Az	En Fazla	Ortalama	Stn. S.
		1847	18	31	21,41	1,650

Anketler özellikle dört yıllık fakülteler temel alınarak yapılmıştır. Bu çerçevede örneklem grubun %8,9’unu birinci sınıf öğrencileri, %45,4’ünü ikinci sınıf öğrencileri,

%30,3'ünü üçüncü sınıf öğrencileri ve %15,4'ünü dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Örneklem grubu oluşturan öğrencilerin doğum yerleri öncelikle iller, ilçeler ve köyler bazında belirtilmesi istenmiş ve değerlendirme esnasında bölgelere göre sınıflandırılmıştır. Öncelikle araştırmanın örneklem grubunu oluşturan gençlerin %7'si Akdeniz bölgesindeki illerde doğanlardan oluşmakta, %10,1'i Doğu Anadolu bölgesinde bulunan illerde doğanlardan oluşmakta, %9,6'sı Ege bölgesinde bulunan illerde doğanlardan oluşmakta, %12,9'u Güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunan illerde doğanlardan oluşmakta, %22,7'si İç Anadolu bölgesinde bulunan illerde doğanlardan oluşmakta, %19,7'si Marmara bölgesinde bulunan illerde doğanlardan oluşmakta ve son olarak %17,1'i de Karadeniz bölgesinde bulunan illerde doğanlardan oluşmaktadır.

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan gençler, en uzun süre ile ikamet ettikleri yerleri itibariyle %38,4 oranında kırsal kesimlerden ve %61,6 oranında da kentsel bölgelerdendir. Türkiye'nin kırsal ve kentsel bölge nüfusları göz önüne alındığında araştırmamızda ortaya çıkan oranlar Türkiye'nin şehirleşme rakamlarına da oldukça yakındır.

Araştırmanın evrenini temsilen seçilen örneklem grubu oluşturan öğrencilerin %48,2'si bayan öğrencilerden oluşmakta ve %51,2'si de erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Bayan-erkek oranı, yüksek öğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin bayan-erkek oranına çok yakındır. Diğer taraftan örneklem grubu oluşturan yüksek öğretim öğrencilerinin yaşları 18 ila 31 yaş arasında bulunmaktadır. Ortalama örneklem grubun yaşı ise 21,41'dir. Bu ortalamanın standart sapması (1,650) göz önüne alındığında örneklem grubun 19 ile 23 yaşları arasında yoğunluk kazandığı görülmektedir.

Örneklem grubu oluşturan yüksek öğrenim öğrencilerinin ağırlıklı olarak geldikleri ortaöğretim kurumlarının başında genel liseler gelmektedir (%56,3). Anadolu liseleri ve yabancı dil ağırlıklı genel liselerin toplamı da %37,3'tür. Diğer taraftan yüksek öğrenim programlarında meslek liseleri, teknik liseler, imam hatip liseleri, fen liseleri ve özel liselerden gelenler bulunmakla birlikte bunların oranı oldukça düşüktür. Diğer taraftan araştırmanın örneklemini öğrencilerin öğrenim gördükleri fakültelerin arasın tıp fakültesi, ilahiyat fakültesi, dış hekimliği ve veteriner fakülteleri ayrıca hukuk

fakülteleri olmadığından özellikle fen liseleri ve imam hatip liselerinin oranı düşük çıkmış olabilir. Öte yandan bahsedilen fakültelerde öğrenim gören öğrencilerle anket görüşmelerinin yapılmama nedeni ise bu fakültelerin küme olarak seçilmiş olan üniversitelerde ortak olarak bulunmamasıdır (Tablo 13).

Tablo 13: Anne baba ve görüşülenin kendisinin eğitim durumu

	Baba Eğitim Durumu		Anne Eğitim Durumu		Kendisinin Mezun Olduğu Okul Türü		
	Sayı	%	Sayı	%		Sayı	%
Okur-yazar değil	40	2,2	236	12,8	Genel Lise	1040	56,3
Okur- yazar	79	4,3	192	10,4	Genel Lise (YDA)	379	20,5
İlköğretim	815	44,1	1018	55,1	Anadolu lisesi	311	16,8
Genel Lise	532	28,8	272	14,7	Meslek Lisesi / Teknik Lise	61	3,3
Meslek Lisesi	91	4,9	32	1,7	İmam Hatip Lisesi	12	,6
Ünv./ Yüksek Okul	101	5,5	22	1,2	Fen Lisesi	17	,9
Üniversite/Fakülte	174	9,4	72	3,9	Özel Lise	27	1,5
Lisansüstü Eğitim	15	,8	3	,2			
Toplam	1847	100,0	1847	100,0		1847	100,0

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumları arasında bir takım farklılıklar bulunmaktadır. Öncelikle örneklem grubunda bulunan öğrencilerin babalarının %2,2'si okuryazar değilken iken annelerinin %12,8'i okuryazar değildir. Annelerdeki okuryazar olmama durumu dikkat çekici bir orandadır. Öte yandan örneklem grubu oluşturan öğrencilerin babaları %4,3 oranında okuryazar iken anneleri %10,4 oranında okuryazardır. Dolayısıyla örneklem grubu oluşturan öğrencilerin annelerinin %23,2'si formel bir eğitim almamış durumdadır. Yine annelerin %55,1'i ilköğretim mezunu, %16,4'ü orta öğretim mezunu, %5,1', yüksek öğretim mezunu ve %0,2'si lisan üstü eğitim mezunu iken babaların %44,1' ilköğretim mezunu, %33,7'si ortaöğretim mezunu, %14,9'u yüksek öğretim mezunu ve %0,8'i lisansüstü eğitim mezunudur.

Genel olarak değerlendirildiğinde babaların eğitim durumu ile annelerin eğitim durumu arasında ters orantı bulunmaktadır. Dolayısıyla babalar genel olarak annelerden daha fazla eğitim görmüş durumdadırlar. Bu durum bize kız çocuklarının okula gönderilmesi hususunda otuz veya kırk yıl önceki tutum hakkında bir takım belirteçler sunmaktadır. Özellikle örneklem grubu oluşturan öğrencilerin annelerinin %23,2'sinin en azından ilköğretim eğitimi dahi olmamış olması o dönemki toplumsal yapı içerisinde bulunan ebeveynlerin kız çocuklarının okula gitmesi konusundaki tutumunun hiçte olumlu olmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 14: Görüşülenlerin sosyo- ekonomik durumları

Meslekler	Baba Meslekleri		Anne Meslekleri		Sosyal Tabakalar
	Sayı	%	Sayı	Yüzde	
İşçi	271	14,7	24	1,3	
Memur	259	14,0	30	1,6	
Esnaf	244	13,2	6	,3	
Emekli	371	20,1	65	3,5	
Asker	56	3,0	1	,1	
Serbest Meslek	296	16,0	32	1,7	
Mühendist/Tekniker	39	2,1	6	,3	
Öğretmen/Akademisyen	90	4,9	57	3,1	
Sağlık Hizmetleri / Doktor, Hemşire	7	,4	11	,6	
Ev hanımı			1615	87,4	
Üst Düzey Yönetici	22	1,2			
Çiftçi	192	10,4			
Total	1847	100,0	1847	100,0	
Ailenin Aylık Ortalama Geliri					
Ortalama Gelir	Sayı	En Az	En Fazla	Ortalama	Stn.S.
	1674	250,00	10000,00	1605,35	1063,85
Görüşülenlerin Aile Bireylerinin Sayısı					
Aile Genişliği	1838	2,00	13,00	5,3150	1,94824
Görüşülenlerin kendilerini hangi sosyal tabakada gördükleri (Enalt-1, Enüst-9)					
Tabakalar	1817	1,00	9,00	5,0105	1,12706

Sosyal Tabakalar	Sayı
alt-alt	0
alt-alt	0
alt-orta	0
orta-orta	1000
orta-orta	1000
orta-üst	0
üst-üst	100
üst-üst	100

Sosyo-ekonomik açıdan örneklem grup değerlendirildiğinde öncelikle anne ve baba meslekleri bakımından örneklem grup farklılıklar sergilemektedir. Örneklem grupta babaları işçi olanların oranı %14,7 iken anneleri işçi olanların oranı ise %1,3'tür. Diğer taraftan baba mesleği memur olanların oranı %14 iken, anne mesleği memur olanların oranı ise %1,6'dır. Baba mesleğini olarak emekli olarak belirtenlerin oranı %20 iken anne mesleğini emekli olarak belirtenlerin oranı %3,5'tir. Öte yandan baba mesleğini çiftçi olarak belirtenlerin oranı ise %10'dur. Anne mesleğini çiftçi olarak belirten ise bulunmamaktadır. Bunun yanında görüşülenlerin %87,4'ünün annesinin mesleği ev hanımıdır. Bu bağlamda örneklem kitlemizi oluşturan yüksek öğretim öğrencilerinin annelerinin sabit bir işte çalışmadığı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca örneklem kitlenin %16'sı baba mesleği olarak serbest mesleği belirtmiştir. Serbest meslek sahipleri de düzenli bir işe sahip olmayan, genel kriterler nazara alındığında işsiz olarak nitelendirilen kitleden oluşmaktadır.

Görüşülenlerin ailelerinin aylık ortalama geliri 1600 tl civarında bulunmaktadır. Diğer taraftan aylık ortalama gelirler minimum 250 tl'den başlayıp 10000 tl'ye kadar

gitmektedir. Ortalama gelirden standart sapma miktarı ise 1063 tl civarında bulunmaktadır. Böylece gelir eğrisi göz önüne alındığında örneklem kitlenin gelirleri asgari ücret olan seviyesi olan 600 tl ile 2700 tl civarında yoğunlaşmaktadır.

Sosyal sınıflar bağlamında örneklem gruba en üst seviyeden en alt seviye ye kadar yapılmış dokuzlu bir sınıflandırmada kendilerini hangi kademede, sınıfta gördükleri sorulduğunda kendilerine ait subjektif değerlendirmelere göre beşinci kademe olan orta sınıfın ortasında kendilerini görmektedirler. Bu değerlendirmede standart sapma 1,27 seviyesinde olup bu sapmalar göz önüne alınarak sosyal sınıf olarak örneklem grubun orta sınıfın altı, orta sınıfın ortası ve orta sınıfın üstünde kendilerini gördükleri tespit edilmiştir. Öte yandan kendilerinin üst sınıfın en üstünde ve alt sınıfında en altında görenlerde bulunmaktadır.

Örneklem grupta kendileri hariç aile büyüklükleri bir kişi ile on üç kişi arasında değişiklik göstermektedir. Ortalama hane halkı sayısı ise 5,3'tür. Bu ortalama standart sapma 1,9 olarak hesaplanmıştır. Bu bağlamda örneklem kitlede hane halkı nüfusu 3,4 ile 7,2 kişi arasında değişmektedir. Bu nüfus dağılımı aile yapılarının geniş aile yapılarından çekirdek aile yapılarına doğru bir geçiş süreci içinde olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla geniş aile yapıları ülkemizde tamamen ortadan kalkmamış durumdadır.

3.1.1. Ailevi Durum

Görüşülenlere göre ideal bir anne babanın çocuklarına kazandırması gereken özellikler öncelik sırasına göre belirtilmiştir. Birinci öncelik olarak ideal bir anne ve baba çocuklarına (%56,8) dürüstlük özelliğini kazandırmalıdır. Diğer taraftan yine birincil öncelik olarak dine bağlılık (%14,3) ikinci sırada ve özgüven (%13,7) kazandırılması ise üçüncü sırada ideal bir anne babanın çocuklarına kazandırması gereken özellikler olarak sıralandırılmıştır (Tablo 15).

Örneklem grup ideal bir anne babanın çocuklarına kazandırması gereken özellikleri ikinci öncelik sırasında ise birincil olarak özgüven (%23) ikincil olarak saygılı olmak (%15) üçüncü olarak dürüstlük ve dine bağlılık (%12,5), dördüncü olarak ta hoşgörü sahibi olma (%10,8) özelliklerinin kazandırılması biçiminde sıralamışlardır (Tablo 15).

Tablo 15: Görüşülenlere göre ideal bir anne babanın çocuklarına öncelikle Kazandırması Gereken Özellikler

Özellikler	1.Öncelik		2.Öncelik		3.Öncelik		4.Öncelik	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
<i>Bağımsız, özgür davranabilme</i>	62	3,4	122	6,7	118	6,5	44	2,4
<i>Başkalarına güven</i>	2	,1	21	1,1	42	2,3	21	1,2
<i>Bencil düşünmeme</i>	8	,4	21	1,1	21	1,1	132	7,2
<i>Çalışkanlık</i>	16	,9	74	4,0	172	9,4	264	14,5
<i>Dine bağlılık</i>	265	14,3	223	12,2	116	6,3	88	4,8
<i>Dürüstlük</i>	1049	56,8	229	12,5	111	6,1	102	5,6
<i>Gelenek ve göreneklere bağlılık</i>	11	,6	51	2,8	55	3,0	146	8,0
<i>Hayal gücü</i>	10	,5	7	,4	6	,3	48	2,6
<i>Hoşgörü sahibi olmak</i>	30	1,6	197	10,8	188	10,3	85	4,7
<i>İtaatkar Olma</i>					23	1,3	27	1,5
<i>Kararlı davranabilme</i>	20	1,1	105	5,7	156	8,5	131	7,2
<i>Mücadelecilik/hakkını arayabilme</i>	19	1,0	68	3,7	165	9,0	296	16,2
<i>Özgüven</i>	253	13,7	421	23,0	136	7,4	74	4,1
<i>Sabırlı olmak</i>	9	,5	18	1,0	83	4,5	123	6,8
<i>Saygılı olmak</i>	93	5,0	275	15,0	436	23,9	241	13,2
Toplam	1847	100,0	1832	100,0	1828	100,0	1822	100,0

İdeal bir anne babanın çocuklarına kazandırması gereken özellikler bakımından üçüncü öncelik sırasında özellikle saygılı olmak (%23,9) birinci sırada yer alırken, hoşgörülü olmak (%10,3) ikinci sırada yer almaktadır.

Genel anlamda ise ideal bir anne babanın çocuklarına kazandırması gereken özellikler içerisinde bağımsız ve özgür düşünebilme yetisini kazandırma, başkalarına güven, bencil düşünmeme, çalışkanlık, dine bağlılık, dürüstlük, geleneklere ve göreneklere bağlılık, hayal gücü, hoş görü sahibi olma, itaatkar olma, kararlı davranabilme, mücadelecilik ve hakkını arayabilme, özgüven, sabırlı olma ve saygılı olma yetileri bulunmaktadır.

İdeal bir anne babanın çocuklarına kazandırması gereken özellikler örneklem kitleye sorulduktan sonra ailelerinin kendilerine kazandırdıklarına inandıkları özelliklerde öncelik sırasına göre sorularak tespit edilmiştir. Bu bağlamda birinci öncelik olarak ailelerinin kendilerine %59,7 oranında dürüstlük özelliğinin kazandırdığını belirtmişlerdir. Diğer taraftan kazandırılması gereken özellikler bakımından özgüven özelliği değerlendirildiğinde örneklem grup, ideal bir anne babanın birinci öncelik içerisinde %13,7 oranla özgüven özelliğini kazandırması gerektiğini belirtirken, kendilerine kazandırılan özellik bakımından özgüven %7,7 oranında yer almaktadır. Bu

durum görüşülenlerin ailelerinin kendilerine özgüven kazandırmada yeterli olmadığını göstermektedir (Tablo 16).

Tablo 16: Görüşülenlere göre ailelerinin kendilerine kazandırdığı özellikler

Özellikler	1.Öncelik		2.Öncelik		3.Öncelik		4.Öncelik	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
<i>Bağımsız, özgür davranabilme</i>	61	3,3	114	6,2	76	4,2	56	3,1
<i>Başkalarına güven</i>			28	1,5	60	3,3	45	2,5
<i>Bencil düşünmeme</i>	14	,8	15	,8	38	2,1	153	8,4
<i>Çalışkanlık</i>	20	1,1	92	5,0	203	11,1	196	10,8
<i>Dine bağlılık</i>	207	11,2	287	15,7	138	7,5	98	5,4
<i>Dürüstlük</i>	1103	59,7	179	9,8	87	4,8	56	3,1
<i>Gelenek ve göreneklere bağlılık</i>	29	1,6	39	2,1	129	7,0	261	14,3
<i>Hayal gücü</i>			1	,1	30	1,6	45	2,5
<i>Hoşgörü sahibi olmak</i>	55	3,0	270	14,7	154	8,4	106	5,8
<i>İtaatkar Olma</i>	9	,5	14	,8	36	2,0	64	3,5
<i>Kararlı davranabilme</i>	30	1,6	100	5,5	69	3,8	71	3,9
<i>Mücadelecilik/hakkını arayabilme</i>	20	1,1	35	1,9	80	4,4	201	11,0
<i>Özgüven</i>	143	7,7	276	15,1	104	5,7	109	6,0
<i>Sabırlı olmak</i>	6	,3	16	,9	71	3,9	195	10,7
<i>Saygılı olmak</i>	150	8,1	367	20,0	555	30,3	166	9,1
Toplam	1847	100,0	1833	100,0	1830	100,0	1822	100,0

İkinci öncelik olarak görüşülenler, ailelerinin kendilerine saygılı olmayı (%20), dine bağlılığı (%15,7), özgüven sahibi olmayı (%15,1) ve hoşgörü sahibi olabilme (%14,7) gibi özellikleri kazandırdığını belirtmektedir. Burada dikkat çeken husus ise görüşülenlerin ideal anne babadan beklediği saygılı olma yetisini kazandırma oranının %15 civarında olmasına karşın, ailelerinin kendilerine kazandırdığı saygılı olma özelliğinin %20 oranında bulunmasıdır. Görüşülenlere aileleri tarafından beklediklerinden daha fazla miktarda saygılı olma öğütlenmiş ve bu özellik kazandırılmış durumdadır.

Örneklem gruba anne ve babaların kazandırdıkları özellikler bakımından üçüncü öncelik sırasının ilk başında saygılı olma (%30,3) özelliği yer almaktadır. İkinci olarak ise çalışkanlık özelliği (%11,1) yer almaktadır. Genel anlamda değerlendirildiğinde ideal bir anne ve babanın çocuklarına kazandırması gereken özellikler olarak belirlenen özelliklerin görüşülenler aileleri tarafından genel anlamda kendilerine kazandırıldığını vurgulamışlardır. Diğer taraftan geleneksel veya kültürel olarak nitelendirebileceğimiz

değerlerin, görüşülenlere ailelerinden beklediklerinden fazla derecede kazandırıldığı aşikar olarak ortaya çıkmıştır.

3.1.2. Sosyal Hayat ve Çevre

Örneklem grup içerisinde görüşülenlerin eş seçimi hakkındaki görüşleri cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık sergilemektedir ($X^2_{(4)} 53.078 P<.05$). Eş seçimi konusunda örneklem kitleden ailemin kararı belirler diyenlerin oranı sadece %1 iken bu oran içerisinde bayanları %36,8'i, erkeklerin ise %63,2'si ailemin kararı eş seçimimi belirler biçiminde görüş belirtmiştir.

Tablo 17: Görüşülenlerin cinsiyetleri ve en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimine göre eş seçimi hakkındaki görüşler

Eş seçimi konusundaki görüşler		Cinsiyet			En Uzun Süre İle Yaşanılan Yer			
		Bayan	Erkek	Toplam	Kır	Kent	Toplam	
Ailemin kararı belirler	Sayı	7	12	19	11	8	19	
	Satır %	36,8%	63,2%	100,0%	57,9%	42,1%	100,0%	
	Sütun %	,8%	1,3%	1,0%	1,6%	,7%	1,0%	
Ailemin kararı önemli ama benim görüşümde alınır	Sayı	95	96	191	61	130	191	
	Satır %	49,7%	50,3%	100,0%	31,9%	68,1%	100,0%	
	Sütun %	10,7%	10,0%	10,3%	8,6%	11,4%	10,3%	
Kendi kararım önemli ama ailemin görüşünü de alırım	Sayı	727	687	1414	556	858	1414	
	Satır %	51,4%	48,6%	100,0%	39,3%	60,7%	100,0%	
	Sütun %	81,7%	71,8%	76,6%	78,4%	75,4%	76,6%	
Kendi kararım belirler	Sayı	49	95	144	70	74	144	
	Satır %	34,0%	66,0%	100,0%	48,6%	51,4%	100,0%	
	Sütun %	5,5%	9,9%	7,8%	9,9%	6,5%	7,8%	
Evlenmeyi düşünmüyorum	Sayı	12	67	79	11	68	79	
	Satır %	15,2%	84,8%	100,0%	13,9%	86,1%	100,0%	
	Sütun %	1,3%	7,0%	4,3%	1,6%	6,0%	4,3%	
Toplam	Sayı	890	957	1847	709	1138	1847	
	Satır %	48,2%	51,8%	100,0%	38,4%	61,6%	100,0%	
	Sütun %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
		X ² :53,078 Sd: 4 p<0,05			X ² :33,292 Sd: 4 p<0,05			
		Sayı	Ort.	t	ss	Mn	Mk	p
Evlenildiğinde Sahip Olunmak İstenen Çocuk Sayısı	Bayan	876	2,5479	-4,954	,83289	1	7	,000
	Erkek	899	2,7731		1,06979			
	Kır	700	2,8029	4,964	,97376	1	7	
	Kent	1075	2,5702		,95106			

Eş seçimi hususunda ailemin kararı önemli ama benim görüşümde alınır diyenlerin oranı örneklem kitle içerisinde %10,3 civarında bulunmaktadır. Belirtilen bu oran içerisinde bayanların %49,7'si, erkeklerin ise %50,3 eş seçimi konusunda ailemin kararı önemlidir ama benim görüşümde alınır biçiminde görüş belirtmişlerdir. Bu noktada bayanlar ve erkekler arasında belirgin bir farklılık bulunmamaktadır.

Araştırmanın örneklem kitlesini oluşturan yüksek öğrenim öğrencilerinde eş seçimi konusunda kendi kararım önemli ama ailemin görüşünü de alırım biçiminde görüş belirtenlerin genel içerisindeki oranı %76,6 seviyesinde bulunmaktadır. Ortaya çıkan bu oran içerisinde bayanların %51,4'ü ve erkeklerin %48,6'sı eş seçimi hususunda kendi kararlarının önemli ama ailelerinin de görüşlerini alacaklarını dile getirmişlerdir.

Örneklem kitleyi oluşturan gençlerin eş seçiminde kendi kararlarının belirleyici olacağını belirtenlerin genel içindeki oranı %7,8 civarında bulunmaktadır. Öte yandan bayanların %34'ü eş seçiminde kendi kararlarının salt anlamda belirleyici olacağını öne sürerken, erkeklerin %66'sı eş seçimlerinde kendi kararlarının salt anlamda belirleyici olacağını dile getirmektedirler. Bayan ve erkekler arasındaki bu farklılık gösterdiği husus ise bayanların ailelerinin daha çok etkisinde kalırken, erkeklerin ailelerinden daha fazla bağımsız hareket edebilmeyi düşünmeleridir.

En uzun süre ile yaşanan yere göre örneklem grubu oluşturan yüksek öğretim öğrencilerinin eş seçimi hususundaki görüşleri kırsal bölgelerde en uzun süre ile yaşamaya ve kentsel bölgelerde en uzun süre ile yaşamış olaya göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır ($X^2_{(4)} 33.292 P<.05$).

Eş seçimi hususundaki görüşlerimi ailemin kararları belirler biçiminde görüş belirtenlerin %57,9'u en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olanlar iken %42,1'i en uzun süre ile kentsel bölgelerde yaşamış olanlardır. Kentsel bölgelerde en uzun süre ile yaşayanların eş seçimi hususunda aile kararlarının belirleyiciliğinin daha az olduğu tespit edilmiştir.

En uzun süre yaşanan yerleşim birimi temeline göre örneklem grup içerisinde eş seçimi hususunda ailemin kararları önemli ama benim görüşümde alınır biçiminde görüş belirtenlerin %31,9'u kırsal bölgelerde, %68,1'i kentsel bölgelerde en uzun süre yaşamış bulunmaktadır. Diğer taraftan eş seçiminde kendi kararım önemli ama ailemin de görüşünü alırım biçiminde görüş belirtenlerin %39,3'ü kırsal bölgelerde, %60,7'si kentsel bölgelerde en uzun süre ile ikamet etmiş bulunmaktadır.

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan kitle eş seçimi hususunda benim kararlarım belirleyici bir rol oynar biçiminde yapmış olduğu tercihlerde kırsal bölgelerde en uzun süre ile yaşama ve kentsel bölgelerde en uzun süre yaşama arasında azda olsa farklılık

bulunmaktadır (Kır %48,6- Kent %51,4). Diğer taraftan örneklem kitleyi oluşturan yüksek öğretim öğrencilerinin %4,3'ü evlenmeyi düşünmediklerini belirtmişlerdir. Evlenmeyi düşünmeyenler büyük oranda (%86,1) en uzun süre ile şehirlerde yaşamış olanlardan oluşmaktadır.

Örneklem grubun evlendiğinde sahip olmak istediği çocuk sayısı bir ile yedi çocuk arasında değişmektedir. Sahip olunmak istenen çocuk sayısı istatistiksel olarak değerlendirildiğinde örneklem grubu oluşturan bayanlar ortalama 2,54 erkekler ise 2,77 ortalama çocuk sahibi olmak istemektedirler. Diğer taraftan en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşayanlar sahip olunmak istenen çocuk sayısı bakımından en uzun süre ile kentlerde yaşayanlardan daha yüksek bir ortalamaya sahiptirler.

Tablo 18: Cinsiyet ve en uzun süre ikamet edilen yere göre dost seçiminde dikkat edilen hususlar

<i>Dikkat Edilen Hususlar</i>		Cinsiyet			En Uzun Süre İle Yaşanılan Yer		
		<i>Bayan</i>	<i>Erkek</i>	<i>Toplam</i>	<i>Kır</i>	<i>Kent</i>	<i>Toplam</i>
Hemşerim olmasına	<i>Sayı</i>	7	11	18	0	18	18
	<i>Satır %</i>	38,9%	61,1%	100,0%	,0%	100,0%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	,8%	1,1%	1,0%	,0%	1,6%	1,0%
Ortak ilgi ve alakalarımızın olmasına	<i>Sayı</i>	117	163	280	126	154	280
	<i>Satır %</i>	41,8%	58,2%	100,0%	45,0%	55,0%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	13,1%	17,0%	15,2%	17,8%	13,5%	15,2%
Aynı siyasi görüşe sahip olmasına	<i>Sayı</i>	7	29	36	6	30	36
	<i>Satır %</i>	19,4%	80,6%	100,0%	16,7%	83,3%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	,8%	3,0%	1,9%	,8%	2,6%	1,9%
Dürüst ve güvenilir bir insan olmasına	<i>Sayı</i>	725	651	1376	509	867	1376
	<i>Satır %</i>	52,7%	47,3%	100,0%	37,0%	63,0%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	81,5%	68,0%	74,5%	71,8%	76,2%	74,5%
Ortak kültürel değer ve inançlara	<i>Sayı</i>	34	103	137	68	69	137
	<i>Satır %</i>	24,8%	75,2%	100,0%	49,6%	50,4%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	3,8%	10,8%	7,4%	9,6%	6,1%	7,4%
Toplam	<i>Sayı</i>	890	957	1847	709	1138	1847
	<i>Satır %</i>	48,2%	51,8%	100,0%	38,4%	61,6%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		X²:58,268 Sd: 4 p<0,05			X²:32,035 Sd: 4 p<0,05		

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan yüksek öğretim öğrencilerinin dost seçiminde dikkat ettikleri bazı hususlar bulunmaktadır. Dost seçiminde dikkat edilen hususların başında %74,5 oranında karşısındaki insanın dürüst ve güvenilir biri olması gelmektedir. İkinci olarak dost seçiminde önem verilen husus ise %15,2 oranında ortak ilgi ve alakaların olmasıdır. Diğer taraftan örneklem kitle %7,4 oranında dostlarını seçerken karşısındaki insanla ortak kültürel değer ve inançlarının olmasına dikkat

etmektedir. Dost seçiminde siyasi görüşlerin ve hemşeriliğin örneklem kitlemiz için çok fazla etkisi bulunmamaktadır.

Cinsiyetlere göre örneklem grubun dost seçiminde dikkat ettiği hususlar anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2_{(4)} 58.268 P<.05$). Dost seçiminde örneklem gruptan hemşerim olmasına dikkat ederim biçiminde görüş belirtenlerin %38,9'u bayanlardan oluşurken %61,1'i erkeklerden oluşmaktadır. Diğer taraftan dost seçiminde ortak ilgi ve alakalarımızın olmasına özen gösteririm biçiminde görüş belirtenlerin %41,8'i bayanlardan oluşurken %58,2'si ise erkeklerden oluşmaktadır. Öte yandan örneklem grup içerisinde dost seçiminde aynı siyasi görüşe sahip olmasına dikkat ederim biçiminde görüş belirtenlerin %19,4'ü bayanlardan oluşurken %80,6'sı erkeklerden oluşmaktadır. Burada dikkat çekici husus erkeklerin siyasal ideolojilere dost seçerken bayanlardan çok daha fazla önem verdiği ortaya çıkmıştır.

Örneklem grubu içerisinde bayanları %52,7'si ve erkeklerin ise %47,3'ü dostlarını seçerken dürüst ve güvenilir bir insan olmasına özen göstermektedir. Dost seçerken göz önünde bulundurulmuş ortak kültürel değer ve inançlara bayanların %24,8'i önem verirken erkeklerde ise bu oran %75,2 düzeyinde bulunmaktadır. Burada kültürel farklılıklara erkeklerin daha fazla önem atfettiği ortaya çıkmaktadır.

Araştırmanın örneklem kitlesini oluşturan yüksek öğretim öğrencileri dost seçimi hususunda en uzun süre ile yaşanan yerleşim yerine göre değerlendirilmiş ve en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamak ve şehirlerde yaşamak arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($X^2_{(4)} 32.035 P<.05$). Öncelikle en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşayanlar dost seçimi hususunda hemşeriliği göz önünde bulundurmamaktadırlar ve hemşerilik daha çok en uzun süre ile kentsel bölgelerde yaşayanlar tarafından dost seçiminde göz önünde bulundurulmuş bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

En uzun süre ile yaşanan yer itibarıyla kırsal bölgelerde yaşamış olan gençlerin %45'i dost seçiminde ortak ilgi ve alakaların olmasına özen gösterirken kentsel bölgelerde yaşamış olanların ise %55'i dost seçiminde ortak ilgi ve alakaların olmasına özen göstermektedir. Diğer taraftan aynı siyasi görüşe sahip olmayı dost seçiminde öncelikle tercih edenlerin %16,7'si en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşayanlardan oluşurken %83,3'ü en uzun süre ile kentsel bölgelerde yaşayanlardan oluşmaktadır. Bu oranlar

siyasal ideolojilerin kırsal bölgelerde yaşayanlardan ziyade kentsel bölgelerde yaşayanların sosyal ilişkilerinde daha belirleyici bir rol oynadığını bize göstermektedir.

Dost seçiminde dürüst ve güvenilir bir insan olma kırsal bölgelerde en uzun süre ile yaşayanlarda %37 oranında iken, en uzun süre kentsel bölgelerde yaşayanlarda %63 oranındadır. Öte yandan dost seçiminde ortak kültürel değerlere ve inançlara önem verenlerin %49,6'sı en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşayanlardan oluşurken, %50,4'ü kentsel bölgelerde yaşamış olanlardan oluşmaktadır. Genel anlamda kırsal bölgelerde yaşamış olmak veya kentsel bölgelerde yaşamış olmak bireylerin sosyal ilişkilerin önemli bir yer tutmaktadır.

Tablo 19: Cinsiyet ve en uzun süre ikamet edilen yere göre çevredeki diğer insanlarla anlaşmazlığa düştüğü konular

<i>Anlaşmazlık Konuları</i>		Cinsiyet			En Uzun Süre İle Yaşanılan Yer		
		<i>Bayan</i>	<i>Erkek</i>	<i>Toplam</i>	<i>Kır</i>	<i>Kent</i>	<i>Toplam</i>
Siyasi konularda	<i>Sayı</i>	144	242	386	164	222	386
	<i>Satır %</i>	37,3%	62,7%	100,0%	42,5%	57,5%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	16,3%	25,3%	21,0%	23,3%	19,5%	21,0%
Dini konularda	<i>Sayı</i>	78	86	164	80	84	164
	<i>Satır %</i>	47,6%	52,4%	100,0%	48,8%	51,2%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	8,8%	9,0%	8,9%	11,4%	7,4%	8,9%
Ahlaki konularda	<i>Sayı</i>	215	124	339	107	232	339
	<i>Satır %</i>	63,4%	36,6%	100,0%	31,6%	68,4%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	24,3%	13,0%	18,4%	15,2%	20,4%	18,4%
Yaşam tarzları hususunda	<i>Sayı</i>	289	304	593	222	371	593
	<i>Satır %</i>	48,7%	51,3%	100,0%	37,4%	62,6%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	32,6%	31,8%	32,2%	31,5%	32,6%	32,2%
Ülke meselelerine bakış açıları konusunda	<i>Sayı</i>	160	200	360	131	229	360
	<i>Satır %</i>	44,4%	55,6%	100,0%	36,4%	63,6%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	18,1%	20,9%	19,5%	18,6%	20,1%	19,5%
Toplam	<i>Sayı</i>	886	956	1842	704	1138	1842
	<i>Satır %</i>	48,1%	51,9%	100,0%	38,2%	61,8%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		X²:51,938	sd: 4	p<0,05	X²:17,749	Sd: 4	p<0,05

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan gençlerin çevrelerindeki insanlarla anlaşmazlığa düştükleri konular öncelikle cinsiyetlere göre incelenmiş ve cinsiyet faktörünün çevre ile anlaşmazlığa düşülen konularda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma meydana getirdiği tespit edilmiştir ($X^2_{(4)} 51.938 P<.05$).

Örneklem grup içerisinde çevrelerindeki diğer insanlarla daha çok siyasi konularda anlaşmazlıklara düştüğünü belirtenlerin %37,3'ü bayanlardan oluşurken %62,7'si erkeklerden oluşmaktadır. Burada bayanların siyasal ideolojileri çevrelerindeki diğer

insanlarla iletişimlerinde çok fazla ön plana çıkartmadıkları, erkeklerin siyasal görüşlerinin ise çevrelerindeki insanlarla iletişimlerinde belirleyici rol oynadığı ortaya çıkmıştır.

Dini konular da örneklem grubun çevrelerindeki insanlarla anlaşmazlığa düştüğü hususlardandır (%8,9). Örneklem grubunu oluşturan kitle içerisinde dini konularda çevrelerindeki insanlarla anlaşmazlığa düştüklerini belirtenlerden %47,6'sı bayanlardan ve %52,4'ü erkeklerden oluşmaktadır. Erkekler ile bayanlar arasında dini konular açısından çevredeki diğer insanlar ile anlaşmazlığa düşme noktasında farklılık olmasına rağmen bu farklılık yüksek düzeyde değildir.

Anlaşmazlık konularından bir diğeri ise örneklem kitle için ahlaki konulardır (%18,4). Örneklem kitle içerisinde çevrelerindeki insanlarla ile ahlaki konularda anlaşmazlıklara düştüklerini belirtenlerden %63,4'ü bayan ve %36,6'sı ise erkelerdir. Karşımıza çıkan bu oran bayanların ahlaki konularda erkeklerden daha hassas olduklarının göstergesi durumundadır. Diğer taraftan bayanların %24,3'ü erkeklerin ise %13'ü çevrelerindeki insanlarla ilişkilerinde ahlaki konularda anlaşmazlıklara düştüğünü belirtmişlerdir.

Yaşam tarzları hususunda örneklem grubun çevrelerindeki insanlarla anlaşmazlığa düşme oranı %32,2 civarındadır ve bu oran anlaşmazlık konularının başında gelmektedir. Örneklem kitemizi oluşturan bayanların %32,6'sı yaşam tarzı hususunda çevrelerindeki insanlarla anlaşmazlıklara düşerken, örneklem kitleyi oluşturan erkeklerin ise %31,8'i yaşam tarzı hususunda çevrelerindeki diğer insanlar ile anlaşmazlığa düşmektedir.

Örneklem grubun çevresindeki insanlarla anlaşmazlığa düştüğü konulardan biride ülke meselelerine bakış açıları hususudur (%19,5). Ülke meselelerine bakış açısı konusunda çevresindeki insanlar ile anlaşmazlığa düşenlerin %44,4'ü bayanlardan ve %55,6'sı erkeklerden oluşmaktadır. Diğer taraftan bayanların sadece %18,1'i ve erkeklerin ise %20,9'u ülke meselelerine bakış açısından çevrelerindeki insanlar ile anlaşmazlıklara düşmektedirler.

Çevredeki insanlar ile anlaşmazlığa düşülen hususlar örneklem grubun en uzun süre ile yaşadığı yerleşim biriminin kırsal ve kentsel bir özellik göstermesine göre de değerlendirilmiş ve en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olmak ile en uzun süre ile

kentsel bölgelerde yaşamış olmak arasında istatistiksel olarak çevredeki insanlarla anlaşmazlığa düşülen konular hususunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($X^2_{(4)} 58.268$ $P<.05$).

Siyasi konular hususunda örneklem grubun çevresindeki insanlarla anlaşmazlığa düşmesi noktasında en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olanlar %42,5, en uzun süre ile kentsel bölgelerde yaşamış olanlar ise %57,5 oranında siyasi konularda çevrelerindeki insanlar ile anlaşmazlığa düşmektedirler.

Örneklem grubun çevredeki diğer insanlar ile anlaşmazlığa düştüğü hususlardan dini konularda anlaşmazlığa düşenlerin %48,8'i en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olanlar ve %51,2'si en uzun süre ile kentsel bölgelerde yaşamış olanlardan oluşmaktadır. Dini konularda kırsal bölgelerde yetişmiş olanlar çevredeki insanlarla anlaşmazlık yaşama noktasında kentlerde yetişmiş olanlara nazaran fazla olmamak kaydı ile daha az çevredeki diğer insanlar ile anlaşmazlık yaşamaktadırlar. Bu hususta kırsal bölgelerin homojenik yapısının etkisi olduğu düşünülebilir.

En uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olanları %15,2 si çevrelerindeki insanlarla ahlaki konularda anlaşmazlıklara düşerken, en uzun süre kentsel bölgelerde yaşayanların %20,4'ü çevrelerindeki insanlar ile ahlaki konularda anlaşmazlığa düşmektedirler. Diğer taraftan en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olanlar %31,5 oranında çevrelerindeki insanlar ile yaşam tarzı hususunda anlaşmazlığa düşerken, en uzun süre ile kentlerde yaşamış olanların %32,6'sı yaşam tarzı konularında çevrelerindeki insanlar ile anlaşmazlığa düşmektedirler.

Çevredeki diğer insanlar ile anlaşmazlığa düşülen konulardan ülke meselelerine bakış açıları hususunda anlaşmazlığa düşenlerin %36,4'ü kırsal bölgelerde en uzun süre ile yaşamış olanlardan oluşurken %63,6'sı kentsel bölgelerde en uzun süre ile yaşamış olanlardan oluşmaktadır. Karşımıza çıkan bu dağılımdan açık bir şekilde anlaşılacağı üzere kırsal bölgelerde yetişmiş olanlar kentsel bölgelerde yetişmiş olanlara göre ülke meselelerini kişisel bazda çok fazla problem etmemekte veya daha fazla hoş görülü bir tavır sergilemektedirler.

Tablo 20: Görüşülenlerin doğdukları bölgelere göre anlaşmazlığa düştükleri konular

Anlaşmazlık Konuları		Bölgelere Göre Doğum Yerleri						Toplam	
		Akdeniz Bölgesi	Doğu Anadolu Bölgesi	Ege Bölgesi	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	İç Anadolu Bölgesi	Marmara Bölgesi		Karadeniz Bölgesi
<i>Siyasi konularda</i>	<i>Sayı</i>	12	28	52	73	95	65	61	386
	<i>Satır %</i>	3,1%	7,3%	13,5%	18,9%	24,6%	16,8%	15,8%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	9,3%	15,0%	29,2%	30,8%	22,8%	17,9%	19,4%	21,1%
<i>Dini konularda</i>	<i>Sayı</i>	7	11	14	28	9	65	26	160
	<i>Satır %</i>	4,4%	6,9%	8,8%	17,5%	5,6%	40,6%	16,3%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	5,4%	5,9%	7,9%	11,8%	2,2%	17,9%	8,3%	8,8%
<i>Ahlaki konularda</i>	<i>Sayı</i>	25	30	21	46	86	64	63	335
	<i>Satır %</i>	7,5%	9,0%	6,3%	13,7%	25,7%	19,1%	18,8%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	19,4%	16,0%	11,8%	19,4%	20,6%	17,6%	20,0%	18,3%
<i>Yaşam tarzları hususunda</i>	<i>Sayı</i>	56	68	56	65	138	102	104	589
	<i>Satır %</i>	9,5%	11,5%	9,5%	11,0%	23,4%	17,3%	17,7%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	43,4%	36,4%	31,5%	27,4%	33,1%	28,1%	33,0%	32,3%
<i>Ülke meselelerine bakış açıları konusunda</i>	<i>Sayı</i>	29	50	35	25	89	67	61	356
	<i>Satır %</i>	8,1%	14,0%	9,8%	7,0%	25,0%	18,8%	17,1%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	22,5%	26,7%	19,7%	10,5%	21,3%	18,5%	19,4%	19,5%
Toplam	<i>Sayı</i>	129	187	178	237	417	363	315	1826
	<i>Satır %</i>	7,1%	10,2%	9,7%	13,0%	22,8%	19,9%	17,3%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		X²:125,000	Sd: 24	p<0,05					

Araştırmanın örneklem kitlesini oluşturan yüksek öğrenim öğrencileri doğdukları coğrafi bölgeye göre çevrelerindeki diğer insanlar ile anlaşmazlığa düştüğü konular itibariyle değerlendirilmiş ve görüşülenlerin doğdukları bölge ile çevredeki diğer insanlar ile anlaşmazlığa düştüğü konular arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($X^2_{(24)} 125.000 P<.05$).

Akdeniz bölgesinde doğmuş olanların %9,3'ü siyasi konularda, %5,4'ü dini konularda, %19,4'ü ahlaki konularda, %43,4'ü yaşam tarzı ile ilgili konularda, %22,5'i ülke meselelerine bakış açıları konularında çevrelerindeki diğer insanlar ile anlaşmazlığa düşmektedirler. Bu bağlamda Akdeniz bölgesinde bulunan illerde doğanlar genel anlamda yaşam tarzı ve ülke meseleleri ile ilgili durumlara hassas yaklaşmaktadırlar.

Doğu Anadolu bölgesinde doğmuş olanların %15'i siyasi konularda, %5,9'u dini konularda, %16'sı ahlaki konularda, %36,4'ü yaşam tarzı ile ilgili konularda, %26,7'si ülke meseleleri ile ilgili konularda çevrelerindeki diğer insanlar ile anlaşmazlığa düşmektedirler.

Ege bölgesi sınırları içerisinde bulunan illerde doğanların %29,2'si siyasi konularda, %7,9'u dini konularda, %11,8'i ahlaki konularda, %31,5'i yaşam tarzları ile ilgili

konularda, %19,7'si ülke meseleleri ile ilgili konularda çevrelerindeki diğer insanlar ile anlaşmazlığa düşmektedirler. Ege bölgesinde bulunan illerde doğmuş olan öğrencilerin çevrelerindeki insanlarla öncelikle yaşam tarzı ve siyasi konularda anlaşmazlığa düşmesi dikkat çekicidir.

Güney doğu Anadolu bölgesinde bulunan illerde doğmuş olanları %30,8'i siyasi konularda, %11,8'i dini konularda, %19,4'ü ahlaki konularda, %27,4'ü yaşam tarzı ile ilgili konularda, %10,5'ü ülke meselelerine bakış açıları ile ilgili konularda çevrelerindeki diğer insanlar ile anlaşmazlığa düşmektedirler. Güney doğu Anadolu bölgesinde yer alan illerde doğmuş olan üniversite öğrencisi gençlerin en fazla siyasi konularda çevrelerindeki diğer insanlar ile anlaşmazlıklar yaşamaları oldukça dikkat çekici bir husustur.

İç Anadolu bölgesinde yer alan illerde doğmuş olan ve örneklem kitlemizi oluşturan öğrencilerin %22,8'i siyasi konularda, %2,2'si dini konularda, %20,6'sı ahlaki konularda, %33,1'i yaşam tarzı ile ilgili konularda, %21,3'ü ülke meselelerine bakış açıları ile ilgili konularda çevredeki diğer insanlar ile anlaşmazlığa düşmektedir.

Marmara bölgesinde bulunan illerde doğmuş olanların %17,9'u siyasi konularda, %17,9'u dini konularda, %17,6'sı ahlaki konularda, %28,1'i yaşam tarzı ile ilgili konularda ve %18,5'i ülke meseleleri ile ilgili konularda çevrelerindeki diğer insanlar ile anlaşmazlığa düşmektedirler. Marmara bölgesi diğer bölgelere göre daha kozmopolit bir yapı arz ettiği için anlaşmazlığa düşülen konulardaki dağılım bir birine çok yakın oranlar olarak belirmiştir. Diğer taraftan hemen hemen her bölgede olduğu gibi yaşam tarzı ile ilgili konular yine bu bölgede de ağırlıklı anlaşmazlık konularının başında gelmektedir.

Karadeniz bölgesinde bulunan şehirlerde doğmuş olan örneklem grubuna mensup öğrencilerin %19,4'ü siyasi konularda, %8,3'ü dini konularda, %20'si ahlaki konularda, %33'ü yaşam tarzı ile ilgili konularda, %19,4'ü ülke meselelerine bakış ile ilgili konularda çevrelerindeki diğer insanlar ile anlaşmazlığa düşmektedirler.

Genel olarak değerlendirildiğinde siyasi konularda çevrelerindeki diğer insanlar bile en fazla anlaşmazlığa düşenler %24,6 oranla iç Anadolu bölgesinde doğmuş olanlardır. Diğer taraftan dini konularda çevrelerindeki diğer insanlar ile en fazla anlaşmazlığa

düşenler %40,6 oranıyla Marmara bölgesinde bulunan illerde doğmuş olanlardır. Öte taraftan ahlaki konularda çevrelerindeki diğer insanlar ile en fazla anlaşmazlığa düşenler %27,7 oranıyla İç Anadolu bölgesinde bulunan illerde doğmuş olanlardır. Ayrıca yaşam tarzları hususunda çevrelerindeki diğer insanlar ile en fazla anlaşmazlığa düşenler %23,4 oranıyla yine İç Anadolu bölgesinde bulunan illerde doğmuş olanlardır. Son olarak ülke meseleleri ile ilgili konularda çevredeki diğer insanlar ile en fazla anlaşmazlığa düşenler de yine %25 oranıyla İç Anadolu bölgesin bulunan illerde doğmuş olanlardır.

3.2. Kimlik Tanımlamaları

3.2.1. Etnik Kimlik Tanımlamaları

Tablo 21: Görüşülenlerin etnik kimlik tanımlamalarına göre hayatta başarılı olmayı sağlayan en önemli şeyler

Görüşülenlere göre hayatta başarılı olmayı sağlayan en önemli şey		Etnik Kimlik Tanımlamaları			Toplam
		Türk	Kürt	Laz, Arap Çerkez vd.	
<i>Eğitim ya da bilgi</i>	Sayı	247	100	8	355
	Satır %	69,6%	28,2%	2,3%	100,0%
	Sütun %	17,6%	29,0%	8,0%	19,2%
<i>Zekâ</i>	Sayı	114	13	13	140
	Satır %	81,4%	9,3%	9,3%	100,0%
	Sütun %	8,1%	3,8%	13,0%	7,6%
<i>Çalışma azmi</i>	Sayı	726	166	68	960
	Satır %	75,6%	17,3%	7,1%	100,0%
	Sütun %	51,8%	48,1%	68,0%	52,0%
<i>Aile ve yakın çevre</i>	Sayı	134	25	8	167
	Satır %	80,2%	15,0%	4,8%	100,0%
	Sütun %	9,6%	7,2%	8,0%	9,0%
<i>Maddi varlık, zenginlik</i>	Sayı	137	22	3	162
	Satır %	84,6%	13,6%	1,9%	100,0%
	Sütun %	9,8%	6,4%	3,0%	8,8%
<i>Ait olduğu toplumsal gruplar</i>	Sayı	43	19	0	62
	Satır %	69,4%	30,6%	,0%	100,0%
	Sütun %	3,1%	5,5%	,0%	3,4%
Toplam	Sayı	1401	345	100	1846
	Satır %	75,9%	18,7%	5,4%	100,0%
	Sütun %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		X²:60,377	Sd: 10	p<0,05	

Örneklem grubu oluşturan yüksek öğretim öğrencilerine göre hayatta başarılı olmayı sağlayan en önemli şeyler ile kimlik tanımlamaları arasında istatistikî olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($X^2_{(10)} 60.377 P<.05$). Görüşülenlere göre hayatta başarılı olmayı sağlayan en önemli şeyin eğitim yada bilgi olduğunu belirtenlerin %69,6'sı

kendini Türk kimliği ile tanımlamış, %28,2'si kendini Kürt olarak tanımlamış, ve %2,3'ü Arap, Çerkez, Laz vd. biçiminde tanımlamıştır. Diğer taraftan kendini Türk kimliği ile tanımlayanların %17,6'sı hayatta başarılı olmayı sağlayan en önemli şeyin eğitim ve bilgi olduğunu savunurken, kendilerini Kürt kimliği ile tanımlayan yüksek öğretim öğrencilerinin %29'u hayatta başarılı olmayı sağlayan en önemli şeyin eğitim ya da bilgi olduğunu belirtmişlerdir.

Hayatta başarılı olmayı sağlayan önemli bir faktörde görüşülenlere göre zekâ faktörüdür (%7,6). Örneklem grubun içinde kendilerini Türk kimliği ile tanımlayan öğrencilerin %8,1'i hayatta başarılı olmak için en önemli faktörün zeka olduğunu belirtirken, kendilerini Kürt olarak tanımlayanların %3,8'i hayatta başarılı olmayı sağlayan en önemli şeyin zeka olduğunu belirtmiştir. Diğer taraftan kendini Arap, Laz, Çerkez veya diğer kimliklerle tanımlayanların %13'ü hayatta başarılı olmayı sağlayan en önemli şeyin zeka olduğunu belirtmiştir.

Araştırmanın örneklem grubu içerisinde kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların %51,8'ı hayatta başarılı olmayı sağlayan en önemli şeyin çalışma azmi olduğunu belirtirken, kendilerini Kürt olarak tanımlayanların %48,1, ve kendilerini Arap, Laz Çerkez vd. gibi tanımlayanlarında %68'i çalışma azminin hayatta başarılı olabilmek için en önemli şey olduğunu belirtmektedir. Çalışma azmi kendini Türk ve Kürt olarak tanımlayanlardan ziyade kendini Arap, Laz, Çerkez vd. biçiminde tanımlayanlar açısından hayatta başarılı olmada daha önemli bir yere sahiptir.

Kendilerini örneklem grup içerisinde Türk kimliği ile tanımlayanların %9,6'sı hayatta başarılı olmayı sağlayan en önemli etken olarak aile ve yakın çevreyi görmektedirler. Kendilerini Kürt olarak tanımlayanların %7,2'si hayatta başarılı olmayı sağlayan en önemli şey olarak aile ve yakın çevreyi belirtmişlerdir. Kendilerini Laz, Arap, Çerkez vd. biçiminde tanımlayanların %8'i hayatta başarılı olabilmek için en önemli şeyin aile ve yakın çevre olduğunu belirtmiştir.

Örneklem grup içerisinde kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların %9,8'i hayatta başarılı olmayı sağlayan en önemli şeyin maddi varlık ve zenginlik olduğunu vurgulamaktadır. Örneklem grup içerisinde kendilerini Kürt olarak tanımlayanların %6,4'ü hayatta başarılı olmayı sağlan en önemli şeyin maddi varlık ve zenginlik

olduğunu belirtirlerken, Laz, Arap, Çerkez vd. olarak kendini tanımlayanlarda ise bu oran %3'tür.

Tablo 22: Görüşülenlerin kendilerini tanımladıkları etnik kimlik ve en uzun süre yaşanan yere göre toplumda saygın bir yere sahip olmak için önemli olan etkenler

Toplumda saygın bir yere sahip olmak için önemli olanlar		Etnik Kimlik Tanımlamaları			En Uzun Süre İle Yaşanılan Yer		Toplam
		Türk	Kürt	Laz, Arap Çerkez vd.	Kır	Kent	
		Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	
<i>Çalışma, disiplin, sorumluluk alma gibi kişisel özellikler</i>	Sayı	955	251	67	507	766	1273
	Satır %	75,0%	19,7%	5,3%	39,8%	60,2%	100,0%
	Sütun %	68,2%	72,8%	66,3%	71,5%	67,3%	68,9%
<i>İyi bir üniversiteden mezun olmak</i>	Sayı	108	26	1	31	104	135
	Satır %	80,0%	19,3%	,7%	23,0%	77,0%	100,0%
	Sütun %	7,7%	7,5%	1,0%	4,4%	9,1%	7,3%
<i>Fırsatları iyi değerlendirmek</i>	Sayı	239	44	30	101	212	313
	Satır %	76,4%	14,1%	9,6%	32,3%	67,7%	100,0%
	Sütun %	17,1%	12,8%	29,7%	14,2%	18,6%	16,9%
<i>Siyasetçilerle bürokratlarla iyi geçinmek</i>	Sayı	58	19	1	39	39	78
	Satır %	74,4%	24,4%	1,3%	50,0%	50,0%	100,0%
	Sütun %	4,1%	5,5%	1,0%	5,5%	3,4%	4,2%
<i>Maddi varlık</i>	Sayı	41	5	2	31	17	48
	Satır %	85,4%	10,4%	4,2%	64,6%	35,4%	100,0%
	Sütun %	2,9%	1,4%	2,0%	4,4%	1,5%	2,6%
Toplam	Sayı	1401	345	101	709	1138	1847
	Satır %	75,9%	18,7%	5,5%	38,4%	61,6%	100,0%
	Sütun %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
X²:26,437 sd: 8 p<0,05					X²:38,025 sd: 4 p<0,05		

Araştırmanın örneklem kitlesine göre toplumda saygın bir yere sahip olmak için önemli olan hususlar ile kimlik tanımlamaları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($X^2_{(8)}$ 26.437 P<.05). Toplumda saygın bir yere sahip olabilmek için araştırmanın örneklem kitlesine göre en önemli özellik %69,9 oranında çalışma, disiplin sorumluluk alma gibi kişisel özelliklerdir. Diğer taraftan kendini örneklem kitle içerisinde Türk kimliği ile tanımlayanların %68,2'si bu özelliğin önemli olduğunu vurgularken, kendini Kürt olarak tanımlayanların %72,8'i bu özelliğin önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Toplumda saygın bir yere sahip olabilmek için önemli olan husus olarak iyi bir üniversite mezunu olmak düşüncesini araştırmanın örneklemine oluşturan kitle %7,3 oranında tercih etmektedir. Örneklem grubun kimlik tanımlamalarına göre özellikle kendini Türk kimliği ve Kürt olarak tanımlayanların bu görüşü katılımları aynı düzeyde bulunmasının yanında kendilerini kimlik olarak bu iki kimliğin dışında tanımlayanlarda

iyi bir üniversite mezunu olmak toplumda saygın bir yere sahip olmak için pek önemli görülmemektedir (%1).

Fırsatları iyi değerlendirerek örneklem grubun %16,9'u kendilerinin toplumda saygın bir yere sahip olabileceğini düşünmektedir. Kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların %17,1'i fırsatları iyi değerlendirerek toplumda saygın bir yere sahip olabileceklerini düşünürken, kendilerini Kürt olarak tanımlayanların %12,8'i önlerine çıkan fırsatları iyi değerlendirerek toplumda saygın bir yere sahip olabileceklerini düşünmektedir. Fırsatları iyi değerlendirme noktasında kendilerini Laz, Arap, Çerkez vd. biçiminde tanımlayanlar %29,7 oranıyla kendilerini Türk ve Kürt olarak tanımlayanlara nazaran daha yüksek oranda toplumda iyi ve saygın bir yere sahip olmanın fırsatları değerlendirmeden geçtiğini savunmaktadırlar.

Örneklem grup toplumda saygın bir yere sahip olmak için önemli olan etmenlerden siyasetçilerle iyi geçinmenin %4,2 oranında önemli olduğunu belirtmiştir. Diğer taraftan kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların %4,1'i bu hususun önemli olduğunu belirtirken, kendilerini Kürt olarak tanımlayanların %5,5'i bu hususun önemli olduğunu belirtmiştir. Laz, Arap, Çerkez vd. biçimlerde kendilerini tanımlayanlara göre ise bu hususun önemi pek yoktur.

Toplumda saygın bir yere sahip olmanın görüşülenlere göre maddi varlıkla pek ilgisi yok gibidir (%2,6). Araştırmanın örneklem grubu içerisinde kendini Türk kimliği ile tanımlayanları %2,9'u bu unsurun önemli olduğunu belirtirken, kendilerini Kürt olarak tanımlayanların ise %1,4'ü bu unsurun önemli olduğunu belirtmişlerdir. Genel anlamda örneklem gruba göre maddi varlık, siyasetçilerle iyi geçinme ve hatta iyi bir üniversite mezunu olmak, toplumda saygın bir yere sahip olmak için belirleyici değildir.

Toplumda saygın bir yere sahip olmak için örneklem kitle tarafından gerekli görülen hususlar ile örneklem grubu oluşturan yüksek öğrenim öğrencilerinin en uzun süre ile yaşadıkları yerleşim birimleri bakımından istatistikî olarak anlamlı bulunan bir farklılık bulunmaktadır ($X^2_{(8)} 26.437 P<.05$).

En uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olan örneklem kitlenin içindeki yüksek öğrenim öğrencilerinin %71,5'i toplumda saygın bir yere sahip olmak için önemli olan hususun çalışma, disiplin, sorumluluk alma gibi kişisel özellikler olduğunu düşünmekte,

%4,4'ü iyi bir üniversite mezunu olmanın toplumda saygın bir yere sahip olmak için önemli husus olduğunu düşünmekte, %14,2'si fırsatları iyi değerlendirerek toplumda saygın bir yere sahip oluna bileceğini düşünmekte, %5,5'i siyasetçilerle ve bürokratlarla iyi geçinerek toplumda saygın bir yere sahip oluna bileceğini düşünmekte ve son olarak %4,4'ü maddi varlıklarıyla insanların toplumda saygın bir yere sahip olabileceğini düşünmektedirler.

Örneklem kitle içerisinde en uzun süre ile kentlerde yaşamış olan yüksek öğretim öğrencilerinin %67,3'ü çalışma, disiplin, sorumluluk alma gibi kişisel özelliklerin toplumda saygın bir yere sahip olmak için önemli olduğuna inanmakta, %9,1'i iyi bir üniversiteden mezun olmanın toplumda saygın bir yer kazanma konusunda önemli olduğunu belirtmekte, %18,6'sı fırsatları iyi değerlendirerek toplumda saygın bir yer edinilebileceğine inanmakta, %3,4'ü siyasetçiler ile ve bürokratlar ile iyi geçinerek toplumda saygın bir yer kazanılabileceğini düşünmekte ve son olarak %1,5'lik bir kesimde insanların maddi varlıkları ile toplumda saygın bir yere sahip olabileceklerini düşünmektedirler.

Örneklem grubun eğiti süreci sonunda iş bulma ümitleri ile kendilerini tanımladıkları kimlikler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($X^2_{(8)} 32.191 P<.05$). Kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların %12,7'si eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda çok umutlu, %51,2'si eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda umutlu, %25,2'si eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda ne umutlu nede umutsuz, %4,9'u eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda umutlu değil ve %6'sı eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda hiç umutlu değildir (Tablo 23).

Kimlik tanımlaması çerçevesinde kendilerini Kürt olarak tanımlayan örneklem grup içindeki yüksek öğretim öğrencilerinin %16,2'si eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda çok umutlu, %49'u eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda umutlu, %29,9'u eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda ne umutlu nede umutsuz, %2,6'sı eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda umutlu değil ve %2,3'ü eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda hiç umutlu olmadıklarını belirtmişlerdir (Tablo 23).

Araştırmanın örneklem kitlesini oluşturan ve kendisini Laz, Arap, Çerkez vd. olarak tanımlayan örneklem grup içindeki yüksek öğretim öğrencilerinin %24,8'i eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda çok umutlu, %33,7'si eğitim süreçleri sonunda iş

bulma hususunda umutlu, aynı oranda %33,7'si eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda ne umutlu nede umutsuz, %4'ü eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda umutlu değil ve yine aynı oranda %4'ü eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda hiç umutlu olmadıklarını ifade etmişlerdir (Tablo 23).

Tablo 23: Etnik kimlik tanımlamaları, cinsiyetler ve en uzun süre ile yaşanan yerleşim birimine göre görüşülenlerin eğitim süreci sonunda iş bulma ümitleri

Etnik Kimlik Tanımlamaları		Eğitim süreci sonunda iş bulma ümitleri					Toplam
		Çok umutluyum	Umutluyum	Ne umutlu ne de umutlu değilim	Umutlu değilim	Hiç umutlu değilim	
Türk	Sayı	178	718	353	68	84	1401
	Satır %	12,7%	51,2%	25,2%	4,9%	6,0%	100,0%
	Sütun %	68,7%	78,0%	72,0%	84,0%	87,5%	75,9%
Kürt	Sayı	56	169	103	9	8	345
	Satır %	16,2%	49,0%	29,9%	2,6%	2,3%	100,0%
	Sütun %	21,6%	18,3%	21,0%	11,1%	8,3%	18,7%
Laz, Arap Çerkez vd.	Sayı	25	34	34	4	4	101
	Satır %	24,8%	33,7%	33,7%	4,0%	4,0%	100,0%
	Sütun %	9,7%	3,7%	6,9%	4,9%	4,2%	5,5%
Toplam	Sayı	259	921	490	81	96	1847
	Satır %	14,0%	49,9%	26,5%	4,4%	5,2%	100,0%
	Sütun %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Cinsiyetler		X²:32,191 sd: 8 p<0,05					
Bayan	Sayı	114	465	246	39	26	890
	Satır %	12,8%	52,2%	27,6%	4,4%	2,9%	100,0%
	Sütun %	44,0%	50,5%	50,2%	48,1%	27,1%	48,2%
Erkek	Sayı	145	456	244	42	70	957
	Satır %	15,2%	47,6%	25,5%	4,4%	7,3%	100,0%
	Sütun %	56,0%	49,5%	49,8%	51,9%	72,9%	51,8%
Toplam	Sayı	259	921	490	81	96	1847
	Satır %	14,0%	49,9%	26,5%	4,4%	5,2%	100,0%
	Sütun %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
En Uzun Süre İle Yaşanılan Yer		X²:21,682 sd: 4 p<0,05					
Kır	Sayı	97	367	191	28	26	709
	Satır %	13,7%	51,8%	26,9%	3,9%	3,7%	100,0%
	Sütun %	37,5%	39,8%	39,0%	34,6%	27,1%	38,4%
Kent	Sayı	162	554	299	53	70	1138
	Satır %	14,2%	48,7%	26,3%	4,7%	6,2%	100,0%
	Sütun %	62,5%	60,2%	61,0%	65,4%	72,9%	61,6%
Toplam	Sayı	259	921	490	81	96	1847
	Satır %	14,0%	49,9%	26,5%	4,4%	5,2%	100,0%
	Sütun %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		X²:6,686 sd: 4 p>0,05					

Cinsiyetler bağlamında örneklem grubu oluşturan öğrencilerin bayan veya erkek olması eğitim süreci sonunda işbulma ümidini anlamlı bir şekilde farklılaştırmaktadır ($X^2_{(4)}$)

21.682 P<.05). Örnekleme kitleyi oluşturan bayanların %12,8'i eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda çok umutlu, %52,2'si eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda umutlu, %27,6'ı eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda ne umutlu nede umutsuz, %4,4'ü eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda umutlu değil ve %9'u eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda hiç umutlu olmadıklarını belirtmişlerdir.

Diğer taraftan örnekleme kitleyi oluşturan yüksek öğretim öğrencileri içerisindeki erkeklerin %15,2'si eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda çok umutlu, %47,6'ı eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda umutlu, %25,5'i eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda ne umutlu nede umutsuz, %4,4'ü eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda umutlu değil ve %7,3'ü eğitim süreçleri sonunda iş bulma hususunda hiç umutlu değildir. Hiç iş bulamama noktasında örnekleme kitle içerisindeki erkeklerin bayarlardan daha fazla endişe duyduğu genel değerlendirme olarak dile getirilebilir.

En uzun süre yaşanan yer temeline göre örnekleme kitleyi oluşturan yüksek öğretim öğrencilerinin eğitim süreçleri sonucunda iş bulma ümitleri bakımından en uzun süre yaşadıkları yerin kırsal veya kentsel özellik göstermesi anlamlı farklılığın ortaya çıkmasına el vermemiştir ($X^2_{(4)} 6.686 P>.05$). Dolayısıyla hem en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olanları hem de kentsel bölgelerde en uzun süre ile yaşamış olanların eğitim süreçleri sonucunda bir iş bulma veya bulamama düşünceleri, kaygıları hemen hemen aynı düzeyde bulunmaktadır.

Tablo 24: Örnekleme grubunun cinsiyet, kimlik tanımlaması ve yaşadığı yerleşim birimine göre hayatlarından memnuniyet düzeyleri

Tanımlamalar	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	p	F	Min.	Max.
<i>Türk</i>	1401	6,1285	1,98977	,05316	,000	9,063	1,00	9,00
<i>Kürt</i>	345	5,6435	1,83723	,09891			1,00	9,00
<i>Laz, Arap Çerkez vd.</i>	101	6,2376	1,81190	,18029			1,00	9,00
Cinsiyet					p	t		
<i>Bayan</i>	890	6,2978	1,77728	,05957	,000	5,406	1,00	9,00
<i>Erkek</i>	957	5,8077	2,09168	,06761			1,00	9,00
En uzun süre ile yaşanan yer					p	t		
<i>Kır</i>	709	6,0931	1,85028	,06949	,385	0,851	1,00	9,00
<i>Kent</i>	1138	6,0132	2,02769	,06011			1,00	9,00

Araştırmamızda yaşanan hayattan memnuniyet düzeyleri birden dokuza kadar sınıflandırılmıştır. Hayatlarından memnuniyet düzeyleri en yüksek olanlar dokuzu en

düşük olanlardan da biri işaretlemeleri istenmiş veya memnuniyet düzeyine göre puanlama yapılması istenmiştir.

Kimlik tanımlaması bakımından görüşülenlerin hayatlarından memnuniyet düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($f=9,063$). Kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların memnuniyet düzeyleri ortalama 6,128 puan civarında bulunmakta ve bu ortalamanın da standart sapması 1,989 puan civarında bulunmaktadır. Standart sapma hesaba kayıldığında kendini Türk kimliği ile tanımlayanların hayatlarından memnuniyet duyma düzeyleri 4,139 puan ile 8,117 puan arasında yoğunlaşmaktadır.

Örneklem grup içerisinde kendilerini Kürt olarak tanımlayanların hayatlarından memnuniyet düzeyi ortalama 5,643 puan civarında bulunmakta ve bu ortalamanın standart sapması da 1,837 civarında bulunmaktadır. Kürt olarak kendini tanımlayanların memnuniyet düzeyi yoğunluğu ise 3,806 ile 7,48 puan arasında bulunmaktadır. Diğer taraftan kendilerini Laz, Arap, Çerkez vd. biçiminde kendilerini tanımlayanların yaşamlarından memnuniyet düzeyleri ortalaması 6,237 puan düzeyinde ve memnuniyet yoğunluğu ise 4,426 puan ile 8,048 puan arasında bulunmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde kendilerini Kürt olarak tanımlayan örneklem grubun içindeki yüksek öğretim öğrencileri diğerlerine nispeten hayatlarından daha az memnundurlar.

Cinsiyet farklılığı bağlamında örneklem grubun hayattan memnuniyet düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($t=5,406$). Örneklem grubun içinde yer alan bayanların hayattan memnuniyet düzeyi 6,297 puan civarında iken, erkeklerin hayattan memnuniyet düzeyi 5,807 puan civarında bulunmaktadır. Genel anlamda bayanlar erkeklere nazaran hayatlarından daha çok memnun durumdadırlar.

Örneklem kitlenin en uzun süre ile yaşadığı yere göre hayattan memnuniyet düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı sayılabilecek bir farklılık bulunmamaktadır. En uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olanların hayattan memnuniyet düzeyleri 6,093 puan civarında bulunurken, en uzun süre ile kentsel bölgelerde yaşamış olanların hayattan memnuniyet düzeyleri 6,013 civarında bulunmaktadır.

3.2.2. Gençlerin Dini Kimlik Tanımlamaları

Örneklem grubun doğdukları bölgeler itibariyle evlenecekleri zaman ailelerinin bir başka din veya mezhepten biriyle evlenmeye onay vermesi bakımından anlamlı farklılık

ortaya çıkmıştır ($X^2_{(6)} 114.222 P<.05$). Öncelikle Akdeniz bölgesinde bulunan illerde doğmuş olan öğrencilerin %32,6'sı ailelerinin başka din veya mezhepten biriyle evlenmelerine onay verebileceklerini belirtirlerken %67,4'ü ailelerinin başka din veya mezhepten biriyle evlenmelerine onay vermeyeceklerini belirtmektedir.

Tablo 25: Örneklem grubun doğum yerleri, cinsiyetleri ve kimlik algılamalarına göre ailelerinin bir başka din veya mezhepten biriyle evlenmelerine onay verme durumu

Bölgelere göre doğum yerleri		Ailenin bir başka din veya mezhepten biriyle evlenmeye onay durumu						Cinsiyet
		Onaylar	Onaylamaz	Toplam	Onaylar	Onaylamaz	Toplam	
Akdeniz Bölgesi	Sayı	42	87	129	178	712	890	Bayan
	Satır %	32,6%	67,4%	100,0%	20,0%	80,0%	100,0%	
	Sütun %	7,5%	6,9%	7,0%	31,2%	55,8%	48,2%	
Doğu Anadolu Bölgesi	Sayı	82	105	187	392	565	957	Erkek
	Satır %	43,9%	56,1%	100,0%	41,0%	59,0%	100,0%	
	Sütun %	14,6%	8,3%	10,2%	68,8%	44,2%	51,8%	
Ege Bölgesi	Sayı	81	97	178	570	1277	1847	Toplam
	Satır %	45,5%	54,5%	100,0%	30,9%	69,1%	100,0%	
	Sütun %	14,4%	7,6%	9,7%	100,0%	100,0%	100,0%	
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Sayı	112	126	238	X²:94,960 sd: 1 p<0,05			Kimlik
	Satır %	47,1%	52,9%	100,0%	385	1016	1401	
	Sütun %	19,9%	9,9%	13,0%	27,5%	72,5%	100,0%	
İç Anadolu Bölgesi	Sayı	86	334	420	67,5%	79,6%	75,9%	Kürt
	Satır %	20,5%	79,5%	100,0%	159	186	345	
	Sütun %	15,3%	26,3%	22,9%	46,1%	53,9%	100,0%	
Marmara Bölgesi	Sayı	108	256	364	27,9%	14,6%	18,7%	Laz, Arap Çerkez vd.
	Satır %	29,7%	70,3%	100,0%	26	75	101	
	Sütun %	19,2%	20,2%	19,9%	25,7%	74,3%	100,0%	
Karadeniz Bölgesi	Sayı	52	263	315	4,6%	5,9%	5,5%	Toplam
	Satır %	16,5%	83,5%	100,0%	570	1277	1847	
	Sütun %	9,2%	20,7%	17,2%	30,9%	69,1%	100,0%	
Toplam	Sayı	563	1268	1831	100,0%	100,0%	100,0%	X²:46,229 sd: 2 p<0,05
	Satır %	30,7%	69,3%	100,0%				
	Sütun %	100,0%	100,0%	100,0%				
		X²:114,222 sd: 6 p<0,05						

Doğu Anadolu bölgesinde bulunan illerde doğmuş olan yüksek öğretim öğrencilerinin %43,9'u ailelerinin başka din veya mezhepten biriyle kendilerinin evlenmelerine izin verebileceklerini belirtirken %56,1'i bu tür bir evliliğe ailelerinin onay vermeyeceğini belirtmiştir.

Araştırmanın örneklem grubu içinde bulunan yüksek öğretim öğrencilerinden Ege bölgesinde bulunan illerde doğmuş olanların aileleri %45,5 oranında kendilerini başka din veya mezhepten biriyle evlenmelerine onay verebileceklerini belirtirken, %54,5'i ailelerinin bu tür bir evliliğe izin vermeyeceğini belirtmişlerdir.

Güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunan illerde doğmuş olan örneklem grubun mensupları ailelerinin başka bir dinden veya mezhepten biri ile evlenmelerini %47,1 oranında onaylayabileceklerini belirtirlerken, %52,9 oranında ailelerinin başka din veya mezhepten biriyle evlenmelerine onay vermeyeceklerini belirtmektedirler. Diğer taraftan bu kabul oranı diğer bölgeler içindeki en yüksek orandır. Öncelikle bu bölgede çeşitli dinlerden ve mezheplerden insanların yoğun olarak ve bir arada yaşamaları, grupların bir birlerine karşı daha müsamahakâr bir tutum içinde bulunmalarına sebebiyet vermiş olabilir.

İç Anadolu bölgesinde bulunan illerde doğmuş olan örneklem grubu içerisindeki yüksek öğretim öğrencilerinin %20,5'inin ailesi kendilerinin başka din veya mezhepten biri ile evlenmelerine onay göstereceğini belirtmişlerdir. Diğer taraftan bu bölge doğumlu öğrencilerin %79,5'i ailelerinin başka din veya mezhepten biri ile evlenmelerine onay vermeyeceğini dile getirmişlerdir.

Örneklem grubumuz içinde Marmara bölgesinde bulunan illerde doğmuş olanların %29,7'si ailelerinin farklı din veya mezhepten biriyle evlenmeleri durumunda bu evliliği onaylayacağını dile getirirken, %70,3'ü ailelerinin böyle bir evliliği onaylamayacağını dile getirmişlerdir.

Son olarak Karadeniz bölgesinde bulunan illerde doğmuş olan ve örneklem grubumuz içinde bulunan öğrencilerin %16,5'i ailelerinin farklı dinden veya mezhepten biriyle evlenmelerini onaylayacağını belirtirken, %83,5'i ailelerinin bu tür bir evliliği onaylamayacağını belirtmektedir. Başka dinden veya mezhepten evlenmenin onaylanması veya onaylanmaması noktasında en tutucu tavır Karadeniz bölgesinden gelmektedir. Karadeniz bölgesinde bulunan illerde doğmuş olanların aileleri özellikle evlilik açısından din ve mezhep konusunda diğer bölgelere nazaran daha sert bir özellik arz etmektedir.

Ailenin başka din veya mezhepten biri ile evliliği onaylama durumu cinsiyetlere göre değerlendirilmiş ve cinsiyetlere göre onay verip vermeme hususunda istatistikî olarak anlamlı bulunan bir farklılaşma görülmüştür ($X^2_{(1)} = 94.960$ $P < .05$). Bu bağlamda örneklem grubu içerisinde bulunan bayanların %20'sinin ailesi kızlarının başka bir dinden veya mezhepten biriyle evlenmelerine onay vereceğini belirtirken, erkeklerin ailelerinin %41'i bu tip bir evlenmeye onay verebileceklerini belirtmişlerdir. Kız ve

erkek çocukların evliliği hususunda aileleri tutumlarındaki bu farklılık elbette manidardır.

Kimlik tanımlamaları bağlamında ailelerin başka dinden veya mezhepten biriyle evlenmeye onay verme durumu istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa sahiptir ($X^2_{(2)}$ 46.229 $P<.05$). Örneklem kitlemiz içerisinde kendisini Türk kimliği ile tanımlamış olanların %27'si ailelerinin başka dinden veya mezhepten biri ile evlenmelerini onaylayacağını belirtirken, kendilerini Kürt olarak tanımlayanların %46,1'nin ailesi böyle bir evliliği onaylayacağını belirtmiştir. Diğer taraftan bu biçimde gerçekleşecek olan bir evliliğin Laz, Arap, Çerkez vd. kimliklerle kendilerini tanımlayanlara göre ailelerinin verecekleri onay oranı %25,7 düzeyindedir. Dolayısıyla Laz, Arap, Çerkez vd. biçimlerde kendini tanımlayanlar, başka dinden veya mezhepten evliliğe en sert bakan gruplardır. Kendini Kürt olarak tanımlayanlar bu tür evliliklere en ılımlıdır.

Tablo 26: Örneklem gurubun değer atfettiği kavram ve kurumların öncelik sıralaması

Değer Atfedilenler	1.Öncelik		2.Öncelik		3.Öncelik	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
<i>Aile</i>	956	51,8	590	32,6	138	7,6
<i>Kariyer</i>	14	,8	225	12,4	154	8,5
<i>Sağlık</i>	374	20,3	473	26,1	456	25,3
<i>Din İnanç</i>	395	21,4	299	16,5	330	18,3
<i>Arkadaşlar</i>	4	,2	44	2,4	177	9,8
<i>İş-para</i>	40	2,2	113	6,2	265	14,7
<i>Eğlence</i>	14	,8	14	,8	27	1,5
<i>Politika</i>	2	,1	1	,1	1	,1
<i>Özgürlük</i>	31	1,7	52	2,9	256	14,2
<i>Benim için hiç bir değerın önemi yoktur</i>	16	,9				
Toplam	1846	100,0	1811	100,0	1804	100,0

Araştırmanın örneklem kitesinden kendileri için önemli olan değerleri önem sırasına göre sıralamaları istenmiştir. Bu sıralamada birinci öncelik sırasında örneklem grubu oluşturanlar %51,8 oranıyla aileye birinci derecede, %51,4 oranıyla dini inançlarına ikinci derecede %20,3 oranıyla sağlığa üçüncü derecede önem atfetmişlerdir. İkinci öncelik sırasında da aile %32,6 oranında birinci sırada, %26,1 oranıyla sağlık ikinci derecede, %16,5 oranıyla dini inanç üçüncü derecede ve %12,4 oranıyla kariyer dördüncü sırada değerlendirilmiştir. Üçüncü öncelik sıralamasının birinci sırasında %25,3 oranıyla sağlık bulunmakta, ikinci sırasında %18,3 oranıyla dini inanç bulunmakta ve üçüncü sırada %14,7 oranıyla iş ve para bulunmaktadır. Genel anlamda

değerlendirildiğinde toplamda en fazla değer aileye verilmektedir. Diğer taraftan %1 oranında kendisi için hiçbir değer önemi olmadığını vurgulayan küçük bir grupta bulunmaktadır.

Tablo 27: Dindarlık açısından görüşülenlerin kendilerini değerlendirmeleri ile cinsiyet, kimlik tanımlaması ve en uzun süre yaşanan yerleşim birimlerinin karşılaştırılması

Cinsiyet	Dindarlık açısından görüşülenlerin kendilerini tanımlama biçimleri						Toplam	
	<i>İnançlı ama dini gerekleri pek yerine getirmeyen</i>	<i>Dini gerekleri yerine getirmeye çalışan dindar biri</i>	<i>Dinin tüm gerekleri yerine getiren oldukça dindar biri</i>	<i>Allaha inanan ama dini ritüellerin gerekliliğine inanmayan biri</i>	<i>Dini inancı olmayan biri</i>			
Bayan	<i>Şayı</i>	364	450	6	55	14	889	
	<i>Şatır %</i>	40,9%	50,6%	,7%	6,2%	1,6%	100,0%	
	<i>Şütun %</i>	46,3%	52,1%	16,2%	43,0%	46,7%	48,2%	
Erkek	<i>Şayı</i>	423	414	31	73	16	957	
	<i>Şatır %</i>	44,2%	43,3%	3,2%	7,6%	1,7%	100,0%	
	<i>Şütun %</i>	53,7%	47,9%	83,8%	57,0%	53,3%	51,8%	
Toplam	<i>Şayı</i>	787	864	37	128	30	1846	
	<i>Şatır %</i>	42,6%	46,8%	2,0%	6,9%	1,6%	100,0%	
	<i>Şütun %</i>	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
Tanımlama						X²:23,006	sd: 4	p<0,05
Türk	<i>Şayı</i>	563	679	31	99	28	1400	
	<i>Şatır %</i>	40,2%	48,5%	2,2%	7,1%	2,0%	100,0%	
	<i>Şütun %</i>	71,5%	78,6%	83,8%	77,3%	93,3%	75,8%	
Kürt	<i>Şayı</i>	177	141	2	23	2	345	
	<i>Şatır %</i>	51,3%	40,9%	,6%	6,7%	,6%	100,0%	
	<i>Şütun %</i>	22,5%	16,3%	5,4%	18,0%	6,7%	18,7%	
Laz, Arap Çerkez vd.	<i>Şayı</i>	47	44	4	6	0	101	
	<i>Şatır %</i>	46,5%	43,6%	4,0%	5,9%	,0%	100,0%	
	<i>Şütun %</i>	6,0%	5,1%	10,8%	4,7%	,0%	5,5%	
Toplam	<i>Şayı</i>	787	864	37	128	30	1846	
	<i>Şatır %</i>	42,6%	46,8%	2,0%	6,9%	1,6%	100,0%	
	<i>Şütun %</i>	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
En uzun süre yaşanan yer						X²:23,168	sd: 8	p<0,05
Kır	<i>Şayı</i>	303	350	23	24	9	709	
	<i>Şatır %</i>	42,7%	49,4%	3,2%	3,4%	1,3%	100,0%	
	<i>Şütun %</i>	38,5%	40,5%	62,2%	18,8%	30,0%	38,4%	
Kent	<i>Şayı</i>	484	514	14	104	21	1137	
	<i>Şatır %</i>	42,6%	45,2%	1,2%	9,1%	1,8%	100,0%	
	<i>Şütun %</i>	61,5%	59,5%	37,8%	81,3%	70,0%	61,6%	
Toplam	<i>Şayı</i>	787	864	37	128	30	1846	
	<i>Şatır %</i>	42,6%	46,8%	2,0%	6,9%	1,6%	100,0%	
	<i>Şütun %</i>	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
						X²:32,247	sd: 4	p<0,05

Araştırmanın örneklem gurubu içerisinde bulunanların dindarlık açısından kendilerini değerlendirmeleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($X^2_{(4)} 23.006 P<.05$). Örneklem grup içerisinde bayanların %40,9'u kendilerini inançlı ama dini gerekleri pek yerine getirmeyen olarak tanımlamakta, %50,6'sı dini gerekleri yerine

getirmeye çalışan dindar biri olarak tanımlamakta, %0,7'si dinin tüm gereklerini yerine getiren oldukça dindar biri olarak tanımlamakta, %6,2'si Allah'a inanan ama dini ritüellerin gerekliliğine inanmayan bir olarak kendini tanımlamakta ve %1,6'sı dini inancı olmayan bir olduğunu belirtmektedir.

Örneklem grup içerisinde erkeklerin %44,2'si kendilerini inançlı ama dini gerekleri pek yerine getirmeyen olarak tanımlamakta, %43,3'ü dini gerekleri yerine getirmeye çalışan dindar biri olarak tanımlamakta, %3,2'si dinin tüm gereklerini yerine getiren oldukça dindar biri olarak tanımlamakta, %7,6'sı Allah'a inanan ama dini ritüellerin gerekliliğine inanmayan bir olarak kendini tanımlamakta ve %1,7'si dini inancı olmayan bir olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan gençlerin kendilerini tanımladıkları kimlikler ile kendilerini dindarlık açısından değerlendirmeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($X^2_{(8)} 23.168 P<.05$). Öncelikle örneklem kitle içerisinde kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların %40,2'si kendilerini inançlı ama dini gerekleri pek yerine getirmeyen olarak tanımlamakta, %48,5'i dini gerekleri yerine getirmeye çalışan dindar biri olarak tanımlamakta, %2,2'si dinin tüm gereklerini yerine getiren oldukça dindar biri olarak tanımlamakta, %7,1'i Allah'a inanan ama dini ritüellerin gerekliliğine inanmayan bir olarak kendini tanımlamakta ve %2'si dini inancı olmayan olarak tanımlamaktadır.

Kimlik tanımlaması bakımından örneklem kitle içerisinde bulunan ve kendilerini Kürt olarak tanımlayan öğrencilerin %51,3'ü kendilerini inançlı ama dini gerekleri pek yerine getirmeyen olarak tanımlamakta, %40,9'u dini gerekleri yerine getirmeye çalışan dindar biri olarak tanımlamakta, %6'sı dinin tüm gereklerini yerine getiren oldukça dindar biri olarak tanımlamakta, %6,7'si Allah'a inanan ama dini ritüellerin gerekliliğine inanmayan bir olarak kendini tanımlamakta ve %0,6'sı dini inancı olmayan biçiminde dini açıdan kendilerini değerlendirmektedirler. Genel anlamda kendilerini Kürt olarak tanımlayanlar Türk kimliği ile kendini tanımlayanlara göre daha fazla oranda inanan ama gereklerini yerine getirmeyen olarak tanımlamaktadırlar.

Örneklem grubun kendilerini dindarlık bakımından değerlendirmesi ile en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($X^2_{(4)} 32.247 P<.05$). En uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olanların %42,7'si kendilerini inançlı ama dini

gerekleri pek yerine getirmeyen olarak tanımlamakta, %49,4'ü dini gerekleri yerine getirmeye çalışan dindar biri olarak tanımlamakta, %3,2'si dinin tüm gereklerini yerine getiren oldukça dindar biri olarak tanımlamakta, %3,4'ü Allah'a inanan ama dini ritüellerin gerekliliğine inanmayan bir olarak kendini tanımlamakta ve %1,3'ü dini inancı olmayan biri olarak dini açıdan kedilerini ifade etmişlerdir.

En uzun süre ile kentsel bölgelerde yaşamış olan örneklem grup içerisindeki yüksek öğrenim öğrencilerinin %42,6'sı kendilerini inançlı ama dini gerekleri pek yerine getirmeyen olarak tanımlamakta, %45,2'si dini gerekleri yerine getirmeye çalışan dindar biri olarak tanımlamakta, %1,2'si dinin tüm gereklerini yerine getiren oldukça dindar biri olarak tanımlamakta, %9,1'i Allah'a inanan ama dini ritüellerin gerekliliğine inanmayan bir olarak kendini tanımlamakta ve %1,8'i dini inancım yok biçiminde kedilerinin dini inançlarını ifade etmişlerdir. Burada dikkat çekici husus en uzun süre ile kentsel bölgelerde yaşamış olanların, en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olanlara göre nerede ise üç kat fazla bir oranda dini ritüellerin gerekliliğine inanmadıklarının ortaya çıkmış olmasıdır.

3.2.3. Toplumsal Hayatta Bütünleşme ve Kimlik

Tablo 28: Örneklem gruba göre Türkiye'de insanları bir arada tutan en önemli değerlerin öncelik sırasına göre belirtilmesi

Türkiye'de insanları bir arada tutan en önemli değer	1.Öncelik		2.Öncelik		3.Öncelik	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
<i>Türk Olmak/Türklük</i>	491	26,6	250	15,3	201	12,7
<i>Müslüman Olmak/Müslümanlık</i>	372	20,2	550	33,7	224	14,1
<i>Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı Olmak/Vatandaşlık</i>	385	20,9	298	18,3	418	26,4
<i>Sahip Olunan Tarihsel Ve Kültürel Değerler</i>	301	16,3	233	14,3	354	22,3
<i>Türkçe Konuşmak/ Dil Birliği</i>	65	3,5	126	7,7	161	10,2
<i>Aynı Coğrafyada Yaşıyor Olmak</i>	232	12,6	175	10,7	227	14,3
Toplam	1846	100,0	1632	100,0	1585	100,0

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan yüksek öğretim öğrencilerine göre Türkiye'de insanları bir arada tutan en önemli değerler öncelik sırasına göre sıralanmış ve birinci öncelik sırasında yer verilen değerler ilk olarak %26,6 oranında Türk olmak/Türklük, ikinci olarak %20,9 oranıyla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak/Vatandaşlık, üçüncü olarak %20,2 oranında Müslüman olmak/Müslümanlık ve dördüncü olarak %16,3 oranında sahip olunan tarihsel ve kültürel değerler biçiminde belirtilmiştir.

Türkiye’de insanları bir arada tutan değerlerin örneklem kitleye göre ikinci öncelik sıralaması %33,7 oranıyla ilk olarak Müslüman olmak/Müslümanlık, %18,3 oranıyla ikinci olarak Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak/Vatandaşlık, %15,3 oranıyla üçüncü sırada Türk olmak/Türklük ve %14,3 oranıyla dördüncü olarak sahip olunan tarihsel ve kültürel değerler biçiminde belirlenmiştir. İnsanları bir arada tutmanın sosyolojik olarak temelinde yer alan dil birliği görüşülenlere göre hiçbir öncelik sırasında ilk sıraları alamamıştır. Yine aynı şekilde aynı coğrafyada yaşıyor olmakta görüşülenlere göre Türkiye’de insanları bir arada tutan değerler arasında bulunmakta fakat öncelik sıralamasında üst sıralarda bulunmamaktadır.

Tablo 29: Görüşülenlere göre insanları birbirinden ayıran en temel farklar ile kimlik tanımlamaları ve cinsiyetlerin karşılaştırılması

		Tanımlamalar			Toplam	Cinsiyet	
		Türk	Kürt	Laz, Arap Çerkez vd.		Bayan	Erkek
Dini inançları	Sayı	114	31	24	169	51	118
	Satır %	67,5%	18,3%	14,2%	100,0%	30,2%	69,8%
	Sütun %	8,1%	9,2%	23,8%	9,2%	5,7%	12,4%
Siyasi görüşleri	Sayı	73	35	8	116	48	68
	Satır %	62,9%	30,2%	6,9%	100,0%	41,4%	58,6%
	Sütun %	5,2%	10,4%	7,9%	6,3%	5,4%	7,2%
Ahlak anlayışları	Sayı	366	70	29	465	263	202
	Satır %	78,7%	15,1%	6,2%	100,0%	56,6%	43,4%
	Sütun %	26,1%	20,7%	28,7%	25,3%	29,6%	21,3%
Zengin yada yoksul oluşları(ekonomik durumları)	Sayı	225	54	9	288	115	173
	Satır %	78,1%	18,8%	3,1%	100,0%	39,9%	60,1%
	Sütun %	16,1%	16,0%	8,9%	15,7%	12,9%	18,2%
Etnik yapıları	Sayı	244	67	7	318	155	163
	Satır %	76,7%	21,1%	2,2%	100,0%	48,7%	51,3%
	Sütun %	17,4%	19,8%	6,9%	17,3%	17,4%	17,2%
Milliyetleri	Sayı	101	1	7	109	55	54
	Satır %	92,7%	,9%	6,4%	100,0%	50,5%	49,5%
	Sütun %	7,2%	,3%	6,9%	5,9%	6,2%	5,7%
İnsanlar arasında hiçbir fark önemli değildir	Sayı	277	80	17	374	202	172
	Satır %	74,1%	21,4%	4,5%	100,0%	54,0%	46,0%
	Sütun %	19,8%	23,7%	16,8%	20,3%	22,7%	18,1%
Toplam	Sayı	1400	338	101	1839	889	950
	Satır %	76,1%	18,4%	5,5%	100,0%	48,3%	51,7%
	Sütun %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
X²:76,012 sd: 12 p<0,05					X²:50,342 sd: 6 p<0,05		

Örneklem grubu oluşturan yüksek öğrenim öğrencilerinin kimlik tanımlamaları ile insanları bir birinden ayıran en önemli farkları belirlemesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (X²₍₁₂₎ 76,012 P<.05). Diğer taraftan gençlerin cinsiyetleri ile insanları

bir birinden ayıran özellikleri belirlemeleri arasında da anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($X^2_{(6)} 50,342 P<.05$).

Örneklem grup içerisindeki gençlerin kimlik tanımlamaları çerçevesinde kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların %8,1'i, Kürt olarak tanımlayanların %9,2'si, Laz, Arap, Çerkez vd. biçimde tanımlayanların %23,8'i ve ayrıca bayanların %5,7'si ve erkeklerin %12,4'ü insanları bir birinden ayıran en temel fark olarak dini inançları görmektedirler.

Araştırmanın örneklemini oluşturan gençlerden kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların %5,2'si, Kürt olarak tanımlayanların %10,4'ü, Laz, Arap, Çerkez vd. biçimde tanımlayanların %7,9'u ve ayrıca bayanların %5,4'ü ve erkeklerin %7,2'si insanları bir birinden ayıran en temel farkın siyasi görüşleri olduğu fikrini savunmaktadır.

İnsanları birbirinden ayıran en temel fark bağlamında kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların %26,1'i, Kürt olarak tanımlayanların %20,7'si, Laz, Arap, Çerkez vd. biçimde tanımlayanların %28,7'si ve ayrıca bayanların %29,6'sı ve erkeklerin %21,'ü insanları bir birinden ayıran en temel farkın ahlak anlayışları olduğunu ifade etmektedirler.

Yüksek öğretimin öğrencileri evreninde örneklem grubu oluşturan öğrencilerden kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların %16,1'i, Kürt olarak tanımlayanların %16'sı, Laz, Arap, Çerkez vd. biçimde tanımlayanların %8,9'u ve ayrıca bayanların %12,9'u ve erkeklerin %18,2'si insanları bir birinden ayıran en temel farkın zengin yada yoksul oluşları yani ekonomik durumları olduğunu belirtmiştir.

Görüşülenlerden kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların %17,4'ü, Kürt olarak tanımlayanların %19,8'i, Laz, Arap, Çerkez vd. biçimde tanımlayanların %6,9'u ve ayrıca bayanların %17,4'ü ve erkeklerin %17,2'si insanları bir birinden ayıran en temel fark olarak etnik yapıları görmektedirler. Etnik yapıyı insanları bir birinden ayıran en temel fark olarak görme genel kitle içerisinde %17,3 oranındadır ki bu oran ahlak anlayışı faktöründen sonra ikinci sırada gelmektedir.

Son olarak örneklem kitle içerisinde bulunan gençlerden kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların %19,8'i, Kürt olarak tanımlayanların %23,7'si, Laz, Arap, Çerkez vd.

biçimde tanımlayanların %16,8'i ve ayrıca bayanların %22,7'si ve erkeklerin %18,1'i insanlar arasında hiçbir farkın önemli olmadığını belirtmektedir. İnsanlar arasındaki farklılıkların önemsizliğini en fazla kendini Kürt olarak tanımlayanlar ve bayanların belirtmesinin önemli bir veri olarak değerlendirilebilir.

Tablo 30: Görüşülenlere göre ülkenin öncelikli problemleri

	1.Öncelik		2.Öncelik		3.Öncelik	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
<i>Eğitim</i>	597	32,4	265	14,6	226	12,5
<i>Ekonomi</i>	155	8,4	312	17,2	149	8,2
<i>İnsan Hakları</i>	98	5,3	80	4,4	114	6,3
<i>İrtica</i>	19	1,0	27	1,5	3	,2
<i>İşsizlik</i>	338	18,4	349	19,2	338	18,6
<i>Sağlık</i>	5	,3	75	4,1	97	5,4
<i>Terör</i>	364	19,8	346	19,1	262	14,5
<i>Trafik</i>	17	,9	2	,1	20	1,1
<i>AB Üyeliği</i>	8	,4	15	,8	29	1,6
<i>Hukuk Sistemi</i>	40	2,2	88	4,8	73	4,0
<i>Yolsuzluk</i>	57	3,1	82	4,5	206	11,4
<i>Yargı Bağımsızlığı</i>	17	,9	42	2,3	62	3,4
<i>Laik-Anti Laik Çatışması</i>	79	4,3	62	3,4	94	5,2
<i>Yoksulluk</i>	46	2,5	70	3,9	140	7,7
Toplam	1840	100,0	1815	100,0	1813	100,0

Araştırmanın örneklem kitlesi Türkiye’de problem olarak gördüğü hususları öncelik sırasına göre belirtmiştir. Birinci öncelik olarak örneklem kitlede ülkedeki en önemli problemin %32,4 oranıyla eğitim olduğunu belirtmiş ve ardından %19,8 oranla terör ve %18,4 oranıyla işsizliğin önemli bir problem olduğuna işaret etmiştir. Örneklem grubun yüksek öğretim kurumlarında öğrenci durumunda bulunması öncelikli olarak ülkenin probleminin eğitim olduğunu belirtmelerinde önemli derecede etkili olmuş olabileceği ifade edilebilir. Örneklem grup eğitimi ülkenin en önemli problemi gördükten sonra işsizliği genel anlamda ülkenin en önemli problemi olarak görmektedir.

Tablo 31: Görüşülenlerin sahip oldukları kimlik üzerinde belirleyici olan faktörlerin öncelik sırası

	1.Öncelik		2.Öncelik		3.Öncelik	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Aile	1064	57,8	425	24,2	156	9,1
Sosyo-kültürel çevre	125	6,8	509	29,0	513	30,1
Din	301	16,3	370	21,1	418	24,5
Etnik Aidiyet	194	10,5	152	8,7	199	11,7
Eğitim	125	6,8	289	16,5	379	22,2
Siyaset	33	1,8	9	,5	40	2,3
Toplam	1842	100,0	1754	100,0	1705	100,0

Örneklem grubu oluşturan yüksek öğrenim öğrencileri kendi kişiliklerinin ve dolayısıyla kimliklerinin oluşumu üzerinde birinci öncelik olarak %57,8 oranında ailenin, %16,3 oranıyla dinin, %10,5 oranıyla etnik aidiyetin, % 6,8 oranlarıyla eğitim ve sosyo-kültürel çevrenin belirleyici faktörler olduğunu belirtmişlerdir. İkinci öncelik olarak gençler kişiliklerinin ve dolayısıyla kimliklerinin üzerinde %29 oranında sosyo-kültürel çevrenin, %24,2 oranında ailenin, %21,1 oranında dinin, %16,5 oranında eğitimin etkisi olduğunu ifade etmektedirler. Genel anlamda değerlendirildiğinde bireylerin toplum içerisinde kendi kimlikleri üzerinde ağırlıklı olarak ailelerinin etkisi bulunmaktadır. Ailenin etkisinden sonra toplum içerisindeki sosyal ve kültürel çevrenin ve dinin bireylerin kimlikleri üzerinde belirleyici faktör oynadığı verilere dayanılarak ifade edilebilir.

Tablo 32: Görüşülenlerin cinsiyetleri ve kimlik tanımlamalarıyla sosyal hayatlarındaki tanımlamalarının karşılaştırılması

Sosyal hayattaki tanımlamalar		Tanımlama			Toplam	Cinsiyet	
		Türk	Kürt	Laz, Arap Çerkez vd.		Bayan	Erkek
<i>Doğum yeri/Memleket</i>	<i>Sayı</i>	425	67	20	512	219	293
	<i>Satır %</i>	83,0%	13,1%	3,9%	100,0%	42,8%	57,2%
	<i>Sütun %</i>	31,7%	19,8%	20,6%	28,8%	26,0%	31,3%
<i>Etnik köken</i>	<i>Sayı</i>	236	146	38	420	174	246
	<i>Satır %</i>	56,2%	34,8%	9,0%	100,0%	41,4%	58,6%
	<i>Sütun %</i>	17,6%	43,2%	39,2%	23,6%	20,7%	26,3%
<i>Dini İnanç</i>	<i>Sayı</i>	120	54	16	190	69	121
	<i>Satır %</i>	63,2%	28,4%	8,4%	100,0%	36,3%	63,7%
	<i>Sütun %</i>	8,9%	16,0%	16,5%	10,7%	8,2%	12,9%
<i>Cinsiyet</i>	<i>Sayı</i>	62	17	16	95	43	52
	<i>Satır %</i>	65,3%	17,9%	16,8%	100,0%	45,3%	54,7%
	<i>Sütun %</i>	4,6%	5,0%	16,5%	5,3%	5,1%	5,6%
<i>Meslek yada iş</i>	<i>Sayı</i>	479	47	7	533	324	209
	<i>Satır %</i>	89,9%	8,8%	1,3%	100,0%	60,8%	39,2%
	<i>Sütun %</i>	35,7%	13,9%	7,2%	30,0%	38,5%	22,4%
<i>Yaşlı veya genç olarak</i>	<i>Sayı</i>	19	7	0	26	12	14
	<i>Satır %</i>	73,1%	26,9%	,0%	100,0%	46,2%	53,8%
	<i>Sütun %</i>	1,4%	2,1%	,0%	1,5%	1,4%	1,5%
Toplam	<i>Sayı</i>	1341	338	97	1776	841	935
	<i>Satır %</i>	75,5%	19,0%	5,5%	100,0%	47,4%	52,6%
	<i>Sütun %</i>	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
X²:203,302 sd: 10 p<0,05					X²:58,277 sd: 5 p<0,05		

Araştırmanın örneklem kitlesini oluşturan yüksek öğretim öğrencilerinin kendilerini sosyal hayatta nasıl tanımladığı ile etnik kimlik olarak nasıl tanımladığı arasında istatistiksel olarak ilişki söz konusudur ($X^2_{(10)} 203,302 P<.05$). Diğer taraftan örneklem

grubun cinsiyetlerine göre sosyal hayatlarında kendilerini tanımlamalarında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($X^2_{(5)} 58,277 P<.05$).

Örneklem kitle içerisinde kendilerini Türk kimliği ile tanımlayan görüşülenlerin %31,7'si sosyal hayatlarında kendilerini memleketleri yani doğdukları yerler ile tanımlarken, örneklem kitle içinde kendilerini Kürt olarak tanımlayanların %19,8'i kendilerini doğum yerleri ile tanımlamaktadır. Diğer taraftan kendilerini Türk ve Kürt olarak tanımlamayanların %20,6'sı kendilerini doğdukları yer ile tanımlamaktadır. Doğum yeri itibari ile örneklem kitlede kendilerini tanımlayanların büyük çoğunluğunun kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanlar olduğu görülmektedir.

Görüşülenlerden kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların %17,6'sı kendilerini etnik kökenleri ile sosyal hayatlarında tanımlamaktadır. Görüşülenlerden kendilerini Kürt olarak tanımlayanların ise %43,2'si sosyal hayatlarında kendilerini etnik kimlikleri ile tanımlamaktadır. Laz, Arap, Çerkez vd biçimlerde kendilerini tanımlayanların ise %39,2'si sosyal hayatlarında kendilerini etnik kimlikleri ile tanımlamaktadır. Genel anlamda sosyal hayatta en fazla kendilerini etnik kimlikleri ile tanımlayanların Kürt kimliği ile kendini ifade edenler olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal hayatta örneklem kitle içerisinde dini kimlikle görüşülenlerin kendilerini tanımlamaları %10,7 civarındadır. Bu oranın düşük oluşu ülkenin dini anlamda fazlaca farklılaşmamış olmasından veya dini anlamda görüşülenler içerisinde radikal tutum sergileyenlerin az olmasından kaynaklanabilir. Örneklem grup içerisinde görüşülenlerden kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların %8,9'u sosyal hayatta kendilerini dini inançları ile tanımlarken, kendilerini Kürt olarak tanımlayanların %16'sı sosyal hayatta kendilerini dini inançları ile tanımlamaktadırlar. Toplumsal yaşam içerisinde Kürt olarak kendini tanımlayanları Türk olarak kendini tanımlayanlara göre daha yüksek bir seviyede kendilerini dini inançlarıyla tanımladıkları görülmektedir.

Cinsiyet temelinde kendilerini sosyal hayatta tanımlayanların oranı %5,3 tür. Diğer taraftan sosyal hayatta örneklem kitle içerisinde kendilerini yaşlı veya genç olarak tanımlayanların oranı da %1,5 olarak karşımıza çıkmıştır. Bu iki tanımlama biçimi sosyal hayat içerisinde somut olarak görülebilen bir fiziki durumu ihtiva ettiğinden ötürü örneklem grubu oluşturan yüksek öğretim öğrencileri bu tür tanımlamaları fazlaca toplumsal yaşam içerisinde tercih etmemektedirler.

Toplumsal yaşamda kendilerini meslek veya işlerine göre tanımlama eğilimi %30 düzeyindedir. Kendilerini Türk kimliği ile tanımlayan örneklem kitlemiz içerisindeki yüksek öğretim öğrencilerinin %35,7'si kendilerini meslek yada işe göre tanımlamaktadırlar. Örneklem kitle içerisinde kendilerini Kürt olarak tanımlayanların ise %13,9'u kendilerini toplumsal yaşam içerisinde iş yada meslekleri ile ifade etmektedirler. İş veya meslekleri ile toplumsal yaşam içinde örneklem grubun kendini ifadesi daha çok üniversite öğrencisi veya sadece öğrenci olarak ifade biçiminde gerçekleşmektedir.

Araştırmanın örneklem grubu içinde bulunan bayanların %26'sı kendilerini doğum yerleri ile sosyal yaşam içinde ifade ederken erkeklerin %31,3'ü kendilerini sosyal yaşam içerisinde doğum yerleri ile ifade etmektedirler. Bu noktada erkeklerin bayanlara nazaran daha çok hemşericilik yaptığı ifade edilebilir. Diğer taraftan örneklem grubundaki bayanların %20,7'si kendilerini toplumsal yaşam içerisinde etnik kimlikleri ile tanımlarken, erkeklerin %26,3'ü kendilerini sosyal yaşam içerisinde etnik kimlikleri ile tanımlamaktadır. Dini inanç ile toplumsal yaşamda tanımlama hususunda bayanların %8,2'si erkeklerin ise %12,9'u hassasiyet göstermekte ve toplumsal yaşamlarında kendilerini dini inançları ile tanımlamaktadırlar. Mesleki bakımdan örnek kitlenin sosyal hayattaki tanımlamasının öğrenci olarak tanımlama veya tanımlamama boyutunda olduğu belirtilmişti. Bu bağlamda örneklem kitleyi oluşturan bayan öğrencilerin %38,5'i toplumsal yaşamda kendilerini öğrenci olarak tanımlarken, erkeklerin %22,4'ü kendilerini toplumsal yaşam içerisinde öğrenci olarak tanımlamaktadırlar. Toplumsal yaşam içerisinde bayanların diğer tanımlamalardan ziyade öğrenci olarak kendilerini erkeklere nazaran daha fazla tercih ettiği aşikar olarak görülmektedir.

Örneklem grubu içerisinde bulunan yüksek öğretim öğrencileri kendilerini ve ailelerini araştırmamız çerçevesinde siyasal düşünce olarak değerlendirmiştir. Görüşülenlerden kendilerini ve ailelerini siyasal düşünce olarak demokrat biçiminde tanımlayanların oranı %18,7'dir. Diğer taraftan görüşülenlerin %9,9 kendilerini siyaseten İslamcı ve %12,7'si ailelerini siyaseten İslamcı olarak tanımlamışlardır. Örneklem grubu oluşturanların %22,1'i kendileri milliyetçi ve %17,9'u ailelerini milliyetçi olarak tanımlamışlardır. Görüldüğü üzere siyaseten görüşülenlerin kendilerini ve ailelerini

milliyetçi ve İslamcı olarak tanımlamalarında orantısız olarak bir terslik bulunmaktadır. Siyaseten yapılan İslamcılık tanımlamalarında görüşülenler ailelerini kendilerine oranla daha fazla İslamcı olarak nitelendirirken siyaseten milliyetçilik bağlamında ailelerinden daha yüksek bir ortalama ile kendileri milliyetçi olarak tanımlamışlardır (Tablo 33).

Tablo 33: Görüşülenlerin kendilerini ve ailelerini siyasi düşünce olarak tanımlamaları ve bu konuda aileleriyle uyum durumu

Kendilerinin siyasi düşünce olarak tanımlanması			Ailenin siyasi düşünce olarak tanımlanması	
	Sayı	%	Sayı	%
<i>Demokrat</i>	344	18,7	344	18,7
<i>İslamcı</i>	182	9,9	234	12,7
<i>Liberal</i>	94	5,1	92	5,0
<i>Milliyetçi</i>	406	22,1	329	17,9
<i>Muhafazakâr</i>	230	12,5	391	21,2
<i>Sosyal demokrat</i>	186	10,1	168	9,1
<i>Sosyalist</i>	145	7,9	70	3,8
<i>Ülkücü</i>	45	2,4	37	2,0
<i>Marksist</i>	12	,7	15	,8
<i>Kemalist</i>	191	10,4	161	8,7
<i>Hiç biri</i>	5	,3		
Toplam	1840	100,0	1841	100,0
Siyasal ve sosyal konularda ailenin görüşleriyle uyum				
	Tamamen Uyar	Kısmen uyar	Hiç Uymaz	Toplam
<i>Sayı</i>	533	1236	75	1844
<i>%</i>	28,9	67,0	4,1	100,0

Gençler muhafazakârlık hususunda ailelerinin daha fazla muhafazakâr olduklarını belirtmişlerdir. Gençlerin kendilerini siyaseten muhafazakâr kimlikle tanımlama oranı %12,5 iken ailelerini muhafazakâr tanımlama oranı %21,2 düzeyinde bulunmaktadır. Öte yandan kendini siyasi düşünce açısından örneklem grubun %7,9'u sosyalist olarak tanımlarken, örneklem grubun sadece %3,8'i ailelerini sosyalist olarak tanımlamaktadır.

Genel anlamda örneklem grup %28,9 oranında kendi siyasi düşünceleri ile ailelerinin siyasi düşüncelerinin tamamen uyduğunu dile getirirken, %67'si aileleri ile kendilerinin siyasi düşüncelerinin kısmen uyduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda siyasi düşünce temelinde gençlerin aileleri ile ilişkileri değerlendirildiğinde, gençlerin %95,9 oranında aileleri ile siyasi düşünce temelinde pek problemlerinin olmadığı ortaya çıkmaktadır. Görüşülenlerin sadece %4,1'i siyasi düşünce ve sosyal konular bakımından aileleri ile görüşlerinin uyuşmadığını dile getirmektedir.

Tablo 34: Görüşülenlerin kimlik tanımlamalarına göre milliyetçilik algılamaları

Görüşülenlere göre Milliyetçilik		Tanımlamalar			Toplam
		Türk	Kürt	Laz, Arap Çerkez vd	
<i>Kişinin kendi ülkesini ve milletini sevmesi</i>	Sayı	745	119	27	891
	Satır %	83,6%	13,4%	3,0%	100,0%
	Sütun %	53,6%	35,5%	29,7%	49,0%
<i>Kişinin kendi milletini diğer tüm milletlerden üstün görmesi</i>	Sayı	161	71	2	234
	Satır %	68,8%	30,3%	,9%	100,0%
	Sütun %	11,6%	21,2%	2,2%	12,9%
<i>Ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olma bilincinde olmak</i>	Sayı	422	82	54	558
	Satır %	75,6%	14,7%	9,7%	100,0%
	Sütun %	30,3%	24,5%	59,3%	30,7%
<i>Toplum içerisinde bölücülük yapmak</i>	Sayı	58	56	7	121
	Satır %	47,9%	46,3%	5,8%	100,0%
	Sütun %	4,2%	16,7%	7,7%	6,7%
<i>Diğer ırklara saygılı olmaktır</i>	Sayı	5	7	1	13
	Satır %	38,5%	53,8%	7,7%	100,0%
	Sütun %	,4%	2,1%	1,1%	,7%
Toplam	Sayı	1391	335	91	1817
	Satır %	76,6%	18,4%	5,0%	100,0%
	Sütun %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		X²:157,178 sd: 8 p<0,05			

Örneklem grubun kendini tanımlaması ile milliyetçilik kavramına atfettiği anlamlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır ($X^2_{(8)} 157,178 P<.05$). Örneklem grup içerisinde kendisini Türk kimliği ile tanımlayanların %53,6'sı milliyetçiliğin kişinin kendi ülkesini ve milletini sevmesi olarak nitelendirmişlerdir. Bu nitelendirmeye kendilerini Kürt olarak tanımlayanların katılım oranı ise %35,5, kendilerini Laz, Arap, Çerkez vd. biçiminde tanımlayanların katılım oranı da %29,7 düzeyinde bulunmaktadır. Genel anlamda kişinin kendi ülkesini ve milletini sevmesi bağlamında yapılan bir milliyetçilik tanımlamasına Hem kendini Türk kimliği ile tanımlayanlar hemde kendini Kürt olarak tanımlayanlar en yüksek oranla katılmaktadır.

Milliyetçiliğin kişinin kendi milletini tüm diğer milletlerden üstün görmesidir görüşüne örneklem kitlenin %12,9'u katılmıştır. Diğer taraftan kendilerini Türk kimliği ile tanımlayan örneklem gruptaki öğrencilerin %11,6'sı, kendisini Kürt olarak tanımlayan örneklem kitledeki öğrencilerin %21,2'si milliyetçiliği kişinin kendi milletini diğer tüm milletlerden üstün görmesi olarak ifade etmişlerdir. Milliyetçiliği, kendisini Türk kimliği ile tanımlayanlara nazaran kendisini Kürt olarak tanımlayanların daha fazla oranda ırkçılık olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır.

Örnekleme kitlemiz %30,7 oranında milliyetçiliği ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olma bilincinde olmak olarak değerlendirmiştir. Örnekleme kitle içersinden kendisini Kürt olarak tanımlayanların %24,5'i milliyetçiliği ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olma bilincinde olmak biçiminde değerlendirirken, kendilerini Laz, Arap, Çerkez vd. biçimde tanımlayanların ise %59,3'ü milliyetçiliği bu biçimde tanımlamıştır. Bu bağlamda Kendisini Kürt olarak tanımlayanlar ile kendisini Laz, Arap, Çerkez vd. biçimde tanımlayanlar arasında milliyetçilik anlayışı hususunda derin bir farklılık bulunmaktadır.

Milliyetçilik görüşülenlere göre %6,7 oranında toplum içersinde bölücülük yapmak olarak nitelendirilmiştir. Bu nitelendirme kendilerini Kürt olarak tanımlayanlar içersinde %16,7 oranında bulunmaktadır. Diğer taraftan görüşülenlere göre milliyetçilik diğer ırklara saygılı olmak biçiminde değerlendirilmemektedir.

Tablo 35: Cinsiyet ve en uzun süre ile yaşanılan yer temelinde görüşülenlerin milliyetçilik tanımlamaları

Görüşülenlere göre Milliyetçilik		En Uzun Süre İle Yaşanılan Yer		Cinsiyet		Toplam
		Kır	Kent	Bayan	Erkek	
<i>Kişinin kendi ülkesini ve milletini sevmesi</i>	Sayı	377	514	420	471	891
	Satır %	42,3%	57,7%	47,1%	52,9%	100,0%
	Sütun %	55,0%	45,4%	47,7%	50,3%	49,0%
<i>Kişinin kendi milletini diğer tüm milletlerden üstün görmesi</i>	Sayı	69	165	130	104	234
	Satır %	29,5%	70,5%	55,6%	44,4%	100,0%
	Sütun %	10,1%	14,6%	14,8%	11,1%	12,9%
<i>Ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olma bilincinde olmak</i>	Sayı	185	373	294	264	558
	Satır %	33,2%	66,8%	52,7%	47,3%	100,0%
	Sütun %	27,0%	33,0%	33,4%	28,2%	30,7%
<i>Toplum içersinde bölücülük yapmak</i>	Sayı	52	69	36	85	121
	Satır %	43,0%	57,0%	29,8%	70,2%	100,0%
	Sütun %	7,6%	6,1%	4,1%	9,1%	6,7%
<i>Diğer ırklara saygılı olmaktır</i>	Sayı	3	10	0	13	13
	Satır %	23,1%	76,9%	,0%	100,0%	100,0%
	Sütun %	,4%	,9%	,0%	1,4%	,7%
Toplam	Sayı	686	1131	880	937	1817
	Satır %	37,8%	62,2%	48,4%	51,6%	100,0%
	Sütun %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		X²:22,301 sd: 4 p<0,05		X²:38,514 sd: 4 p<0,05		

Örnekleme grubu oluşturan gençlerin en uzun süre ile yaşadıkları yerleşim birimleri ile milliyetçilik tanımlamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($X^2_{(4)} 22,301 P<.05$). Örnekleme grup içersinde en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olanların %55'i milliyetçiliğin kişinin kendi ülkesini ve milletini sevmesi olarak

değerlendirmiştir. Diğer taraftan en uzun süre ile kentsel bölgelerde yaşayanların ise %45,4'ü milliyetçiliğin kişinin kendi ülkesini ve milletini sevmesi olarak nitelendirmiştir. Milliyetçilik değerlendirmesi bakımından her iki grup için en fazla katılım bu tanımlamaya olmuştur.

En uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olan örneklem grubu üyelerinin %10,1'i milliyetçiliği kişinin kendi milletini diğer tüm milletlerden üstün görmesi olarak değerlendirirken, en uzun süre ile kentsel bölgelerde yaşamış olan örneklem grubundaki gençlerin %14,6'si milliyetçiliği bu biçimde tanımlamıştır. Milliyetçiliğin bu biçimdeki tanımlamasında en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olanlar ile kentsel bölgelerde yaşamış olanlar arasındaki fark manidardır.

Ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olma bilinci bağlamında milliyetçilik örnek kitlenin %30,7'si tarafından tanımlanmıştır. Bu bağlamda kırsal bölgelerde en uzun süre ile yaşamış olanların %27'si ve kentsel bölgelerde en uzun süre ile yaşamış olanların %33'ü milliyetçiliği bu biçimde tanımlamıştır. Diğer taraftan milliyetçiliğin bölücülük olarak değerlendirilmesi ve diğer ırklara saygılı olmak biçiminde algılanması çok düşük oranlarda iken kentsel bölgelerde en uzun süre ile yaşamış olmak ve kırsal bölgelerde en uzun süre yaşamış olmaya göre belirtilen biçimlerdeki milliyetçilik tanımlamaları fazlaca farklılaşmamaktadır.

Örneklem kitle içerisinde bulunan yüksek öğretim öğrencilerinin bayan veya erkek olmalarına göre milliyetçilik tanımlamaları istatistiksel olarak farklılık göstermektedir ($X^2_{(4)} 38,514 P<.05$). Araştırmanın örneklem kitlesinde bulunan bayanların %47,7'si ve erkeklerin %50,3'ü milliyetçiliği kişinin kendi ülkesini ve milletini sevmesi olarak değerlendirmektedir. Diğer taraftan milliyetçiliği kişinin kendi milletini diğer tüm milletlerden üstün görmesi biçiminde örneklem kitleyi oluşturan bayanların %14,8'i, erkeklerin ise %11,1'i değerlendirmektedir. Öte taraftan araştırmanın örneklem kitlesini oluşturan bayanların %33,4'ü ve erkeklerin %28,2'si milliyetçiliği ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olma bilincinde olmak biçiminde tanımlamışlardır. Milliyetçiliği toplum içerisinde bölücülük yapmak olarak değerlendirenlerin çoğunluğu ise erkeklerdir. Gene anlamda erkek ve bayanlar arasında milliyetçilik algılamaları veya tanımlamaları arasında farklılıklar bulunmakla birlikte bu farklılıklar derin değildir.

3.3.AB veya Dış Dünya İle İlişkiler

Araştırmanın örneklem kitlesini oluşturan gençlerin en uzun süre yaşadıkları yerler ile Avrupa Birliğinin Türkiye'yi Birliğe kabul edip etmeyeceğine inanma durumu arasında ilişki bulunmaktadır ($X^2_{(1)} 7,644 P<.05$). En uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olan yüksek öğretim öğrencilerinin %29,6'sı AB'nin Türkiye'yi AB'ne kabul edeceğine inanırken %70,4'ü inanmamaktadır. Diğer taraftan örneklem kitle içerisinde en uzun süre ile kentsel bölgelerde yaşamış olanları %23,8'i AB'nin Türkiye'yi AB'ne kabul edeceğine inanırken %76,2'si inanmamaktadır. Genel anlamda en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olanlar AB'nin Türkiye'yi birliğe katacağı hususunda en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olanlara göre biraz daha iyimserdirler (Tablo 36).

Tablo 36: Görüşülenlerin cinsiyet ve en uzun süre ile yaşanılan yer bakımından ab ilişkileri hususunda yaptıkları değerlendirmeler

AB nin Türkiye'yi AB'ye kabul edeceğine inanma durumu		En Uzun Süre İle Yaşanılan Yer		Cinsiyet		Toplam
		Kır	Kent	Bayan	Erkek	
<i>İnanır</i>	<i>Sayı</i>	210	271	187	294	481
	<i>Satır %</i>	43,7%	56,3%	38,9%	61,1%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	29,6%	23,8%	21,0%	30,7%	26,0%
<i>İnanmaz</i>	<i>Sayı</i>	499	867	703	663	1366
	<i>Satır %</i>	36,5%	63,5%	51,5%	48,5%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	70,4%	76,2%	79,0%	69,3%	74,0%
Toplam	<i>Sayı</i>	709	1138	890	957	1847
	<i>Satır %</i>	38,4%	61,6%	48,2%	51,8%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
AB'nin şartlarını kabul ederek Türkiye'nin AB'ye girmesini isteme durumu		X²:7,644 sd: 1 p<0,05		X²:22,573 sd: 1 p<0,05		
<i>Evet</i>	<i>Sayı</i>	267	445	329	383	712
	<i>Satır %</i>	37,5%	62,5%	46,2%	53,8%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	37,7%	39,1%	37,0%	40,0%	38,5%
<i>Hayır</i>	<i>Sayı</i>	442	693	561	574	1135
	<i>Satır %</i>	38,9%	61,1%	49,4%	50,6%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	62,3%	60,9%	63,0%	60,0%	61,5%
Toplam	<i>Sayı</i>	709	1138	890	957	1847
	<i>Satır %</i>	38,4%	61,6%	48,2%	51,8%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		X²:3,385 sd: 1 p>0,05		X²:1,816 sd: 1 p>0,05		

AB'nin Türkiye'yi AB'ne kabul edeceğine inanma veya inanmama durumu örneklem grubun cinsiyetleri göre istatistiksel olarak farklılaşmaktadır ($X^2_{(1)} 22,573 P<.05$). Örneklem grub içerisinde bulunan bayanların %21'i AB'nin Türkiye'yi AB'ne kabul

edeceğine inanırlarken %79,1'i inanmamaktadır. Diğer taraftan örneklem grup içerisindeki erkeklerin %30,7'si AB'nin Türkiye'yi AB'ne kabul edeceğine inanırken %69,3'ü inanmamaktadır. Dolayısıyla bayanların erkeklere nazaran AB'nin Türkiye'yi AB'ne kabul etmesi bağlamında daha karamsar bir tutum içinde oldukları gözlemlenmektedir.

Örneklem grup içerisinde AB'nin tüm şartlarını kabul ederek Türkiye'nin AB'ne girmesini isteme durumu ile en uzun süre yaşanan yer arasında istatistiksel olarak anlamlı olarak kabul edilebilecek bir ilişki bulunmamaktadır ($X^2_{(1)}$, $P>.05$). AB'nin tüm şartlarını kabul ederek Türkiye'nin AB'ne girmesini örneklem grup içerisinde en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşayanların %37,7'si kentsel bölgelerde yaşamış olanların %39,1'i istemektedir. Böyle bir kabulü kırsal bölgelerde en uzun süre ile yaşayanların %62,3'ü ve kentsel bölgelerde en uzun süre ile yaşayanların %60,9'u istememektedir. Dolayısıyla kentsel ve kırsal bölgelerde yaşamış olmak veya yaşıyor olmak AB'nin tüm şartlarını kabul ederek Türkiye'nin AB'ne girmesini isteme durumunda belirleyici değildir.

AB'nin tüm şartlarını kabul ederek Türkiye'nin AB'ne girmesini isteme durumu açısından örneklem grup içerisinde görüşülenlerin cinsiyetleri arasında istatistikî olarak anlamlı sayılabilecek bir ilişki bulunmamaktadır ($X^2_{(1)}$ 1,186 $P>.05$). Bu bağlamda hem erkeklerin hemde bayanların bu husustaki yönelimleri aynı doğrusal çizgide bulunmaktadır. Örneklem grubu oluşturan öğrenciler içerisinde bayanların %37'si ve erkeklerin %40'ı AB'nin tüm şartlarını kabul ederek Türkiye'nin AB'ne girmesini istemekte iken bayanların %63'ü ve erkeklerin %60'ı AB'nin tüm şartlarını kabul ederek Türkiye'nin AB'ne girmesini istememektedirler.

Örneklem grup içerisinde bulunan yüksek öğretim öğrencilerinin kendini tanımlama biçimi ile AB'nin Türkiye'yi AB'ne kabul edeceğine dair inanç durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı sayılan bir ilişki bulunmaktadır ($X^2_{(2)}$ 26,260 $P<.05$). Örneklem kitle içerisinde kendilerini Türk kimliği ile tanımlayan gençlerin %23,2'si AB'nin Türkiye'yi AB'ne kabul edeceğine inanırken %76,8'i AB'nin Türkiye'yi AB'ne kabul edeceğine inanmamaktadır. Diğer taraftan örneklem kitle içerisinde kendisini Kürt olarak tanımlayan yüksek öğretim öğrencilerinin %36,5'i AB'nin Türkiye'yi AB'ne kabul edeceğine inanırken %63,5'i ise AB'nin Türkiye'yi AB'ne kabul

edeceğine inanmamaktadır. Bu açıdan kendisini Türk kimliği ile tanımlayan gençler ile kendisini Kürt olarak tanımlayan gençler arasında AB'nin Türkiye'yi AB'ne kabul edeceğine dair inanç hususunda %13,3'lük bir fark bulunmaktadır (Tablo 37).

Tablo 37: Örneklem grubun kendini tanımlaması ile AB hususundaki görüşleri

AB nin Türkiye'yi AB'ye kabul edeceğine inanma durumu		Tanımlamalar			Toplam
		Türk	Kürt	Laz, Arap Çerkez vd	
<i>İnanır</i>	<i>Sayı</i>	325	126	30	481
	<i>Satır %</i>	67,6%	26,2%	6,2%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	23,2%	36,5%	29,7%	26,0%
<i>İnanmaz</i>	<i>Sayı</i>	1076	219	71	1366
	<i>Satır %</i>	78,8%	16,0%	5,2%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	76,8%	63,5%	70,3%	74,0%
Toplam	<i>Sayı</i>	1401	345	101	1847
	<i>Satır %</i>	75,9%	18,7%	5,5%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
AB'nin şartlarını kabul ederek Türkiye'nin AB'ye girmesini isteme durumu		X²:26,260 sd: 2 p<0,05			
<i>Evet</i>	<i>Sayı</i>	469	197	46	712
	<i>Satır %</i>	65,9%	27,7%	6,5%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	33,5%	57,1%	45,5%	38,5%
<i>Hayır</i>	<i>Sayı</i>	932	148	55	1135
	<i>Satır %</i>	82,1%	13,0%	4,8%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	66,5%	42,9%	54,5%	61,5%
Toplam	<i>Sayı</i>	1401	345	101	1847
	<i>Satır %</i>	75,9%	18,7%	5,5%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		X²:67,434 sd: 2 p<0,05			

Görüşülenlerin kendilerini tanımlama biçimleriyle AB'nin tüm şartlarını kabul ederek Türkiye'nin AB'ne girmesini isteme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($X^2_{(2)} 67,434 P<.05$). Örneklem kitle içerisinde kendisini Türk kimliği ile tanımlayan yüksek öğretim öğrencilerinin %33,5'i AB'nin tüm şartlarını kabul ederek Türkiye'nin AB'ne girmesini istemekte iken %66,5'i istememektedir. Diğer taraftan örneklem kitle içerisinde kendisini Kürt olarak tanımlayanların %57,1'i AB'nin tüm şartlarını kabul ederek Türkiye'nin AB'ne girmesini istemekte iken %42,9'u istememektedirler. Bu açıdan değerlendirildiğinde AB'nin tüm şartlarını kabul ederek Türkiye'nin AB'ne girmesini isteme bağlamında kendisini Kürt olarak tanımlayanlar ile kendisini Türk kimliği ile tanımlayanlar arasında %23,6 gibi yüksek bir oran bulunmaktadır. Dolayısıyla kendisini Türk kimliği ile tanımlayanlar bu hususta muhafazakâr bir tutum sergilerken kendisini Kürt olarak tanımlayanlar muhafazakâr bir

tutum sergilememektedirler. Ayrıca kendisini Laz, Arap, Çerkez vd. biçimde tanımlayan örneklem grup içindeki gençlerin %45,5'i AB'nin tüm şartlarını kabul ederek Türkiye'nin AB'ne girmesini isterlerken %54,5'i istememektedir.

Tablo 38: Türkiye'nin AB üyeliği ile yaşayacağı düşünülen değişiklikler hakkında görüşülenlerin düşünceleri

Türkiye'nin AB üyeliği ile yaşayacağı düşünülen değişiklikler	Olumsuz etkilenecek		Değişiklik olmayacak		Olumlu etkilenecek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
<i>Türkiye'nin eğitim imkânları</i>	132	7,2	363	19,8	1336	73,0	1831	100,0
<i>Türkiye'nin genel ekonomisi</i>	240	13,1	595	32,5	998	54,4	1833	100,0
<i>Türkiye'de insan hakları ve demokrasi</i>	176	9,6	591	32,2	1066	58,2	1833	100,0
<i>Türkiye'nin işsizlik sorunu</i>	189	10,3	845	46,1	799	43,6	1833	100,0
<i>Türkiye'nin kültürel düzeyi</i>	694	37,9	665	36,3	474	25,9	1833	100,0
<i>Gençlerin bireysel yaşamları</i>	944	51,5	442	24,1	447	24,4	1833	100,0
<i>Türk kimliği</i>	973	53,1	699	38,1	161	8,8	1833	100,0

Örneklem kitleye göre Türkiye Avrupa Birliğine üye olduğunda birtakım konularda değişiklikler olacaktır. Öncelikle Türkiye'nin AB'ne üye olması durumunda Türkiye'nin eğitim imkânları görüşülenlerin %7,2'sine göre olumsuz etkilenecek, %19,8'ine göre değişiklik olmayacak ve %73'üne göre de olumlu etkilenecektir. Değişiklik olacağı düşünülen diğer alan ise ekonomi alanıdır. Türkiye'nin genel ekonomisi görüşülenlerin %13,1'ine göre olumsuz etkilenecek, %32,5'ine göre değişiklik olmayacak ve %54,4'üne göre de olumlu etkilenecektir. Öte yandan Türkiye AB'ne üye olduğunda insan hakları ve demokrasi alanında görüşülenlerin %9,6'sına göre olumsuz etkilenecek, %32,2'sine göre değişiklik olmayacak ve %58,2'sine göre de olumlu etkilenecektir. AB'ne üye olunduğu takdirde görüşülenlere göre Türkiye'nin işsizlik sorunu %10,3'üne göre artacak, %46,1'ine göre değişiklik olmayacak ve %43,6'sına göre azalacaktır. Araştırmanın örneklem kitlesinde bulunan gençler Türkiye'nin AB'ne üye olduğunda %37,9 oranında kültürel seviyesinin olumsuz etkileneceğine yani kültürün bozulacağına inanmakta %36,3 oranında sahip olunan kültürün aynen kalacağını düşünmekte ve %25,9'u sahip olunan kültürün olumlu etkileneceğine inanmaktadırlar. Son olarak Türkiye'nin AB'ne girmesi durumunda gençlerin bireysel yaşamlarında örneklem grup %51,5 oranında olumsuz bir etkileneceğini %38,1 oranında bir değişiklik yaşanmayacağını ve son olarak %8,8 oranında olumlu değişmelerin olacağını ifade etmiştir.

Araştırmanın örneklem kitlesini oluşturan yüksek öğretim öğrencilerinin cinsiyetleri ile Türkiye'nin öncelikli olarak bütünleşmesi gereken odak tercihleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bulunan bir farklılaşma söz konusudur ($X^2_{(2)} 32,406 P<.05$). Örneklem kitle içerisinde bulunan bayanların %56,3'ü Türkiye'nin öncelikli olarak Türk Dünyası ile bütünleşmesinin gerektiğini savunurlar erkeklerin ise %45,3'ü Türkiye'nin öncelikli olarak Türk Dünyası ile bütünleşmesi gerektiğine işaret etmektedir (Tablo 39).

Tablo 39: En uzun süre yaşanan yerleşim birimi ve cinsiyetlere göre Türkiye'nin öncelikli olarak bütünleşmesi gereken birliklilik ve küreselleşme hususundaki tutumların karşılaştırılması

Türkiye öncelikli olarak hangisiyle bütünleşmeli		Cinsiyet		En Uzun Süre İle Yaşanılan Yer		Toplam
		Bayan	Erkek	Kır	Kent	
<i>Türk Dünyası</i>	<i>Sayı</i>	499	433	350	582	932
	<i>Satır %</i>	53,5%	46,5%	37,6%	62,4%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	56,3%	45,3%	49,6%	51,2%	50,6%
<i>İslam Dünyası</i>	<i>Sayı</i>	198	323	224	297	521
	<i>Satır %</i>	38,0%	62,0%	43,0%	57,0%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	22,3%	33,8%	31,7%	26,1%	28,3%
<i>Avrupa Birliği</i>	<i>Sayı</i>	190	199	132	257	389
	<i>Satır %</i>	48,8%	51,2%	33,9%	66,1%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	21,4%	20,8%	18,7%	22,6%	21,1%
Toplam	<i>Sayı</i>	887	955	706	1136	1842
	<i>Satır %</i>	48,2%	51,8%	38,3%	61,7%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Küreselleşme hususundaki tutumlar		X²:32,406 sd: 2 p<0,05		X²:8,214 sd: 2 p<0,05		
<i>Küreselleşmeye karşıyım</i>	<i>Sayı</i>	345	286	240	391	631
	<i>Satır %</i>	54,7%	45,3%	38,0%	62,0%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	38,8%	29,9%	33,9%	34,4%	34,2%
<i>Küreselleşme taraftarıyım</i>	<i>Sayı</i>	342	377	299	420	719
	<i>Satır %</i>	47,6%	52,4%	41,6%	58,4%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	38,4%	39,4%	42,2%	36,9%	38,9%
<i>Beni ilgilendirmez</i>	<i>Sayı</i>	203	294	170	327	497
	<i>Satır %</i>	40,8%	59,2%	34,2%	65,8%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	22,8%	30,7%	24,0%	28,7%	26,9%
Toplam	<i>Sayı</i>	890	957	709	1138	1847
	<i>Satır %</i>	48,2%	51,8%	38,4%	61,6%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		X²:21,480 sd: 2 p<0,05		X²:6,818 sd: 2 p<0,05		

Türk Dünyası ile Türkiye'nin bütünleşmesi bağlamında erkeklerden ziyade bayanların daha istekli olduğu görülmektedir. Örneklem kitle içerisindeki bayanların %22,3'ü Türkiye'nin öncelikli olarak İslam dünyası ile bütünleşmesi gerektiğine işaret etmekte iken erkeklerin ise %33,8'i Türkiye'nin öncelikli olarak İslam Dünyası ile bütünleşmesi

gerektiğine işaret etmektedir. Bu bağlamda erkeklerin bayanlardan daha fazla oranda İslam Dünyası ile bütünleşmeyi istediği görülmektedir. Diğer taraftan örneklem kitle içerisindeki bayanların %21,4'ü Türkiye'nin öncelikli olarak Avrupa Birliği ile bütünleşmesi gerektiğine inanırlarken, benzer oranda erkeklerin %20,8'i de Türkiye'nin öncelikli olarak Avrupa Birliği ile bütünleşmesi gerektiğine inanmaktadırlar. Avrupa birliği ile bütünleşme hususunda örneklem kitle içerisindeki bayanların ve erkeklerin görüşleri arasında farklılık bulunmamaktadır.

En uzun süre ile kırsal kesimlerde yaşamış olmak ile en uzun süre ile kentsel bölgelerde yaşamış olma bakımından Türkiye'nin öncelikli olarak bütünleşmesi gereken birlikteliklerin seçiminde örneklem kitemiz içerisinde istatistiksel olarak anlamlı sayılan bir farklılaşma söz konusudur ($X^2_{(2)} 8,214 P<.05$). Örneklem grup içerisinde en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olanların %49,6'si Türkiye'nin öncelikli olarak Türk Dünyası ile bütünleşmesi gerektiğini ifade ederken, en uzun süre ile kentsel bölgelerde yaşamış olanların %51,2'si Türkiye'nin öncelikli olarak Türk Dünyası ile bütünleşmesi gerektiğini bildirmiştir. Buna karşılık olarak örneklem grup içerisinde en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olanların %31,7'si Türkiye'nin öncelikli olarak İslam Dünyası ile bütünleşmesi gerektiğini düşünürken bu oran en uzun süre ile kentlerde yaşayanlarda %26,1'dir. Bu bağlamda en uzun süre ile kentlerde yaşayanların İslam Dünyası ile bütünleşme konusunda en uzun süre kırsal bölgelerde yaşamış olanlara göre daha gönülsüz olduğu görülmektedir. Diğer taraftan örneklem grup içerisinde en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olanların %18,7'si Türkiye'nin öncelikli olarak Avrupa Birliği ile bütünleşmesi gerektiğini belirtirken, en uzun süre ile kentlerde yaşamış olanların %22,6'sı Türkiye'nin öncelikli olarak Avrupa Birliği ile bütünleşmesi gerektiğini en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olanlardan daha yüksek bir oranla ifade etmektedirler.

Küreselleşme sürecine karşı olmak veya taraftar olmak bağlamında örneklem kitleyi oluşturan öğrencilerin cinsiyetlerine göre istatistikî olarak anlamlı sayılan bir farklılaşma bulunmaktadır ($X^2_{(2)} 21,480 P<.05$). Örneklem kitle içerisinde yer alan bayanların %38,8'i küreselleşme süresine karşı olduklarını belirtirlerken, örneklem kitlede yer alan erkeklerin ise %29,9'u küreselleşmeye karşı olduklarını ifade etmişlerdir. Böylece bayanların erkeklerden daha yüksek oranda Türkiye'nin yaşamakta

olduğu küreselleşme sürecine karşı oldukları örneklem kitle dahilinde ortaya çıkmıştır. Bunun yanında örneklem kitle içerisinde yer alan bayanların %38,4'ü küreselleşmeye karşı olmadıklarını belirtirlerken, erkeklerin ise %39,4'ü küreselleşmeye karşı olmadıklarını ifade etmişlerdir. Diğer taraftan örneklem kitle içerisinde bayanların %22,8' ve erkeklerinde %30,7'si küreselleşmenin kendilerini ilgilendirmediğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda küreselleşme süreci hususunda bayanların erkeklere göre daha duyarlı bir tutum içerisinde oldukları gözlemlenmiştir.

Örneklem kitle içerisinde bulunan yüksek öğretim öğrencilerinin en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimi temelinde küreselleşmeye hakkındaki görüşlerinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($X^2_{(2)} 6,818 P<.05$). En uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olan gençlerin %33,9'u küreselleşmeye karşı olduklarını belirtirken, en uzun süre ile kentsel bölgelerde yaşamış olan gençlerin %34,4'ü küreselleşmeye karşı olduklarını ifade etmişlerdir. Küreselleşme taraftarlığı hususunda örneklem kitle içerisinde bulunan ve en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olan gençlerin %42,2'si ve kentsel bölgelerde en uzun süre ile yaşamış olan gençlerin %36,9'u küreselleşme taraftarı olduklarını ifade etmişlerdir. Burada dikkat çekici husus ise en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olanların kentlerde en uzun süre ile yaşayanlardan daha yüksek oranda küreselleşme taraftarı olmasıdır. Diğer taraftan örneklem kitle içerisinde görüşülenlerin genel olarak %26,9'u küreselleşmenin kendilerini ilgilendirmediğini ifade etmişlerdir.

Türkiye'nin bütünleşmesi istenilen birliktelikler ile görüşülenlerin kendini tanımlama biçimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($X^2_{(4)} 185,661 P<.05$). Örneklem kitle içerisinde bulunan yüksek öğretim öğrencilerinden kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların %59'u Türkiye'nin Türk dünyası ile bütünleşmesi gerektiğini belirtirlerken, kendilerini Kürt olarak tanımlayanların %19,5'i Türkiye'nin Türk dünyası ile bütünleşmesini doğru bulmaktadır. Öte yandan örneklem kitle içerisinde kendisini Türk kimliği ile tanımlayan gençlerin %24,7'si Türkiye'nin İslam dünyası ile bütünleşmesini isterken, kendilerini Kürt olarak tanımlayanların %42,9'u İslam dünyası ile bütünleşmeyi istemektedirler. Ayrıca örneklem grup içerisinde kendisini Türk kimliği ile tanımlayanların %16,2'si Türkiye'nin Avrupa birliği ile bütünleşmesini isterken, kendilerini Kürt olarak tanımlayanların %37,6'sı ve kendilerini Laz, Arap, Çerkez vd.

biçimlerde tanımlayanlarında %32,7'si Türkiye'nin Avrupa birliği ile bütünleşmesini istemektedirler. Genel olarak Kendisini Türk kimliği ile tanımlayanlar ile kendisini Kürt olarak tanımlayanlar arasında Türkiye'nin dış dünya ile ilişkilerindeki yönü hususunda görüş birliğinin olmadığı anlaşılmaktadır (Tablo 40).

Tablo 40: Görüşülenlerin kendilerini tanımladıkların kimliklere göre Türkiye'nin öncelikli olarak bütünleşmesi gereken birliklilik ve küreselleşme hususundaki tutumların karşılaştırılması

Türkiye öncelikli olarak hangisiyle bütünleşmeli		Tanımlamalar			Toplam
		Türk	Kürt	Laz, Arap Çerkez vd	
<i>Türk Dünyası</i>	<i>Sayı</i>	825	67	40	932
	<i>Satır %</i>	88,5%	7,2%	4,3%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	59,0%	19,5%	39,6%	50,6%
<i>İslam Dünyası</i>	<i>Sayı</i>	346	147	28	521
	<i>Satır %</i>	66,4%	28,2%	5,4%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	24,7%	42,9%	27,7%	28,3%
<i>Avrupa Birliği</i>	<i>Sayı</i>	227	129	33	389
	<i>Satır %</i>	58,4%	33,2%	8,5%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	16,2%	37,6%	32,7%	21,1%
Toplam	<i>Sayı</i>	1398	343	101	1842
	<i>Satır %</i>	75,9%	18,6%	5,5%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
X²:185,661 sd: 4 p<0,05					
Küreselleşme hususundaki tutumlar					
<i>Küreselleşmeye karşıyım</i>	<i>Sayı</i>	518	80	33	631
	<i>Satır %</i>	82,1%	12,7%	5,2%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	37,0%	23,2%	32,7%	34,2%
<i>Küreselleşme taraftarıyım</i>	<i>Sayı</i>	465	199	55	719
	<i>Satır %</i>	64,7%	27,7%	7,6%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	33,2%	57,7%	54,5%	38,9%
<i>Beni ilgilendirmez</i>	<i>Sayı</i>	418	66	13	497
	<i>Satır %</i>	84,1%	13,3%	2,6%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	29,8%	19,1%	12,9%	26,9%
Toplam	<i>Sayı</i>	1401	345	101	1847
	<i>Satır %</i>	75,9%	18,7%	5,5%	100,0%
	<i>Sütun %</i>	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
X²:84,352 sd: 4 p<0,05					

Örneklem grup içerisinde gençlerin kendilerini tanımlamaları ile küreselleşme hakkındaki tutumlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bulunan bir farklılık bulunmaktadır ($X^2_{(4)} 84,352 P<.05$). Örneklem kitle içerisinde kendini Türk kimliği ile tanımlayanların %37'si küreselleşmeye karşı olduklarını belirtirken %33,2'si küreselleşmeye karşı olmadıklarını belirtmiş ve %29,8'i de küreselleşme sürecinin kendilerini ilgilendirmediğini vurgulamışlardır. Buna karşın örneklem kitle içerisinde

kendilerini Kürt olarak tanımlayan gönçlerin %23,2'si küreselleşmeye karşı olduklarını belirtirlerken, %57,7'si küreselleşme taraftarı olduklarını ifade etmiş ve %19,1'i küreselleşmenin kendilerini ilgilendirmediğini dile getirmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde Kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların kendilerini Kürt olarak tanımlayanlara göre daha fazla küreselleşme karşıtı ve küreselleşme sürecine daha fazla oranda ilgisiz oldukları ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan kendilerini Laz, Arap, Çerkez vd. biçiminde tanımlayan gençlerinde küreselleşme taraftarı bir tutum içerisinde olduğu ve hatta küreselleşme sürecine duyarlılık bağlamında diğer iki kimlik tanımlamasına göre daha fazla küreselleşme olgusuna duyarlı oldukları görülmektedir.

3.4.Küreselleşme Sürecinde Gençlerin Küreselleşme Olgusuna Dair Tutumlar

Tablo 41: Küreselleşme sürecinin bazı göstergeleri hususunda örneklem kitlenin tutumları

Küreselleşme sürecinin bazı göstergeleri	t	p	\bar{x}	s.s.	\bar{x}_f
1.Küreselleşmenin getirisi olan yerelleşme olumlu bir gelişmedir	-17,089	,000	2,950	1,154	-,459
2.Yerli markalardan çok yabancı marka giysileri tercih ederim	-27,125	,000	2,590	1,298	-,819
3.Batı tarzı bir sosyal yaşamı/ hayatı tercih ederim	-37,278	,000	2,320	1,256	-1,089
4. Özgürlük ve demokrasi küreselleşmenin getirdiği önemli değerlerdir.	-8,758	,000	3,160	1,225	-,249
5. Devlet otoritesini yerel yöneticilerle paylaşmalıdır.	-5,182	,000	3,262	1,222	-,147
6. Küreselleşme insanlarda öteki algısını güçlendirir.	-8,363	,000	3,181	1,174	-,228
7. Ulus devlet algısı küreselleşme sürecinde dönüşüme uğramaktadır.	1,454	,146	3,447	1,100	,037
8. Yerel ile ulusal olanın toplumdaki değerlendirilebilmesi adına küreselleşme kilit bir olgudur.	-10,696	,000	3,147	1,053	-,262
9. Küreselleşme toplumda gelir ağırlımı adaletsizliğini azaltmıştır.	1,796	,073	3,457	1,136	,047
10. Küreselleşme bireylerin geleceğe umutla bakması açısından olumludur.	-17,058	,000	2,941	1,180	-,468
11. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması Yerel kimliklerin ön plana çıkmasını sağlamaktadır	-1,658	,097	3,365	1,154	-,044
12.Küreselleşme sürecinde belirli bir kimlik biçimi değil tüm kimliklere olan ilgi ve bağlılık artmıştır	-9,313	,000	3,173	1,089	-,236
13.Küreselleşme sürecinde kimlik toplumsal tabakalaşmanın yeni belirleyicisidir.	-6,767	,000	3,251	1,008	-,158

Kısaltmalar, t: t değeri, p: Anlamlılık düzeyi, \bar{x} : Ortalama, s s: Standart Sapma, \bar{x}_f : Ortalamadan farklılık seviyesi. N: 1847, One-Sample t test değeri, katılım seviye sınırı olan 3,41 olarak alınmıştır. Ortalama puanların karşılık geldiği sözel ifadeler: **Hiç Katılmıyorum** (1,00-1,80), **Katılmıyorum** (1,81-2,60), **Kararsızım-Orta** (2,61-3,40), **Katılıyorum** (3,41-4,20), **Tamamen Katılıyorum** (4,21-5,00).

Örneklem grup içerisinde yer alan gençlerin küreselleşme süreci hakkındaki genel tutumlarını ölçmek amacıyla on üç önermeden oluşan bir ölçek kullanılmış ve süreç hakkındaki görüşleri ortaya konulmuştur. Öncelikle kullanılan ölçek “one sample t

testi” ile katılım taban seviyesi 3,41 puanı esas alınarak bu düzeyden pozitif yönlü farklılıklar çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Öncelikle örneklem grubunu oluşturan gençlerin “küreselleşmenin getirisi olan yerelleşme olumlu bir gelişmedir” önermesine yaptıkları puanlamalar orta-kararsız düzeyinde bulunmaktadır (\bar{x} :2,950). Gençlerin bu puanlama düzeyi, katılım taban puanı olan 3,41 seviyesinden farklılaşmıştır [$t_{(1846)} = -17,089$ $p < 0,05$]. Gözlenen bu farklılaşma negatif yönlüdür. Dolayısıyla katılım taban seviyesinin altında bir ortalama ile örneklem kitle sözü geçen önerme hakkında görüşlerini belirtmişlerdir.

Küreselleşme sürecinin göstergelerinden biri olarak “yerli markalardan çok yabancı marka giysileri tercih ederim” önermesine örneklem kitle \bar{x} :2,590 düzeyinde bir puanlama yaparak sözel ifadeyle katılmama düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Bu önerme için ortaya çıkan katılım düzeyi taban katılım (3,41) düzeyinden farklılaşmıştır [$t_{(1846)} = -27,125$ $p < 0,05$]. Farklılaşma katılmama yönünde negatif olarak gerçekleşmiştir.

“Batı tarzı bir sosyal yaşamı/ hayatı tercih ederim” biçimindeki önermeye araştırmanın örneklem kitlesinde bulunan yüksek öğretim öğrencileri 2,320 ortalama puanlama yaparak katılmama düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Adı geçen önerme için t değeri dikkate alındığında taban katılım seviyesi olan 3,41 ortalama puanından oldukça büyük bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir [$t_{(1846)} = -37,278$ $p < 0,05$]. Negatif yönlü olarak ortaya çıkan bu farklılık katılmama düzeyinin şiddetini göstermektedir.

Araştırmanın örneklem kitlesi “özgürlük ve demokrasi küreselleşmenin getirdiği önemli değerlerdir” önermesine 3,160 ortalama puan vermiştir. Bu puanlama taban katılım seviyesinin 0,249 puan altında bulunmaktadır. Sözel ifade olarak değerlendirildiğinde ise orta-kararsız düzeyinde bulunmaktadır. Diğer taraftan t değeri dikkate alındığında anlamlı düzeyde katılım taban puanı olan 3,41 değerinden negatif yönlü olarak farklılık bulunduğu görülmektedir [$t_{(1846)} = -8,758$ $p < 0,05$].

“Devlet otoritesini yerel yöneticilerle paylaşmalıdır” biçimindeki önermeye araştırmanın örneklem kitlesi içerisinde bulunan yüksek öğretim öğrencilerinin yaptığı puanlama sözel tabiri ile orta-kararsız düzeyinde bulunmaktadır. Katılım taban puanından farklılaşma düzeyi $t = -5,182$ 'dir. Bu düzey anlamlı bir farklılığın bulunduğunu fakat bu farklılığın taban katılım puanlamasından çok fazla yüksek

olmadığını göstermekle birlikte farklılığın yönünün katılmama tarafına doğru olduğunu göstermektedir.

Örneklem kitle içerisinde bulunan gençler “küreselleşme insanlarda öteki algısını güçlendirir” biçimindeki önermeye 3,181 ortalama puan vermişlerdir. Önerme taban katılım puanı olan 3,41 oranına göre one sample t testi ile analiz edildiğinde taban katılım puanından anlamlı düzeyde farklılaşmanın olduğu görülmektedir [$t_{(1846)} = -8,363$ $p < 0,05$]. Tespit edilen farklılaşma negatif yönlüdür.

Küreselleşme sürecinin bir göstergesi olarak ele alınan “ulus devlet algısı küreselleşme sürecinde dönüşüme uğramaktadır” biçimindeki önermeye örneklem kitle içerisinde bulunan gençler 3,447 ortalama puan ile katılım düzeyinde puanlama yapmışlardır. Diğer taraftan örneklem kitlenin bu önerme için yaptığı puanlama taban katılım düzeyinden anlamlı olarak bir farklılık göstermemektedir [$t_{(1846)} = 1,454$ $p > 0,05$].

Ölçekte yer alan diğer bir önerme ise “Yerel ile ulusal olanın toplumdaki değerlendirilebilmesi adına küreselleşme kilit bir olgudur” önermesidir. Örneklem grup içerisinde bulunan gençler bu önermeye 3,147 ortalama puanlama yapmışlardır. Bu ortalama puanlama sözel ifade olarak orta-kararsız düzeyinde bulunmakla birlikte katılım taban puanından anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır [$t_{(1846)} = -10,696$ $p < 0,05$]. Farklılaşma negatif yönlü olarak katılmama tarafına doğru oluşmuştur.

“Küreselleşme toplumda gelir dağılımı adaletsizliğini azaltmıştır” biçimindeki önerme örneklem kitle tarafından yapılan puanlamada katılım düzeyinde bir puan almıştır ($\bar{x}:3,457$). Yapılmış olan bu puanlama ile oluşan puan düzeyi taban katılım puanından anlamlı bir şekilde farklılaşma göstermemektedir [$t_{(1846)} = 1,796$ $p > 0,05$].

Örneklem grup içerisinde bulunan yüksek öğretim öğrencileri “küreselleşme bireylerin geleceğe umutla bakması açısından olumludur” biçiminde ölçeğin içerisinde yer alan önermeye orta-kararsız düzeyinde puanlamada bulunmuşlardır ($\bar{x}:2,941$). Taban katılım seviyesinden farklılık bağlamında önermeye verilen puan analiz edildiğinde taban katılım seviyesinden anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmüştür [$t_{(1846)} = -17,058$ $p < 0,05$]. Taban katılım seviyesinden farklılaşmanın boyutu negatif yönlü olarak katılma seviyesinden uzaklaşmaktadır.

Örneklem kitle içerisinde bulunan gençler “Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması Yerel kimliklerin ön plana çıkmasını sağlamaktadır” biçimindeki önermeye 3,365 ortalama puan vermişlerdir. Önerme taban katılım puanı olan 3,41 oranına göre one sample t testi ile analiz edildiğinde taban katılım puanından anlamlı düzeyde farklılaşmanın olmadığı görülmektedir [$t_{(1846)} = -1,658$ $p > 0,05$]. Dolayısıyla taban katılım düzeyinden negatif yönlü olan uzaklaşma genel anlamda tam olarak katılmama biçiminde yorumlanamamaktadır.

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan gençlerin “küreselleşme sürecinde belirli bir kimlik biçimi değil tüm kimliklere olan ilgi ve bağlılık artmıştır” önermesine yaptıkları puanlamalar orta-kararsız düzeyinde bulunmaktadır ($\bar{x}:3,173$). Örneklem grup içerisinde öğrencilerin bu puanlama düzeyi, katılım taban puanı olan 3,41 seviyesinden farklılaşmıştır [$t_{(1846)} = -9,313$ $p < 0,05$]. Gözlenen bu farklılaşma negatif yönlü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Küreselleşme sürecinin bir göstergesi olarak ele alınan “küreselleşme sürecinde kimlik toplumsal tabakalaşmanın yeni belirleyicisidir” biçimindeki önermeye örneklem kitle içerisinde bulunan gençler 3,251 ortalama puan ile orta-kararsız düzeyinde puanlama yapmışlardır. Diğer taraftan örneklem kitlenin bu önerme için yaptığı puanlama taban katılım düzeyinden anlamlı olarak farklılık göstermektedir [$t_{(1846)} = -6,767$ $p < 0,05$]. Farklılığın boyutu ise çok yüksek düzeyde bulunmamaktadır.

Genel anlamda ölçeği oluşturan önermelere örneklem grupta bulunan yüksek öğretim öğrencilerinin verdiği puanlar değerlendirildiğinde gençlerin küreselleşmenin getirilerine karşı temkinli bir yaklaşım içerisinde oldukları gözlemlenmiştir. Özellikle küreselleşmenin kültürel alandaki etkilerinin örneklem kitle bilincindedir. Diğer taraftan örneklem kitle içerisinde bulunan gençler, küreselleşme sürecinin sosyal, ekonomik ve hukuksal alanlarda birtakım getirilerinin de olabileceğini temkinli duruşlarını koruyarak düşünmektedirler.

Küreselleşme sürecinin göstergeleri hususunda örneklem grup içerisinde bayan ve erkeklerin tutumları on üç önerme ile analiz edilmiştir. Böylece ilk olarak araştırmanın örneklemini içerisinde yer alan gençlerin bayan veya erkek olmalarına göre “küreselleşmenin getirisi olan yerelleşme olumlu bir gelişmedir” önermesine katılım puanlamalarında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir [$t_{(1873)} = -1,378$ $p > 0,05$]. Adı geçen

önermeye katılım düzeyleri hem bayanların hem de erkeklerin orta-kararsız düzeyinde bulunmaktadır. (Bayan \bar{x} :2,912, Erkek \bar{x} :2,986), (Tablo 42).

Tablo 42: Cinsiyetlere göre küreselleşme sürecinin bazı göstergeleri hususunda örneklem kitlenin tutumları

Küreselleşme sürecinin bazı göstergeleri	c.	s	\bar{x}	s.s	t	sd	p																																																																																																																																												
1.Küreselleşmenin getirisi olan yerelleşme olumlu bir gelişmedir	Bayan	890	2,912	1,150	-1,378	1837,00	,169																																																																																																																																												
	Erkek	957	2,986	1,158				2.Yerli markalardan çok yabancı marka giysileri tercih ederim	Bayan	890	2,389	1,275	-6,463	1838,76	,000	Erkek	957	2,776	1,293	3.Batı tarzı bir sosyal yaşamı/ hayatı tercih ederim	Bayan	890	2,185	1,201	-4,494	1844,99	,000	Erkek	957	2,446	1,293	4. Özgürlük ve demokrasi küreselleşmenin getirdiği önemli değerlerdir.	Bayan	890	3,111	1,225	-1,659	1834,92	,097	Erkek	957	3,205	1,224	5. Devlet otoritesini yerel yöneticilerle paylaşmalıdır.	Bayan	890	3,268	1,258	,201	1814,43	,841	Erkek	957	3,257	1,188	6. Küreselleşme insanlarda öteki algısını güçlendirir.	Bayan	890	3,312	1,189	4,640	1824,06	,000	Erkek	957	3,059	1,148	7. Ulus devlet algısı küreselleşme sürecinde dönüşüme uğramaktadır.	Bayan	890	3,483	1,115	1,353	1826,73	,176	Erkek	957	3,413	1,085	8. Yerel ile ulusal olanın toplumdaki değerlendirilebilmesi adına küreselleşme kilit bir olgudur.	Bayan	890	3,231	1,037	3,303	1840,75	,001	Erkek	957	3,070	1,063	9. Küreselleşme toplumda gelir ağılımı adaletsizliğini azaltmıştır.	Bayan	890	3,402	1,106	-2,020	1843,99	,044	Erkek	957	3,508	1,162	10. Küreselleşme bireylerin geleceğe umutla bakması açısından olumludur.	Bayan	890	2,895	1,155	-1,619	1842,93	,106	Erkek	957	2,984	1,201	11. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması Yerel kimliklerin ön plana çıkmasını sağlamaktadır	Bayan	890	3,318	1,152	-1,706	1835,87	,088	Erkek	957	3,409	1,155	12.Küreselleşme sürecinde belirli bir kimlik biçimi değil tüm kimliklere olan ilgi ve bağlılık artmıştır	Bayan	890	3,124	1,066	-1,870	1843,03	,062	Erkek	957	3,219	1,110	13.Küreselleşme sürecinde kimlik toplumsal tabakalaşmanın yeni belirleyicisidir.	Bayan	890	3,294	1,016	1,774	1830,34	,076
2.Yerli markalardan çok yabancı marka giysileri tercih ederim	Bayan	890	2,389	1,275	-6,463	1838,76	,000																																																																																																																																												
	Erkek	957	2,776	1,293				3.Batı tarzı bir sosyal yaşamı/ hayatı tercih ederim	Bayan	890	2,185	1,201	-4,494	1844,99	,000	Erkek	957	2,446	1,293	4. Özgürlük ve demokrasi küreselleşmenin getirdiği önemli değerlerdir.	Bayan	890	3,111	1,225	-1,659	1834,92	,097	Erkek	957	3,205	1,224	5. Devlet otoritesini yerel yöneticilerle paylaşmalıdır.	Bayan	890	3,268	1,258	,201	1814,43	,841	Erkek	957	3,257	1,188	6. Küreselleşme insanlarda öteki algısını güçlendirir.	Bayan	890	3,312	1,189	4,640	1824,06	,000	Erkek	957	3,059	1,148	7. Ulus devlet algısı küreselleşme sürecinde dönüşüme uğramaktadır.	Bayan	890	3,483	1,115	1,353	1826,73	,176	Erkek	957	3,413	1,085	8. Yerel ile ulusal olanın toplumdaki değerlendirilebilmesi adına küreselleşme kilit bir olgudur.	Bayan	890	3,231	1,037	3,303	1840,75	,001	Erkek	957	3,070	1,063	9. Küreselleşme toplumda gelir ağılımı adaletsizliğini azaltmıştır.	Bayan	890	3,402	1,106	-2,020	1843,99	,044	Erkek	957	3,508	1,162	10. Küreselleşme bireylerin geleceğe umutla bakması açısından olumludur.	Bayan	890	2,895	1,155	-1,619	1842,93	,106	Erkek	957	2,984	1,201	11. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması Yerel kimliklerin ön plana çıkmasını sağlamaktadır	Bayan	890	3,318	1,152	-1,706	1835,87	,088	Erkek	957	3,409	1,155	12.Küreselleşme sürecinde belirli bir kimlik biçimi değil tüm kimliklere olan ilgi ve bağlılık artmıştır	Bayan	890	3,124	1,066	-1,870	1843,03	,062	Erkek	957	3,219	1,110	13.Küreselleşme sürecinde kimlik toplumsal tabakalaşmanın yeni belirleyicisidir.	Bayan	890	3,294	1,016	1,774	1830,34	,076	Erkek	957	3,211	,999								
3.Batı tarzı bir sosyal yaşamı/ hayatı tercih ederim	Bayan	890	2,185	1,201	-4,494	1844,99	,000																																																																																																																																												
	Erkek	957	2,446	1,293				4. Özgürlük ve demokrasi küreselleşmenin getirdiği önemli değerlerdir.	Bayan	890	3,111	1,225	-1,659	1834,92	,097	Erkek	957	3,205	1,224	5. Devlet otoritesini yerel yöneticilerle paylaşmalıdır.	Bayan	890	3,268	1,258	,201	1814,43	,841	Erkek	957	3,257	1,188	6. Küreselleşme insanlarda öteki algısını güçlendirir.	Bayan	890	3,312	1,189	4,640	1824,06	,000	Erkek	957	3,059	1,148	7. Ulus devlet algısı küreselleşme sürecinde dönüşüme uğramaktadır.	Bayan	890	3,483	1,115	1,353	1826,73	,176	Erkek	957	3,413	1,085	8. Yerel ile ulusal olanın toplumdaki değerlendirilebilmesi adına küreselleşme kilit bir olgudur.	Bayan	890	3,231	1,037	3,303	1840,75	,001	Erkek	957	3,070	1,063	9. Küreselleşme toplumda gelir ağılımı adaletsizliğini azaltmıştır.	Bayan	890	3,402	1,106	-2,020	1843,99	,044	Erkek	957	3,508	1,162	10. Küreselleşme bireylerin geleceğe umutla bakması açısından olumludur.	Bayan	890	2,895	1,155	-1,619	1842,93	,106	Erkek	957	2,984	1,201	11. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması Yerel kimliklerin ön plana çıkmasını sağlamaktadır	Bayan	890	3,318	1,152	-1,706	1835,87	,088	Erkek	957	3,409	1,155	12.Küreselleşme sürecinde belirli bir kimlik biçimi değil tüm kimliklere olan ilgi ve bağlılık artmıştır	Bayan	890	3,124	1,066	-1,870	1843,03	,062	Erkek	957	3,219	1,110	13.Küreselleşme sürecinde kimlik toplumsal tabakalaşmanın yeni belirleyicisidir.	Bayan	890	3,294	1,016	1,774	1830,34	,076	Erkek	957	3,211	,999																				
4. Özgürlük ve demokrasi küreselleşmenin getirdiği önemli değerlerdir.	Bayan	890	3,111	1,225	-1,659	1834,92	,097																																																																																																																																												
	Erkek	957	3,205	1,224				5. Devlet otoritesini yerel yöneticilerle paylaşmalıdır.	Bayan	890	3,268	1,258	,201	1814,43	,841	Erkek	957	3,257	1,188	6. Küreselleşme insanlarda öteki algısını güçlendirir.	Bayan	890	3,312	1,189	4,640	1824,06	,000	Erkek	957	3,059	1,148	7. Ulus devlet algısı küreselleşme sürecinde dönüşüme uğramaktadır.	Bayan	890	3,483	1,115	1,353	1826,73	,176	Erkek	957	3,413	1,085	8. Yerel ile ulusal olanın toplumdaki değerlendirilebilmesi adına küreselleşme kilit bir olgudur.	Bayan	890	3,231	1,037	3,303	1840,75	,001	Erkek	957	3,070	1,063	9. Küreselleşme toplumda gelir ağılımı adaletsizliğini azaltmıştır.	Bayan	890	3,402	1,106	-2,020	1843,99	,044	Erkek	957	3,508	1,162	10. Küreselleşme bireylerin geleceğe umutla bakması açısından olumludur.	Bayan	890	2,895	1,155	-1,619	1842,93	,106	Erkek	957	2,984	1,201	11. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması Yerel kimliklerin ön plana çıkmasını sağlamaktadır	Bayan	890	3,318	1,152	-1,706	1835,87	,088	Erkek	957	3,409	1,155	12.Küreselleşme sürecinde belirli bir kimlik biçimi değil tüm kimliklere olan ilgi ve bağlılık artmıştır	Bayan	890	3,124	1,066	-1,870	1843,03	,062	Erkek	957	3,219	1,110	13.Küreselleşme sürecinde kimlik toplumsal tabakalaşmanın yeni belirleyicisidir.	Bayan	890	3,294	1,016	1,774	1830,34	,076	Erkek	957	3,211	,999																																
5. Devlet otoritesini yerel yöneticilerle paylaşmalıdır.	Bayan	890	3,268	1,258	,201	1814,43	,841																																																																																																																																												
	Erkek	957	3,257	1,188				6. Küreselleşme insanlarda öteki algısını güçlendirir.	Bayan	890	3,312	1,189	4,640	1824,06	,000	Erkek	957	3,059	1,148	7. Ulus devlet algısı küreselleşme sürecinde dönüşüme uğramaktadır.	Bayan	890	3,483	1,115	1,353	1826,73	,176	Erkek	957	3,413	1,085	8. Yerel ile ulusal olanın toplumdaki değerlendirilebilmesi adına küreselleşme kilit bir olgudur.	Bayan	890	3,231	1,037	3,303	1840,75	,001	Erkek	957	3,070	1,063	9. Küreselleşme toplumda gelir ağılımı adaletsizliğini azaltmıştır.	Bayan	890	3,402	1,106	-2,020	1843,99	,044	Erkek	957	3,508	1,162	10. Küreselleşme bireylerin geleceğe umutla bakması açısından olumludur.	Bayan	890	2,895	1,155	-1,619	1842,93	,106	Erkek	957	2,984	1,201	11. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması Yerel kimliklerin ön plana çıkmasını sağlamaktadır	Bayan	890	3,318	1,152	-1,706	1835,87	,088	Erkek	957	3,409	1,155	12.Küreselleşme sürecinde belirli bir kimlik biçimi değil tüm kimliklere olan ilgi ve bağlılık artmıştır	Bayan	890	3,124	1,066	-1,870	1843,03	,062	Erkek	957	3,219	1,110	13.Küreselleşme sürecinde kimlik toplumsal tabakalaşmanın yeni belirleyicisidir.	Bayan	890	3,294	1,016	1,774	1830,34	,076	Erkek	957	3,211	,999																																												
6. Küreselleşme insanlarda öteki algısını güçlendirir.	Bayan	890	3,312	1,189	4,640	1824,06	,000																																																																																																																																												
	Erkek	957	3,059	1,148				7. Ulus devlet algısı küreselleşme sürecinde dönüşüme uğramaktadır.	Bayan	890	3,483	1,115	1,353	1826,73	,176	Erkek	957	3,413	1,085	8. Yerel ile ulusal olanın toplumdaki değerlendirilebilmesi adına küreselleşme kilit bir olgudur.	Bayan	890	3,231	1,037	3,303	1840,75	,001	Erkek	957	3,070	1,063	9. Küreselleşme toplumda gelir ağılımı adaletsizliğini azaltmıştır.	Bayan	890	3,402	1,106	-2,020	1843,99	,044	Erkek	957	3,508	1,162	10. Küreselleşme bireylerin geleceğe umutla bakması açısından olumludur.	Bayan	890	2,895	1,155	-1,619	1842,93	,106	Erkek	957	2,984	1,201	11. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması Yerel kimliklerin ön plana çıkmasını sağlamaktadır	Bayan	890	3,318	1,152	-1,706	1835,87	,088	Erkek	957	3,409	1,155	12.Küreselleşme sürecinde belirli bir kimlik biçimi değil tüm kimliklere olan ilgi ve bağlılık artmıştır	Bayan	890	3,124	1,066	-1,870	1843,03	,062	Erkek	957	3,219	1,110	13.Küreselleşme sürecinde kimlik toplumsal tabakalaşmanın yeni belirleyicisidir.	Bayan	890	3,294	1,016	1,774	1830,34	,076	Erkek	957	3,211	,999																																																								
7. Ulus devlet algısı küreselleşme sürecinde dönüşüme uğramaktadır.	Bayan	890	3,483	1,115	1,353	1826,73	,176																																																																																																																																												
	Erkek	957	3,413	1,085				8. Yerel ile ulusal olanın toplumdaki değerlendirilebilmesi adına küreselleşme kilit bir olgudur.	Bayan	890	3,231	1,037	3,303	1840,75	,001	Erkek	957	3,070	1,063	9. Küreselleşme toplumda gelir ağılımı adaletsizliğini azaltmıştır.	Bayan	890	3,402	1,106	-2,020	1843,99	,044	Erkek	957	3,508	1,162	10. Küreselleşme bireylerin geleceğe umutla bakması açısından olumludur.	Bayan	890	2,895	1,155	-1,619	1842,93	,106	Erkek	957	2,984	1,201	11. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması Yerel kimliklerin ön plana çıkmasını sağlamaktadır	Bayan	890	3,318	1,152	-1,706	1835,87	,088	Erkek	957	3,409	1,155	12.Küreselleşme sürecinde belirli bir kimlik biçimi değil tüm kimliklere olan ilgi ve bağlılık artmıştır	Bayan	890	3,124	1,066	-1,870	1843,03	,062	Erkek	957	3,219	1,110	13.Küreselleşme sürecinde kimlik toplumsal tabakalaşmanın yeni belirleyicisidir.	Bayan	890	3,294	1,016	1,774	1830,34	,076	Erkek	957	3,211	,999																																																																				
8. Yerel ile ulusal olanın toplumdaki değerlendirilebilmesi adına küreselleşme kilit bir olgudur.	Bayan	890	3,231	1,037	3,303	1840,75	,001																																																																																																																																												
	Erkek	957	3,070	1,063				9. Küreselleşme toplumda gelir ağılımı adaletsizliğini azaltmıştır.	Bayan	890	3,402	1,106	-2,020	1843,99	,044	Erkek	957	3,508	1,162	10. Küreselleşme bireylerin geleceğe umutla bakması açısından olumludur.	Bayan	890	2,895	1,155	-1,619	1842,93	,106	Erkek	957	2,984	1,201	11. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması Yerel kimliklerin ön plana çıkmasını sağlamaktadır	Bayan	890	3,318	1,152	-1,706	1835,87	,088	Erkek	957	3,409	1,155	12.Küreselleşme sürecinde belirli bir kimlik biçimi değil tüm kimliklere olan ilgi ve bağlılık artmıştır	Bayan	890	3,124	1,066	-1,870	1843,03	,062	Erkek	957	3,219	1,110	13.Küreselleşme sürecinde kimlik toplumsal tabakalaşmanın yeni belirleyicisidir.	Bayan	890	3,294	1,016	1,774	1830,34	,076	Erkek	957	3,211	,999																																																																																
9. Küreselleşme toplumda gelir ağılımı adaletsizliğini azaltmıştır.	Bayan	890	3,402	1,106	-2,020	1843,99	,044																																																																																																																																												
	Erkek	957	3,508	1,162				10. Küreselleşme bireylerin geleceğe umutla bakması açısından olumludur.	Bayan	890	2,895	1,155	-1,619	1842,93	,106	Erkek	957	2,984	1,201	11. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması Yerel kimliklerin ön plana çıkmasını sağlamaktadır	Bayan	890	3,318	1,152	-1,706	1835,87	,088	Erkek	957	3,409	1,155	12.Küreselleşme sürecinde belirli bir kimlik biçimi değil tüm kimliklere olan ilgi ve bağlılık artmıştır	Bayan	890	3,124	1,066	-1,870	1843,03	,062	Erkek	957	3,219	1,110	13.Küreselleşme sürecinde kimlik toplumsal tabakalaşmanın yeni belirleyicisidir.	Bayan	890	3,294	1,016	1,774	1830,34	,076	Erkek	957	3,211	,999																																																																																												
10. Küreselleşme bireylerin geleceğe umutla bakması açısından olumludur.	Bayan	890	2,895	1,155	-1,619	1842,93	,106																																																																																																																																												
	Erkek	957	2,984	1,201				11. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması Yerel kimliklerin ön plana çıkmasını sağlamaktadır	Bayan	890	3,318	1,152	-1,706	1835,87	,088	Erkek	957	3,409	1,155	12.Küreselleşme sürecinde belirli bir kimlik biçimi değil tüm kimliklere olan ilgi ve bağlılık artmıştır	Bayan	890	3,124	1,066	-1,870	1843,03	,062	Erkek	957	3,219	1,110	13.Küreselleşme sürecinde kimlik toplumsal tabakalaşmanın yeni belirleyicisidir.	Bayan	890	3,294	1,016	1,774	1830,34	,076	Erkek	957	3,211	,999																																																																																																								
11. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması Yerel kimliklerin ön plana çıkmasını sağlamaktadır	Bayan	890	3,318	1,152	-1,706	1835,87	,088																																																																																																																																												
	Erkek	957	3,409	1,155				12.Küreselleşme sürecinde belirli bir kimlik biçimi değil tüm kimliklere olan ilgi ve bağlılık artmıştır	Bayan	890	3,124	1,066	-1,870	1843,03	,062	Erkek	957	3,219	1,110	13.Küreselleşme sürecinde kimlik toplumsal tabakalaşmanın yeni belirleyicisidir.	Bayan	890	3,294	1,016	1,774	1830,34	,076	Erkek	957	3,211	,999																																																																																																																				
12.Küreselleşme sürecinde belirli bir kimlik biçimi değil tüm kimliklere olan ilgi ve bağlılık artmıştır	Bayan	890	3,124	1,066	-1,870	1843,03	,062																																																																																																																																												
	Erkek	957	3,219	1,110				13.Küreselleşme sürecinde kimlik toplumsal tabakalaşmanın yeni belirleyicisidir.	Bayan	890	3,294	1,016	1,774	1830,34	,076	Erkek	957	3,211	,999																																																																																																																																
13.Küreselleşme sürecinde kimlik toplumsal tabakalaşmanın yeni belirleyicisidir.	Bayan	890	3,294	1,016	1,774	1830,34	,076																																																																																																																																												
	Erkek	957	3,211	,999																																																																																																																																															

Kısaltmalar, s:Toplam Sayı, c:Cinsiyet, \bar{x} : Ortalama, ss: Standart Sapma, sd: Serbestlik derecesi, t: t değeri, p: Anlamlılık düzeyi, Ortalama puanların karşılık geldiği sözel ifadeler: **Hiç Katılmıyorum** (1,00-1,80), **Katılmıyorum** (1,81-2,60), **Kararsızım-Orta** (2,61-3,40), **Katılıyorum** (3,41-4,20), **Tamamen Katılıyorum** (4,21-5,00).

Örneklem kitleyi teşkil eden bayan ve erkeklerin “yerli markalardan çok yabancı marka giysileri tercih ederim” önermesine katılım düzeylerinde anlamlı farklılık tespit edilmiştir [$t_{(1838,767)} = -6,463$ $p < 0,05$]. Örneklem kitleyi oluşturan bayanlar sözü geçen önermeye katılmama düzeyinde puanlama yaparlarken örneklem kitle içersinde bulunan gençler bu önermeye orta-kararsız düzeyinde puanlama yapmışlardır (Bayan \bar{x} :2,389, Erkek \bar{x} :2,779).

Küreselleşmenin göstergelerinden bir olarak ölçüğümüzde yer alan “Batı tarzı bir sosyal yaşamı/ hayatı tercih ederim” biçimindeki önermeye araştırmanın örneklem kitlesinde bulunan bayanların puanlamaları erkeklere oranla daha düşük bir düzeyde gerçekleşmiştir (Bayan \bar{x} :2,185, Erkek \bar{x} :2,446). Bayanlar ile erkekler arasında meydana

gelen puan farklılaşması istatistiksel olarak anlamlı bulunmaktadır [$t_{(1844,99)} = -4,494$ $p < 0,05$]. Farklılık bulunmakta birlikte, bulunmuş olan bu farklılık bayanlar ile erkekler arasında sözel ifade olarak değerlendirildiğinde kademe farkı meydana getirmemiş, dolayısıyla her iki grup önerme için katılmama seviyesinde görüş belirtmiştir.

Araştırmanın örneklem kitlesini oluşturan gençler içinde bayanların “özgürlük ve demokrasi küreselleşmenin getirdiği önemli değerlerdir” önermesine katılım düzeyleri ile erkeklerin adı geçen önermeye katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [$t_{(1834,92)} = -1,569$ $p > 0,05$]. Her iki grupta orta-kararsız düzeyinde belirtilen önermeyi puanlamıştır. Benzer biçimde “devlet otoritesini yerel yöneticilerle paylaşmalıdır” biçimindeki önermeye araştırmanın örneklem kitlesi içerisinde bulunan bayan ve erkeklerin önermeye yaptıkları puanlamalar bakımından bir birlerine çok benzer bir tutum içinde oldukları söylenebilir [$t_{(1814,436)} = ,201$ $p > 0,05$]. Yine belirtilen önerme için hem bayanlar hem de erkekler orta-kararsız düzeyinde puanlama yapmışlardır.

Örneklem kitle içerisinde bulunan gençlerin “küreselleşme insanlarda öteki algısını güçlendirir” biçimindeki önermeye verdikleri puanlar cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık sergilemektedir [$t_{(1824,067)} = 4,640$ $p < 0,05$]. Örneklem kitle içerisindeki bayanların sözü edilen önermeye erkeklerden daha yüksek bir ortalama puanlama yaptıkları gözlemlenmektedir (Bayan \bar{x} :3,312, Erkek \bar{x} :3,059). Katılım düzeyi açısından ise her iki grubun puanlamaları orta-kararsız seviyesinde bulunmaktadır.

Araştırmada küreselleşme sürecinin bir göstergesi olarak ele alınan “ulus devlet algısı küreselleşme sürecinde dönüşüme uğramaktadır” biçimindeki önermeye örneklem kitle içerisinde bulunan bayanların katılım düzeyi ile erkeklerin katılım düzeyi açısından anlamlı sayılabilecek bir farklılık oluşmamıştır [$t_{(1826,713)} = 1,353$ $p > 0,05$]. Araştırma örneklem kitlesi içerisinde bulunan bayanların ve erkeklerin sözü edilen önermeye yapmış oldukları puanlamalar katılım düzeyinde bulunmaktadır.

“Yerel ile ulusal olanın toplumdaki değerlendirilebilmesi adına küreselleşme kilit bir olgudur” önermesine örneklem grup içerisinde bulunan bayanların katılım düzeyi ile erkeklerin katılım düzeyi arasında istatistiki olarak anlamlı sayılan bir farklılık tespit edilmiştir [$t_{(1840,757)} = 3,303$ $p < 0,05$]. Farklılaşma değerlendirildiğinde bayanların bu

önermeye erkeklerden daha yüksek ortalama puan verdiği görülmüştür (Bayan \bar{x} :3,231, Erkek \bar{x} :3,070).

Bayan veya erkek olmaya göre “küreselleşme toplumda gelir dağılımı adaletsizliğini azaltmıştır” biçimindeki önermeye yapılan puanlamalarda anlamlı farklılık bulunmaktadır [$t_{(1843,995)} = -2,020$ $p < 0,05$]. Bayanların bu önerme için yaptıkları puanlama 3,402 ortalama puanla katılım taban puanın çok az miktarda altında kalırken, erkeklerin yapmış olduğu 3,508 puanlaması katılım taban puanlamasının biraz üstünde bulunmaktadır. Dolayısıyla bahsedilen önermeye örneklem kitle içerisindeki bayanlar orta-kararsız düzeyinde puanlama yaparlarken, örneklem kitle içerisindeki erkekler katılım düzeyinde puanlama yapmışlardır.

Örneklem grup içerisinde bulunan erkeklerin ve bayanların “küreselleşme bireylerin geleceğe umutla bakması açısından olumludur” biçiminde sunulan önermeye verdikleri puanlar bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmadıkları gözlemlenmiştir [$t_{(1842,936)} = -1,619$ $p > 0,05$]. Önermeye bayanların erkeklerden biraz daha düşük bir ortalama puan verdiği görülmektedir.

“Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması yerel kimliklerin ön plana çıkmasını sağlamaktadır” biçimindeki önermeye verilen puanlar bakımından bayan veya erkek olmak anlamlı sayılan bir farklılık meydana getirmemiştir [$t_{(1835,872)} = -1,706$ $p > 0,05$]. Fakat farklılık anlamlı olmasa da erkeklerin bu önermeye bayarlardan biraz daha yüksek düzeyde ortalama puan verdikleri görülmektedir (Bayan \bar{x} :3,318, Erkek \bar{x} :3,409). Diğer taraftan kimlikler ile ilgili olmak üzere ölçekte yer alan “küreselleşme sürecinde belirli bir kimlik biçimi değil tüm kimliklere olan ilgi ve bağlılık artmıştır” biçimindeki önermeye yapılan puanlamalar bakımından da bayan veya erkek olmaya göre istatistiksel olarak farklılık manidar değildir [$t_{(1843,03)} = -1,870$ $p > 0,05$]. Yine bu önerme için erkeklerin yapmış oldukları puanlamaların ortalaması bayarlardan biraz fazla bulunmaktadır. Yine benzer biçimde kimlikler ile ilgili olan “küreselleşme sürecinde kimlik toplumsal tabakalaşmanın yeni belirleyicisidir” biçimindeki önermeye yapılan puanlamalar bakımından cinsiyet farklılığı (bayan veya erkek) açısından anlamlı farklılık oluşturmamıştır [$t_{(1830,34)} = 1,774$ $p > 0,05$]. Fakat bu önermeye çok az bir farkta olsa bayanların erkeklerden daha yüksek ortalama puan verdiği görülmektedir.

Örneklem grup içerisinde kendilerini Türk olarak tanımlayanlar ile başka bir etnik kimlik ile tanımlayanların küreselleşme sürecinin göstergeleri hususundaki değerlendirmeleri on üç önerme ile test edilmiş ve küreselleşme sürecinde gençlerin kendilerini tanımladıkları kimlikler ile bu sürece bakış açıları ortaya konulmaya çalışılmıştır (Tablo 43).

Tablo 43: Görüşülenlerin kendilerini etnik bir kimlikle tanımlayıp tanımlamadığına göre küreselleşme sürecinin bazı göstergeleri hususunda örneklem kitlenin tutumları

Küreselleşme sürecinin bazı göstergeleri	k.	s	\bar{x}	s.s	t	sd	p
1. Küreselleşmenin getirisi olan yerelleşme olumlu bir gelişmedir	Ed	1401	2,913	1,146	-2,419	734,43	,016
	Et	446	3,067	1,174			
2. Yerli markalardan çok yabancı marka giysileri tercih ederim	Ed	1401	2,543	1,309	-2,821	777,66	,005
	Et	446	2,737	1,254			
3. Batı tarzı bir sosyal yaşamı/ hayatı tercih ederim	Ed	1401	2,289	1,255	-1,910	750,73	,056
	Et	446	2,419	1,252			
4. Özgürlük ve demokrasi küreselleşmenin getirdiği önemli değerlerdir.	Ed	1401	3,154	1,193	-,317	691,47	,752
	Et	446	3,177	1,321			
5. Devlet otoritesini yerel yöneticilerle paylaşmalıdır.	Ed	1401	3,177	1,230	-5,495	789,89	,000
	Et	446	3,529	1,158			
6. Küreselleşme insanlarda öteki algısını güçlendirir.	Ed	1401	3,175	1,170	-,372	739,60	,710
	Et	446	3,199	1,189			
7. Ulus devlet algısı küreselleşme sürecinde dönüşüme uğramaktadır.	Ed	1401	3,449	1,107	,123	766,10	,902
	Et	446	3,441	1,078			
8. Yerel ile ulusal olanın toplumdaki değerlendirilebilmesi adına küreselleşme kilit bir olgudur.	Ed	1401	3,136	1,025	-,786	689,64	,432
	Et	446	3,183	1,138			
9. Küreselleşme toplumda gelir dağılımı adaletsizliğini azaltmıştır.	Ed	1401	3,502	1,090	2,807	670,62	,005
	Et	446	3,316	1,259			
10. Küreselleşme bireylerin geleceğe umutla bakması açısından olumludur.	Ed	1401	2,918	1,157	-1,423	705,88	,155
	Et	446	3,013	1,246			
11. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması Yerel kimliklerin ön plana çıkmasını sağlamaktadır	Ed	1401	3,376	1,128	,719	698,20	,472
	Et	446	3,329	1,233			
12. Küreselleşme sürecinde belirli bir kimlik biçimi değil tüm kimliklere olan ilgi ve bağlılık artmıştır	Ed	1401	3,109	1,072	-4,382	721,74	,000
	Et	446	3,374	1,122			
13. Küreselleşme sürecinde kimlik toplumsal tabakalaşmanın yeni belirleyicisidir.	Ed	1401	3,252	,992	,054	710,60	,957
	Et	446	3,248	1,059			

Kısaltmalar, Ed; Etnik bir kimlikle kendini tanımlamayanlar, Et; Bir etnik kimlik ile kendisini tanımlayanlar, s: Toplam Sayı, k: Etnik kimlik tanımlamaları, \bar{x} : Ortalama, ss: Standart Sapma, sd: Serbestlik derecesi, t: t değeri, p: Anlamlılık düzeyi, Ortalama puanların karşılık geldiği sözel ifadeler: **Hiç Katılmıyorum** (1,00-1,80), **Katılmıyorum** (1,81-2,60), **Kararsızım-Orta** (2,61-3,40), **Katılıyorum** (3,41-4,20), **Tamamen Katılıyorum** (4,21-5,00).

Araştırmanın örneklemini içerisinde yer alan gençlerin kendilerini Türk kimliği ile tanımlaması ile kendilerini Türk kimliği ile tanımlamaması durumuna göre “küreselleşmenin getirisi olan yerelleşme olumlu bir gelişmedir” önermesine katılım puanlamalarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir [$t_{(734,43)} = -2,419$ $p < 0,05$]. Adı geçen önermeye katılım düzeyleri bakımından kendisini Türk kimliği ile tanımlamayanların, tanımlayanlardan daha yüksek bir ortalama puana sahip olduğu gözlemlenmektedir

(Kendisini Türk kimliği ile tanımlayanlar \bar{x} :2,913, Etnik bir kimlikle kendini tanımlayanlar \bar{x} :3,067).

“Yerli markalardan çok yabancı marka giysileri tercih ederim” önermesine katılım açısından kendisini Türk kimliği ile tanımlayanlar ile kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. [$t_{(777,66)} = -2,821$ $p < 0,05$]. Örneklem kitleyi oluşturan ve kendini etnik bir kimlik ile tanımlayan gençler sözü geçen önermeye orta-kararsız düzeyinde bir puanlama yaparlarken, kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanlar bahsedilen önermeye katılmama düzeyinde puanlama yapmışlardır. (Kendisini Türk kimliği ile tanımlayanlar \bar{x} :2,543, Etnik bir kimlikle kendini tanımlayanlar \bar{x} :2,737).

Ölçeğimizde yer alan “Batı tarzı bir sosyal yaşamı/ hayatı tercih ederim” biçimindeki önermeye araştırmanın örneklem kitlesinde kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanlar ile kendilerini etnik bir kimlikle tanımlayanların yapmış oldukları puanlamalar bakımından istatistiksel farklılaşma anlamlı bulunmamıştır [$t_{(750,73)} = -1,910$ $p > 0,05$]. Kendisini hem Türk kimliği ile tanımlayanlar hem de etnik bir kimlikle kendini tanımlayanlar bahsedilen önermeye katılmama düzeyinde puanlama yapmışlardır.

Örneklem kitle içerisinde kendisini Türk kimliği ile tanımlayanlar ile kendisini etnik bir kimlik ile tanımlayanların “özgürlük ve demokrasi küreselleşmenin getirdiği önemli değerlerdir” önermesine yapmış oldukları puanlamalarda manidar bir farklılık bulunmamaktadır [$t_{(691,47)} = -,317$ $p > 0,05$]. Her iki grupta orta-kararsız düzeyinde belirtilen önermeyi puanlamıştır.

Küreselleşme sürecinin göstergeleri arasında yer alan “devlet otoritesini yerel yöneticilerle paylaşmalıdır” biçimindeki önermeye araştırmanın örneklem kitlesi içerisinde bulunan ve kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanlarla kendilerini etnik bir kimlikle tanımlayanların yapmış oldukları puanlamalar arasında anlamlı bir farklılık gözlemlenmektedir [$t_{(789,89)} = -5,495$ $p < 0,05$]. Bu bağlamda kendisini etnik bir kimlik ile tanımlayan gençler önermeye kendisini Türk kimliği ile tanımlayan gençlerden daha yüksek bir ortalama puanlama yapmışlardır.

Araştırmanın örneklem kitlesi içerisinde bulunan gençlerin “küreselleşme insanlarda öteki algısını güçlendirir” biçimindeki önermeye verdikleri puanlar kimlik

tanımlamalarına göre farklılık sergilememektedir [$t_{(739,60)} = -,372$ $p > 0,05$]. Örneklem kitle içerisinde kendisini Türk kimliği ile tanımlayanlar bu önermeye $\bar{x}:3,175$, kendilerin etnik bir kimlikle tanımlayanlar $\bar{x}:3,199$ puan vermişlerdir.

Küreselleşme sürecinin bir göstergesi olarak ele alınan “ulus devlet algısı küreselleşme sürecinde dönüşüme uğramaktadır” biçimindeki önermeye örneklem kitle içerisinde bulunan ve kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların katılım düzeyi ile kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanların katılım düzeyleri açısından anlamlı sayılabilecek bir farklılık oluşmamıştır [$t_{(766,10)} = ,123$ $p > 0,05$]. Her iki grupta sözü edilen önermeye katılım düzeyinde puanlama yapmıştır.

Ölçek içerisinde yer alan “yerel ile ulusal olanın toplumdaki değerlendirilebilmesi adına küreselleşme kilit bir olgudur” önermesine örneklem grup içerisinde kendisini Türk kimliği ile tanımlayanlarla kendisini etnik bir kimlik ile tanımlayanların yapmış oldukları puanlamalar bakımından istatistikî olarak anlamlı sayılan bir farklılık tespit edilmemiştir [$t_{(689,64)} = -,786$ $p > 0,05$]. Bu bağlamda her iki grubun yapmış olduğu puanlamalar orta-kararsız düzeyinde bulunmaktadır.

“Küreselleşme toplumda gelir dağılımı adaletsizliğini azaltmıştır” biçimindeki önermeye yapılan puanlamalarda örneklem kitle içerisinde bulunan gençlerin kendilerini Türk kimliği ile tanımlaması ve etnik bir kimlikle tanımlaması açısından anlamlı farklılık bulunmaktadır [$t_{(670,62)} = 2,807$ $p < 0,05$]. Bu bağlamda kendisini Türk kimliği ile tanımlayanlar bu önermeye 3,502 ortalama puan vererek katılım düzeyinde bir tavır sergilerken, kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar 3,316 ortalama puanla orta-kararsız düzeyinde puanlama yapmışlardır. Diğer taraftan “küreselleşme bireylerin geleceğe umutla bakması açısından olumludur” biçiminde sunulan önermeye kendilerini Türk kimliğiyle tanımlayanlar ile kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanların yapmış oldukları puanlamalarda istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır [$t_{(705,88)} = -1,423$ $p > 0,05$]. Grupların bu önermeye katılım düzeyleri orta-kararsız seviyesinde bulunmaktadır.

Kimlikler bağlamında “kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması yerel kimliklerin ön plana çıkmasını sağlamaktadır” biçimindeki önermeye kendilerini Türk kimliği ile tanımlayan örneklem grup üyeleri ile kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayan örneklem grup üyelerinin verdikleri puanlar bakımından anlamlı sayılan bir farklılık

meydana getirmemiştir [$t_{(698,20)} = ,719$ $p > 0,05$]. Her iki grubun önermeye verdikleri puan ortalamaları orta-kararsız seviyesinde bulunmaktadır. Öte yandan “küreselleşme sürecinde belirli bir kimlik biçimi değil tüm kimliklere olan ilgi ve bağlılık artmıştır” biçimindeki önermeye yapılan puanlamalar bakımından gençlerin kimlik tanımlamaları manidar bir farkın oluşmasına yol açmıştır [$t_{(721,74)} = -4,382$ $p < 0,05$]. Bu noktada kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanların önermeye verdikleri ortalama puanları kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların önermeye verdikleri puandan yüksektir.

Son olarak örneklem kitle içerisinde kendisini etnik bir kimlikle tanımlayanlar ile kendisini Türk kimliği ile tanımlayanların “küreselleşme sürecinde kimlik toplumsal tabakalaşmanın yeni belirleyicisidir” biçimindeki önermeye vermiş oldukları puanlamalar açısından manidar bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir [$t_{(710,60)} = ,054$ $p > 0,05$]. Önermeye her iki grup orta-kararsız düzeyinde ve hemen hemen aynı ortalama puanlama yapmışlardır.

3.5.Küreselleşme Sürecinde Gençlerin Dini ve Ahlaki Tutumları

Örneklem grubun dini ve ahlaki değerlere bağlılık düzeylerinin tespit edilmesi bağlamında hazırlanmış olan ölçek dini ve ahlaki durum göstergeleri olarak nitelendirdiğimiz on beş önermeden oluşmaktadır. Önermelere verilmiş olan puanlamalar görüşülenlerin önermelerdeki ifadeleri hangi düzeyde benimsediğini ortaya koyacaktır. Diğer taraftan değerlendirmeler one sample t testi ile yapılmış ve taban katılım seviyesi olarak tespit edilen 3,41 ortalama puanından sapma düzeylerine göre t değeri ortaya konulmuştur.

Dini ve ahlaki durumların örneklem kitle itibarıyla belirlenmesi bağlamında “din toplumu bir arada tutan en önemli kimlik, bileşendir” önermesine örneklem kitle içerisinde bulunan gençler 3,826 ortalama puanla katılım düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Yine benzer biçimde “Dini ritüeller toplumsal yapının devamlılığı ve sağlamlığı açısından önemlidir” biçimindeki önermeye örneklem kitleyi oluşturan yükseköğretim öğrencileri katılım düzeyinde puanlama yapmıştır. Bu önermeye yapılmış olan puanlama taban katılım seviyesi olan 3,41 değerinden anlamlı olarak farklılaşmış [$t_{(1864)} = 14,432$ $p < 0,05$] ve farklılaşmanın yönü pozitif yönlü olarak tamamen katılım yönüne doğru olmuştur (Tablo 44).

Tablo 44: Örneklem kitlenin dini ve ahlaki tutumları

Dini ve Ahlaki Durum Göstergeleri	t	p	\bar{x}	s.s.	\bar{x}_f
1. Din toplumu bir arada tutan en önemli kimlik bileşenidir.	16,336	,000	3,826	1,094	,416
2. Dini ritüeller toplumsal yapının devamlılığı ve sağlamlığı açısından önemlidir.	14,432	,000	3,771	1,076	,361
3. Çocuk sahibi olduğumda dini isim vermek benim için önemlidir.	-8,015	,000	3,161	1,333	-,248
4. Evliliklerde resmi nikahın yanında dini nikahında yapılması gerekir.	18,133	,000	3,937	1,250	,527
5.Din, yaşadığımız toplumda bireyin ahlaki sorun ve ihtiyaçlarına cevap verebilir	25,299	,000	4,007	1,014	,597
6. Dine ve dini değerlere saldıran kitap ve filmler yasaklanmalıdır.	15,031	,000	3,853	1,268	,443
7. Bir evliliğin sağlıklı bir şekilde olabilmesi için eşlerin aynı dini inanca sahip olması gerekir.	2,523	,012	3,490	1,362	,079
8. Dini normlara karşı itaatkâr olmak gerekir.	11,815	,000	3,738	1,192	,327
9. Çocuk terbiyeyi anne babasından yani ailesinden alır	53,440	,000	4,454	,839	1,044
10.Evlilik dışı çocuk sahibi olmak hoş görülecek durum değildir.	36,972	,000	4,322	1,060	,912
11.Evliliğin devamı için sadakat önemlidir.	62,493	,000	4,588	,810	1,177
12. Sosyal hayatta yaşlılara saygı göstermek benim için önemlidir.	64,896	,000	4,579	,774	1,169
13. Uyuşturucu madde kullanımı normal karşılanamaz	49,662	,000	4,466	,914	1,056
14. Erkek veya kadının evlilik dışı ilişkide bulunması normal karşılanmamalıdır.	36,480	,000	4,304	1,054	,894
15. Cinsel serbestlik kültürümüzün temeli olan aile kurumunu zedelemektedir.	42,059	,000	4,381	,992	,971

Kısaltmalar: t: t değeri, p: Anlamlılık düzeyi, \bar{x} : Ortalama, s s: Standart Sapma, \bar{x}_f : Ortalamadan farklılık seviyesi. N: 1847, One-Sample t test değeri, katılım seviye sınırı olan 3,41 olarak alınmıştır. Ortalama puanların karşılık geldiği sözel ifadeler: **Hiç Katılmıyorum** (1,00-1,80), **Katılmıyorum** (1,81-2,60), **Kararsızım-Orta** (2,61-3,40), **Katılıyorum** (3,41-4,20), **Tamamen Katılıyorum** (4,21-5,00).

Örneklem kitleyi oluşturan yüksek öğretim öğrencileri “çocuk sahibi olduğunda dini isim vermek benim için önemlidir” önermesine 3,161 ortalama puan vermişlerdir. Örneklem kitlenin önerme için vermiş olduğu puan orta-kararsız düzeyinde olup taban katılım puanı olan 3,41 den negatif yönlü olarak farklılaşmış bulunmaktadır [$t_{(1846)} = -8,015$ $p < 0,05$]. Diğer taraftan örneklem kitle “evliliklerde resmi nikâhın yanında dini nikahında yapılması gerekir” önermesine verdikleri puanlar katılım seviyesinde bulunmaktadır ($\bar{x}: 3,937$). Sözü edilen önermeye yapılan puanlama taban katılım düzeyinde pozitif yönlü olarak farklılaşmış durumdadır [$t_{(1846)} = 18,133$ $p < 0,05$].

“Din, yaşadığımız toplumda bireyin ahlaki sorun ve ihtiyaçlarına cevap verebilir” biçiminde sunulmuş olan önermeye örneklem grup 4,007 ortalama puan vermişler ve bu önermeye verilmiş olan puan taban katılım puanı olan 3,41 den oldukça farklılaşmış

durumdadır [$t_{(1846)} = 25,299$ $p < 0,05$]. Farklılaşmanın yönü pozitif olarak gerçekleşmiştir. Benzer biçimde “dine ve dini değerlere saldıran kitap ve filmler yasaklanmalıdır” önermesine örneklem grubun yapmış oldukları puanlamalarda katılım düzeyinde bulunmaktadır.

Araştırmanın örneklem kitlesi “bir evliliğin sağlıklı bir şekilde olabilmesi için eşlerin aynı dini inanca sahip olması gerekir” önermesine 3,490 ortalama puanlama yapmışlardır. Yapılmış olan bu ortalama puan taban katılım puanı olan 3,41 değerinden istatistikî olarak anlamlı biçimde farklılaşmıştır [$t_{(1846)} = 2,523$ $p < 0,05$]. Farklılaşma olmasına rağmen farklılaşmanın boyutu t değeri göz önünde bulundurulduğunda düşük görünmektedir.

Gençlerin dini ve ahlaki tutumlarını belirlemek için kullanılan ölçekte yer alan “dini normlara karşı itaatkâr olmak gerekir” biçimindeki önermeye örneklem grubu oluşturan yüksek öğretim öğrencileri 3,738 ortalama puanlama yapmışlardır. Yapılmış olan bu puanlama taban katılım düzeyi olan 3,41 seviyesinden farklılık arz etmektedir [$t_{(1846)} = 11,815$ $p < 0,05$].

Örneklem grup “çocuk terbiyeyi anne babasından yani ailesinden alır” önermesine 4,454 ortalama puanlama yaparak bu hususta tamamen katılım düzeyinde bir tavır sergilemiştir. Örneklem kitlenin sergilediği bu tavır toplumda ailenin önemini bize yansıtmaktadır. Diğer taraftan örneklem grup “evlilik dışı çocuk sahibi olmak hoş görülecek durum değildir” biçimindeki önermeye de yine 4,321 ortalama puanlama yaparak tamamen katılım düzeyinde tavır sergilemişlerdir. Yine “evliliğin devamı için sadakat önemlidir” biçimindeki önermeye örneklem grubun puanlaması tamamen katılım düzeyinde gerçekleşmiştir ($\bar{x}:4,588$). Bu önerme için örneklem grubun vermiş olduğu puanların ortalaması ölçek içerisindeki diğer önermelere verilen puanlarla kıyaslandığında en yüksek katılım seviyesinde bulunmaktadır.

“Sosyal hayatta yaşlılara saygı göstermek benim için önemlidir” önermesine örneklem grubu içerisinde bulunan gençlerin vermiş oldukları puanların ortalaması 4,579 olup bu puan düzeyi taban katılım puanından oldukça farklılaşmış bulunmaktadır [$t_{(1846)} = 64,896$ $p < 0,05$]. T değeri açısından analiz edildiğinde ölçek içerisinde taban katılım seviyesinden en yüksek farklılaşma bu önerme için olmuştur.

Örneklem kitle “uyuşturucu madde kullanımı normal karşılanamaz” biçiminde ölçek içerisinde yer alan önermeye 4,466 ortalama puan ile tamamen katılım düzeyinde bir değerlendirmede bulunmuştur. Bunun yanında hem dini hem de ahlaki olarak değerlendirilebilecek olan “erkek veya kadınların evlilik dışı ilişkide bulunması normal karşılanmamalıdır” biçimindeki önermeye de örneklem kitlenin katılım düzeyleri tamamen katılım seviyesinde bulunmaktadır (\bar{x} :4,304). Adı geçen önerme için taban katılım düzeyinde manidar bir farklılaşma söz konusudur [$t_{(1846)}= 36,480$ $p<0,05$]. Benzer biçimde “cinsel serbestlik kültürümüzün temeli olan aile kurumunu zedelemektedir” biçimindeki önermeye örneklem kitleyi oluşturan gençlerin yapmış oldukları puanlama ile belirlenen teveccüh düzeyi tamamen katılım seviyesinde bulunmaktadır (\bar{x} :4,381). Dolayısıyla aile evlilik ve cinsellik gibi konularda örneklem kitleyi oluşturan gençlerin katı bir duruş sergiledikleri aşikar olarak ortaya çıkmıştır.

Örneklem kitle içerisinde görüşülenlerin cinsiyetleri ile dini ve ahlaki tutumlarını tespit etmek için kullanılan ölçeğin önermeleri kıyaslanmıştır. Böylece ilk olarak görüşülenleri cinsiyetleri ile “din toplumu bir arada tutan en önemli kimlik, bileşendir” önermesine katılım düzeyleri arasında istatistikî olarak anlamlı kabul edilen bir ilişkiye rastlanmamıştır [$t_{(1844,98)}= ,029$ $p>0,05$]. Dolayısıyla örneklem kitledeki bayanlar ve erkekler sözü edilen önermeye hemen hemen aynı düzeyde puanlama yapmışlardır. Yine aynı şekilde “dini ritüeller toplumsal yapının devamlılığı ve sağlamlığı açısından önemlidir” biçimindeki önermeye yapılan puanlamalarda cinsiyetler açısından farklılık bulunmamıştır. [$t_{(1843,36)}= ,925$ $p>0,05$]. Diğer taraftan “çocuk sahibi olduğunda dini isim vermek benim için önemlidir” önermesine de örneklem grubu oluşturan öğrencilerin katılımlarında cinsiyet farklılıklarının önermeye yapılan puanlamada farklılık oluşturu bir unsur olmadığı ortaya çıkmıştır [$t_{(1839)}= ,888$ $p>0,05$], (Tablo 45).

“Evliliklerde resmi nikahın yanında dini nikahında yapılması gerekir” önermesine örneklem kitlede bulunan bayan ve erkeklerin verdikleri puanlar arasında anlamlı bulunan bir farklılaşma söz konusudur [$t_{(1841,57)}= 5,747$ $p<0,05$]. Örneklem kitle içerisindeki bayanların sözü edilen önermeye erkeklere nazaran daha yüksek ortalama puanlama yaptıkları gözlemlenmiştir (Tablo 45).

Örneklem kitle içerisinde bulunan gençlerin bayan veya erkek olmaları “Din, yaşadığımız toplumda bireyin ahlaki sorun ve ihtiyaçlarına cevap verebilir” biçiminde sunulmuş olan önermeye yapılan puanlamaların istatistikî olarak anlamlı biçimde farklılaşmasına yol açmıştır [$t_{(1817,66)} = 3,466$ $p < 0,05$]. Bu önerme için her iki grubun puanlama düzeyi katılım seviyesinde olmakla birlikte bayanların önerme için yapmış olduğu puanlamalar erkeklerin yapmış olduğu puanlamalardan daha yüksek bir ortalamaya sahiptir (Tablo 45).

Tablo 45: Örneklem kitlenin dini ve ahlaki tutumlarının cinsiyetlere göre değerlendirilmesi

Dini ve Ahlaki Durum Göstergeleri	c.	s	\bar{x}	s.s	t	sd	p
1. Din toplumu bir arada tutan en önemli kimlik bileşenidir.	Bayan	890	3,827	1,054	,029	1844,98	,977
	Erkek	957	3,825	1,131			
2. Dini ritüeller toplumsal yapının devamlılığı ve sağlamlığı açısından önemlidir.	Bayan	890	3,795	1,052	,925	1843,36	,355
	Erkek	957	3,749	1,098			
3. Çocuk sahibi olduğumda dini isim vermek benim için önemlidir.	Bayan	890	3,189	1,321	,888	1839,30	,375
	Erkek	957	3,134	1,344			
4. Evliliklerde resmi nikâhın yanında dini nikahında yapılması gerekir.	Bayan	890	4,109	1,163	5,747	1841,57	,000
	Erkek	957	3,778	1,306			
5. Din, yaşadığımız toplumda bireyin ahlaki sorun ve ihtiyaçlarına cevap verebilir.	Bayan	890	4,091	,904	3,466	1817,66	,001
	Erkek	957	3,928	1,101			
6. Dine ve dini değerlere saldıran kitap ve filmler yasaklanmalıdır.	Bayan	890	3,785	1,332	-2,229	1791,45	,026
	Erkek	957	3,917	1,204			
7. Bir evliliğin sağlıklı bir şekilde olabilmesi için eşlerin aynı dini inanca sahip olması gerekir.	Bayan	890	3,671	1,306	5,591	1844,83	,000
	Erkek	957	3,320	1,392			
8. Dini normlara karşı itaatkâr olmak gerekir.	Bayan	890	3,774	1,112	1,264	1839,54	,206
	Erkek	957	3,704	1,263			
9. Çocuk terbiyeyi anne babasından yani ailesinden alır	Bayan	890	4,537	,715	4,144	1780,48	,000
	Erkek	957	4,377	,934			
10. Evlilik dışı çocuk sahibi olmak hoş görülecek durum değildir.	Bayan	890	4,456	,947	5,312	1822,06	,000
	Erkek	957	4,197	1,141			
11. Evliliğin devamı için sadakat önemlidir.	Bayan	890	4,733	,698	7,631	1800,94	,000
	Erkek	957	4,452	,880			
12. Sosyal hayatta yaşlılara saygı göstermek benim için önemlidir.	Bayan	890	4,709	,599	7,094	1683,87	,000
	Erkek	957	4,459	,891			
13. Uyuşturucu madde kullanımı normal karşılanamaz	Bayan	890	4,596	,747	6,011	1741,99	,000
	Erkek	957	4,345	1,032			
14. Erkek veya kadının evlilik dışı ilişkide bulunması normal karşılanmamalıdır.	Bayan	890	4,507	,924	8,181	1816,12	,000
	Erkek	957	4,116	1,129			
15. Cinsel serbestlik kültürümüzün temeli olan aile kurumunu zedelemektedir.	Bayan	890	4,539	,851	6,714	1793,53	,000
	Erkek	957	4,235	1,088			

Kısaltmalar, s: Toplam Sayı, c: Cinsiyet, \bar{x} : Ortalama, ss: Standart Sapma, sd: Serbestlik derecesi, t: t değeri, p: Anlamlılık düzeyi, Ortalama puanların karşılık geldiği sözel ifadeler: **Hiç Katılmıyorum** (1,00-1,80), **Katılmıyorum** (1,81-2,60), **Kararsızım-Orta** (2,61-3,40), **Katılıyorum** (3,41-4,20), **Tamamen Katılıyorum** (4,21-5,00).

Bayan ya da erkek olma bağlamında “dine ve dini değerlere saldıran kitap ve filmler yasaklanmalıdır” önermesine yapılmış olan puanlamalarda anlamlı farklılık meydana

gelmiştir [$t_{(1791,45)} = -2,229$ $p < 0,05$]. Önermede belirtilen hususa örneklem kitle içerisinde bulunan erkekler bayarlardan nispeten daha yüksek düzeyde bir puanlama yaparak önerme hakkındaki tutumlarını belirtmişlerdir.

Çalışmanın örneklem kitesi içinde bulunan gençlerin “bir evliliğin sağlıklı bir şekilde olabilmesi için eşlerin aynı dini inanca sahip olması gerekir” önermesine yapmış oldukları puanlamalar bakımından bayan veya erkek olmaları anlamlı farklılaşma meydana getirmiştir [$t_{(1844,83)} = 5,591$ $p < 0,05$]. Erkekler için bu önermeye yapılmış olan puanlama orta-kararsız düzeyinde bulunurken, bayanları bahsedilen önermeye yapmış oldukları puanlamalar katılım düzeyinde bulunmaktadır (Bayan: \bar{x} :3,671 Erkek: \bar{x} :3,320). Dolayısıyla erkeklere nazaran bayanlar evlilik hususunda dini inancın önemine daha fazla vurgu yapmaktadırlar.

“Dini normlara karşı itaatkâr olmak gerekir” biçiminde dini ve ahlaki tutumları belirleme ölçeğinde yer alan önermeye örneklem grup içerisinde bulunan öğrencilerin bayan veya erkek olmaları puanlamada anlamlı sayılan bir farklılaşma meydana getirmemiştir [$t_{(1839,54)} = 1,264$ $p > 0,05$]. Sözü edilen önerme için örneklem grup içerisinde yer alan bayan ve erkek öğrencilerin puanlama düzeyi sözel ifadeyle katılım seviyesinde bulunmaktadır.

Örneklem grup içerisinde görüşülenlerin cinsiyetleri “çocuk terbiyeyi anne babasından yani ailesinden alır” önermesine yapılan puanlamalar bakımından manidar bir farklılık meydana getirmiştir [$t_{(1780,48)} = 4,144$ $p < 0,05$]. Farklılık olmasına rağmen hem örneklem grup içerisindeki bayanları hem de erkeklerin önermeye yapmış oldukları puanlamalar tamamen katılım düzeyinde bulunmaktadır. Bunun yanında önermeye bayanlar erkeklerden daha yüksek bir ortalama ile katılmışlardır. Diğer taraftan “evlilik dışı çocuk sahibi olmak hoş görülecek durum değildir” önermesine yapılmış olan puanlamalar da bayan veya erkek olmaya göre manidar bir farklılık sergilemektedir [$t_{(1822,06)} = 5,312$ $p < 0,05$]. Sözü edilen önerme için erkeklerin yapmış oldukları puanlamalar ortalaması katılım düzeyinde bulunurken bayanların önermeye yapmış olduğu ortalamalar tamamen katılım düzeyinde gerçekleşmiştir (Bayan: \bar{x} :4,456, Erkek: \bar{x} :4,197). Öte yandan “evliliğin devamı için sadakat önemlidir” biçimindeki önermeye yapılan puanlamalarda örneklem grubu oluşturan gençlerin cinsiyetleri belirli bir farklılaşmaya yol açmıştır [$t_{(1800,94)} = 7,631$ $p < 0,05$]. Bahsedilen önermeye hem

erkeklerin hemde bayanların yapmış oldukları puanlama tamamen katılım düzeyinde olmakla birlikte bayanların puanlama ortalaması bu önerme için erkeklerin puanlama ortalamasından oldukça yüksektir (Bayan: \bar{x} :4,733, Erkek: \bar{x} :4,425). Dolayısıyla evliliğin devamı için sadakat bayanlarda erkeklere nazaran daha önemli görülmektedir.

Cinsiyetler temelinde “sosyal hayatta yaşlılara saygı göstermek benim için önemlidir” önermesine yapılmış olan puanlamalar değerlendirildiğinde, örneklem grup içerisinde bulunan bayanları önerme için vermiş yapmış olduğu puanlamalar ile erkeklerin yapmış olduğu puanlamalar arasında istatistiksel olarak manidar sayılan bir farklılık gözlemlenmiştir [$t_{(1683,87)}= 7,094$ $p<0,05$]. Bu önerme için bayanların erkeklerden daha yüksek bir ortalama puanlama yaptığı dolayısıyla yaşlılara saygının erkeklere nazaran bayanlar için daha önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Öte yandan gençlerin “uyuşturucu madde kullanımı normal karşılanamaz” biçiminde ölçek içerisinde yer alan önermeye yapmış oldukları puanlamalarda cinsiyet anlamlı farklılık kaynağı durumundadır [$t_{(1741,99)}= 6,011$ $p<0,05$]. Bu noktada bayanların erkeklere nazaran daha hassas bir tavır sergiledikleri görülmüştür.

Ölçekte yer alan “erkek veya kadınların evlilik dışı ilişkide bulunması normal karşılanmamalıdır” biçimindeki önermeye yapılan puanlamalar açısından cinsiyetler farklılık meydana getirmektedir [$t_{(1816,12)}= 8,181$ $p<0,05$]. Bu önermeye erkekler 4,116 ortalama puanla katılım düzeyinde bir tutum sergilerken bayanlar 4,507 ortalama puanla tamamen katılım düzeyinde tutum sergilemişler ve böylece önermede anlatılan hususta bayanların erkeklere nazaran daha hassas bir tutum içerisinde olduğu gözlemlenmiştir.

Son olarak cinsiyetler bağlamında “cinsel serbestlik kültürümüzün temeli olan aile kurumunu zedelemektedir” biçimindeki önermeye yapılmış olan puanlamalarda bayan veya erkek olmak anlamlı farklılık ortaya çıkartmıştır [$t_{(1793,53)}= 6,714$ $p<0,05$]. Örneklem kitle içerisindeki bayanlar erkeklerden biraz daha fazla olmak üzere cinsel serbestinin aile kurumunu zedeleyeceğini daha fazla düşünmektedir.

Araştırmada görüşülenlerin kendilerini etnik bir kimlikle tanımlayıp tanımlamadıkları ile dini ve ahlakı tutumları kıyaslanmıştır. Bu bağlamda ilk olarak “din toplumu bir arada tutan en önemli kimlik, bileşendir” önermesine yapılmış olan puanlamaların örneklem kitle içerisinde bulunan gençlerin kendilerini etnik bir kimlikle tanımlayıp tanımlamaması noktasında farklılık meydana getirip getirmediği analiz edilmiş ve

anlamli bir farklıliğın meydana gelmediği tespit edilmiştir [$t_{(700,59)} = ,974$ $p > 0,05$]. Her iki grupta sözü edilen önermeye katılım düzeyinde bir puanlama yapmıştır (Tablo 46).

Tablo 46: Örneklem kitle içersindeki genlerin kendilerini etnik bir kimlikle tanımlayıp tanımlamamasına göre dini ve ahlaki tutumlarının değerlendirilmesi

Dini ve Ahlaki Durum Göstergeleri	k.	s	\bar{x}	s.s	t	sd	p
1. Din toplumu bir arada tutan en önemli kimlik bileşenidir.	Ed	1401	3,840	1,071	,974	700,59	,330
	Et	446	3,780	1,165			
2. Dini ritüeller toplumsal yapının devamlılığı ve sağlamlığı açısından önemlidir.	Ed	1401	3,793	1,072	1,559	739,85	,119
	Et	446	3,701	1,088			
3. ocuk sahibi olduğumda dini isim vermek benim için önemlidir.	Ed	1401	3,217	1,313	3,147	719,99	,002
	Et	446	2,984	1,379			
4. Evliliklerde resmi nikahın yanında dini nikahında yapılması gerekir.	Ed	1401	3,928	1,265	-,570	782,73	,569
	Et	446	3,966	1,203			
5. Din, yaşadığımız toplumda bireyin ahlaki sorun ve ihtiyaçlarına cevap verebilir.	Ed	1401	4,034	,979	1,915	677,78	,056
	Et	446	3,921	1,114			
6. Dine ve dini değerlere saldıran kitap ve filmler yasaklanmalıdır.	Ed	1401	3,916	1,237	3,614	700,39	,000
	Et	446	3,657	1,346			
7. Bir evliliğin sağlıklı bir şekilde olabilmesi için eşlerin aynı dini inana sahip olması gerekir.	Ed	1401	3,569	1,315	4,218	685,22	,000
	Et	446	3,239	1,474			
8. Dini normlara karşı itaatkar olmak gerekir.	Ed	1401	3,765	1,154	1,632	681,12	,103
	Et	446	3,652	1,304			
9. ocuk terbiyeyi anne babasından yani ailesinden alır	Ed	1401	4,475	,832	1,884	728,50	,060
	Et	446	4,387	,861			
10. Evlilik dışı ocuk sahibi olmak hoş görülecek durum değildir.	Ed	1401	4,396	,972	4,718	619,21	,000
	Et	446	4,087	1,271			
11. Evliliğin devamı için sadakat önemlidir.	Ed	1401	4,591	,829	,371	821,38	,711
	Et	446	4,576	,747			
12. Sosyal hayatta yaşlılara saygı göstermek benim için önemlidir.	Ed	1401	4,578	,778	-,098	763,43	,922
	Et	446	4,583	,762			
13. Uyυřturucu madde kullanımı normal karşılanamaz	Ed	1401	4,469	,931	,195	804,25	,845
	Et	446	4,459	,859			
14. Erkek veya kadının evlilik dışı ilişkide bulunması normal karşılanmamalıdır.	Ed	1401	4,311	1,044	,504	727,27	,615
	Et	446	4,282	1,083			
15. Cinsel serbestlik kültürümüzün temeli olan aile kurumunu zedelemektedir.	Ed	1401	4,387	,985	,443	729,24	,658
	Et	446	4,363	1,017			

Kısaltmalar, Ed; Etnik bir kimlikle kendini tanımlamayanlar, Et; Bir etnik kimlik ile kendisini tanımlayanlar, s: Toplam Sayı, k: Etnik kimlik tanımlamaları, \bar{x} : Ortalama, ss: Standart Sapma, sd: Serbestlik derecesi, t: t değer, p: Anlamlılık düzeyi, Ortalama puanların karşılık geldiği sözel ifadeler: **Hiç Katılmıyorum** (1,00-1,80), **Katılmıyorum** (1,81-2,60), **Kararsızım-Orta** (2,61-3,40), **Katılıyorum** (3,41-4,20), **Tamamen Katılıyorum** (4,21-5,00).

Görüşülenlerin “dini ritüeller toplumsal yapının devamlılığı ve sağlamlığı açısından önemlidir” biçimindeki önermeye yapmış oldukları puanlamalar kendisini etnik bir kimlikle tanımlayanlar ve kendilerini Türk kimliğiyle tanımlayanlar arasında bir farklıliğın olmadığını göstermektedir [$t_{(739,85)} = 1,559$ $p > 0,05$]. Bu bağlamda hem kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar hemde kendilerini etnik bir kimlik ile

tanımlamayanlar sözü edilen önermeye aynı düzeyde puanlama yapmışlardır. Önermeye yapılmış olan puanlamaların ortalaması katılım düzeyinde gerçekleşmiştir.

Çocuklara isim verme ile ilgili olarak “çocuk sahibi olduğunda dini isim vermek benim için önemlidir” önermesine örneklem grup içerisinde kendisini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar 2,984 ortalama puanlama yaparken, kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlamayanlar 3,217 ortalama puanlama yapmışlardır. Grupların yapmış oldukları puanlamalar arasında anlamlı farklılık gözlemlenmektedir [$t_{(719,99)}=3,147$ $p<0,05$].

Örneklem grup içerisinde bulunan gençlerin kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayıp tanımlamaması “evliliklerde resmi nikahın yanında dini nikahında yapılması gerekir” önermesine yapılmış olan puanlamalarda manidar bir farklılığın oluşmasına meydan vermemiştir [$t_{(782,73)}= -,570$ $p>0,05$]. Benzer biçimde “din, yaşadığımız toplumda bireyin ahlaki sorun ve ihtiyaçlarına cevap verebilir” önermesine yapılmış olan puanlamalarda da gençlerin etnik olarak kendilerini tanımlayıp tanımlamadıkları anlamlı farklılık oluşturmamıştır [$t_{(677,78)}= 1,915$ $p>0,05$]. Gruplar arasında istatistikî bir farklılık teorik olarak olmamakla birlikte bu önerme için t değeri anlamlı farklılık olma veya olmaması noktasında sınırda bulunmaktadır. Diğer taraftan adı geçen önerme için kendini etnik bir kimlikle tanımlayanlara göre kendini Türk kimliği ile tanımlayanların biraz daha yüksek bir düzeyde puanlama yaptıkları gözlemlenmektedir.

“Dine ve dini değerlere saldıran kitap ve filmler yasaklanmalıdır” önermesine yapılmış olan puanlamalarda örneklem grupta yer alan gençlerin kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayıp tanımlamaması anlamlı farklılık meydana gelmiştir [$t_{(700,39)}= 3,614$ $p<0,05$]. Kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayan gençler adı geçen önermeye 3,657 ortalama puanlama yapmış iken kendileri etnik bir kimlikle tanımlamayan gençler bu önermeye 3,916 ortalama puanlama yapmışlardır.

Örneklem kitle içerisinde kendisini etnik bir kimlik ile tanımlayan gençler “bir evliliğin sağlıklı bir şekilde olabilmesi için eşlerin aynı dini inanca sahip olması gerekir” önermesi için 3,239 ortalama puanlama yaparken kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayamayan gençler bu önerme için 3,569 ortalama puanlama yapmışlardır. Grupların önermeye yakmış oldukları puanlamalar istatistikî olarak anlamlı farklılık meydana getirmiştir [$t_{(685,22)}= 4,218$ $p<0,05$]. Genel olarak önermeye kendilerini Türk

kimliği ile tanımlayanlar katılım düzeyinde puanlama yaparken, kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar orta-kararsız düzeyinde puanlama yapmışlardır.

Etnik bir kimlik ile gençlerin kendilerini tanımlayıp tanımlamaması durumuna göre “dini normlara karşı itaatkâr olmak gerekir” önermesine yapılmış olan puanlamalar istatistikî olarak anlamlı sayılabilecek bir farklılık meydana getirmemiştir [$t_{(681,12)}= 1,632$ $p>0,05$]. Dolayısıyla her iki grupta benzer düzeylerde dini normlara karşı itaatkârlığın olması gerektiğine işaret etmişlerdir.

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan gençlerin “evlilik dışı çocuk sahibi olmak hoş görülecek durum değildir” önermesine yapmış oldukları puanlamalar kendilerini etnik bir kimlikle tanımlayıp tanımlamadığına göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır [$t_{(619,21)}= 4,718$ $p<0,05$]. Kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayan gençler Sözü edilen önermeye ortalama 4,087 puan vererek katılım düzeyinde görüş belirtirlerken, kendilerini Türk kimliği ile tanımlayan gençler önermeye ortalama 4,396 puan vererek tamamen katılım düzeyinde görüş belirtmişlerdir.

Ölçekte yer alan “çocuk terbiyeyi anne babasından yani ailesinden alır” önermesine [$t_{(728,50)}= 1,884$ $p>0,05$], “evliliğin devamı için sadakat önemlidir” biçimindeki önermeye [$t_{(821,38)}= ,371$ $p>0,05$], “sosyal hayatta yaşlılara saygı göstermek benim için önemlidir” önermesine [$t_{(763,43)}= -,098$ $p>0,05$], “uyuşturucu madde kullanımı normal karşılanamaz” biçimindeki önermeye [$t_{(804,25)}= ,195$ $p>0,05$], “erkek veya kadınların evlilik dışı ilişkide bulunması normal karşılanmamalıdır” biçimindeki önermeye [$t_{(727,27)}= ,504$ $p>0,05$] ve son olarak “cinsel serbestîlik kültürümüzün temeli olan aile kurumunu zedelemektedir” biçimindeki önermeye [$t_{(729,24)}= ,443$ $p>0,05$] örneklem kitle içerisinde kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar ile kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların yapmış oldukları puanlamalarda anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Her iki grubunda önermeler için yapmış oldukları puanlamaların düzeyi tamamen katılım seviyesinde yer almaktadır. Dolayısıyla belirtilen önermeler için etnik kimlik ile kendilerini gençlerin tanımlaması veya tanımlamaması önermelere yapılan puanlamalar bağlamında fazlaca önem arz etmemekte, gruplar önermeler için benzer tavırlar sergilemektedir.

3.6. Küreselleşme Sürecinde Gençlerin Kültürel ve Geleneksel Değerleri

Araştırmanın örneklem grubu içerisinde yer alan gençlerin kültürel ve geleneksel değerlere dair tutumları on yedi önermeden oluşan bir ölçek yardımıyla tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla kullanılan ölçekte “one sample t testi” kullanılarak ve katılım taban seviyesi 3,41 puanı esas alınarak gençlerin önermeler için yapmış olduğu puanlamalar pozitif veya negatif yönlü farklılıklar açısından analiz edilmiştir.

Örneklem grubunu oluşturan yüksek öğretim öğrencilerinin “benim için vatan sevgisi önemlidir” önermesine yaptıkları puanlamalar tamamen katılım düzeyinde bulunmaktadır (\bar{x} :4,411). Örneklem grup içerisinde bulunan yüksek öğretim öğrencilerinin yapmış olduğu puanlama, katılım taban puanı olan 3,41 seviyesinden pozitif yönlü olarak farklılaşmıştır [$t_{(1846)}= 46,416$ $p<0,05$] (Tablo 47).

Tablo 47: Gençlerin kültürel ve geleneksel değerlere dair tutumları

Kültür ve Gelenek Ölçeği Önermeleri	t	p	\bar{x}	s.s.	\bar{x}_f
1. Benim için vatan sevgisi önemlidir.	46,416	,000	4,411	,927	1,001
2. Bizim kültürel kimliğimiz Batı toplumundan çok daha köklü bir geçmişe sahiptir.	53,596	,000	4,448	,833	1,038
3. Her ne sebeple olursa olsun kültürümüzden ve geleneklerimizden vazgeçmemeliyiz.	49,229	,000	4,416	,878	1,006
4. Annelik kadın için kutsal bir görevdir.	41,995	,000	4,336	,948	,926
5 İnsanın kendi millî ve kültürel değerlerine sahip çıkması gerekir.	64,383	,000	4,550	,761	1,140
6. Batı kültürü ile bizim kültürümüz maddî ve manevî mücadele halindedir.	24,793	,000	3,983	,993	,573
7. Akrabalık bağları benim için önemlidir.	36,339	,000	4,217	,954	,807
8. Sık sık büyüklerimi ziyaret ederim.	16,892	,000	3,813	1,027	,403
9. Büyüklerin sözlerini ve nasihatlerini önemserim.	30,016	,000	4,039	,900	,628
10. Toplumumuzun tarihi kökleri asla yok sayılmamalı reddedilmemelidir.	57,283	,000	4,508	,824	1,098
11. Millet olmanın en önemli göstergesi ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olmaktır.	42,287	,000	4,328	,933	,918
12. Toplumumuzun her ferdi tarihini iyi bilmek zorundadır.	38,509	,000	4,220	,904	,810
13. Eş seçiminde ailemin görüşleri benim için önemlidir.	24,127	,000	3,997	1,047	,587
14. Evlilik öncesi cinsel ilişki benim açımdan normal karşılanmaz.	24,829	,000	4,086	1,171	,676
15. Kendimi içinde bulunduğum toplumun bir üyesi olarak görürüm.	39,565	,000	4,237	,898	,827
16. Gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzlarını tamamen benimsemek yanlıştır.	38,030	,000	4,243	,942	,833
17. Sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır.	44,727	,000	4,299	,855	,889

Kısaltmalar: t: t değeri, p: Anlamlılık düzeyi, \bar{x} : Ortalama, s s: Standart Sapma, \bar{x}_f : Ortalamadan farklılık seviyesi. N: 1847, One-Sample t test değeri, katılım seviye sınırı olan 3,41 olarak alınmıştır. Ortalama puanların karşılık geldiği sözel ifadeler: **Hiç Katılmıyorum** (1,00-1,80), **Katılmıyorum** (1,81-2,60), **Kararsızım-Orta** (2,61-3,40), **Katılıyorum** (3,41-4,20), **Tamamen Katılıyorum** (4,21-5,00).

Kültürel değerlere bağlılık bağlamında “bizim kültürel kimliğimiz Batı toplumundan çok daha köklü bir geçmişe sahiptir” önermesine örneklem içerisindeki gençlerin önerme için ortaya çıkan katılım düzeyi taban katılım (3,41) düzeyinden farklılaşmıştır [$t_{(1846)}= 53,596$ $p<0,05$]. Farklılığın yönü pozitif olarak belirmiş ve tamamen katılım düzeyinde gerçekleşmiştir.

Örneklem grup içerisinde gençler “her ne sebeple olursa olsun kültürümüzden ve geleneklerimizden vazgeçmemeliyiz” biçimindeki önermeye 4,416 ortalama puanlama yaparak tamamen katılım düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Adı geçen önerme için t değeri dikkate alındığında taban katılım seviyesi olan 3,41 ortalama puanından oldukça büyük bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir [$t_{(1846)}= 49,229$ $p<0,05$]. Pozitif yönlü olarak ortaya çıkan bu farklılık kültürel değerlere verilen önem açısından manidardır.

Temel kültürel değerlerden biri olarak “annelik kadın için kutsal bir görevdir” önermesine örneklem grup içerisinde bulunan gençler 4,336 ortalama puan vermiştir. Bu puanlama taban katılım seviyesi olan 3,41 taban puanından anlamlı düzeyde farklılaşma sağlamıştır [$t_{(1846)}= 41,995$ $p<0,05$].

Kültürel ve geleneksel değerlere sahip çıkılması boyutunda “insanın kendi milli ve kültürel değerlerine sahip çıkması gerekir” biçimindeki önermeye araştırmanın örneklem kitlesi içerisinde bulunan yüksek öğretim öğrencilerinin yaptığı ortalama puanlama 4,550 olmakla birlikte bu puanlama düzeyi sözel tabiri ile tamamen katılım seviyesinde bulunmaktadır. Katılım taban puanından farklılaşma ise oldukça manidar olarak karşımıza çıkmaktadır [$t_{(1846)}= 64,383$ $p<0,05$].

“Batı kültürü ile bizim kültürümüz maddi ve manevi mücadele halindedir” biçimindeki önermeye örneklem kitle içerisinde bulunan gençler 3,983 ortalama puan vermişlerdir. Önerme ye yapılmış olan puanlamalar taban katılım puanı olan 3,41 ortalama değerinden anlamlı düzeyde farklılaşmıştır [$t_{(1846)}= 24,973$ $p<0,05$]. Diğer taraftan sözel ifade ile gençlerin bu önerme için yapmış oldukları puanlamalar katılım düzeyinde bulunmaktadır.

Kültürel bir tutum olarak ele alınan “akrabalık bağları benim için önemlidir” önermesi örneklem grupta 4,217 ortalama puan almıştır. Bu puan tamamen katılım düzeyinde bulunmaktadır. Diğer taraftan “sık sık büyüklerimi ziyaret ederim” önermesine

örneklem gurubun yapmış olduğu puanlama 3,41 taban katılım puanından anlamlı ve pozitif yönlü olarak farklılaşmıştır [$t_{(1846)}= 16,892$ $p<0,05$]. Bu önerme ölçek içerisinde yer alan diğer önermelere göre en düşük ortalama puana sahip önermedir (\bar{x} :3,813). Öte yandan “büyüklerin sözlerini ve nasihatlerini önemserim” biçimindeki önermeye örneklem kitle 4,039 ortalama puanlama yapmıştır. Yapılmış olan bu puanlama ortalaması taban katılım düzeyinden anlamlı farklılık göstermektedir [$t_{(1846)}= 30,016$ $p<0,05$]. Dolayısıyla gençlerin büyüklerinin sözlerini ve nasihatlerini genel olarak önemsedikleri ortaya çıkmaktadır.

Gençler “toplumumuzun tarihi kökleri asla yok sayılmamalı reddedilmemelidir” biçiminde ölçekte yer alan önermeye tamamen katılım düzeyinde puanlama yapmışlardır (\bar{x} :4,508).Yapılmış olan puanlama taban katılım seviyesinden farklılık göstermektedir [$t_{(1846)}= 57,283$ $p<0,05$]. Benzer biçimde örneklem kitle içerisinde bulunan gençler “millet olmanın en önemli göstergesi ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olmaktır” biçimindeki önermeye 4,328 ortalama puanlama yapmışlardır. One sample t testi ile analiz edildiğinde taban katılım puanından anlamlı düzeyde farklılaşmanın olduğu görülmektedir [$t_{(1846)}= 42,287$ $p<0,05$]. Sözü edilen önerme için t değeri örneklem kitlenin millet olmak için ortak tarih ve kültürel değerlere verdiği önemin üst düzeyde olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan bu önermeyi destekleyici nitelikteki “toplumumuzun her ferdi tarihini iyi bilmek zorundadır” biçiminde ölçekte yer alan önermeye örneklem kitle içerisinde bulunan gençler 4,220 ortalama puan ile tamamen katılım düzeyinde puanlama yapmışlardır. Örneklem kitlenin bu önerme için yaptığı puanlama taban katılım düzeyinden anlamlı olarak farklılık göstermektedir [$t_{(1846)}= 38,509$ $p<0,05$]. Dolayısıyla gençlerin tarihe atfettikleri önem manidardır.

Araştırmanın örneklem grubu içerisinde yer alan gençler “eş seçiminde ailemin görüşleri benim için önemlidir” biçimindeki önermeye 3,997 ortalama puanlama yaparak sözel ifade ile katılma düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Söz konusu önerme için t değeri dikkate alındığında taban katılım seviyesi olan 3,41 ortalama puanından bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir [$t_{(1846)}= 24,127$ $p<0,05$]. Pozitif yönlü bu farklılaşma evlilik gibi önemli kararlarda gençlerin ailelerinin önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan gençler “evlilik öncesi cinsel ilişki benim açımdan normal karşılanmaz” önermesine 4,086 ortalama puanlama yapmışlardır. Bu

puanlama taban katılım seviyesinin 0,676 puan üzerinde bulunmaktadır. Böylece önerme için t değeri dikkate alındığında katılım taban puanı olan 3,41 değerinden anlamlı biçimde ve pozitif yönlü olarak farklılık bulunduğu görülmektedir [$t_{(1846)}= 24,829$ $p<0,05$].

Örneklem grup içerisinde gençler “kendimi içinde bulunduğum toplumun bir üyesi olarak görürüm” biçimindeki önermeye 4,237 ortalama puanlama yapmışlardır. Yapılmış olan bu puanlama taban katılım düzeyi olan 3,41 ortalamasından oldukça yüksek oranda farklılaşmış bulunmaktadır [$t_{(1846)}= 39,565$ $p<0,05$]. Önermeye gençlerin yapmış olduğu puanlama sözel ifade ile tamamen katılım düzeyinde yer almaktadır. in yaptığı puanlama sözel tabiri ile orta-kararsız düzeyinde bulunmaktadır. Diğer taraftan “gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzlarını tamamen benimsemek yanlıştır” biçimindeki önermeye örneklem kitlede bulunan gençler 4,243 ortalama puan vermişlerdir. Önermeye yapılmış olan puanlama taban katılım puanı olan 3,41 oranından anlamlı biçimde farklılaşmaktadır [$t_{(1846)}= 38,030$ $p<0,05$]. Yine önerme ye katılım düzeyi sözel ifade ile tamamen katılım düzeyinde bulunmaktadır.

Son olarak “sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır” biçimindeki önermeye örneklem kitle içerisinde bulunan gençlerin yapmış oldukları puanlamalar taban katılım sınırı olan 3,41 değerinden anlamlı biçimde farklılık arz etmektedir [$t_{(1846)}= 44,727$ $p<0,05$]. Gençler bu önermeye 4,299 ortalama puanla tamamen katılım düzeyinde puanlama yapmışlardır.

Netice itibariyle gençlerin kültürel ve geleneksel değerlere dair tutumlarının düzeylerinin ortaya konulması amacıyla dizayn edilmiş olan ölçekten elde edilmiş olan veriler genel olarak değerlendirildiğinde, gençlerin kültürel ve geleneksel değerlere karşı benimseyici, muhafazakâr bir tutum içerisinde oldukları gözlemlenmektedir. Diğer taraftan Türkiye'nin içinde bulunduğu küreselleşme sürecinde gençlerin kültürel ve geleneksel değerlerinin farkında olarak bu değerleri benimsemeleri önemli bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmada görüşülen gençlerin kültürel ve geleneksel değerlere dair tutumlarında cinsiyetlerine göre bir farklılığın olup olmama durumunu t testi ile analiz edilmiştir. Yapılmış olan analizde kültürel ve geleneksel değerlere dair gençlerin tutumlarını tespit

etmek için kullandığımız ölçeği oluşturan önermeler gençlerin cinsiyetlerine göre teker teker karşılaştırılmıştır (Tablo 48).

Tablo 48: Görüşülenlerin cinsiyetleri ile kültürel ve geleneksel değerlere dair tutumlarının karşılaştırılması

Kültür ve Gelenek Ölçeği Önermeleri	c.	s	\bar{x}	s.s	t	sd	p																																																																																																																																																																																												
1. Benim için vatan sevgisi önemlidir.	Bayan	890	4,484	,888	3,271	1844,99	,001																																																																																																																																																																																												
	Erkek	957	4,343	,957				2. Bizim kültürel kimliğimiz Batı toplumundan çok daha köklü bir geçmişe sahiptir.	Bayan	890	4,547	,765	4,950	1836,21	,000	Erkek	957	4,357	,882	3. Her ne sebeple olursa olsun kültürümüzden ve geleneklerimizden vazgeçmemeliyiz.	Bayan	890	4,498	,824	3,924	1842,55	,000	Erkek	957	4,339	,919	4. Annelik kadın için kutsal bir görevdir.	Bayan	890	4,449	,855	4,986	1826,83	,000	Erkek	957	4,232	1,016	5 İnsanın kendi milli ve kültürel değerlerine sahip çıkması gerekir.	Bayan	890	4,636	,698	4,728	1835,76	,000	Erkek	957	4,470	,806	6. Batı kültürü ile bizim kültürümüz maddi ve manevi mücadele halindedir.	Bayan	890	4,012	,969	1,218	1843,78	,223	Erkek	957	3,956	1,015	7. Akrabalık bağları benim için önemlidir.	Bayan	890	4,338	,846	5,334	1816,72	,000	Erkek	957	4,104	1,032	8. Sık sık büyüklerimi ziyaret ederim.	Bayan	890	3,914	,967	4,102	1843,29	,000	Erkek	957	3,720	1,072	9. Büyüklerin sözlerini ve nasihatlerini önemserim.	Bayan	890	4,058	,868	,897	1844,94	,370	Erkek	957	4,020	,929	10. Toplumumuzun tarihi kökleri asla yok sayılmamalı reddedilmemelidir.	Bayan	890	4,580	,741	3,683	1823,63	,000	Erkek	957	4,441	,889	11. Millet olmanın en önemli göstergesi ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olmaktır.	Bayan	890	4,476	,770	6,736	1756,36	,000	Erkek	957	4,190	1,043	12. Toplumumuzun her ferdi tarihini iyi bilmek zorundadır.	Bayan	890	4,356	,796	6,305	1813,34	,000	Erkek	957	4,095	,979	13. Eş seçiminde ailemin görüşleri benim için önemlidir.	Bayan	890	4,269	,853	11,226	1763,69	,000	Erkek	957	3,745	1,143	14. Evlilik öncesi cinsel ilişki benim açımdan normal karşılanmaz.	Bayan	890	4,394	,927	11,388	1733,63	,000	Erkek	957	3,800	1,295	15. Kendimi içinde bulunduğum toplumun bir üyesi olarak görürüm.	Bayan	890	4,436	,755	9,472	1785,13	,000	Erkek	957	4,052	,978	16. Gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzlarını tamamen benimsemek yanlıştır	Bayan	890	4,304	,906	2,688	1844,97	,007	Erkek	957	4,187	,971	17. Sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır.	Bayan	890	4,431	,735	6,500	1794,56	,000
2. Bizim kültürel kimliğimiz Batı toplumundan çok daha köklü bir geçmişe sahiptir.	Bayan	890	4,547	,765	4,950	1836,21	,000																																																																																																																																																																																												
	Erkek	957	4,357	,882				3. Her ne sebeple olursa olsun kültürümüzden ve geleneklerimizden vazgeçmemeliyiz.	Bayan	890	4,498	,824	3,924	1842,55	,000	Erkek	957	4,339	,919	4. Annelik kadın için kutsal bir görevdir.	Bayan	890	4,449	,855	4,986	1826,83	,000	Erkek	957	4,232	1,016	5 İnsanın kendi milli ve kültürel değerlerine sahip çıkması gerekir.	Bayan	890	4,636	,698	4,728	1835,76	,000	Erkek	957	4,470	,806	6. Batı kültürü ile bizim kültürümüz maddi ve manevi mücadele halindedir.	Bayan	890	4,012	,969	1,218	1843,78	,223	Erkek	957	3,956	1,015	7. Akrabalık bağları benim için önemlidir.	Bayan	890	4,338	,846	5,334	1816,72	,000	Erkek	957	4,104	1,032	8. Sık sık büyüklerimi ziyaret ederim.	Bayan	890	3,914	,967	4,102	1843,29	,000	Erkek	957	3,720	1,072	9. Büyüklerin sözlerini ve nasihatlerini önemserim.	Bayan	890	4,058	,868	,897	1844,94	,370	Erkek	957	4,020	,929	10. Toplumumuzun tarihi kökleri asla yok sayılmamalı reddedilmemelidir.	Bayan	890	4,580	,741	3,683	1823,63	,000	Erkek	957	4,441	,889	11. Millet olmanın en önemli göstergesi ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olmaktır.	Bayan	890	4,476	,770	6,736	1756,36	,000	Erkek	957	4,190	1,043	12. Toplumumuzun her ferdi tarihini iyi bilmek zorundadır.	Bayan	890	4,356	,796	6,305	1813,34	,000	Erkek	957	4,095	,979	13. Eş seçiminde ailemin görüşleri benim için önemlidir.	Bayan	890	4,269	,853	11,226	1763,69	,000	Erkek	957	3,745	1,143	14. Evlilik öncesi cinsel ilişki benim açımdan normal karşılanmaz.	Bayan	890	4,394	,927	11,388	1733,63	,000	Erkek	957	3,800	1,295	15. Kendimi içinde bulunduğum toplumun bir üyesi olarak görürüm.	Bayan	890	4,436	,755	9,472	1785,13	,000	Erkek	957	4,052	,978	16. Gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzlarını tamamen benimsemek yanlıştır	Bayan	890	4,304	,906	2,688	1844,97	,007	Erkek	957	4,187	,971	17. Sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır.	Bayan	890	4,431	,735	6,500	1794,56	,000	Erkek	957	4,177	,937								
3. Her ne sebeple olursa olsun kültürümüzden ve geleneklerimizden vazgeçmemeliyiz.	Bayan	890	4,498	,824	3,924	1842,55	,000																																																																																																																																																																																												
	Erkek	957	4,339	,919				4. Annelik kadın için kutsal bir görevdir.	Bayan	890	4,449	,855	4,986	1826,83	,000	Erkek	957	4,232	1,016	5 İnsanın kendi milli ve kültürel değerlerine sahip çıkması gerekir.	Bayan	890	4,636	,698	4,728	1835,76	,000	Erkek	957	4,470	,806	6. Batı kültürü ile bizim kültürümüz maddi ve manevi mücadele halindedir.	Bayan	890	4,012	,969	1,218	1843,78	,223	Erkek	957	3,956	1,015	7. Akrabalık bağları benim için önemlidir.	Bayan	890	4,338	,846	5,334	1816,72	,000	Erkek	957	4,104	1,032	8. Sık sık büyüklerimi ziyaret ederim.	Bayan	890	3,914	,967	4,102	1843,29	,000	Erkek	957	3,720	1,072	9. Büyüklerin sözlerini ve nasihatlerini önemserim.	Bayan	890	4,058	,868	,897	1844,94	,370	Erkek	957	4,020	,929	10. Toplumumuzun tarihi kökleri asla yok sayılmamalı reddedilmemelidir.	Bayan	890	4,580	,741	3,683	1823,63	,000	Erkek	957	4,441	,889	11. Millet olmanın en önemli göstergesi ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olmaktır.	Bayan	890	4,476	,770	6,736	1756,36	,000	Erkek	957	4,190	1,043	12. Toplumumuzun her ferdi tarihini iyi bilmek zorundadır.	Bayan	890	4,356	,796	6,305	1813,34	,000	Erkek	957	4,095	,979	13. Eş seçiminde ailemin görüşleri benim için önemlidir.	Bayan	890	4,269	,853	11,226	1763,69	,000	Erkek	957	3,745	1,143	14. Evlilik öncesi cinsel ilişki benim açımdan normal karşılanmaz.	Bayan	890	4,394	,927	11,388	1733,63	,000	Erkek	957	3,800	1,295	15. Kendimi içinde bulunduğum toplumun bir üyesi olarak görürüm.	Bayan	890	4,436	,755	9,472	1785,13	,000	Erkek	957	4,052	,978	16. Gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzlarını tamamen benimsemek yanlıştır	Bayan	890	4,304	,906	2,688	1844,97	,007	Erkek	957	4,187	,971	17. Sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır.	Bayan	890	4,431	,735	6,500	1794,56	,000	Erkek	957	4,177	,937																				
4. Annelik kadın için kutsal bir görevdir.	Bayan	890	4,449	,855	4,986	1826,83	,000																																																																																																																																																																																												
	Erkek	957	4,232	1,016				5 İnsanın kendi milli ve kültürel değerlerine sahip çıkması gerekir.	Bayan	890	4,636	,698	4,728	1835,76	,000	Erkek	957	4,470	,806	6. Batı kültürü ile bizim kültürümüz maddi ve manevi mücadele halindedir.	Bayan	890	4,012	,969	1,218	1843,78	,223	Erkek	957	3,956	1,015	7. Akrabalık bağları benim için önemlidir.	Bayan	890	4,338	,846	5,334	1816,72	,000	Erkek	957	4,104	1,032	8. Sık sık büyüklerimi ziyaret ederim.	Bayan	890	3,914	,967	4,102	1843,29	,000	Erkek	957	3,720	1,072	9. Büyüklerin sözlerini ve nasihatlerini önemserim.	Bayan	890	4,058	,868	,897	1844,94	,370	Erkek	957	4,020	,929	10. Toplumumuzun tarihi kökleri asla yok sayılmamalı reddedilmemelidir.	Bayan	890	4,580	,741	3,683	1823,63	,000	Erkek	957	4,441	,889	11. Millet olmanın en önemli göstergesi ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olmaktır.	Bayan	890	4,476	,770	6,736	1756,36	,000	Erkek	957	4,190	1,043	12. Toplumumuzun her ferdi tarihini iyi bilmek zorundadır.	Bayan	890	4,356	,796	6,305	1813,34	,000	Erkek	957	4,095	,979	13. Eş seçiminde ailemin görüşleri benim için önemlidir.	Bayan	890	4,269	,853	11,226	1763,69	,000	Erkek	957	3,745	1,143	14. Evlilik öncesi cinsel ilişki benim açımdan normal karşılanmaz.	Bayan	890	4,394	,927	11,388	1733,63	,000	Erkek	957	3,800	1,295	15. Kendimi içinde bulunduğum toplumun bir üyesi olarak görürüm.	Bayan	890	4,436	,755	9,472	1785,13	,000	Erkek	957	4,052	,978	16. Gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzlarını tamamen benimsemek yanlıştır	Bayan	890	4,304	,906	2,688	1844,97	,007	Erkek	957	4,187	,971	17. Sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır.	Bayan	890	4,431	,735	6,500	1794,56	,000	Erkek	957	4,177	,937																																
5 İnsanın kendi milli ve kültürel değerlerine sahip çıkması gerekir.	Bayan	890	4,636	,698	4,728	1835,76	,000																																																																																																																																																																																												
	Erkek	957	4,470	,806				6. Batı kültürü ile bizim kültürümüz maddi ve manevi mücadele halindedir.	Bayan	890	4,012	,969	1,218	1843,78	,223	Erkek	957	3,956	1,015	7. Akrabalık bağları benim için önemlidir.	Bayan	890	4,338	,846	5,334	1816,72	,000	Erkek	957	4,104	1,032	8. Sık sık büyüklerimi ziyaret ederim.	Bayan	890	3,914	,967	4,102	1843,29	,000	Erkek	957	3,720	1,072	9. Büyüklerin sözlerini ve nasihatlerini önemserim.	Bayan	890	4,058	,868	,897	1844,94	,370	Erkek	957	4,020	,929	10. Toplumumuzun tarihi kökleri asla yok sayılmamalı reddedilmemelidir.	Bayan	890	4,580	,741	3,683	1823,63	,000	Erkek	957	4,441	,889	11. Millet olmanın en önemli göstergesi ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olmaktır.	Bayan	890	4,476	,770	6,736	1756,36	,000	Erkek	957	4,190	1,043	12. Toplumumuzun her ferdi tarihini iyi bilmek zorundadır.	Bayan	890	4,356	,796	6,305	1813,34	,000	Erkek	957	4,095	,979	13. Eş seçiminde ailemin görüşleri benim için önemlidir.	Bayan	890	4,269	,853	11,226	1763,69	,000	Erkek	957	3,745	1,143	14. Evlilik öncesi cinsel ilişki benim açımdan normal karşılanmaz.	Bayan	890	4,394	,927	11,388	1733,63	,000	Erkek	957	3,800	1,295	15. Kendimi içinde bulunduğum toplumun bir üyesi olarak görürüm.	Bayan	890	4,436	,755	9,472	1785,13	,000	Erkek	957	4,052	,978	16. Gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzlarını tamamen benimsemek yanlıştır	Bayan	890	4,304	,906	2,688	1844,97	,007	Erkek	957	4,187	,971	17. Sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır.	Bayan	890	4,431	,735	6,500	1794,56	,000	Erkek	957	4,177	,937																																												
6. Batı kültürü ile bizim kültürümüz maddi ve manevi mücadele halindedir.	Bayan	890	4,012	,969	1,218	1843,78	,223																																																																																																																																																																																												
	Erkek	957	3,956	1,015				7. Akrabalık bağları benim için önemlidir.	Bayan	890	4,338	,846	5,334	1816,72	,000	Erkek	957	4,104	1,032	8. Sık sık büyüklerimi ziyaret ederim.	Bayan	890	3,914	,967	4,102	1843,29	,000	Erkek	957	3,720	1,072	9. Büyüklerin sözlerini ve nasihatlerini önemserim.	Bayan	890	4,058	,868	,897	1844,94	,370	Erkek	957	4,020	,929	10. Toplumumuzun tarihi kökleri asla yok sayılmamalı reddedilmemelidir.	Bayan	890	4,580	,741	3,683	1823,63	,000	Erkek	957	4,441	,889	11. Millet olmanın en önemli göstergesi ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olmaktır.	Bayan	890	4,476	,770	6,736	1756,36	,000	Erkek	957	4,190	1,043	12. Toplumumuzun her ferdi tarihini iyi bilmek zorundadır.	Bayan	890	4,356	,796	6,305	1813,34	,000	Erkek	957	4,095	,979	13. Eş seçiminde ailemin görüşleri benim için önemlidir.	Bayan	890	4,269	,853	11,226	1763,69	,000	Erkek	957	3,745	1,143	14. Evlilik öncesi cinsel ilişki benim açımdan normal karşılanmaz.	Bayan	890	4,394	,927	11,388	1733,63	,000	Erkek	957	3,800	1,295	15. Kendimi içinde bulunduğum toplumun bir üyesi olarak görürüm.	Bayan	890	4,436	,755	9,472	1785,13	,000	Erkek	957	4,052	,978	16. Gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzlarını tamamen benimsemek yanlıştır	Bayan	890	4,304	,906	2,688	1844,97	,007	Erkek	957	4,187	,971	17. Sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır.	Bayan	890	4,431	,735	6,500	1794,56	,000	Erkek	957	4,177	,937																																																								
7. Akrabalık bağları benim için önemlidir.	Bayan	890	4,338	,846	5,334	1816,72	,000																																																																																																																																																																																												
	Erkek	957	4,104	1,032				8. Sık sık büyüklerimi ziyaret ederim.	Bayan	890	3,914	,967	4,102	1843,29	,000	Erkek	957	3,720	1,072	9. Büyüklerin sözlerini ve nasihatlerini önemserim.	Bayan	890	4,058	,868	,897	1844,94	,370	Erkek	957	4,020	,929	10. Toplumumuzun tarihi kökleri asla yok sayılmamalı reddedilmemelidir.	Bayan	890	4,580	,741	3,683	1823,63	,000	Erkek	957	4,441	,889	11. Millet olmanın en önemli göstergesi ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olmaktır.	Bayan	890	4,476	,770	6,736	1756,36	,000	Erkek	957	4,190	1,043	12. Toplumumuzun her ferdi tarihini iyi bilmek zorundadır.	Bayan	890	4,356	,796	6,305	1813,34	,000	Erkek	957	4,095	,979	13. Eş seçiminde ailemin görüşleri benim için önemlidir.	Bayan	890	4,269	,853	11,226	1763,69	,000	Erkek	957	3,745	1,143	14. Evlilik öncesi cinsel ilişki benim açımdan normal karşılanmaz.	Bayan	890	4,394	,927	11,388	1733,63	,000	Erkek	957	3,800	1,295	15. Kendimi içinde bulunduğum toplumun bir üyesi olarak görürüm.	Bayan	890	4,436	,755	9,472	1785,13	,000	Erkek	957	4,052	,978	16. Gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzlarını tamamen benimsemek yanlıştır	Bayan	890	4,304	,906	2,688	1844,97	,007	Erkek	957	4,187	,971	17. Sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır.	Bayan	890	4,431	,735	6,500	1794,56	,000	Erkek	957	4,177	,937																																																																				
8. Sık sık büyüklerimi ziyaret ederim.	Bayan	890	3,914	,967	4,102	1843,29	,000																																																																																																																																																																																												
	Erkek	957	3,720	1,072				9. Büyüklerin sözlerini ve nasihatlerini önemserim.	Bayan	890	4,058	,868	,897	1844,94	,370	Erkek	957	4,020	,929	10. Toplumumuzun tarihi kökleri asla yok sayılmamalı reddedilmemelidir.	Bayan	890	4,580	,741	3,683	1823,63	,000	Erkek	957	4,441	,889	11. Millet olmanın en önemli göstergesi ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olmaktır.	Bayan	890	4,476	,770	6,736	1756,36	,000	Erkek	957	4,190	1,043	12. Toplumumuzun her ferdi tarihini iyi bilmek zorundadır.	Bayan	890	4,356	,796	6,305	1813,34	,000	Erkek	957	4,095	,979	13. Eş seçiminde ailemin görüşleri benim için önemlidir.	Bayan	890	4,269	,853	11,226	1763,69	,000	Erkek	957	3,745	1,143	14. Evlilik öncesi cinsel ilişki benim açımdan normal karşılanmaz.	Bayan	890	4,394	,927	11,388	1733,63	,000	Erkek	957	3,800	1,295	15. Kendimi içinde bulunduğum toplumun bir üyesi olarak görürüm.	Bayan	890	4,436	,755	9,472	1785,13	,000	Erkek	957	4,052	,978	16. Gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzlarını tamamen benimsemek yanlıştır	Bayan	890	4,304	,906	2,688	1844,97	,007	Erkek	957	4,187	,971	17. Sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır.	Bayan	890	4,431	,735	6,500	1794,56	,000	Erkek	957	4,177	,937																																																																																
9. Büyüklerin sözlerini ve nasihatlerini önemserim.	Bayan	890	4,058	,868	,897	1844,94	,370																																																																																																																																																																																												
	Erkek	957	4,020	,929				10. Toplumumuzun tarihi kökleri asla yok sayılmamalı reddedilmemelidir.	Bayan	890	4,580	,741	3,683	1823,63	,000	Erkek	957	4,441	,889	11. Millet olmanın en önemli göstergesi ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olmaktır.	Bayan	890	4,476	,770	6,736	1756,36	,000	Erkek	957	4,190	1,043	12. Toplumumuzun her ferdi tarihini iyi bilmek zorundadır.	Bayan	890	4,356	,796	6,305	1813,34	,000	Erkek	957	4,095	,979	13. Eş seçiminde ailemin görüşleri benim için önemlidir.	Bayan	890	4,269	,853	11,226	1763,69	,000	Erkek	957	3,745	1,143	14. Evlilik öncesi cinsel ilişki benim açımdan normal karşılanmaz.	Bayan	890	4,394	,927	11,388	1733,63	,000	Erkek	957	3,800	1,295	15. Kendimi içinde bulunduğum toplumun bir üyesi olarak görürüm.	Bayan	890	4,436	,755	9,472	1785,13	,000	Erkek	957	4,052	,978	16. Gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzlarını tamamen benimsemek yanlıştır	Bayan	890	4,304	,906	2,688	1844,97	,007	Erkek	957	4,187	,971	17. Sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır.	Bayan	890	4,431	,735	6,500	1794,56	,000	Erkek	957	4,177	,937																																																																																												
10. Toplumumuzun tarihi kökleri asla yok sayılmamalı reddedilmemelidir.	Bayan	890	4,580	,741	3,683	1823,63	,000																																																																																																																																																																																												
	Erkek	957	4,441	,889				11. Millet olmanın en önemli göstergesi ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olmaktır.	Bayan	890	4,476	,770	6,736	1756,36	,000	Erkek	957	4,190	1,043	12. Toplumumuzun her ferdi tarihini iyi bilmek zorundadır.	Bayan	890	4,356	,796	6,305	1813,34	,000	Erkek	957	4,095	,979	13. Eş seçiminde ailemin görüşleri benim için önemlidir.	Bayan	890	4,269	,853	11,226	1763,69	,000	Erkek	957	3,745	1,143	14. Evlilik öncesi cinsel ilişki benim açımdan normal karşılanmaz.	Bayan	890	4,394	,927	11,388	1733,63	,000	Erkek	957	3,800	1,295	15. Kendimi içinde bulunduğum toplumun bir üyesi olarak görürüm.	Bayan	890	4,436	,755	9,472	1785,13	,000	Erkek	957	4,052	,978	16. Gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzlarını tamamen benimsemek yanlıştır	Bayan	890	4,304	,906	2,688	1844,97	,007	Erkek	957	4,187	,971	17. Sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır.	Bayan	890	4,431	,735	6,500	1794,56	,000	Erkek	957	4,177	,937																																																																																																								
11. Millet olmanın en önemli göstergesi ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olmaktır.	Bayan	890	4,476	,770	6,736	1756,36	,000																																																																																																																																																																																												
	Erkek	957	4,190	1,043				12. Toplumumuzun her ferdi tarihini iyi bilmek zorundadır.	Bayan	890	4,356	,796	6,305	1813,34	,000	Erkek	957	4,095	,979	13. Eş seçiminde ailemin görüşleri benim için önemlidir.	Bayan	890	4,269	,853	11,226	1763,69	,000	Erkek	957	3,745	1,143	14. Evlilik öncesi cinsel ilişki benim açımdan normal karşılanmaz.	Bayan	890	4,394	,927	11,388	1733,63	,000	Erkek	957	3,800	1,295	15. Kendimi içinde bulunduğum toplumun bir üyesi olarak görürüm.	Bayan	890	4,436	,755	9,472	1785,13	,000	Erkek	957	4,052	,978	16. Gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzlarını tamamen benimsemek yanlıştır	Bayan	890	4,304	,906	2,688	1844,97	,007	Erkek	957	4,187	,971	17. Sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır.	Bayan	890	4,431	,735	6,500	1794,56	,000	Erkek	957	4,177	,937																																																																																																																				
12. Toplumumuzun her ferdi tarihini iyi bilmek zorundadır.	Bayan	890	4,356	,796	6,305	1813,34	,000																																																																																																																																																																																												
	Erkek	957	4,095	,979				13. Eş seçiminde ailemin görüşleri benim için önemlidir.	Bayan	890	4,269	,853	11,226	1763,69	,000	Erkek	957	3,745	1,143	14. Evlilik öncesi cinsel ilişki benim açımdan normal karşılanmaz.	Bayan	890	4,394	,927	11,388	1733,63	,000	Erkek	957	3,800	1,295	15. Kendimi içinde bulunduğum toplumun bir üyesi olarak görürüm.	Bayan	890	4,436	,755	9,472	1785,13	,000	Erkek	957	4,052	,978	16. Gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzlarını tamamen benimsemek yanlıştır	Bayan	890	4,304	,906	2,688	1844,97	,007	Erkek	957	4,187	,971	17. Sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır.	Bayan	890	4,431	,735	6,500	1794,56	,000	Erkek	957	4,177	,937																																																																																																																																
13. Eş seçiminde ailemin görüşleri benim için önemlidir.	Bayan	890	4,269	,853	11,226	1763,69	,000																																																																																																																																																																																												
	Erkek	957	3,745	1,143				14. Evlilik öncesi cinsel ilişki benim açımdan normal karşılanmaz.	Bayan	890	4,394	,927	11,388	1733,63	,000	Erkek	957	3,800	1,295	15. Kendimi içinde bulunduğum toplumun bir üyesi olarak görürüm.	Bayan	890	4,436	,755	9,472	1785,13	,000	Erkek	957	4,052	,978	16. Gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzlarını tamamen benimsemek yanlıştır	Bayan	890	4,304	,906	2,688	1844,97	,007	Erkek	957	4,187	,971	17. Sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır.	Bayan	890	4,431	,735	6,500	1794,56	,000	Erkek	957	4,177	,937																																																																																																																																												
14. Evlilik öncesi cinsel ilişki benim açımdan normal karşılanmaz.	Bayan	890	4,394	,927	11,388	1733,63	,000																																																																																																																																																																																												
	Erkek	957	3,800	1,295				15. Kendimi içinde bulunduğum toplumun bir üyesi olarak görürüm.	Bayan	890	4,436	,755	9,472	1785,13	,000	Erkek	957	4,052	,978	16. Gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzlarını tamamen benimsemek yanlıştır	Bayan	890	4,304	,906	2,688	1844,97	,007	Erkek	957	4,187	,971	17. Sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır.	Bayan	890	4,431	,735	6,500	1794,56	,000	Erkek	957	4,177	,937																																																																																																																																																								
15. Kendimi içinde bulunduğum toplumun bir üyesi olarak görürüm.	Bayan	890	4,436	,755	9,472	1785,13	,000																																																																																																																																																																																												
	Erkek	957	4,052	,978				16. Gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzlarını tamamen benimsemek yanlıştır	Bayan	890	4,304	,906	2,688	1844,97	,007	Erkek	957	4,187	,971	17. Sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır.	Bayan	890	4,431	,735	6,500	1794,56	,000	Erkek	957	4,177	,937																																																																																																																																																																				
16. Gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzlarını tamamen benimsemek yanlıştır	Bayan	890	4,304	,906	2,688	1844,97	,007																																																																																																																																																																																												
	Erkek	957	4,187	,971				17. Sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır.	Bayan	890	4,431	,735	6,500	1794,56	,000	Erkek	957	4,177	,937																																																																																																																																																																																
17. Sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır.	Bayan	890	4,431	,735	6,500	1794,56	,000																																																																																																																																																																																												
	Erkek	957	4,177	,937																																																																																																																																																																																															

Kısaltmalar, c: Cinsiyet, **s:** Toplam Sayı, **k:** Etnik kimlik tanımlamaları, **\bar{x} :** Ortalama, **ss:** Standart Sapma, **sd:** Serbestlik derecesi, **t:** t değeri, **p:** Anlamlılık düzeyi, Ortalama puanların karşılık geldiği sözel ifadeler: **Hiç Katılmıyorum** (1,00-1,80), **Katılmıyorum** (1,81-2,60), **Kararsızım-Orta** (2,61-3,40), **Katılıyorum** (3,41-4,20), **Tamamen Katılıyorum** (4,21-5,00).

Öncelikle kültürel ve geleneksel değerlere dair görüşülenlerin tutumlarını belirlemek için dizayn edilmiş olan ölçekte yer alan “benim için vatan sevgisi önemlidir” önermesine yapılan puanlamalar göz önüne alınarak bayan veya erkek olmanın

puanlamada istatistiksel farklılık meydana getirdiği görülmüştür [$t_{(1844,99)} = 3,271$ $p < 0,05$]. Ortaya çıkmış olan bu farklılık likert tipi ölçeklerde yapılan beşli kademelendirme düzeyi bakımından bir kademe farklılığı olmamakla birlikte istatistiki olarak bayan ve erkek tutumlarının aynı değerlendirilemeyeceği biçiminde ifade edilebilir. Bu bağlamda erkeklere nazaran bayanlar bu önermeye daha yüksek bir ortalama puanlama yapmışlardır.

Bayan veya erkek olmak boyutunda “bizim kültürel kimliğimiz Batı toplumundan çok daha köklü bir geçmişe sahiptir” önermesi değerlendirildiğinde, önermeye yapılmış olan puanlamalarda anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir [$t_{(1836,21)} = 4,950$ $p < 0,05$]. Bu farklılık sözü edilen önermeye bayanların daha yüksek ortalama puan vermesi biçiminde kendini göstermektedir.

Gençlerin “her ne sebeple olursa olsun kültürümüzden ve geleneklerimizden vazgeçmemeliyiz” biçimindeki önermeye yapmış oldukları puanlamaları cinsiyetleri istatistiksel olarak anlamlı biçimde etkilemektedir [$t_{(1842,55)} = 3,924$ $p < 0,05$]. Ortaya çıkmış olan bu farklılık önerme için bayan ve erkeklerin aynı eğilimi taşımadıkları anlamında olmamakla birlikte önermeye yapılmış olan puanlamanın seviyesinde ortaya çıkmaktadır.

Bir değer olarak annelik kavramı ile alakalı olarak “annelik kadın için kutsal bir görevdir” önermesine örneklem grup içerisinde bulunan bayanlar 4,449 ortalama puanlama ile tamamen katılım düzeyinde görüş belirtirlerken, erkekler 4,232 ortalama puanla yine tamamen katılım düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Bayan ve erkeklerin önerme için yapmış oldukları puanlamalar istatistiki açıdan anlamlı biçimde farklılaşmış bulunmaktadır [$t_{(1826,83)} = 4,989$ $p < 0,05$].

Görüşülenlerin cinsiyetleri ile “insanın kendi milli ve kültürel değerlerine sahip çıkması gerekir” biçimindeki önermeye yapılmış olan puanlamalarda anlamlı farklılık bulunmaktadır [$t_{(1835,76)} = 4,728$ $p < 0,05$]. Bayanlar bu önermeye 4,636 ortalama puanla tamamen katıldığını belirtirlerken, erkekler bu önermeye 4,470 ortalama puanla tamamen katıldığını belirtmektedir.

Örneklem kitle içerisinde bulunan bayanlar “Batı kültürü ile bizim kültürümüz maddi ve manevi mücadele halindedir” biçimindeki önermeye 4,012 ortalama puanlama

yaparlarken, erkekler söz konusu önermeye 3,956 ortalama puanlama yapmışlardır. Önermeye yapılan puanlamalar bakımından bayan ve erkek olmaya göre istatistiki açıdan manidar bir farklılık ortaya çıkmamıştır [$t_{(1843,78)} = 1,218$ $p < 0,05$].

Araştırmanın örneklem kitlesini oluşturan gençlerin cinsiyetleri “akrabalık bağları benim için önemlidir” önermesi için yapılan puanlamada manidar farklılık kaynağı olmuştur [$t_{(1816,72)} = 5,334$ $p < 0,05$]. Örneklem kitle içerisindeki bayanların bu önerme için yapmış olduğu puanlamalar tamamen katılım düzeyinde bulunurken, erkeklerin bu önerme için yapmış olduğu puanlamalar katılım düzeyinde kalmıştır. Öte yandan “sık sık büyüklerimi ziyaret ederim” önermesine yapılmış olan puanlamalarda da bayan veya erkek olmaya göre anlamlı farklılık söz konusudur [$t_{(1843,29)} = 4,102$ $p < 0,05$]. Büyükleri ziyaret etme hususunda örneklem kitle içerisindeki bayanların 3,914 ortalama puanlaması bulunurken, örneklem içerisinde bulunan erkeklerin 3,720 ortalama puanı bulunmaktadır. Diğer taraftan “büyüklerin sözlerini ve nasihatlerini önemserim” biçimindeki önermeye yapılmış olan puanlamalar hem örneklem içerisinde yer alan erkekler nazarında hemde bayanlar nazarında hemen hemen aynı düzeyde bir puanlama yapılmıştır. Dolayısıyla sözü edilen önerme açısından bayan veya erkek olmaya göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [$t_{(1844,94)} = ,897$ $p > 0,05$].

Bayan veya erkek olma bağlamında gençlerin “toplumumuzun tarihi kökleri asla yok sayılmamalı reddedilmemelidir” önermesine yapmış oldukları puanlamalarda gruplar arasında anlamlı farklılaşmanın olduğu tespit edilmiştir [$t_{(1823,63)} = 3,683$ $p < 0,05$]. Ortaya çıkan farklılaşma ölçek kademesi boyutunda bir farklılaşmayı yansıtmamakla birlikte tamamen katılım boyutunda, katılımın şiddetinde olan farklılaşmayı işaret etmektedir. Bu açıdan sözü edilen önermeye bayanların erkeklerden daha fazla oranda katıldıkları görülmüştür. Benzer doğrultuda “millet olmanın en önemli göstergesi ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olmaktır” biçiminde ölçekte yer alan önermeye örneklem kitle içerisinde bulunan bayanlar 4,476 ortalama puanla tamamen katılım düzeyinde bir puanlama yaparken, örneklem kitle içerisinde yer alan erkekler bu önermeye 4,190 ortalama puanlama yaparak katılım düzeyinde puanlama yapmışlardır. Bayan ve erkeklerin yapmış oldukları puanlamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir [$t_{(1756,36)} = 6,736$ $p < 0,05$]. Diğer taraftan “toplumumuzun her ferdi tarihini iyi bilmek zorundadır” biçiminde görüşülenlere sunulmuş olan önermeye yapılan puanlamalarda

görüülenlerin bayan veya erkek olmalarına göre anlamlı farklılık meydana getirmiştir [$t_{(1813,34)}= 6,305$ $p<0,05$]. Örneklem kitle içerisindeki bayanlar sözü edilen önermeye 4,356 ortalama puanlama yaparlarken, erkekler 4,095 ortalama puanlama yapmışlardır. Böylece önermeye bayanlar tamamen katılım seviyesinde teveccüh gösterirken erkekler katılım düzeyinde bulunan puanlamada görüş belirtmişlerdir.

Gençlerin “eş seçiminde ailemin görüşleri benim için önemlidir” biçimindeki önermeye yapmış oldukları puanlamalarda cinsiyetleri anlamlı farklılığa neden olmuştur [$t_{(1763,69)}= 11,226$ $p<0,05$]. Bayanlar eş seçimlerinde ailelerinin görüşlerinin önemli olduğunu tamamen katılım düzeyinde ifade ederken erkekler ailelerinin görüşlerinin eş seçimi hususunda önemli olduğunu katılım düzeyinde ifade etmektedirler.

Ahlaki açıdan değerlendirilebilecek bir durum olan “evlilik öncesi cinsel ilişki benim açımdan normal karşılanmaz” önermesine bayanlar 4,394 ortalama puanla tamamen katılım düzeyinde bir görüş belirtirlerken erkekler 3,800 ortalama puanlama ile katılım düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Bu bağlamda sözü edilen hususta bayan veya erkek olmaya göre anlamlı bir farklılık söz konusudur [$t_{(1733,63)}= 11,388$ $p<0,05$].

Örneklem grup içerisinde gençlerin bayan veya erkek olması “kendimi içinde bulunduğum toplumun bir üyesi olarak görürüm” biçimindeki önermeye yapılan puanlamalarda anlamlı farklılığın oluşmasına sebebiyet vermektedir [$t_{(1785,13)}= 9,472$ $p<0,05$]. Örneklem kitle içerisindeki bayanlar söz konusu önermeye 4,436 ortalama puanlama yaparak tamamen katılım düzeyinde görüş bildirirken, örneklem kitle içerisinde bulunan erkekler belirtilmiş olan önermeye 4,052 ortalama puanlama yaparak katılım düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

“Gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzlarını tamamen benimsemek yanlıştır” biçimindeki genlere sunulan önermeye örneklem grup içerisinde bulunan bayanlar 4,304 ortalama puanlama yapmışlar ve tamamen katılım düzeyinde kendilerini ifade etmişlerdir. Bu önermeye erkekler 4,187 ortalama puanlama yapmışlar ve katılım düzeyinde tutumlarını dile getirmişlerdir. Bayan veya erkek olma durumu önermeye yapılan puanlamalarda anlamlı farklılık kaynağıdır [$t_{(1844,97)}= 2,688$ $p<0,05$].

Örneklem kitle içerisinde yer alan bayanlar “sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır” biçimindeki önermeye 4,431 ortalama puanlama yaparken erkekler

4,177 ortalama puanlama yapmışlardır. Yapılmış olan bu puanlamalar istatistiksel olarak farklılık meydana getirmiştir [$t_{(1794)}= 6,500$ $p<0,05$]. Bu önerme için bayanların katılım seviyesi tamamen katılım düzeyinde iken erkekler katılım düzeyinde puanlama yapmışlardır.

Genel olarak değerlendirildiğinde kültürel ve geleneksel değerlere karşı olan bağlılık duygusu bayanlarda erkeklere nazaran daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bağlamda görünürde küreselleşme sürecinden en fazla etkilenen grubun bayanlar olduğu tahmin edilmesine rağmen erkeklerin bu süreçten kültürel ve geleneksel değerlere bağlılık boyutunda daha fazla etkilendikleri veriler ışığında ifade edilebilir. Diğer taraftan toplumsal yapı içerisinde bulunan sosyal kontrol mekanizmalarının bayanlar üzerinde daha etkin rol oynaması verilerin bu şekilde biçimlenmesine yol açabilir.

Gençlerin kültürel ve geleneksel değerlere dair tutumlarını belirlemek için kullanılan ölçeği oluşturan önemler ayrı ayrı gençlerin kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlaması ve tanımlamaması boyutunda analiz edilmiştir. Bu bağlamda ilk olarak “benim için vatan sevgisi önemlidir” önermesine kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar 4,006 ortalama puanlama yaparlarken, kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanlar 4,540 ortalama puanlama yapmıştır. Grupların yapmış oldukları puanlamalar bakımından bir birlerinden farklılaştıkları gözlemlenmektedir [$t_{(582,59)}= 9,020$ $p<0,05$]. Bu bağlamda bahsedilen önermeye kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar katılım düzeyinde puanlama yaparlarken, kendilerini Türk kimliği ile tanımlayan gençler önermeye tamamen katılım düzeyinde puanlama yapmaktadırlar (Tablo 49).

Etnik bir kimlikle gençlerin kendilerini tanımlayıp tanımlaması bağlamında “bizim kültürel kimliğimiz Batı toplumundan çok daha köklü bir geçmişe sahiptir” önermesine yapılmış olan puanlamalarda meydana çıkan farklılık anlamlıdır [$t_{(628,40)}= 6,320$ $p<0,05$]. Kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar bu önermeye 4,206 ortalama puanlama yapmışlardır. Diğer taraftan sözü edilen önerme için kendilerini Türk kimliği ile tanımlayan gençler ise 4,526 ortalama puanlama yapmışlardır (Tablo 49).

Örneklem içerisinde yer alan yüksek öğretim öğrencilerinden kendilerini etnik bir kimlikle tanımlayanlar “her ne sebeple olursa olsun kültürümüzden ve geleneklerimizden vazgeçmemeliyiz” biçimindeki önermeye 4,291 ortalama puanlama yapmışlardır. Diğer taraftan kendilerini Türk kimliği ile tanımlayan gençler ise belirtilen

önermeye 4,456 ortalama puanlama yapmışlardır. Kimlik tanımlaması bağlamında önermeye yapılan puanlamalarda bulunan farklılık istatistiki olarak anlamlıdır [$t_{(760,96)}=3,489$ $p<0,05$], (Tablo 49).

Tablo 49: Görüşülenlerin kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayıp tanımlamama durumu ile kültürel ve geleneksel değerlere dair tutumların incelenmesi

Kültür ve Gelenek Ölçeği Önergeleri	k.	s	\bar{X}	s.s	t	sd	p
1. Benim için vatan sevgisi önemlidir.	Ed Et	1401 446	4,540 4,006	,795 1,165	9,020	582,59	,000
2. Bizim kültürel kimliğimiz Batı toplumundan çok daha köklü bir geçmişe sahiptir.	Ed Et	1401 446	4,526 4,206	,765 ,977	6,320	628,40	,000
3. Her ne sebeple olursa olsun kültürümüzden ve geleneklerimizden vazgeçmemeliyiz.	Ed Et	1401 446	4,456 4,291	,879 ,863	3,489	760,96	,001
4. Annelik kadın için kutsal bir görevdir.	Ed Et	1401 446	4,357 4,271	,950 ,938	1,686	757,47	,092
5 İnsanın kendi milli ve kültürel değerlerine sahip çıkması gerekir.	Ed Et	1401 446	4,583 4,446	,762 ,746	3,356	762,87	,001
6. Batı kültürü ile bizim kültürümüz maddi ve manevi mücadele halindedir.	Ed Et	1401 446	4,057 3,748	,942 1,107	5,310	662,75	,000
7. Akrabalık bağları benim için önemlidir.	Ed Et	1401 446	4,223 4,197	,976 ,882	,530	819,86	,596
8. Sık sık büyüklerimi ziyaret ederim.	Ed Et	1401 446	3,828 3,766	1,020 1,049	1,092	732,13	,275
9. Büyüklerin sözlerini ve nasihatlerini önemserim.	Ed Et	1401 446	4,079 3,912	,871 ,975	3,221	685,92	,001
10. Toplumumuzun tarihi kökleri asla yok sayılmamalı reddedilmemelidir.	Ed Et	1401 446	4,561 4,343	,808 ,851	4,766	718,36	,000
11. Millet olmanın en önemli göstergesi ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olmaktır.	Ed Et	1401 446	4,411 4,067	,869 1,068	6,177	643,48	,000
12. Toplumumuzun her ferdi tarihini iyi bilmek zorundadır.	Ed Et	1401 446	4,291 3,997	,857 1,008	5,552	662,09	,000
13. Eş seçiminde ailemin görüşleri benim için önemlidir.	Ed Et	1401 446	4,021 3,923	1,022 1,119	1,638	697,19	,102
14. Evlilik öncesi cinsel ilişki benim açımdan normal karşılanmaz.	Ed Et	1401 446	4,110 4,011	1,121 1,314	1,439	663,66	,151
15. Kendimi içinde bulunduğum toplumun bir üyesi olarak görürüm.	Ed Et	1401 446	4,280 4,100	,909 ,848	3,825	796,32	,000
16. Gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzlarını tamamen benimsemek yanlıştır	Ed Et	1401 446	4,264 4,177	,938 ,951	1,700	740,55	,089
17. Sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır.	Ed Et	1401 446	4,330 4,204	,846 ,874	2,679	729,57	,008

Kısaltmalar: Ed; Etnik bir kimlikle kendini tanımlamayanlar, Et; Bir etnik kimlik ile kendisini tanımlayanlar, s:Toplam Sayı, k:Etnik kimlik tanımlamaları, \bar{X} : Ortalama, ss: Standart Sapma, sd: Serbestlik derecesi, t: t değeri, p: Anlamlılık düzeyi, Ortalama puanların karşılık geldiği sözel ifadeler: **Hiç Katılmıyorum** (1,00-1,80), **Katılmıyorum** (1,81-2,60), **Kararsızım-Orta** (2,61-3,40), **Katılıyorum** (3,41-4,20), **Tamamen Katılıyorum** (4,21-5,00).

Annelik kavramı ile alakalı olarak “annelik kadın için kutsal bir görevdir” biçiminde sunulan önermeye yapılmış olan puanlamaları, örneklem grubu oluşturan gençlerin

kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlamaları veya tanımlamamaları anlamlı biçimde farklılaştırmamıştır [$t_{(757,47)}= 1,689$ $p>0,05$]. Her iki grubun önerme için yapmış olduğu puanlamalar tamamen katılım düzeyinde bulunmaktadır.

“İnsanın kendi milli ve kültürel değerlerine sahip çıkması gerekir” önermesine kendini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar 4,446 ortalama puanlama yaparken, kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanlar 4,583 ortalama puanlama yapmışlardır. Puanlamalar arasında likert tipi beşli kademelendirmeler bağlamında kademe farklılığı olmamakla birlikte tamamen katılım düzeyinde katılımın fazlalığı farkı bulunmakta ve oluşmuş olan bu farklılıkta istatistiksel olarak anlamlı sayılmaktadır [$t_{(762,87)}= 3,356$ $p<0,05$].

Araştırma örnekleminde bulunan gençlerin “Batı kültürü ile bizim kültürümüz maddi ve manevi mücadele halindedir” biçimindeki önermeye yapmış oldukları puanlamalarda kendilerini etnik olarak tanımlama ve tanımlamaması boyutunda farklılık bulunmaktadır [$t_{(662,75)}= 5,310$ $p<0,05$]. Bu önermeye kendilerini etnik bir kimlikle tanımlayanlara kıyasla kendini Türk kimliği ile tanımlayanlar daha yüksek ortalama puanla katılmışlardır.

Büyüklere saygı, aile ve akrabalık bağları bağlamında gençlere yöneltilmiş olan önermelerden “akrabalık bağları benim için önemlidir” önermesine [$t_{(819,86)}= ,530$ $p>0,05$] ve “sık sık büyüklerimi ziyaret ederim” önermesine [$t_{(732,13)}= 1,092$ $p>0,05$] yapılmış olan puanlamalar bakımından örneklem grup içersinde kendisini etnik kimlikle tanımlayanlar ile kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanlar arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır. Belirtilen önermelere her iki grup hemen hemen aynı oranlarda puanlamalar yapmıştır. Sadece “büyüklerin sözlerini ve nasihatlerini önemserim” biçimindeki önermeye yapılmış olan puanlamalarda oluşan farklılıklar istatistikî olarak manidar bulunmuştur [$t_{(685,92)}=3,221$ $p<0,05$]. Bu önerme için kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların kendilerini etnik kimlik ile tanımlayanlardan daha yüksek ortalama puanlama yaptıkları gözlemlenmiştir.

Gençlerin kendilerini Türk kimliğiyle tanımlaması ile kendilerini etnik bir kimlikle tanımlaması “toplumumuzun tarihi kökleri asla yok sayılmamalı reddedilmemelidir” önermesine yapılan puanlamalarda ortaya çıkan farklılıkları manidar kılmıştır [$t_{(718,36)}= 4,766$ $p<0,05$]. Kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanlar bu önermeye kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanlardan daha yüksek ortalama puanlama yapmışlardır. Diğer

tarafından “millet olmanın en önemli göstergesi ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olmaktır” biçimindeki önermeye yapılmış olan puanlamalar da kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanlar ile kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar arasında manidar farklılık ortaya çıkmıştır [$t_{(643,48)}= 6,177$ $p<0,05$]. Ortaya çıkan puanlama farklılığı likert tipi beşli ölçek temelinde sözel olarak ifade ettiğimiz katmanlar bazında da kendini göstermiş ve kendini Türk kimliği ile tanımlayanların puanlama düzeyinin tamamen katılım seviyesinde olduğu, kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanların önermeye yapmış oldukları puanlamaların ise katılım düzeyinde bulunduğu görülmüştür. Benzer durum “toplumumuzun her ferdi tarihini iyi bilmek zorundadır” önermesi içinde geçerlidir. Aynı şekilde kendini Türk kimliği ile tanımlayan gençlerin önermeye yapmış oldukları puanlamalar tamamen katılım düzeyinde bulunurken, kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayan gençlerin önermeye katılım düzeyleri katılım düzeyinde bulunmaktadır. Diğer taraftan söz konusu önerme için ortaya çıkan puanlama oranlarındaki farklılaşma da istatistikî olarak manidar kabul edilmektedir. [$t_{(662,09)}= 5,552$ $p<0,05$].

Gençlerin “eş seçiminde ailemin görüşleri benim için önemlidir” biçimindeki önermeye yapmış oldukları puanlamalar [$t_{(697,19)}= 1,638$ $p>0,05$] ve “evlilik öncesi cinsel ilişki benim açımdan normal karşılanmaz” önermesine [$t_{(663,66)}= 1,439$ $p>0,05$] yapmış oldukları puanlamalar, kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlaması veya Türk kimliği ile tanımlaması açısından anlamlı farklılık sergilememektedir. Her iki grubun sözü edilen önermeler için yapmış oldukları puanlamalar katılım düzeyinde bulunmaktadır.

Örneklem grubu içerisinde gençlerin kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlamalar veya kendilerini Türk kimliği ile tanımlamaları “kendimi içinde bulunduğum toplumun bir üyesi olarak görürüm” biçimindeki önermeye yapılan puanlamalarda anlamlı farklılığı meydana getirmiştir [$t_{(796,32)}= 3,825$ $p<0,05$]. Örneklem kitle içerisinde kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanlar söz konusu önermeye 4,280 ortalama puanlama yaparak tamamen katılım düzeyinde görüş bildirirken, örneklem kitle içerisinde kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayan gençler sözü edilen önermeye 4,100 ortalama puanlama yaparak katılım düzeyinde kanaatlerini ifade etmişlerdir.

Kültürel ve geleneksel bağlara sahip çıkmak bağlamında “gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzlarını tamamen benimsemek yanlıştır” biçimindeki önermeye yapılan

puanlamalar bakımından kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar ile tanımlamayanlar arasında manidar bir farklılık oluşmamıştır [$t_{(740,55)}= 1,700$ $p>0,05$]. İstatistiksel olarak puanlamalarda ortaya çıkan farklılık manidar olmamasına rağmen kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların önerme için yapmış oldukları puanlamalar tamamen katılım seviyesinde bulunmakla birlikte, kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanların önerme için yapmış oldukları puanlamalar katılım düzeyinde bulunmaktadır.

Son olarak “sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır” biçimindeki önermeye örneklem kitlede kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanlar 4,330 ortalama puanlama yaparlarken, kendilerini etnik bir kimlikle tanımlayanlar 4,204 ortalama puanlama yapmış durumdadırlar. Yapılan bu puanlamalar arasında oluşan farklılık ise istatistikî olarak manidar bulunmuştur [$t_{(729,57)}= 2,679$ $p<0,05$].

Netice itibariyle kültürel ve geleneksel değerler hakkındaki örneklem grubun tutumları genel olarak analiz edildiğinde kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların ölçüğü oluşturan önermelere kendilerini etnik bir kimlikle tanımlayanlara nazaran daha yüksek ortalama puanlamalar yaptığı gözlemlenmiştir. Puanlamalarda gerçekleşen farklılıklar birçok önerme için anlamlı farklılıklar meydana getirmiştir. Bu bağlamda ortaya çıkan anlamlı farklılıklar, kültürel ve geleneksel değerlere bağlılığı etnik kimlik algılamasının veya tanımlamasının etkilediği yönünde değerlendirilebilir.

3.7. Gençlerin Siyasal Tutumları

Küreselleşme sürecinde gençlerin siyasal tutumlarının belirlenmesi için dizayn edilmiş olan siyaset ölçüğü on bir önermeden oluşmaktadır. Ölçek içerisinde sunulmuş olan önermeler ile Türkiye’de gençlerin küreselleşme sürecinde siyasal eğilimlerinde ki biçimlenmenin nasıl gerçekleştiği ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda ilk olarak “siyaset, toplumsal çeşitlilik içerisinde bir uzlaşmayı ifade etmektedir” biçiminde sunulmuş olan önermeye örnekleme oluşturan gençlerin yapmış oldukları puanlama ortalaması 3,778 olarak belirmiştir. Ortaya çıkan bu puan taban katılım seviyesi olan 3,41 değerinden anlamlı olarak farklı bulunmuştur [$t_{(1846)}= 15,652$ $p<0,05$]. Bu farklılık sözü edilen önermede vurgulanan hükmün grup tarafından kabul edildiğini bize göstermektedir.

Tablo 50: Küreselleşme sürecinde gençlerin siyasi tutumlarının belirlenmesi

Siyaset Ölçeği Önergeleri	t	p	\bar{X}	s.s.	$\bar{X}f$
1.Siyaset, toplumsal çeşitlilik içerisinde bir uzlaşmayı ifade etmektedir.	15,652	,000	3,778	1,010	,023
2.Siyasal seçimlerde oy vermek önemli bir görevdir.	37,804	,000	4,256	,961	,022
3.Siyasetçiler etnik kimliklerini açıkça dile getirmelidirler.	1,901	,057	3,468	1,330	,030
4.Siyaset farklılıkların bir arada yaşamasına katkıda bulunmalıdır.	35,256	,000	4,148	,900	,020
5.Siyasette şeffaflık benim için çok önemlidir.	36,949	,000	4,205	,924	,021
6.Türk siyaseti bir türlü Batının siyasi etkisinden kendini kurtaramamıştır.	15,080	,000	3,787	1,075	,025
7.Siyasi liderler ve partiler arasındaki çekişmeler, ülkemize zarar vermektedir.	45,407	,000	4,344	,884	,020
8.Etnik kimlik siyasi katılımı bir dışlanma sebebi olmamalıdır.	30,239	,000	4,111	,996	,023
9.Sahip olduğum değerler siyasi tercihim etkiler.	24,552	,000	3,989	1,014	,023
10.Türkiye’de genel anlamda ulusal siyasette, küresel güçlerin etkisi fazladır.	28,120	,000	4,022	,935	,021
11.Siyasal karar alma sürecinde sivil toplum örgütleri daha fazla etkiye sahip olmalıdır.	9,156	,000	3,638	1,071	,024

Kısaltmalar, t: t değeri, p: Anlamlılık düzeyi, \bar{X} : Ortalama, s s: Standart Sapma, $\bar{X}f$: Ortalamadan farklılık seviyesi. N: 1847, One-Sample t test değeri, katılım seviye sınırı olan 3,41 olarak alınmıştır. Ortalama puanların karşılık geldiği sözel ifadeler: **Hiç Katılmıyorum** (1,00-1,80), **Katılmıyorum** (1,81-2,60), **Kararsızım-Orta** (2,61-3,40), **Katılıyorum** (3,41-4,20), **Tamamen Katılıyorum** (4,21-5,00).

Araştırmanın örneklem kitlesinde yer alan gençler “siyasal seçimlerde oy vermek önemli bir görevdir” biçiminde sunulan önermeye yüksek düzeyde bir puanlama yapmışlardır. Gençlerin önerme için yaptıkları puanlama tamamen katılım düzeyinde bulunmaktadır. Tamamen katılım düzeyinde bulunan bu puanlama 3,41 olarak belirlenen taban katılım puanından anlamlı düzeyde farklılık arz etmektedir [$t_{(1846)}=37,804$ $p<0,05$].

“Siyasetçiler etnik kimliklerini açıkça dile getirmelidirler” biçiminde ölçekte yer alan önerme örneklem kitle içerisinde bulunan gençler tarafından 3,468 ortalama puanla değerlendirilmiş bulunmaktadır. Önermeye yapılmış olan puanlama taban katılım puanı olan 3,41 ortalamasından anlamlı düzeyde farklılaşmamıştır [$t_{(1846)}=1,901$ $p>0,05$]. Bu bağlamda önermede sözü edilen hükmün örneklem grup tarafından tam anlamıyla kabul edilmesi veya reddedilmesi gibi bir durum söz konusu değildir. Farklılaşmama durumu önerme hakkında genel bir hükmün yada kanının bu çalışmada öne sürülemediğini göstermektedir.

Gençlerin “siyaset farklılıkların bir arada yaşamasına katkıda bulunmalıdır” biçiminde ölçekte yer alan önermeye yapmış oldukları puanlama 4,148 ortalamaya sahiptir. Yapılmış olan bu puanlama düzeyi taban katılım seviyesinden anlamlı biçimde farklılaşmıştır [$t_{(1846)}= 35,256$ $p<0,05$]. Farklılaşmanın veya önerme içersindeki ifadenin kabul derecesi t değeri dikkate alındığında yüksek görünmektedir. Benzer biçimde “siyasette şeffaflık benim için çok önemlidir” biçiminde sunulan önermeye örneklem kitle içersinde yer alan gençlerin 4,205 ortalama puanlama yaptıkları görülmüştür. Gençlerin önermeye yapmış oldukları puanlama taban katılım düzeyinden farklılaşmış bulunmaktadır [$t_{(1846)}= 36,949$ $p<0,05$].

Ölçek içersinde “Türk siyaseti bir türlü Batının siyasi etkisinden kendini kurtaramamıştır” biçiminde yer alan önermeye, araştırmanın örneklem grubu içinde bulunan gençler 3,787 ortalama puanlama yapmışlardır. Yapılmış olan bu puanlama katılım düzeyinde olup taban katılım seviyesi olan 3,41’den anlamlı biçimde farklılaşmış durumdadır [$t_{(1846)}= 15,080$ $p<0,05$].

Gençler “siyasi liderler ve partiler arasındaki çekişmeler, ülkemize zarar vermektedir” önermesine tamamen katılım düzeyinde puanlama yapmışlardır (\bar{x} :4,344). Önerme için örneklem grubun yapmış olduğu puanlamalar katılım taban seviyesinden t değeri göz önünde tutulduğunda oldukça farklılaştığı gözlemlenmektedir [$t_{(1846)}= 45,407$ $p<0,05$].

Örneklem grup içersinde gençler “etnik kimlik siyasal katılımında bir dışlanma sebebi olmamalıdır” biçimindeki önermeye katılım düzeyinde bulunan bir puanlama yapmışlardır (\bar{x} :4,111). Yapılmış olan puanlama düzeyi taban katılım seviyesi olan 3,41’den oldukça farklılaşmış durumdadır [$t_{(1846)}= 30,239$ $p<0,05$]. Değer taraftan gençlerin “sahip olduğum değerler siyasi tercihimizi etkiler” biçimindeki önermeye yapmış oldukları puanlamalar taban katılım seviyesinden anlamlı biçimde farklılaşmıştır [$t_{(1846)}= 24,552$ $p<0,05$].

“Türkiye’de genel anlamda ulusal siyasette, küresel güçlerin etkisi fazladır” biçiminde ölçek içersinde yer alan önermeye örneklem grup içersinde yer alan gençler 4,022 ortalama puanlama yapmışlardır. Önermeye yapılmış olan puanlama taban katılım puanından anlamlı biçimde farklılaşmış durumdadır [$t_{(1846)}= 28,120$ $p<0,05$].

Son olarak küreselleşme sürecinde gençlerin siyasal tutumlarının belirlenmesi için kullanılan ölçekte yer alan “siyasal karar alma sürecinde sivil toplum örgütleri daha fazla etkiye sahip olmalıdır” biçimindeki önermeye örneklem kitle içerisinde bulunan genler 3,638 ortalama puanla katılım düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Bu önerme için verilmiş olan puanlar taban katılım puanından anlamlı olarak farklılaşmıştır [$t_{(1846)}=9,156 p<0,05$].

Tablo 51: Görüşülenlerin cinsiyetlerine göre küreselleşme sürecinde gençlerin siyasal tutumları

Siyaset Ölçeği Önergeleri	c.	s	\bar{x}	s.s	t	sd	p																																																																																																																				
1.Siyaset, toplumsal çeşitlilik içerisinde bir uzlaşmayı ifade etmektedir.	Bayan	890	3,795	,938	,721	1838,01	,471																																																																																																																				
	Erkek	957	3,761	1,073				2.Siyasal seçimlerde oy vermek önemli bir görevdir.	Bayan	890	4,371	,878	5,051	1833,67	,000	Erkek	957	4,148	1,022	3.Siyasetçiler etnik kimliklerini açıkça dile getirmelidirler.	Bayan	890	3,416	1,328	-1,621	1836,11	,105	Erkek	957	3,517	1,332	4.Siyaset farklılıkların bir arada yaşamasına katkıda bulunmalıdır.	Bayan	890	4,330	,738	8,633	1757,37	,000	Erkek	957	3,979	,998	5.Siyasette şeffaflık benim için çok önemlidir.	Bayan	890	4,246	,874	1,839	1843,31	,066	Erkek	957	4,167	,968	6.Türk siyaseti bir türlü Batının siyasi etkisinden kendini kurtaramamıştır.	Bayan	890	3,849	1,024	2,409	1844,66	,016	Erkek	957	3,729	1,117	7.Siyasi liderler ve partiler arasındaki çekişmeler, ülkemize zarar vermektedir.	Bayan	890	4,493	,799	7,081	1831,71	,000	Erkek	957	4,206	,936	8.Etnik kimlik siyasal katılımında bir dışlanma sebebi olmamalıdır.	Bayan	890	4,198	,978	3,672	1841,19	,000	Erkek	957	4,029	1,005	9.Sahip olduğum değerler siyasi tercihim etkiler.	Bayan	890	4,093	,929	4,272	1833,96	,000	Erkek	957	3,893	1,080	10.Türkiye’de genel anlamda ulusal siyasette, küresel güçlerin etkisi fazladır.	Bayan	890	4,050	,918	1,258	1842,24	,209	Erkek	957	3,995	,950	11.Siyasal karar alma sürecinde sivil toplum örgütleri daha fazla etkiye sahip olmalıdır.	Bayan	890	3,631	,981	-,267	1831,93	,789
2.Siyasal seçimlerde oy vermek önemli bir görevdir.	Bayan	890	4,371	,878	5,051	1833,67	,000																																																																																																																				
	Erkek	957	4,148	1,022				3.Siyasetçiler etnik kimliklerini açıkça dile getirmelidirler.	Bayan	890	3,416	1,328	-1,621	1836,11	,105	Erkek	957	3,517	1,332	4.Siyaset farklılıkların bir arada yaşamasına katkıda bulunmalıdır.	Bayan	890	4,330	,738	8,633	1757,37	,000	Erkek	957	3,979	,998	5.Siyasette şeffaflık benim için çok önemlidir.	Bayan	890	4,246	,874	1,839	1843,31	,066	Erkek	957	4,167	,968	6.Türk siyaseti bir türlü Batının siyasi etkisinden kendini kurtaramamıştır.	Bayan	890	3,849	1,024	2,409	1844,66	,016	Erkek	957	3,729	1,117	7.Siyasi liderler ve partiler arasındaki çekişmeler, ülkemize zarar vermektedir.	Bayan	890	4,493	,799	7,081	1831,71	,000	Erkek	957	4,206	,936	8.Etnik kimlik siyasal katılımında bir dışlanma sebebi olmamalıdır.	Bayan	890	4,198	,978	3,672	1841,19	,000	Erkek	957	4,029	1,005	9.Sahip olduğum değerler siyasi tercihim etkiler.	Bayan	890	4,093	,929	4,272	1833,96	,000	Erkek	957	3,893	1,080	10.Türkiye’de genel anlamda ulusal siyasette, küresel güçlerin etkisi fazladır.	Bayan	890	4,050	,918	1,258	1842,24	,209	Erkek	957	3,995	,950	11.Siyasal karar alma sürecinde sivil toplum örgütleri daha fazla etkiye sahip olmalıdır.	Bayan	890	3,631	,981	-,267	1831,93	,789	Erkek	957	3,644	1,149								
3.Siyasetçiler etnik kimliklerini açıkça dile getirmelidirler.	Bayan	890	3,416	1,328	-1,621	1836,11	,105																																																																																																																				
	Erkek	957	3,517	1,332				4.Siyaset farklılıkların bir arada yaşamasına katkıda bulunmalıdır.	Bayan	890	4,330	,738	8,633	1757,37	,000	Erkek	957	3,979	,998	5.Siyasette şeffaflık benim için çok önemlidir.	Bayan	890	4,246	,874	1,839	1843,31	,066	Erkek	957	4,167	,968	6.Türk siyaseti bir türlü Batının siyasi etkisinden kendini kurtaramamıştır.	Bayan	890	3,849	1,024	2,409	1844,66	,016	Erkek	957	3,729	1,117	7.Siyasi liderler ve partiler arasındaki çekişmeler, ülkemize zarar vermektedir.	Bayan	890	4,493	,799	7,081	1831,71	,000	Erkek	957	4,206	,936	8.Etnik kimlik siyasal katılımında bir dışlanma sebebi olmamalıdır.	Bayan	890	4,198	,978	3,672	1841,19	,000	Erkek	957	4,029	1,005	9.Sahip olduğum değerler siyasi tercihim etkiler.	Bayan	890	4,093	,929	4,272	1833,96	,000	Erkek	957	3,893	1,080	10.Türkiye’de genel anlamda ulusal siyasette, küresel güçlerin etkisi fazladır.	Bayan	890	4,050	,918	1,258	1842,24	,209	Erkek	957	3,995	,950	11.Siyasal karar alma sürecinde sivil toplum örgütleri daha fazla etkiye sahip olmalıdır.	Bayan	890	3,631	,981	-,267	1831,93	,789	Erkek	957	3,644	1,149																				
4.Siyaset farklılıkların bir arada yaşamasına katkıda bulunmalıdır.	Bayan	890	4,330	,738	8,633	1757,37	,000																																																																																																																				
	Erkek	957	3,979	,998				5.Siyasette şeffaflık benim için çok önemlidir.	Bayan	890	4,246	,874	1,839	1843,31	,066	Erkek	957	4,167	,968	6.Türk siyaseti bir türlü Batının siyasi etkisinden kendini kurtaramamıştır.	Bayan	890	3,849	1,024	2,409	1844,66	,016	Erkek	957	3,729	1,117	7.Siyasi liderler ve partiler arasındaki çekişmeler, ülkemize zarar vermektedir.	Bayan	890	4,493	,799	7,081	1831,71	,000	Erkek	957	4,206	,936	8.Etnik kimlik siyasal katılımında bir dışlanma sebebi olmamalıdır.	Bayan	890	4,198	,978	3,672	1841,19	,000	Erkek	957	4,029	1,005	9.Sahip olduğum değerler siyasi tercihim etkiler.	Bayan	890	4,093	,929	4,272	1833,96	,000	Erkek	957	3,893	1,080	10.Türkiye’de genel anlamda ulusal siyasette, küresel güçlerin etkisi fazladır.	Bayan	890	4,050	,918	1,258	1842,24	,209	Erkek	957	3,995	,950	11.Siyasal karar alma sürecinde sivil toplum örgütleri daha fazla etkiye sahip olmalıdır.	Bayan	890	3,631	,981	-,267	1831,93	,789	Erkek	957	3,644	1,149																																
5.Siyasette şeffaflık benim için çok önemlidir.	Bayan	890	4,246	,874	1,839	1843,31	,066																																																																																																																				
	Erkek	957	4,167	,968				6.Türk siyaseti bir türlü Batının siyasi etkisinden kendini kurtaramamıştır.	Bayan	890	3,849	1,024	2,409	1844,66	,016	Erkek	957	3,729	1,117	7.Siyasi liderler ve partiler arasındaki çekişmeler, ülkemize zarar vermektedir.	Bayan	890	4,493	,799	7,081	1831,71	,000	Erkek	957	4,206	,936	8.Etnik kimlik siyasal katılımında bir dışlanma sebebi olmamalıdır.	Bayan	890	4,198	,978	3,672	1841,19	,000	Erkek	957	4,029	1,005	9.Sahip olduğum değerler siyasi tercihim etkiler.	Bayan	890	4,093	,929	4,272	1833,96	,000	Erkek	957	3,893	1,080	10.Türkiye’de genel anlamda ulusal siyasette, küresel güçlerin etkisi fazladır.	Bayan	890	4,050	,918	1,258	1842,24	,209	Erkek	957	3,995	,950	11.Siyasal karar alma sürecinde sivil toplum örgütleri daha fazla etkiye sahip olmalıdır.	Bayan	890	3,631	,981	-,267	1831,93	,789	Erkek	957	3,644	1,149																																												
6.Türk siyaseti bir türlü Batının siyasi etkisinden kendini kurtaramamıştır.	Bayan	890	3,849	1,024	2,409	1844,66	,016																																																																																																																				
	Erkek	957	3,729	1,117				7.Siyasi liderler ve partiler arasındaki çekişmeler, ülkemize zarar vermektedir.	Bayan	890	4,493	,799	7,081	1831,71	,000	Erkek	957	4,206	,936	8.Etnik kimlik siyasal katılımında bir dışlanma sebebi olmamalıdır.	Bayan	890	4,198	,978	3,672	1841,19	,000	Erkek	957	4,029	1,005	9.Sahip olduğum değerler siyasi tercihim etkiler.	Bayan	890	4,093	,929	4,272	1833,96	,000	Erkek	957	3,893	1,080	10.Türkiye’de genel anlamda ulusal siyasette, küresel güçlerin etkisi fazladır.	Bayan	890	4,050	,918	1,258	1842,24	,209	Erkek	957	3,995	,950	11.Siyasal karar alma sürecinde sivil toplum örgütleri daha fazla etkiye sahip olmalıdır.	Bayan	890	3,631	,981	-,267	1831,93	,789	Erkek	957	3,644	1,149																																																								
7.Siyasi liderler ve partiler arasındaki çekişmeler, ülkemize zarar vermektedir.	Bayan	890	4,493	,799	7,081	1831,71	,000																																																																																																																				
	Erkek	957	4,206	,936				8.Etnik kimlik siyasal katılımında bir dışlanma sebebi olmamalıdır.	Bayan	890	4,198	,978	3,672	1841,19	,000	Erkek	957	4,029	1,005	9.Sahip olduğum değerler siyasi tercihim etkiler.	Bayan	890	4,093	,929	4,272	1833,96	,000	Erkek	957	3,893	1,080	10.Türkiye’de genel anlamda ulusal siyasette, küresel güçlerin etkisi fazladır.	Bayan	890	4,050	,918	1,258	1842,24	,209	Erkek	957	3,995	,950	11.Siyasal karar alma sürecinde sivil toplum örgütleri daha fazla etkiye sahip olmalıdır.	Bayan	890	3,631	,981	-,267	1831,93	,789	Erkek	957	3,644	1,149																																																																				
8.Etnik kimlik siyasal katılımında bir dışlanma sebebi olmamalıdır.	Bayan	890	4,198	,978	3,672	1841,19	,000																																																																																																																				
	Erkek	957	4,029	1,005				9.Sahip olduğum değerler siyasi tercihim etkiler.	Bayan	890	4,093	,929	4,272	1833,96	,000	Erkek	957	3,893	1,080	10.Türkiye’de genel anlamda ulusal siyasette, küresel güçlerin etkisi fazladır.	Bayan	890	4,050	,918	1,258	1842,24	,209	Erkek	957	3,995	,950	11.Siyasal karar alma sürecinde sivil toplum örgütleri daha fazla etkiye sahip olmalıdır.	Bayan	890	3,631	,981	-,267	1831,93	,789	Erkek	957	3,644	1,149																																																																																
9.Sahip olduğum değerler siyasi tercihim etkiler.	Bayan	890	4,093	,929	4,272	1833,96	,000																																																																																																																				
	Erkek	957	3,893	1,080				10.Türkiye’de genel anlamda ulusal siyasette, küresel güçlerin etkisi fazladır.	Bayan	890	4,050	,918	1,258	1842,24	,209	Erkek	957	3,995	,950	11.Siyasal karar alma sürecinde sivil toplum örgütleri daha fazla etkiye sahip olmalıdır.	Bayan	890	3,631	,981	-,267	1831,93	,789	Erkek	957	3,644	1,149																																																																																												
10.Türkiye’de genel anlamda ulusal siyasette, küresel güçlerin etkisi fazladır.	Bayan	890	4,050	,918	1,258	1842,24	,209																																																																																																																				
	Erkek	957	3,995	,950				11.Siyasal karar alma sürecinde sivil toplum örgütleri daha fazla etkiye sahip olmalıdır.	Bayan	890	3,631	,981	-,267	1831,93	,789	Erkek	957	3,644	1,149																																																																																																								
11.Siyasal karar alma sürecinde sivil toplum örgütleri daha fazla etkiye sahip olmalıdır.	Bayan	890	3,631	,981	-,267	1831,93	,789																																																																																																																				
	Erkek	957	3,644	1,149																																																																																																																							

Kısaltmalar, c: Cinsiyet, s:Toplam Sayı, \bar{x} : Ortalama, ss: Standart Sapma, sd: Serbestlik derecesi, t: t değeri, p: Anlamlılık düzeyi, Ortalama puanların karşılık geldiği sözel ifadeler: **Hiç Katılmıyorum** (1,00-1,80), **Katılmıyorum** (1,81-2,60), **Kararsızım-Orta** (2,61-3,40), **Katılıyorum** (3,41-4,20), **Tamamen Katılıyorum** (4,21-5,00).

Cinsiyetlere göre örneklem grubu oluşturan gençlerin küreselleşme sürecinde siyasal tutumlarında farklılıkların olup olmadığı, varsa ne düzeyde farklılıkların olduğunu tespit etmek amacıyla küreselleşme sürecinde gençlerin siyasal tutumları ölçeğini oluşturan önermeler gençlerin cinsiyetlerine göre değerlendirilmiştir. Bu bağlamda ilk olarak “siyaset, toplumsal çeşitlilik içerisinde bir uzlaşmayı ifade etmektedir” biçimindeki önerme için örneklem kitleyi oluşturan gençlerin bayan veya erkek olması yapılmış olan puanlamada anlamlık farklılık ortaya çıkarmamıştır [$t_{(1838,01)}= ,721 p>0,05$].

Örneklem kitlede içerisinde bulunan bayanlar “siyasal seçimlerde oy vermek önemli bir görevdir” biçiminde sunulan önermeye 4,371 ortalama puanlama yaparak tamamen katılım seviyesinde tavır sergilerken, örneklem kitle içerisinde bulunan erkekler 4,148 ortalama puanlama yaparak katılım düzeyinde tavırlarını belirtmişlerdir. Bayan ve erkekler arasında ortaya çıkan puanlama farklılığı istatistikî olarak anlamlıdır [$t_{(1833,67)}= 5,051$ $p<0,05$].

Bayan ya da erkek olmaya göre “siyasetçiler etnik kimliklerini açıkça dile getirmelidirler” biçiminde ölçekte yer alan önermeye yapılmış olan puanlamalarda anlamlı sayılan bir farklılık bulunmamaktadır [$t_{(1836,11)}= -1,621$ $p>0,05$]. Dolayısıyla önerme için her iki grubun fikirlerinde önemli ölçüde benzerlik mevcuttur.

Gençlerin “siyaset farklılıkların bir arada yaşamasına katkıda bulunmalıdır” biçiminde ölçekte yer alan önermeye yapmış oldukları puanlamalar bayan olmaya veya erkek olmaya göre anlamlı ölçüde farklılaşmıştır [$t_{(1757,37)}= 8,633$ $p<0,05$]. Örneklem kitle içerisindeki bayanlar sözü edilen önermeye 4,330 ortalama puanlama yaparlarken, örneklem kitle içerisinde bulunan erkekler 3,979 ortalama puanlama yapmışlardır. Bu bağlamda bayanların verdiği puanlamalar tamamen katılım düzeyinde olmakla birlikte erkeklerin puanlamaları katılım düzeyinde bulunmaktadır. Bu önermeye paralel biçimde “siyasette şeffaflık benim için çok önemlidir” önermesine bayanlar 4,246 ortalama puanlama yaparak tamamen katılım düzeyinde görüş bildirirlerken, erkekler adı geçen önermeye 4,167 ortalama puanlama yaparak katılım düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Cinsiyetlere göre ortaya çıkmış bulunan puanlama farklılıkları istatistikî olarak anlamlı bulunmamaktadır [$t_{(1843,31)}= 1,839$ $p>0,05$].

“Türk siyaseti bir türlü Batının siyasi etkisinden kendini kurtaramamıştır” biçiminde ölçekte yer alan önermeye, örneklem grup içerisindeki bayanlar ile erkeklerin yapmış oldukları puanlamalarda anlamlı farklılık tespit edilmiştir [$t_{(1844,66)}= 2,409$ $p<0,05$]. Bu bağlamda bayanlar ile erkeklerin puanlamaları katılım düzeyinde bulunmakla birlikte erkeklere nazaran bayanların daha yüksek ortalama puanla önermeye katıldıkları gözlemlenmiştir. Yine bayan ve erkek olmaya göre “siyasi liderler ve partiler arasındaki çekişmeler, ülkemize zarar vermektedir” biçiminde sunulan önermeye yapılmış olan puanlamalar anlamlılık düzeyinde farklılık sergilemektedir. Buna göre örneklem kitle içerisinde bulunan erkekler önermeye 4,206 ortalama puanlama yapmış iken bayanlar

4,493 ortalama yapmış durumdadırlar. Önermeye yapılmış olan puanlamalarda görüşülenlerin cinsiyetleri anlamlı farklılaşma meydana getirmiştir [$t_{(1831,71)}= 7,081$ $p<0,05$].

Örneklem grup içinde “etnik kimlik siyasal katılımında bir dışlanma sebebi olmamalıdır” biçimindeki önermeye bayanların yapmış oldukları puanlama 4,198 düzeyinde bulunurken, erkeklerin yapmış oldukları puanlama 4,029 yapmışlardır. Bayan ve erkeklerin önerme için yapmış oldukları puanlamalar arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmaktadır [$t_{(1841,19)}= 3,672$ $p<0,05$]. Benzer biçimde “sahip olduğum değerler siyasi tercihimizi etkiler” biçimindeki önermeye örneklem grup içerisinde bayanlar 4,093 ortalama puanlama yaparlarken, örneklem kitle içerisindeki erkekler 3,893 ortalama puanlama yapmışlardır. Cinsiyet farklılıklarına göre önermeye yapılmış olan puanlama farklılıkları istatistiksel olarak anlamlı bulunmaktadır [$t_{(1833,96)}= 4,272$ $p<0,05$].

Bayan veya erkek olmaya göre “Türkiye’de genel anlamda ulusal siyasette, küresel güçlerin etkisi fazladır” biçiminde sunulan önermeye yapılmış olan puanlamalarda anlamlı bulunan bir farklılık yoktur [$t_{(1842,24)}= 1,258$ $p>0,05$]. Önermeye hem bayanların hem erkeklerin puanlamaları aynı düzeyde bulunmaktadır. Son olarak “siyasal karar alma sürecinde sivil toplum örgütleri daha fazla etkiye sahip olmalıdır” biçimindeki önermeye yapılmış olan puanlamalar bakımından bayan veya erkek olmak bir farklılık meydana getirmemiştir [$t_{(1831,93)}= -,267$ $p>0,05$].

Örneklem grubu oluşturan gençlerin kendilerini etnik bir kimlilik ile tanımlaması veya Türk kimliği ile tanımlamasına göre örneklem grubu oluşturan gençlerin küreselleşme sürecinde siyasal tutumlarında farklılıkların olup olmadığını tespit etmek amacıyla küreselleşme sürecinde gençlerin siyasal tutumları ölçeği, önermeler düzleminde değerlendirilmiştir. Öncelikle ilk olarak “siyaset, toplumsal çeşitlilik içerisinde bir uzlaşmayı ifade etmektedir” biçimindeki önermeye kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayan gençlerin yapmış oldukları puanlamalar ile kendilerini Türk kimliği ile tanımlayan gençlerin yapmış oldukları puanlamalar arasında anlamlılık düzeyinde farklılık bulunmaktadır [$t_{(636,63)}= 2,791$ $p>0,05$]. Bu önermeye kendilerini Türk kimliği ile tanımlayan gençler kendilerini etnik bir kimlikle tanımlayan gençlere göre daha yüksek ortalama puanlamada bulunmuştur (Tablo 52).

Tablo 52: Görüşülenlerin kendilerini etnik bir kimlikle tanımlayıp tanımlamamasına göre küreselleşme sürecinde gençlerin siyasi tutumları

Siyaset Ölçeği Önergeleri	k.	s	\bar{X}	s.s	t	sd	p
1.Siyaset, toplumsal çeşitlilik içerisinde bir uzlaşmayı ifade etmektedir.	Ed Et	1401 446	3,819 3,648	,946 1,182	2,791	636,63	,005
2.Siyasal seçimlerde oy vermek önemli bir görevdir.	Ed Et	1401 446	4,276 4,190	,954 ,983	1,626	730,51	,104
3.Siyasetçiler etnik kimliklerini açıkça dile getirmelidirler.	Ed Et	1401 446	3,439 3,560	1,321 1,359	-1,647	731,92	,100
4.Siyaset farklılıklarının bir arada yaşamasına katkıda bulunmalıdır.	Ed Et	1401 446	4,120 4,235	,902 ,887	-2,370	760,32	,018
5.Siyasette şeffaflık benim için çok önemlidir.	Ed Et	1401 446	4,189 4,253	,917 ,948	-1,241	728,75	,215
6.Türk siyaseti bir türlü Batının siyasi etkisinden kendini kurtaramamıştır.	Ed Et	1401 446	3,831 3,648	1,043 1,158	2,982	689,68	,003
7.Siyasi liderler ve partiler arasındaki çekişmeler, ülkemize zarar vermektedir.	Ed Et	1401 446	4,381 4,228	,888 ,864	3,237	766,77	,001
8.Etnik kimlik siyasi katılımında bir dışlanma sebebi olmamalıdır.	Ed Et	1401 446	4,022 4,390	1,030 ,821	-7,724	928,63	,000
9.Sahip olduğum değerler siyasi tercihimin etkiler.	Ed Et	1401 446	3,947 4,121	1,033 ,942	-3,300	812,81	,001
10.Türkiye’de genel anlamda ulusal siyasette, küresel güçlerin etkisi fazladır.	Ed Et	1401 446	4,005 4,074	,932 ,944	-1,334	741,80	,183
11.Siyasal karar alma sürecinde sivil toplum örgütleri daha fazla etkiye sahip olmalıdır.	Ed Et	1401 446	3,550 3,914	1,069 1,030	-6,444	773,72	,000
Kısaltmalar, Ed: Etnik bir kimlikle kendini tanımlamayanlar, Et: Bir etnik kimlik ile kendisini tanımlayanlar, s: Toplam Sayı, k: Etnik kimlik tanımlamaları, \bar{X}: Ortalama, ss: Standart Sapma, sd: Serbestlik derecesi, t: t değeri, p: Anlamlılık düzeyi, Ortalama puanların karşılık geldiği sözel ifadeler: Hiç Katılmıyorum (1,00-1,80), Katılmıyorum (1,81-2,60), Kararsızım-Orta (2,61-3,40), Katılıyorum (3,41-4,20), Tamamen Katılıyorum (4,21-5,00).							

Kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayan gençlerin “siyasal seçimlerde oy vermek önemli bir görevdir” biçiminde sunulan önermeye yapmış oldukları puanlamalar ile kendilerini Türk kimliği ile tanımlayan gençlerin yapmış oldukları puanlamalar arasında anlamlılık düzeyinde farklılık bulunmamaktadır [$t_{(1833,67)} = 5,051$ $p < 0,05$]. Diğer taraftan “siyasatçılar etnik kimliklerini açıkça dile getirmelidirler” önermesine kendilerini etnik bir kimlikle tanımlayanlar 3,560 ortalama puanlama yaparlar iken, kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanlar 3,439 ortalama puanlama yapmışlardır. Fakat yapılmış olan puanlamalardaki farklılık istatistiksel olarak anlamlılık düzeyinde bulunmamaktadır [$t_{(731,92)} = -1,647$ $p > 0,05$]. Öte yandan “siyaset farklılıklarının bir arada yaşamasına katkıda bulunmalıdır” önermesine kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanlar 4,120 ortalama puanlama yaparak katılım düzeyinde görüş belirtirlerken, kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar 4,235 ortalama puanlama yaparak tamamen katılım düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Bu bağlamda önermeye yapılan puanlamalar bakımından gruplar

arasında oluşan farklılık istatistiki olarak anlam ulunmuştur [$t_{(760,32)} = -2,370$ $p < 0,05$]. Siyasette şeffaflık bağlamında örneklem kitle içerisinde bulunan ve kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayan öğrencilerin “siyasette şeffaflık benim için çok önemlidir” önermesine yapmış oldukları puanlamalar ile kendilerini Türk kimliği ile tanımlayan gençlerin önermeye yapmış oldukları puanlamalar arasında anlamlı sayılan bir farklılık bulunmamaktadır [$t_{(728,75)} = -1,241$ $p > 0,05$].

Örneklem grup içerisinde “Türk siyaseti bir türlü Batının siyasi etkisinden kendini kurtaramamıştır” biçiminde yer alan önermeye kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların yapmış oldukları puanlama 3,831 olarak karşımıza çıkarken, kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayan gençlerin yapmış olduğu puanlama 3,648 olarak belirmiştir. Önermeye grupların yapmış oldukları puanlama anlamlılık düzeyinde farklılık arz etmektedir [$t_{(689,68)} = 2,982$ $p < 0,05$].

“Siyasi liderler ve partiler arasındaki çekişmeler, ülkemize zarar vermektedir” önermesine örneklem grup içerisinde kendini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar 4,228 ortalama puanlama yaparlarken, kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanlar 4,381 ortalama puanlama yapmışlardır. Gruplar arasında önermeye yapılmış olan puanlamalar bakımından anlamlı farklılık söz konusudur [$t_{(766,77)} = 3,237$ $p < 0,05$].

Örneklem grup içinde “etnik kimlik siyasal katılımı bir dışlanma sebebi olmamalıdır” biçimindeki önermeye kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar 4,390 ortalama puanla tamamen katıldıklarını ifade ederlerken, kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanlar 4,022 ortalama puanla katıldıklarını ifade etmişlerdir. Bu önermeye grupların katılım düzeylerindeki farklılığın t değeri göz önüne alındığında ölçek içerisindeki diğer önermelerde rastlanan farklılıklardan daha fazla olduğu görülmektedir [$t_{(928,63)} = -7,724$ $p < 0,05$]. Öte yandan “sahip olduğum değerler siyasi tercihimin etkiler” biçimindeki önermeye söz konusu grupların yapmış oldukları puanlamalar da, gruplar arasında anlamlı bir farklılığın ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir [$t_{(812,81)} = -3,300$ $p < 0,05$]. Bu bağlamda önermeye kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanlardan daha yüksek ortalama puanla kendini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar katılmışlardır.

Etnik temelde gençlerin kendilerini tanımlaması veya tanımlamaması bağlamında “Türkiye’de genel anlamda ulusal siyasette, küresel güçlerin etkisi fazladır” biçiminde sunulan önermeye yapılmış olan puanlamalarda gruplar arasında anlamlı farklılık

bulunmamaktadır [$t_{(741,80)} = -1,334$ $p > 0,05$]. Son olarak “siyasal karar alma sürecinde sivil toplum örgütleri daha fazla etkiye sahip olmalıdır” önermesine kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar 3,914 ortalama puanlama yaparlarken, kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanlar 3,550 ortalama puanlama yapmışlardır. Dolayısıyla önermeye yapılan puanlamalar bakımından gruplar arasında manidar bir farklılık ortaya çıkmıştır [$t_{(773,72)} = -6,444$ $p < 0,05$].

3.8. Küreselleşme Sürecinde Değişen Özgürlük ve Eşitlik Algılamaları

Araştırmada küreselleşme sürecinde gençlerin özgürlük ve eşitlik hakkındaki tutumlarını tespit edebilmek için on bir önermeden oluşan bir ölçek hazırlanmıştır. Hazırlanmış olan ölçeği oluşturan önermeler likert tipi beşli derecelendirmelerde kullanılan 3,41 taban katılım puanı esas alınarak bu puandan negatif veya pozitif yönlü farklılaşmalar temelinde one sample t test ile analiz edilmiştir.

Tablo 53: Gençlerin küreselleşme sürecinde özgürlük ve eşitlik hakkındaki tutumları

Özgürlük ve Eşitlik Ölçeği Önergeleri	t	p	\bar{x}	s.s.	\bar{x}_f
1. İnsan baskı olmadan yaşamalıdır.	55,198	,000	4,476	,830	,019
2. Düşünce ve ifade özgürlüğüne saygılı olunmalıdır	56,518	,000	4,510	,836	,019
3. İnsanlar başkalarının özgürlük alanlarına girmeden rahatça yaşamaıdır	62,909	,000	4,540	,772	,017
4. Kişisel olarak ekonomik bağımsızlığı kazanmış olmak önemlidir.	64,059	,000	4,562	,772	,017
5. Herkes yasalar önünde eşit olmalı ve devlet vatandaşları arasında fark gözetmeksizin adil davranmalıdır	67,481	,000	4,615	,767	,017
6. Kadın ve erkekler bir birlerine eşittir	25,764	,000	4,093	1,140	,026
7. Devlet, toplum içerisindeki bireysel farklılıklara göre ayırım yapmamalıdır.	58,700	,000	4,501	,799	,018
8. Eğitim sağlık, konut gibi temel gereksinimler eşit bir biçimde karşılanmalıdır	47,329	,000	4,408	,906	,021
9. Özgürlüğün toplum içinde ekonomik ve sosyal eşitlik için kullanılabilmesi önemlidir	59,062	,000	4,455	,760	,017
10. Toplum içerisinde bir grubun üyesi değil de bir birey olarak kendimi ifade etmeyi tercih ederim	47,571	,000	4,374	,871	,020

Kısaltmalar: t: t değeri, p: Anlamlılık düzeyi, \bar{x} : Ortalama, s s: Standart Sapma, \bar{x}_f : Ortalamadan farklılık seviyesi. N: 1847, One-Sample t test değeri, katılım seviye sınırı olan 3,41 olarak alınmıştır. Ortalama puanların karşılık geldiği sözel ifadeler: **Hiç Katılmıyorum** (1,00-1,80), **Katılmıyorum** (1,81-2,60), **Kararsızım-Orta** (2,61-3,40), **Katılıyorum** (3,41-4,20), **Tamamen Katılıyorum** (4,21-5,00).

Örneklem grup içerisinde bulunan yüksek öğretim öğrencileri “insan baskı olmadan yaşamalıdır” biçiminde ölçek içerisinde yer alan önermeye 4,476 ortalama puanlama yaparak tamamen katılım düzeyinde puanlama yapmışlardır. Diğer taraftan önermeye yapılmış olan puanlama taban katılım düzeyinden oldukça farklılaşmış durumdadır

[$t_{(1846)} = 55,198$ $p < 0,05$]. Benzer biçimde “düşünce ve ifade özgürlüğüne saygılı olunmalıdır” biçiminde sunulmuş olan önermeye de örneklem grubu oluşturan gençler 4,510 ortalama puanlama ile tamamen katılım düzeyinde puanlama yapmışlardır. Ölçek içerisindeki “insanlar başkalarının özgürlük alanlarına girmeden rahatça yaşamalıdır” önermesine yine örneklem grubu 4,540 ortalama puanlama yaparak tamamen katılım düzeyinde puanlama yapmıştır. Tamamen katılım düzeyinde puanlama yapılan diğer bir önerme ise “kişisel olarak ekonomik bağımsızlığı kazanmış olmak önemlidir” biçiminde sunulmuş olan önermedir. Bu önermeye örneklem kitle içerisinde bulunan gençler 4,562 ortalama puanlama yapmışlardır. Yine “herkes yasalar önünde eşit olmalı ve devlet vatandaşları arasında fark gözetmeksizin adil davranmalıdır” biçiminde gençlere sunulmuş olan önermeye gençler tarafından 4,615 ortalama puanlama yapılmış ve böylece önerme için tamamen katılım düzeyinde bir puanlama yapılmıştır.

Gençler “kadın ve erkekler bir birlerine eşittir” biçiminde ölçekte yer alan önermeye 4,093 ortalama puanlama yaparak katılım düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Bu önermeye verilmiş olan puanlar taban katılım seviyesinden anlamlı ölçüde farklılaşmıştır [$t_{(1846)} = 25,764$ $p < 0,05$]. Fakat bu önerme için farklılık derecesi ölçek içerisindeki diğer önermelerden daha düşük düzeyde bulunmaktadır.

Küreselleşme sürecinde gençlerin özgürlük ve eşitlik hakkındaki tutumlarını belirlemek amacıyla ölçek içerisinde yer alan “devlet, toplum içerisindeki bireysel farklılıklara göre ayırım yapmamalıdır” önermesine gençler 4,501 ortalama puanlama, “eğitim sağlık, konut gibi temel gereksinimler eşit bir biçimde karşılanmalıdır” önermesine gençler 4,408 ortalama puanlama, “özgürlüğün toplum içinde ekonomik ve sosyal eşitlik için kullanılabilmesi önemlidir” önermesine gençler 4,455 ortalama puanlama ve son olarak “toplum içerisinde bir grubun üyesi değil de bir birey olarak kendimi ifade etmeyi tercih ederim” biçimindeki önermeye gençler 4,374 ortalama puanlama yapmışlardır. Belirtilmiş olan önermeler için örneklem grubun yapmış olduğu puanlamalar tamamen katılım düzeyinde bulunmaktadır. Yine belirtilmiş olan bu önermelerin taban katılım seviyesinden anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmektedir.

Genel anlamda küreselleşme sürecinde gençlerin özgürlük ve eşitlik hususundaki tutumlarını belirlemek için sunulmuş olan önermelerin tamamında pozitif yönlü bir puanlama yapılmıştır. Pozitif yönlü olarak yapılmış olan puanlamalar gençlerin

özgürlük ve eşitlik konusunda hassas olduğunu göstermekte ve küreselleşmenin özgürlük ve eşitlik hususundaki söylem veya getirilerinin gençler üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 54: Gençlerin küreselleşme sürecinde özgürlük ve eşitlik hakkındaki tutumlarının cinsiyetlere göre karşılaştırılması

Özgürlük ve Eşitlik Ölçeği Önergeleri	c.	s	\bar{x}	s.s	t	sd	p
1.İnsan baskı olmadan yaşamalıdır.	Bayan	890	4,501	,844	1,230	1824,20	,219
	Erkek	957	4,453	,816			
2.Düşünce ve ifade özgürlüğüne saygılı olunmalıdır.	Bayan	890	4,586	,810	3,812	1844,27	,000
	Erkek	957	4,438	,854			
3.İnsanlar başkalarının özgürlük alanlarına girmeden rahatça yaşamalıdır.	Bayan	890	4,583	,850	2,283	1713,97	,023
	Erkek	957	4,500	,690			
4.Kişisel olarak ekonomik bağımsızlığı kazanmış olmak önemlidir.	Bayan	890	4,598	,810	1,973	1793,48	,049
	Erkek	957	4,527	,735			
5.Herkes yasalar önünde eşit olmalı ve devlet vatandaşları arasında fark gözetmeksizin adil davranmalıdır.	Bayan	890	4,679	,746	3,512	1843,68	,000
	Erkek	957	4,554	,781			
6.Kadın ve erkekler bir birlerine eşittir.	Bayan	890	4,189	1,120	3,511	1841,18	,000
	Erkek	957	4,004	1,151			
7.Devlet, toplum içerisindeki bireysel farklılıklara göre ayırım yapmamalıdır.	Bayan	890	4,616	,682	6,071	1787,39	,000
	Erkek	957	4,395	,881			
8.Eğitim sağlık, konut gibi temel gereksinimler eşit bir biçimde karşılanmalıdır.	Bayan	890	4,389	,993	-,857	1725,64	,392
	Erkek	957	4,426	,818			
9.Özgürlüğün toplum içinde ekonomik ve sosyal eşitlik için kullanılabilmesi önemlidir.	Bayan	890	4,489	,753	1,885	1839,38	,060
	Erkek	957	4,423	,766			
10.Toplum içerisinde bir grubun üyesi değil de bir birey olarak kendimi ifade etmeyi tercih ederim.	Bayan	890	4,436	,839	2,955	1844,88	,003
	Erkek	957	4,316	,895			

Kısaltmalar, c. Cinsiyet, s:Toplam Sayı, \bar{x} Ortalama, ss: Standart Sapma, sd: Serbestlik derecesi, t: t değeri, p: Anlamlılık düzeyi, Ortalama puanların karşılık geldiği sözel ifadeler: **Hiç Katılmıyorum** (1,00-1,80), **Katılmıyorum** (1,81-2,60), **Kararsızım-Orta** (2,61-3,40), **Katılıyorum** (3,41-4,20), **Tamamen Katılıyorum** (4,21-5,00).

Cinsiyetlere göre özgürlük ve eşitlik hakkındaki tutumların farklılaşma düzeyleri önerleler temelinde analiz edilmiştir. Bu bağlamda ilk olarak “insan baskı olmadan yaşamalıdır” biçiminde sunulmuş olan önermeye verilmiş olan puanlamalar bakımından bayan veya erkek olmanın manidar bir farklılık meydana getirmediği tespit edilmiştir [$t_{(1824,20)}= 1,230$ $p>0,05$]. Öte yandan “düşünce ve ifade özgürlüğüne saygılı olunmalıdır” biçiminde sunulmuş olan önermeye yapılmış olan puanlamalar bakımından bayan veya erkek olmak anlamlı farklılık meydana getirmiştir [$t_{(1844,27)}= 3,812$ $p<0,05$]. Bu önermeye bayanlar erkeklerden daha yüksek ortalama puanlama yapmışlardır. Benzer biçimde “insanlar başkalarının özgürlük alanlarına girmeden rahatça yaşamalıdır” önermesine bayan ve erkeklerin puanlamaları anlamlı farklılık meydana getirmiş [$t_{(1713,97)}= 2,283$ $p<0,05$] ve bayanların erkeklerden daha yüksek düzeyde önermeye ortalama puanlama yaptıkları belirlenmiştir. “Kişisel olarak

ekonomik bağımsızlığı kazanmış olmak önemlidir” önermesine yapılmış olan puanlamada ise bayan ve erkeklerin yapmış olduğu puanlamalar farklılık sınırında bulunmakta ve istatistikî olarak farklılığın olduğu söylenebilmektedir [$t_{(1793,48)}= 1,973$ $p<0,05$]. Fakat farklılık belirgin düzeyde bulunmamakla birlikte bayanlar erkeklerden biraz daha yüksek ortalama önerme için puanlamada bulunmuşlardır.

“Herkes yasalar önünde eşit olmalı ve devlet vatandaşları arasında fark gözetmeksizin adil davranmalıdır” biçiminde gençlere sunulan önerme için yapılmış olan puanlamalar bakımından bayan veya erkek olmak farklılık meydana getirmiştir [$t_{(1843,68)}= 3,512$ $p<0,05$]. Sözü edilen önerme için bayanların erkeklerden daha yüksek ortalama ile önermeye puanlama yaptıkları tespit edilmiştir. Yine benzer biçimde “kadın ve erkekler bir birlerine eşittir” biçimde sunulan önermeye de bayanlar erkeklerden daha yüksek ortalama puanlama yapmışlardır. Bayan ve erkekler arasındaki puanlama farkı istatistiksel olarak anlamlılık arz etmektedir [$t_{(1841,18)}= 3,511$ $p<0,05$].

Bayan veya erkek olmak “eğitim sağlık, konut gibi temel gereksinimler eşit bir biçimde karşılanmalıdır” önermesine yapılmış olan puanlamalarda farklılığın oluşmasına neden olmamıştır [$t_{(1725,64)}= -,857$ $p>0,05$]. Bayan ve erkek olmaya göre farklılığın oluşmadığı diğer önerme ise “özgürlüğün toplum içinde ekonomik ve sosyal eşitlik için kullanılabilmesi önemlidir” önermesidir [$t_{(1839,38)}= 1,885$ $p>0,05$]. Belirtilen önermeye bayan ve erkeklerin verdiği puanlamalar hemen hemen aynı düzeyde bulunmaktadır.

Örneklem grup içerisinde bulunan bayanlar “devlet, toplum içerisindeki bireysel farklılıklara göre ayırım yapmamalıdır” önermesine 4,616 ortalama puanlama yaparlarken, erkekler bu önermeye 4,395 ortalama puanlama yapmışlardır. Bayan ve erkeklerin yapmış oldukları puanlamalar istatistiki olarak anlamlı bulunan bir farklılığın ortaya çıkmasına yol açmıştır [$t_{(1787,39)}= 6,071$ $p<0,05$]. Son olarak “toplum içerisinde bir grubun üyesi değil de bir birey olarak kendimi ifade etmeyi tercih ederim” biçiminde sunulmuş olan önermeye bayanlar erkeklere nazaran daha yüksek ortalama puanlama yapmışlar ve yapılmış olan puanlama bayan ve erkekler arasında sözü edilen önerme hususunda anlamlı farklılığın oluşmasına yol açmıştır [$t_{(1844,88)}= 2,995$ $p<0,05$].

Genel anlamda değerlendirildiğinde küreselleşme sürecinde özgürlük ve eşitlik hususunda gençlerin tutumlarını belirlemeye yönelik olarak oluşturulmuş olan ölçeği oluşturan önermelere erkeklerden ziyade bayanların daha yüksek ortalamalarda

puanlamalar yaptığı gözlemlenmiştir. Dolayısıyla bu durum küreselleşmenin özgürlük ve eşitlik söylem veya getirilerinden bayanların daha fazla etkilendiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 55: Gençlerin küreselleşme sürecinde özgürlük ve eşitlik hakkındaki tutumlarının kendilerini etnik bir kimlikle tanımlama veya tanımlamamasına göre karşılaştırılması

Özgürlük ve Eşitlik Ölçeği Önergeleri	k.	s	\bar{x}	s.s	t	sd	p																																																																																																								
1.İnsan baskı olmadan yaşamalıdır.	Ed	1401	4,466	,846	-,923	806,82	,356																																																																																																								
	Et	446	4,506	,778				2.Düşünce ve ifade özgürlüğüne saygılı olunmalıdır.	Ed	1401	4,466	,896	-4,853	1138,40	,000	Et	446	4,645	,592	3.İnsanlar başkalarının özgürlük alanlarına girmeden rahatça yaşamalıdır.	Ed	1401	4,513	,811	-2,977	960,09	,003	Et	446	4,623	,626	4.Kişisel olarak ekonomik bağımsızlığı kazanmış olmak önemlidir.	Ed	1401	4,565	,789	,343	813,45	,732	Et	446	4,551	,719	5.Herkes yasalar önünde eşit olmalı ve devlet vatandaşları arasında fark gözetmeksizin adil davranmalıdır.	Ed	1401	4,626	,772	1,101	768,32	,271	Et	446	4,580	,750	6.Kadın ve erkekler bir birlerine eşittir.	Ed	1401	4,122	1,098	1,814	674,57	,070	Et	446	4,002	1,258	7.Devlet, toplum içerisindeki bireysel farklılıklara göre ayırım yapmamalıdır.	Ed	1401	4,484	,768	-1,524	669,33	,128	Et	446	4,556	,889	8.Eğitim sağlık, konut gibi temel gereksinimler eşit bir biçimde karşılanmalıdır.	Ed	1401	4,369	,939	-3,609	887,03	,000	Et	446	4,531	,783	9.Özgürlüğün toplum içinde ekonomik ve sosyal eşitlik için kullanılabilmesi önemlidir.	Ed	1401	4,414	,776	-4,406	828,54	,000	Et	446	4,585	,693	10.Toplum içerisinde bir grubun üyesi değil de bir birey olarak kendimi ifade etmeyi tercih ederim.	Ed	1401	4,341	,891	-2,995	830,52	,003
2.Düşünce ve ifade özgürlüğüne saygılı olunmalıdır.	Ed	1401	4,466	,896	-4,853	1138,40	,000																																																																																																								
	Et	446	4,645	,592				3.İnsanlar başkalarının özgürlük alanlarına girmeden rahatça yaşamalıdır.	Ed	1401	4,513	,811	-2,977	960,09	,003	Et	446	4,623	,626	4.Kişisel olarak ekonomik bağımsızlığı kazanmış olmak önemlidir.	Ed	1401	4,565	,789	,343	813,45	,732	Et	446	4,551	,719	5.Herkes yasalar önünde eşit olmalı ve devlet vatandaşları arasında fark gözetmeksizin adil davranmalıdır.	Ed	1401	4,626	,772	1,101	768,32	,271	Et	446	4,580	,750	6.Kadın ve erkekler bir birlerine eşittir.	Ed	1401	4,122	1,098	1,814	674,57	,070	Et	446	4,002	1,258	7.Devlet, toplum içerisindeki bireysel farklılıklara göre ayırım yapmamalıdır.	Ed	1401	4,484	,768	-1,524	669,33	,128	Et	446	4,556	,889	8.Eğitim sağlık, konut gibi temel gereksinimler eşit bir biçimde karşılanmalıdır.	Ed	1401	4,369	,939	-3,609	887,03	,000	Et	446	4,531	,783	9.Özgürlüğün toplum içinde ekonomik ve sosyal eşitlik için kullanılabilmesi önemlidir.	Ed	1401	4,414	,776	-4,406	828,54	,000	Et	446	4,585	,693	10.Toplum içerisinde bir grubun üyesi değil de bir birey olarak kendimi ifade etmeyi tercih ederim.	Ed	1401	4,341	,891	-2,995	830,52	,003	Et	446	4,475	,794								
3.İnsanlar başkalarının özgürlük alanlarına girmeden rahatça yaşamalıdır.	Ed	1401	4,513	,811	-2,977	960,09	,003																																																																																																								
	Et	446	4,623	,626				4.Kişisel olarak ekonomik bağımsızlığı kazanmış olmak önemlidir.	Ed	1401	4,565	,789	,343	813,45	,732	Et	446	4,551	,719	5.Herkes yasalar önünde eşit olmalı ve devlet vatandaşları arasında fark gözetmeksizin adil davranmalıdır.	Ed	1401	4,626	,772	1,101	768,32	,271	Et	446	4,580	,750	6.Kadın ve erkekler bir birlerine eşittir.	Ed	1401	4,122	1,098	1,814	674,57	,070	Et	446	4,002	1,258	7.Devlet, toplum içerisindeki bireysel farklılıklara göre ayırım yapmamalıdır.	Ed	1401	4,484	,768	-1,524	669,33	,128	Et	446	4,556	,889	8.Eğitim sağlık, konut gibi temel gereksinimler eşit bir biçimde karşılanmalıdır.	Ed	1401	4,369	,939	-3,609	887,03	,000	Et	446	4,531	,783	9.Özgürlüğün toplum içinde ekonomik ve sosyal eşitlik için kullanılabilmesi önemlidir.	Ed	1401	4,414	,776	-4,406	828,54	,000	Et	446	4,585	,693	10.Toplum içerisinde bir grubun üyesi değil de bir birey olarak kendimi ifade etmeyi tercih ederim.	Ed	1401	4,341	,891	-2,995	830,52	,003	Et	446	4,475	,794																				
4.Kişisel olarak ekonomik bağımsızlığı kazanmış olmak önemlidir.	Ed	1401	4,565	,789	,343	813,45	,732																																																																																																								
	Et	446	4,551	,719				5.Herkes yasalar önünde eşit olmalı ve devlet vatandaşları arasında fark gözetmeksizin adil davranmalıdır.	Ed	1401	4,626	,772	1,101	768,32	,271	Et	446	4,580	,750	6.Kadın ve erkekler bir birlerine eşittir.	Ed	1401	4,122	1,098	1,814	674,57	,070	Et	446	4,002	1,258	7.Devlet, toplum içerisindeki bireysel farklılıklara göre ayırım yapmamalıdır.	Ed	1401	4,484	,768	-1,524	669,33	,128	Et	446	4,556	,889	8.Eğitim sağlık, konut gibi temel gereksinimler eşit bir biçimde karşılanmalıdır.	Ed	1401	4,369	,939	-3,609	887,03	,000	Et	446	4,531	,783	9.Özgürlüğün toplum içinde ekonomik ve sosyal eşitlik için kullanılabilmesi önemlidir.	Ed	1401	4,414	,776	-4,406	828,54	,000	Et	446	4,585	,693	10.Toplum içerisinde bir grubun üyesi değil de bir birey olarak kendimi ifade etmeyi tercih ederim.	Ed	1401	4,341	,891	-2,995	830,52	,003	Et	446	4,475	,794																																
5.Herkes yasalar önünde eşit olmalı ve devlet vatandaşları arasında fark gözetmeksizin adil davranmalıdır.	Ed	1401	4,626	,772	1,101	768,32	,271																																																																																																								
	Et	446	4,580	,750				6.Kadın ve erkekler bir birlerine eşittir.	Ed	1401	4,122	1,098	1,814	674,57	,070	Et	446	4,002	1,258	7.Devlet, toplum içerisindeki bireysel farklılıklara göre ayırım yapmamalıdır.	Ed	1401	4,484	,768	-1,524	669,33	,128	Et	446	4,556	,889	8.Eğitim sağlık, konut gibi temel gereksinimler eşit bir biçimde karşılanmalıdır.	Ed	1401	4,369	,939	-3,609	887,03	,000	Et	446	4,531	,783	9.Özgürlüğün toplum içinde ekonomik ve sosyal eşitlik için kullanılabilmesi önemlidir.	Ed	1401	4,414	,776	-4,406	828,54	,000	Et	446	4,585	,693	10.Toplum içerisinde bir grubun üyesi değil de bir birey olarak kendimi ifade etmeyi tercih ederim.	Ed	1401	4,341	,891	-2,995	830,52	,003	Et	446	4,475	,794																																												
6.Kadın ve erkekler bir birlerine eşittir.	Ed	1401	4,122	1,098	1,814	674,57	,070																																																																																																								
	Et	446	4,002	1,258				7.Devlet, toplum içerisindeki bireysel farklılıklara göre ayırım yapmamalıdır.	Ed	1401	4,484	,768	-1,524	669,33	,128	Et	446	4,556	,889	8.Eğitim sağlık, konut gibi temel gereksinimler eşit bir biçimde karşılanmalıdır.	Ed	1401	4,369	,939	-3,609	887,03	,000	Et	446	4,531	,783	9.Özgürlüğün toplum içinde ekonomik ve sosyal eşitlik için kullanılabilmesi önemlidir.	Ed	1401	4,414	,776	-4,406	828,54	,000	Et	446	4,585	,693	10.Toplum içerisinde bir grubun üyesi değil de bir birey olarak kendimi ifade etmeyi tercih ederim.	Ed	1401	4,341	,891	-2,995	830,52	,003	Et	446	4,475	,794																																																								
7.Devlet, toplum içerisindeki bireysel farklılıklara göre ayırım yapmamalıdır.	Ed	1401	4,484	,768	-1,524	669,33	,128																																																																																																								
	Et	446	4,556	,889				8.Eğitim sağlık, konut gibi temel gereksinimler eşit bir biçimde karşılanmalıdır.	Ed	1401	4,369	,939	-3,609	887,03	,000	Et	446	4,531	,783	9.Özgürlüğün toplum içinde ekonomik ve sosyal eşitlik için kullanılabilmesi önemlidir.	Ed	1401	4,414	,776	-4,406	828,54	,000	Et	446	4,585	,693	10.Toplum içerisinde bir grubun üyesi değil de bir birey olarak kendimi ifade etmeyi tercih ederim.	Ed	1401	4,341	,891	-2,995	830,52	,003	Et	446	4,475	,794																																																																				
8.Eğitim sağlık, konut gibi temel gereksinimler eşit bir biçimde karşılanmalıdır.	Ed	1401	4,369	,939	-3,609	887,03	,000																																																																																																								
	Et	446	4,531	,783				9.Özgürlüğün toplum içinde ekonomik ve sosyal eşitlik için kullanılabilmesi önemlidir.	Ed	1401	4,414	,776	-4,406	828,54	,000	Et	446	4,585	,693	10.Toplum içerisinde bir grubun üyesi değil de bir birey olarak kendimi ifade etmeyi tercih ederim.	Ed	1401	4,341	,891	-2,995	830,52	,003	Et	446	4,475	,794																																																																																
9.Özgürlüğün toplum içinde ekonomik ve sosyal eşitlik için kullanılabilmesi önemlidir.	Ed	1401	4,414	,776	-4,406	828,54	,000																																																																																																								
	Et	446	4,585	,693				10.Toplum içerisinde bir grubun üyesi değil de bir birey olarak kendimi ifade etmeyi tercih ederim.	Ed	1401	4,341	,891	-2,995	830,52	,003	Et	446	4,475	,794																																																																																												
10.Toplum içerisinde bir grubun üyesi değil de bir birey olarak kendimi ifade etmeyi tercih ederim.	Ed	1401	4,341	,891	-2,995	830,52	,003																																																																																																								
	Et	446	4,475	,794																																																																																																											

Kısaltmalar, Ed; Etnik bir kimlikle kendini tanımlamayanlar, **Et;** Bir etnik kimlik ile kendisini tanımlayanlar, **s:**Toplam Sayı, **k:**Etnik kimlik tanımlamaları, **\bar{x} :** Ortalama, **ss:** Standart Sapma, **sd:** Serbestlik derecesi, **t:** t değeri, **p:** Anlamlılık düzeyi, Ortalama puanların karşılık geldiği sözel ifadeler: **Hiç Katılmıyorum** (1,00-1,80), **Katılmıyorum** (1,81-2,60), **Kararsızım-Orta** (2,61-3,40), **Katılıyorum** (3,41-4,20), **Tamamen Katılıyorum** (4,21-5,00).

Araştırmanın örneklem grubu içinde bulunan gençlerin kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlaması veya tanımlamaması durumuna göre özgürlük ve eşitlik hususundaki tutumlarının farklılık sergileyip sergilemediği ölçeği oluşturan önermeler düzleminde incelenmiştir. Bu bağlamda “insan baskı olmadan yaşamalıdır” önermesine [$t_{(806,822)} = -,923$ $p > 0,05$], “kişisel olarak ekonomik bağımsızlığı kazanmış olmak önemlidir” önermesine [$t_{(813,45)} = ,343$ $p > 0,05$], “Herkes yasalar önünde eşit olmalı ve devlet vatandaşları arasında fark gözetmeksizin adil davranmalıdır” biçiminde sunulan önermeye [$t_{(768,32)} = 1,101$ $p > 0,05$], “kadın ve erkekler bir birlerine eşittir” önermesine [$t_{(674,57)} = 1,814$ $p > 0,05$] ve son olarak “devlet, toplum içerisindeki bireysel farklılıklara göre ayırım yapmamalıdır” biçiminde sunulan önermeye [$t_{(669,33)} = -1,524$ $p > 0,05$]

kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayan gençlerin puanlaması ile kendilerini Türk kimliği ile tanımlayan gençlerin puanlamaları arasında anlamlı farklılıklar oluşmamıştır. Bahsedilen önermeler için hem kendini Türk kimliği ile tanımlayanlar, hem de kendisini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar bir birlerine benzer puanlamalar yapmışlardır.

Örneklem grup içerisinde kendisini etnik bir kimlik ile tanımlayan gençler “düşünce ve ifade özgürlüğüne saygılı olunmalıdır” biçiminde ölçekte yer alan önermeye 4,645 ortalama puanlama yaparlarken, kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanlar bu önermeye 4,466 ortalama puanlama yapmışlardır. Gruplar arasındaki puanlamaların farklılığı istatistiksel olarak anlamlıdır [$t_{(1138,40)} = -4,853$ $p < 0,05$]. Benzer biçimde “insanlar başkalarının özgürlük alanlarına girmeden rahatça yaşamalıdır” biçiminde sunulan önermeye kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar, kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanlardan daha yüksek ortalama puanlama yapmışlardır. Gruplar arasında ortaya çıkmış olan puanlama farkı anlamlıdır [$t_{(960,09)} = -2,977$ $p < 0,05$].

Kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar “eğitim sağlık, konut gibi temel gereksinimler eşit bir biçimde karşılanmalıdır” biçiminde ölçek içerisinde yer alan önermeye 4,531 ortalama puanlama yaparken kendilerini Türk kimliği ile tanımlayan örneklem grup içerisindeki gençler 4,369 ortalama puanlama yapmışlardır. Grupların önerme için yapmış oldukları puanlamalar anlamlı farklılık arz etmektedir [$t_{(887,03)} = -3,609$ $p < 0,05$]. Diğer taraftan “özgürlüğün toplum içinde ekonomik ve sosyal eşitlik için kullanılabilmesi önemlidir” önermesine [$t_{(828,54)} = -4,406$ $p < 0,05$] ve “toplum içerisinde bir grubun üyesi değil de bir birey olarak kendimi ifade etmeyi tercih ederim” önermesine [$t_{(830,52)} = -2,995$ $p < 0,05$] kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar ile Türk kimliği ile kendini tanımlayanların yapmış oldukları puanlamalar anlamlılık düzeyinde farklılaşmıştır. Dolayısıyla her iki önerme için kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanlara nazaran daha yüksek ortalama puanlama yapmışlardır.

3.9. Küreselleşmenin Yapacağı Düşünülen Değişimlere Karşı Gençlerin Tutumları

Örneklem grup içerisinde görüşülenlerin küreselleşme sürecinde yaşanacak olan değişimler hususundaki görüşleri kendilerini ekonomik olarak gördükleri sınıf temelinde değerlendirilmiştir. Bu bağlamda ilk olarak kendini ekonomik olarak alt

sınıfta gören gençler küreselleşme sürecinde Türkiye'nin eğitim imkanlarının, Türkiye'nin genel ekonomisinin, Türkiye'de demokrasi ve insan haklarının ve Türkiye'nin işsizlik sorununun olumlu etkileneceğini ifade etmektedirler. Yine gelir düzeyi olarak kendilerini alt sınıfta gören gençler, Türkiye'nin kültürel düzeyi, gençlerin bireysel yaşamları ve Türk kimliği hususunda küreselleşme sürecinin bir değişiklik meydana getirmeyeceğini düşünmektedirler.

Tablo 56: Görüşülenlerin kendilerini ekonomik açıdan gördükleri sosyal sınıflara göre küreselleşme sürecinde yaşanacak olan değişimlere bakışları

Küreselleşme Sürecinde Yaşanacak Olan Değişimler	Sınıf	s	\bar{X}	s.s	t	sd	p																																																																				
Türkiye'nin eğitim imkanları	Alt	115	2,452	,728	-2,750	196,62	,007																																																																				
	Üst	84	2,702	,554				Türkiye'nin genel ekonomisi	Alt	115	2,469	,679	2,526	181,16	,012	Üst	84	2,226	,664	Türkiye'de insan hakları ve demokrasi	Alt	115	2,617	,555	1,473	161,78	,143	Üst	84	2,488	,649	Türkiye'nin işsizlik sorunu	Alt	115	2,417	,675	1,729	179,11	,086	Üst	84	2,250	,674	Türkiye'nin kültürel düzeyi	Alt	115	1,895	,753	-2,490	192,25	,014	Üst	84	2,142	,642	Gençlerin bireysel yaşamları	Alt	115	1,817	,767	-4,250	183,38	,000	Üst	84	2,273	,733	Türk kimliği	Alt	115	1,739	,761	,251	193,77	,802
Türkiye'nin genel ekonomisi	Alt	115	2,469	,679	2,526	181,16	,012																																																																				
	Üst	84	2,226	,664				Türkiye'de insan hakları ve demokrasi	Alt	115	2,617	,555	1,473	161,78	,143	Üst	84	2,488	,649	Türkiye'nin işsizlik sorunu	Alt	115	2,417	,675	1,729	179,11	,086	Üst	84	2,250	,674	Türkiye'nin kültürel düzeyi	Alt	115	1,895	,753	-2,490	192,25	,014	Üst	84	2,142	,642	Gençlerin bireysel yaşamları	Alt	115	1,817	,767	-4,250	183,38	,000	Üst	84	2,273	,733	Türk kimliği	Alt	115	1,739	,761	,251	193,77	,802	Üst	84	1,714	,631								
Türkiye'de insan hakları ve demokrasi	Alt	115	2,617	,555	1,473	161,78	,143																																																																				
	Üst	84	2,488	,649				Türkiye'nin işsizlik sorunu	Alt	115	2,417	,675	1,729	179,11	,086	Üst	84	2,250	,674	Türkiye'nin kültürel düzeyi	Alt	115	1,895	,753	-2,490	192,25	,014	Üst	84	2,142	,642	Gençlerin bireysel yaşamları	Alt	115	1,817	,767	-4,250	183,38	,000	Üst	84	2,273	,733	Türk kimliği	Alt	115	1,739	,761	,251	193,77	,802	Üst	84	1,714	,631																				
Türkiye'nin işsizlik sorunu	Alt	115	2,417	,675	1,729	179,11	,086																																																																				
	Üst	84	2,250	,674				Türkiye'nin kültürel düzeyi	Alt	115	1,895	,753	-2,490	192,25	,014	Üst	84	2,142	,642	Gençlerin bireysel yaşamları	Alt	115	1,817	,767	-4,250	183,38	,000	Üst	84	2,273	,733	Türk kimliği	Alt	115	1,739	,761	,251	193,77	,802	Üst	84	1,714	,631																																
Türkiye'nin kültürel düzeyi	Alt	115	1,895	,753	-2,490	192,25	,014																																																																				
	Üst	84	2,142	,642				Gençlerin bireysel yaşamları	Alt	115	1,817	,767	-4,250	183,38	,000	Üst	84	2,273	,733	Türk kimliği	Alt	115	1,739	,761	,251	193,77	,802	Üst	84	1,714	,631																																												
Gençlerin bireysel yaşamları	Alt	115	1,817	,767	-4,250	183,38	,000																																																																				
	Üst	84	2,273	,733				Türk kimliği	Alt	115	1,739	,761	,251	193,77	,802	Üst	84	1,714	,631																																																								
Türk kimliği	Alt	115	1,739	,761	,251	193,77	,802																																																																				
	Üst	84	1,714	,631																																																																							

Kısaltmalar, Alt: Kendilerini ekonomik açıdan alt sınıf olarak tanımlamayanlar, **Üst:** Kendilerini ekonomik açıdan üst sınıf olarak tanımlamayanlar, **s:** Toplam Sayı, **Sınıf:** Sosyal sınıf tanımlamaları, **\bar{X} :** Ortalama, **ss:** Standart Sapma, **sd:** Serbestlik derecesi, **t:** t değeri, **p:** Anlamlılık düzeyi, Ortalama puanların karşılık geldiği sözel ifadeler: **Olumsuz Etkilenecek** (1,00-1,66), **Değişiklik Olmayacak** (1,67-2,33), **Olumlu Etkilenecek** (2,34-3,00).

Gençler içersinde ekonomik olarak kendini üst sınıfta görenler küreselleşme sürecinin Türkiye'nin eğitim imkânları ve insan hakları ve demokrasi hususunda olumlu etkileneceğini düşünmektedirler. Diğer taraftan ekonomik açıdan kendisini üst sınıfta görenler, Türkiye'nin genel ekonomisi, işsizlik sorunu, kültürel düzeyi, gençlerin bireysel yaşamları ve Türk kimliği gibi hususlarda küreselleşme sürecinin bir değişiklik meydana getirmeyeceği düşünülmektedir. Örneklem grup içersinde kendisini ekonomik açıdan alt sınıfta görenler ile üst sınıfta görenler sadece insan hakları ve demokrasi, işsizlik sorunu ve Türk kimliği hususlarında küreselleşme sürecinin etkisi bağlamında yapmış olduğu puanlamalarda istatistiksel olarak benzer tutumlar sergilemişler ve diğer hususlarda ise anlamlılık düzeyinde puanlamalarında farklılıklar görülmüştür.

Örneklem grup içerisinde kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayan yüksek öğretim öğrencileri küreselleşme sürecinde Türkiye'nin eğitim imkanlarının kendilerini Türk kimliği ile tanımlayan gençlere göre daha yüksek ortalama ile olumlu etkileneceğine işaret etmektedirler. Bunun yanında kendisini etnik bir kimlik ile tanımlayan gençler, Türkiye'nin genel ekonomisinin, insan hakları ve demokrasinin, işsizlik sorununu da kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanlara göre daha yüksek ortalama puanlama ile küreselleşme sürecinden olumlu etkileneceğini işaret etmişlerdir. Diğer taraftan Türkiye'nin kültürel düzeyinin küreselleşme sürecinde değişmeyeceğini kendini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar diğer guruba göre daha yüksek bir ortalama puanlama ile belirtmişlerdir. Gruplar arasında belirmiş olan puanlama farklılıkları anlamlı olarak farklılaşmaktadır (Tablo 57).

Tablo 57: Görüşülenlerin kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayıp tanımlamadığına göre küreselleşme sürecinde yaşanacak olan değişimlere bakışları

Küreselleşme Sürecinde Yaşanacak Olan Değişimler	k.	s	\bar{X}	s.s	t	sd	p																																																																				
Türkiye'nin eğitim imkanları	Ed	1385	2,618	,619	-5,223	832,31	,000																																																																				
	Et	446	2,780	,553				Türkiye'nin genel ekonomisi	Ed	1387	2,377	,703	-3,841	737,12	,000	Et	446	2,526	,720	Türkiye'de insan hakları ve demokrasi	Ed	1387	2,434	,678	-6,238	851,09	,000	Et	446	2,643	,592	Türkiye'nin işsizlik sorunu	Ed	1387	2,297	,655	-4,193	768,16	,000	Et	446	2,443	,639	Türkiye'nin kültürel düzeyi	Ed	1387	1,818	,785	-6,017	765,71	,000	Et	446	2,071	,769	Gençlerin bireysel yaşamları	Ed	1387	1,651	,799	-6,830	704,12	,000	Et	446	1,968	,868	Türk kimliği	Ed	1387	1,483	,623	-8,301	702,01	,000
Türkiye'nin genel ekonomisi	Ed	1387	2,377	,703	-3,841	737,12	,000																																																																				
	Et	446	2,526	,720				Türkiye'de insan hakları ve demokrasi	Ed	1387	2,434	,678	-6,238	851,09	,000	Et	446	2,643	,592	Türkiye'nin işsizlik sorunu	Ed	1387	2,297	,655	-4,193	768,16	,000	Et	446	2,443	,639	Türkiye'nin kültürel düzeyi	Ed	1387	1,818	,785	-6,017	765,71	,000	Et	446	2,071	,769	Gençlerin bireysel yaşamları	Ed	1387	1,651	,799	-6,830	704,12	,000	Et	446	1,968	,868	Türk kimliği	Ed	1387	1,483	,623	-8,301	702,01	,000	Et	446	1,784	,679								
Türkiye'de insan hakları ve demokrasi	Ed	1387	2,434	,678	-6,238	851,09	,000																																																																				
	Et	446	2,643	,592				Türkiye'nin işsizlik sorunu	Ed	1387	2,297	,655	-4,193	768,16	,000	Et	446	2,443	,639	Türkiye'nin kültürel düzeyi	Ed	1387	1,818	,785	-6,017	765,71	,000	Et	446	2,071	,769	Gençlerin bireysel yaşamları	Ed	1387	1,651	,799	-6,830	704,12	,000	Et	446	1,968	,868	Türk kimliği	Ed	1387	1,483	,623	-8,301	702,01	,000	Et	446	1,784	,679																				
Türkiye'nin işsizlik sorunu	Ed	1387	2,297	,655	-4,193	768,16	,000																																																																				
	Et	446	2,443	,639				Türkiye'nin kültürel düzeyi	Ed	1387	1,818	,785	-6,017	765,71	,000	Et	446	2,071	,769	Gençlerin bireysel yaşamları	Ed	1387	1,651	,799	-6,830	704,12	,000	Et	446	1,968	,868	Türk kimliği	Ed	1387	1,483	,623	-8,301	702,01	,000	Et	446	1,784	,679																																
Türkiye'nin kültürel düzeyi	Ed	1387	1,818	,785	-6,017	765,71	,000																																																																				
	Et	446	2,071	,769				Gençlerin bireysel yaşamları	Ed	1387	1,651	,799	-6,830	704,12	,000	Et	446	1,968	,868	Türk kimliği	Ed	1387	1,483	,623	-8,301	702,01	,000	Et	446	1,784	,679																																												
Gençlerin bireysel yaşamları	Ed	1387	1,651	,799	-6,830	704,12	,000																																																																				
	Et	446	1,968	,868				Türk kimliği	Ed	1387	1,483	,623	-8,301	702,01	,000	Et	446	1,784	,679																																																								
Türk kimliği	Ed	1387	1,483	,623	-8,301	702,01	,000																																																																				
	Et	446	1,784	,679																																																																							

Kısaltmalar, Ed; Etnik bir kimlikle kendini tanımlamayanlar, Et; Bir etnik kimlik ile kendisini tanımlayanlar, s:Toplam Sayı, k:Etnik kimlik tanımlamaları, \bar{X} : Ortalama, ss: Standart Sapma, sd: Serbestlik derecesi, t: t değeri, p: Anlamlılık düzeyi, Ortalama puanların karşılık geldiği sözel ifadeler: **Olumsuz Etkilenecek** (1,00-1,66), **Değişiklik Olmayacak** (1,67-2,33), **Olumlu Etkilenecek** (2,34-3,00).

Türk kimliği ve gençlerin bireysel yaşamları hususunda örnekle grup içerisinde kendisini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar bir değişikliğin küreselleşme sürecinde yaşanmadığını belirtirlerken, kendilerini Türk kimliği ile tanımlayan örneklem grup içerisindeki gençler, bu hususlardan Türkiye'nin olumsuz etkileneceğini dile getirmektedirler. Gruplar arasında oluşmuş olan puanlama farklılıkları istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Tablo 58: Görüşülenlerin en uzun süre ile yaşadıkları yere göre küreselleşme sürecinde yaşanacak olan değişimlere bakışları

Küreselleşme Sürecinde Yaşanacak Olan Değişimler	y.	s	\bar{X}	s.s	t	sd	p
Türkiye'nin eğitim imkanları	Kıyı	975	2,625	,624	-2,485	1799,22	,013
	İç	840	2,696	,587			
Türkiye'nin genel ekonomisi	Kıyı	975	2,320	,741	-6,363	1814,83	,000
	İç	842	2,527	,646			
Türkiye'de insan hakları ve demokrasi	Kıyı	975	2,423	,678	-4,255	1798,21	,000
	İç	842	2,555	,645			
Türkiye'nin işsizlik sorunu	Kıyı	975	2,274	,641	-3,916	1754,87	,000
	İç	842	2,395	,666			
Türkiye'nin kültürel düzeyi	Kıyı	975	1,827	,780	-2,976	1764,90	,003
	İç	842	1,938	,797			
Gençlerin bireysel yaşamları	Kıyı	975	1,682	,808	-2,578	1750,21	,010
	İç	842	1,782	,846			
Türk kimliği	Kıyı	975	1,500	,621	-4,163	1721,11	,000
	İç	842	1,628	,678			

Kısaltmalar, s: Toplam sayı, y: En uzun süre ile yaşanan yer, \bar{X} : Ortalama, ss: Standart Sapma, sd: Serbestlik derecesi, t: t değeri, p: Anlamlılık düzeyi, Ortalama puanların karşılık geldiği sözel ifadeler: **Olumsuz Etkilenecek** (1,00-1,66), **Değişiklik Olmayacak** (1,67-2,33), **Olumlu Etkilenecek** (2,34-3,00).

Araştırmada gençlere en uzun süre ile yaşamış oldukları yerleşim birimleri sorulmuş ve alınan cevaplara göre küreselleşme sürecinde Türkiye'de yaşanacak olan değişimlerin test edilmesi için bu yerleşim birimleri deniz kenarı olarak sınıflandırılan kıyı bölgeler ile deniz kenarı olmayan iç bölgeler olarak ikili bir tasnifleme yapılmış ve değerlendirilmiştir. Bu bağlamda kıyı bölgelerde en uzun süre ile yaşamış olan örneklem grup üyeleri küreselleşme sürecinde yaşanacak olan değişimlerin tamamına iç bölgelerde en uzun süre yaşamış olan örneklem grubu üyelerine göre daha düşük ortalama puanlamalar yapmıştır. Yapılmış olan bu puanlamalarda yine istatistiksel olarak manidardır. Bu bağlamda tahmini olarak ifade edilen kıyı bölgelerin daha yenilikçi ve iç bölgelerin daha muhafazakâr bir yapıya sahip olduğu tezi en azından Türkiye'nin küreselleşme sürecinde yaşanacak olan değişimler hususunda doğru çıkmamıştır. Dolayısıyla iç bölgelerde en uzun süre ile yaşamış olanlar küreselleşmenin belirtilen konularda kıyı bölgelerde en uzun süre ile yaşamamış olanlardan daha fazla ortalama puanlarda olumlu etkileneceğini düşünmektedirler.

Örneklem kitle içerisinde gençlerin sahip oldukları kültürel kimlikleri küreselleşme sürecine karşı genel tutumlarını etkilemektedir ($F= 8,424$ $p<0,05$). Diğer taraftan gençlerin kültürel kimlikleri küreselleşme hususundaki tutumlarında etkili olmamakla birlikte belirleyici değildir ($R: ,067$), (Tablo 59).

Tablo 59: Küreselleşme sürecinde bazı alanlarda yaşanacak olan değişimler üzerinde kültürel kimlik faktörünün etkisi regresyon analizi

Anova Analizi				Model Özeti		
Regresyon	sd	F	P	R	R ²	A R ²
Küreselleşme	1-1845	8,424	,004	,067	,005	,004
Din ve Ahlak	1-1845	3668,176	,000	,816	,665	,665
Kültür ve Gelenek	1-1845	9616,025	,000	,916	,839	,839
Siyaset	1-1845	858,913	,000	,564	,318	,317
Özgürlük Eşitlik	1-1845	635,726	,000	,506	,256	,256

Kısaltmalar: ss: Standart Sapma, sd: Serbestlik derecesi, t: t değeri, F: F Değeri, p: Anlamlılık düzeyi, R: Değişkenler arası korelasyon belirle kat sayısı, R²: yüzde (%) olarak varyansın açıklanma oranı, A R²: Örnekleme açıklanan varyansın evrende temsil oranı,

Araştırmanın örneklem kitlesi içinde bulunan gençlerin kültürel kimlikleri dini ve ahlaki konularda anlamlılık düzeyinde etkiye sahiptir (F= 3668,176 p<0,05). Öte yandan kültürel kimlik dini ve ahlaki tutumlarda belirleyicidir (R: ,816). Bu açıdan değerlendirildiğinde gençlerin sahip olduğu kültürel kimlikleri %66,5 oranında dini ve ahlaki tutumlarını belirlemekte, etkilemektedir.

Kültür ve geleneksel değerlere bağlılık açısından örneklem kitleyi oluşturan gençlerin sahip oldukları kültürel kimlikler anlamlılık düzeyinde etkili bulunmuştur (F= 9616,025 p<0,05). Böylece gençlerin kültürel kimlikleri R belirlilik katsayısı göz önünde tutulduğunda oldukça yüksek bir düzeyde bulunmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde gençlerin kültürel kimlikleri %83,9 oranında kültür ve geleneksel değerlere bağlılığı belirlemektedir.

Gençlerin sahip oldukları kültürel kimlikleri siyaset hususundaki tutumlarını anlamlılık düzeyinde etkilemiştir (F= 858,913 p<0,05). Bu anlamlı ilişki düzeyinde gençlerin kültürel kimlikleri siyaset hususundaki tutumlarını orta şiddette etkilemektedir (R: ,564). Diğer taraftan, örneklem kitle içerisindeki gençlerin kültürel kimlikleri %31,7 oranında siyaset hususundaki tutumlarını belirlemektedir.

Son olarak örneklem grup içerisinde yer alan gençlerin kültürel kimlikleri ile küreselleşme sürecinde özgürlük ve eşitlik hususlarındaki tutumları arasında istatistikî olarak anlamlı bulunan bir ilişki tespit edilmiştir (F= 635,726 p<0,05). Gençlerin belirtilen husustaki tutumlarına kültürel kimlik faktörünün etkisi ise %25,6 düzeyinde

bulunmaktadır. Dolayısıyla örneklem grubu teşkil eden gençlerin özgürlük ve eşitlik hususundaki tutumlarını %25,6 oranında kültür faktörü belirlemektedir.

SONUÇ

Bugüne ait özellikleriyle çeşitli alanlarda değişim ve dönüşümlerin yaşanmasına neden olan küreselleşme süreci, ortaya çıkmasına yol açtığı sorunlarla birlikte çok sayıda olgu ve durumun yeniden tanımlanmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu konuların en önemlilerinden biri kuşkusuz “kimlik” ve “kimliklerin” yeniden nasıl tanımlanacağı sorunudur. İçinde bulunduğumuz 21. yüzyıl iletişimin ve entelektüel özelliklerin ön plana çıktığı bir bilgi çağı olmuştur. Küreselleşme sadece ekonomik alanda değil siyasal ve kültürel alanda da yeni küresel yapılanmalar dayatmaktadır. Bu yeni küresel yapılanma yeni bakış açıları, yeni bir dil, yeni yaşam tarzları, yeni kimlikler, yeni bir sosyal yapı ortaya çıkarmakta; ulus-devletlerin küresel ve bölgesel yapılanmalar karşısında krize girmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda küreselleşme özellikle siyasal ve kültürel boyutta kimlik sorununu öne çıkarmaktadır. Çünkü küreselleşme sürecinde insanlar kolektif/kültürel, ulusal/milli ve bireysel kimliklerinin bilincine daha fazla vararak kimlikleri (kendilerini ait hissettikleri gruplar) hakkında daha fazla taleplerde bulunmaktadırlar. Bu durum hem ulus-devlet yapıları hemde sosyal yapının günün şartlarına uygun yeniden yapılanmaları gerekliliğini doğurmuştur.

Küreselleşme sürecinde kimlik ve kültür yerelleşmektedir. Yerelleşme iki kutuplu bir şekilde gelişmektedir. Birincisi, ulusal değerleri ve ulusallığı tehdit eden boyuttur. Yerelleşmenin ikinci önemli boyutu ise küresel kapitalizmin ve küresel emperyalizmin dayatmış olduğu tek tip tüketim modeli üzerine kurulu kimliğin reddidir. Bir tarafta ulus-devletin dayattığı ulusalcı kimlik ve politikaların reddi, diğer taraftan da küresel kapitalizmin dayattığı tek tip kültürünün reddidir. Bu bağlamda Türkiyede gençlik ulusal/milli olana daha sıcak bakarken, evrensel ve küresel olana daha temkinli yaklaşım göstermektedir. Bu yaklaşımı gösterirken sahip olunan kültürel değerlerin etkili olduğu görülmektedir.

Kimlik politikası daha çok bireysel alandan kaynaklanırken, kültür politikaları daha çok grup kimliğinden kaynaklanmaktadır. Bireysel alanda cinsiyet merkezli şekillenen bireysel tercihler ataerkil toplum ve siyaset yapısına önemli tehditler getirmektedir. Diğer taraftan bu aşırı bireyselleşme içerisinde, kimliğin aslında bir farklılıktan doğduğu ve bir grup niteliğinden ortaya çıktığı varsayılır ise birey, kendisini ulusal kimliğe yabancı hissetmekte, daha çok yerel merkezli etnik veya kültürel öğelere

dayanarak yeni bir kimlik arayışına girmektedir. Bu durum ise yerel kültür merkezli kimlik arayışları ve bunun sonucunda ortaya çıkan yerelleşme hareketi, ulus-devletin toplum üzerindeki tekeli kırılmakta ve parçalanmaktadır. Zaten, küresel kapitalizm ile işlevleri iyice sınırlandırılmış olan ulus-devletin en önemli dayanak noktası olarak kalan ulusal kültür ve kimlik böylece parçalanma riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu süreç doğrudan, devletin siyasal meşruiyetinin sorgulanmasına yol açmakta ve mevcut devlet yapısının yerel özellikleri temsil etmediği gerekçesiyle ulus-devletin toprak bütünlüğünü tehdit altına almaktadır. Son yıllarda bazı siyasi partilerin ve siyasi liderlerin Türkiye’de farklı etnik kültüre ve kimliğe sahip toplulukların olduğunu açıkça dile getirmelerine rağmen, gençliğin bu farklılıklar konudaki genel tutumları ulus-devlet yapısının korunmasına yöneliktir. Ulus-devlet yapısı ülkemizde bütün herkesi bir şemsiye gibi barındırmaktadır görüşündedirler. Bu bağlamda gençlerimizin sahip olduğu ortak değerler böyle bir tehdidin oluşmasını engellemektedir.

Aynı şekilde küreselleşmenin getirdiği olan homojenlik bireylerin kimliklerinin dezenformasyonuna neden olmakta ve ortaya çıkan kimlik krizi nedeniyle bireyler, özgünlüklerini ortaya koyabilmek amacıyla yerel özelliklere dayanan ve geleneksellikten beslenen bir kimlik arayışına girmektedir. Zira küresel ortamdaki yeknesak post-modernist kültürü, ayrıca devletlerin benzer siyasal rejimlerle idare ediliyor olması, ulusal kimliğin ayırıcı özelliklerini aşındırmıştır. Ulusal kimliğin bir referans noktası olmaktan çıkması ve yeknesak post-modernist kültürünün dayatılması nedenleriyle birey, kendi özgün kimliğinin arayışına girmektedir. Bu bağlamda birey karşısına çıkan en muhtemel seçenek olarak geleneksel, yerel kimlik özelliklerinin küresel ortamda yeniden üretilmesine yönelmektedir. Bu özgün arayışlar kendinde mevcut olan kültürel değerlerle yeniden yapılandırılmaktadır.

Kimliğin var olabilmesinin temelinde “farklılıkların” ve “öteki” algısının olması yatar. Küresel ortamda kapitalizmin yeknesaklaştırma dayatması farklılıkları ortadan kaldıran bir etki yapmaktadır. Benzeştirme ve tek tipleştirme ise modern dönemde kimlikle tanışan bireyin ayırıcı özelliklerini tehdit etmektedir. Söz konusu bu ayırıcı özelliklerin ortadan kaldırılması riski, bireylerin yeni kimlik kazanma arayışları ile sonuçlanmaktadır. Küresel ortamda yoğunluk kazanmaya başlayan kimlik/kültür politikaları kimi zaman önemli bir istikrarsızlık kaynağı olarak sunulmaktadır. Zira

yerel kültürel taleplerin bir süre sonra ulus-devletin toprak bütünlüğünü tehdit eder hale gelmesi nedeniyle, yerel çatışmalar ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda Ülkemiz de gençliğin sahip olduğu kültürel değerler böyle bir çatışma ortamının çıkmasına izin vermeyecektir. Yine de bu durumun ortaya çıkmaması için siyasi ve kültürel politikalar gözden geçirilerek günün şartlarına uyarlanmalıdır. Bu uyarlanma yapılırken de ulus-devlet yapısının hasas parametreleri göz önünde bulundurularak mevcut yapı zedelenmemelidir. Araştırma verilerinde gençlik mevcut ulus-devlet ve kimlik yapısının korunması yönünde görüşler belirtirken çağın şartlarına paralel olarak yeni siyasi ve kültürel politikaların üretilmesi gerektiğininide belirtmişlerdir.

Küreselleşme süreciyle kimlikler sınırları aşan akışkanlığa sahip bir karaktere bürünerek, zamansız ve mekânsız bir uzamın parçası olarak dönüşüm geçirmiştir. Ulusal/milli kimlikler erozyona uğramış, bunun yerine alt kimlik, üst kimlik ya da çok kültürlülük gibi farklı kavramlarla, farklılıkların biraradılığı öne çıkmıştır. Özellikle iletişim teknolojilerinin hızlı gelişmeleri ile, kimlik artık parçalı yapısı ve online görünmezlikle istediği şekle bürünür biçimde akışkan ve her an değişebilir ve yeniden inşa edilebilir hale gelmiştir. Küreselleşme ve ona eşlik eden post-modernlik tartışmalarında ise; özünde kuralsızlık ve belirlenememezliğin geçerli olduğu bu düzende, modernitenin bütün düşünce ve değer sistemi reddedilmiş, kutsal sayılan her şey tekrar sorgulanmıştır. Moderniteden post-moderniteye geçişle birlikte, kimlik bağlamında ulus ve sınıf gibi bütünlükçü kavramlar terk edilmiş, bunların yerini tikel kimlikler (cinsiyet, ırk, etnisite gibi) almıştır. Parçalanmışlık, bölünmüşlük, farklılık, çoğulculuk, çeşitlilik ve özgünlük yüceltilen değerler haline gelmiş; kimlik kavramı bu bağlamda da farklılıklar ve benzerlikler ekseninde inşa edilen ve istenildiği zaman da terk edilen bir yapıya bürünmüştür. Bu durum ülkemiz açısından Batı'dan ayrı olarak farklılık arz etmektedir. Çünkü bizi biz yapan değerler; din, dil, ortak tarihi geçmiş, vatan sevgisi, ortak gelenek ve görenekler yani kültürel değerlerimiz kimlik algısı bakımından bir farklılaşmayı bir ayrıştırmayı değil bir bütünleşmeyi bir birlikteliği ifade etmektedir. Bu ise ülkemizin sağlam bir sosyal yapıya sahip olduğunun göstergesidir.

Küreselleşme, toplumsal ve bireysel kimlik inşa etme çabasını harekete geçirmiştir. Bildik şeylere sığınma, kimliklerimize yapışma gereksinimi bizi köklerimize daha sıkı tutunmaya yöneltmektedir. Kimliğimizi ifade etme ve başkaları tarafından tanınmasına

duyduğumuz ihtiyaç belirgin düzeyde artmıştır. Küreselleşme sürecinde etnik ve yerel kimliklerin güçlenmesi bir yandan demokratik bir toplumsal yapıyı mümkün kılarken diğer yandan da ayrımcılık fikirlerini canlandırmaktadır. Bu durum millî kimlikleri zorlayarak, bireylerde kimlik krizi yaratmaktadır. Aynı zamanda millî kimliklerde yer yer kırılmalar meydana getirerek, bazı alt kültür sistemlerine ait alt kimliklerin ön plana çıkmasında çok büyük bir etkiye bulunmuştur. Bu çerçevede, hemen hemen bütün kültür sistemlerinde tek tip ve total gibi gözüken bir “millî kimlik” şemsiyesi altında diğer alt kimliklerin sayısında büyük bir patlama olmuştur. Mesela, etnik ve dinî kökenli kimlikler, yöre ve bölge kökenli yerel kimlikler, cinsellik eksenli kimlikler ve bir kısım informel grupları referans alan kimliklerde dikkat çekici bir yönelme meydana gelmiştir. Küreselleşmenin, kültür alanında ve yaşama biçimi üzerinde yeni alternatifler ve tercihler getirmiş olmasının serbestliği içerisinde, “millî kimlik” katında tutunamayanların kendilerine en yakın alt kimliklere doğru kayışları, son yıllarda gelişmekte olan toplumların hemen hemen hepsinde gözlemlenen bir kültürel olgudur. Bu durum ülkemizde de görülmekte ve kendilerini ulus-devlet yapısı dışında farklı etnik yapıya aidiyet ile tanımlayan ve bölgesel özerklik isteyen yapıların istenmesine yol açmaktadır. Küresel gelişmeler, bireysel kültürlerle kendilerini yeniden üretme imkânı sunarak bunlara yaşama gelişme hakkı talep edebileceği yeni kanallar açmaktadır. Bu bağlamda milliyet, millî kimlik ve millî devlet kavramlarına yönelik eleştiriler artmıştır. Kuşkusuz küresel bir devlet, küresel bir hükümet, küresel bir kültür peşinde koşanlar için millî olan her şey büyük bir tehlikedir. Toplumları kontrol edebilmek için toplumsal birliğin bozulması, millî bütünlük duygularının yıkılması ve ortak değerlerin tahribatı gereklidir. Günümüzde meydana gelen küresel ölçekli politik, ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmeler, özellikle ulus-devletin kimlik örgüsü olan millî kimlikler üzerinde aşındırıcı bir etki yaratmaktadır. Bu durum millî kimlikleri marjinalleştirme tehlikesiyle karşı karşıya bırakmıştır. Bu bağlamda marjinalleştirmeleri ve ötekileştirmeleri en alt düzeye çekecek politikalar üretmek ve bunları kararlılıkla uygulamak milli devletlerin bekası için kaçınılmazdır. Zamana ve şartlara göre üretilen ve uygulanan politikalar, farklılıkları ortadan kaldırarak ortak değerler etrafında bütünleşmeyi sağlayacaktır. Bu ise ulus-devletin parçalanması sonucunu değil daha güçlü olması sonucunu doğuracaktır.

Kimlik iddiası ve algısı siyasal ve kültürel ve tarihsel bir toplumsallaşmanın ürünüdür. Her insanın iç içe geçmiş ve birbirinden farklı birden çok kimliği vardır. Hangi kimliğin bilincine varacağı, hangi kimliklerin mücadelesini vereceği büyük ölçüde o toplumun kültürel değerleriyle yakından ilgilidir. Bu bağlamda insanlar ne olduklarından ziyade ne olarak gördükleri daha önem arz etmektedir. İnsanların başkalarını nasıl algıladıklarından çok, kendilerini nasıl algıladıkları ve bu algıların netür etkileşimlerden ve ilişkilerden ve deneyimlerden etkilendiği daha önemlidir. Çünkü kendilerini algılama biçimleri diğer insanların konumlandırılmasını belirlemektedir. Toplumsal hayatta hakim olan etmenler birey tarafından kendi gibi düşünen, kendi gibi yaşayan ve kendi gibi inananların dışındakileri “öteki” olarak adlandırır. Bireyin kolektif kimliğinin inşası ancak “öteki”nin mevcudiyetiyle mümkün olur. Öteki algısı kimliğin sınırlarını çizen bir unsurdur. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de özellikle küreselleşme süreciyle birlikte kimlik algısı “ötekinin algılanmasıyla” mevcut olmaktadır. Birey kendini tanımlarken “ötekinin” durumunu göz önüne alarak tanımlama yapmaktadır. Günümüz Türkiye’inde hızlı sosyal hareketlilik sayesinde insanlar daha çok iç içe yaşamaktadırlar. Ancak bu süreç insanları birbirine dahada yakınlaştıracak yerde, birçok bakımdan dahada uzaklaştırmaktadır. Bu karşılaşmalar insanların kendi farklılıklarını keşfettikleri bir vesileye dönüşmektedir. Türk-Kürt, Suni, Alevi gibi. Bu farklılıklar ülkemiz açısından bir zenginliğin ürünüdür. Bu zenginliklerimiz etnik ve dini ayrışma ve çatışma dinamizmi değil bir toplumu var eden ortak değerlerintoplumsal dinamizmi olduğu kabul edilmelidir.

Genel anlamda araştırmada temel olarak sunulan ana hipotez ve alt hipotezler sınanmıştır. Bu bağlamda öncelikle örneklem grup içerisinde gençlerin bayan veya erkek olmaları genel anlamda küreselleşme sürecinin bazı göstergeleri olarak sunulan önermelere yapmış oldukları puanlamada sadece beş önermede anlamlı farklılık ortaya çıkarmış, geri kalan sekiz önermede anlamlı farklılık ortaya çıkmamıştır (Tablo: 42). Aynı biçimde kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanlarla kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların küreselleşme sürecinin bazı göstergeleri olarak görüşülenlere sunulan önermelere yapmış oldukları puanlamalarda beş önermede anlamlı farklılık bulunurken geri kalan sekiz önermede anlamlı farklılık bulunmamaktadır (Tablo: 43). Bu açıdan birinci alt hipotezde yer alan “Küreselleşme sürecinin bazı göstergeleri hususunda gençlerin tutumları cinsiyetlerine ve kolektif/kültürel kimlikle kendilerini tanımlayıp

tanımlamamaları durumuna göre değişim göstermektedir” biçimindeki alt hipotez tam anlamıyla doğrulanmamıştır.

Alt hipotezlerden “Dini ve ahlaki değerler hususunda gençlerin kendilerini kolektif/kültürel kimlikle tanımlayıp tanımlamamaları ve cinsiyetlerine göre değişim göstermektedir” biçimindeki hipotez tablo 44, 45 ve 46’da test edilmiştir. Dini ve ahlaki durum göstergeleri olarak sunulan önermelere örneklem kitlenin vermiş oldukları puanlar oldukça üst düzeylerde bulunmaktadır sadece “bir evliliğin sağlıklı bir şekilde olabilmesi için eşlerin aynı dini inanca sahip olması gerekir” önermesine 3,490 ortalama puanlama yapılmıştır. Yapılmış olan bu ortalama puan taban katılım puanı olan 3,41 değerinden istatistikî olarak anlamlı biçimde farklılaşmıştır [$t_{(1846)}= 2,523$ $p<0,05$]. Farklılaşmanın boyutu ise diğer önermelere göre oldukça düşüktür (Tablo: 44). Örneklem grup içerisinde gençlerin bayan veya erkek olmaları genel anlamda dini ve ahlaki durum göstergeleri olarak sunulan önermelere gençlerin yapmış oldukları puanlamada sadece dört önermede anlamlı farklılık ortaya çıkmamış, geri kalan on bir önermede anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır (Tablo: 45). Bu duruma ters orantılı olarak kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanlarla kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların dini ve ahlaki durum göstergeleri olarak görüşülenlere sunulan önermelere yapmış oldukları puanlamalarda sadece dört önermede anlamlı farklılık bulunurken geri kalan onbir önermede anlamlı farklılık bulunmamaktadır (Tablo: 46). Böylece “Dini ve ahlaki değerler hususunda gençlerin kendilerini kolektif kimlikle tanımlayıp tanımlamamaları ve cinsiyetlerine göre değişim göstermektedir” biçimindeki alt hipotez cinsiyetlerin farklılık meydana getirmesi bakımından doğrulanırken kolektif kimlikle kendilerini tanımlamaları açısından doğrulanmamaktadır. Bu bağlamda gençlerin kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlaması veya Türk kimliği ile tanımlaması dini ve ahlaki değerlere atfedilen önem açısından belirleyici bir unsur değildir. Dolayısıyla gruplar arasında dini ve ahlaki tutum açısından bir farklılık bulunmamaktadır. Bu durum bize etnik kimlikleri ne olursa olsun bireylerin kimlik algılarında dinin belirleyici bir etken olduğu görülmektedir. Bu bağlamda din, etnik ve ırkı kimlik algısını ortadan kaldırarak bireylerin kimlik algılamalarında toplumsal yapı üzerinde herkesi kaypayıcı bir fonksiyon üstlenmektedir.

“Kültürel ve geleneksel değerler hususunda gençlerin kolektif kimlikle kendilerini tanımlayıp tanımlamamaları ve cinsiyetlerine göre değişim göstermektedir” alt hipotezi tablo 47, 48 ve 49’da genel anlamda test edilmiştir. Kültür ve gelenek ölçeği önermelerine örneklem kitle içerisindeki bayanlar ile erkeklerin vermiş oldukları puanlar sadece iki önermede farklılaşmazken geri kalan on beş önermede anlamlı farklılık oluşmuştur (Tablo: 48). Örneklem grup içerisinde kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanlarla kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların kültür ve gelenek ölçeği önermelerine yapmış oldukları puanlamalarda altı önermede anlamlı farklılık bulunmamıştır. Gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmayan önermeler ise “annelik kadın için kutsal bir görevdir” [$t_{(757,47)}= 1,689$ $p>0,05$], “akrabalık bağları benim için önemlidir” [$t_{(819,86)}= ,530$ $p>0,05$], “sık sık büyüklerimi ziyaret ederim” [$t_{(732,13)}= 1,092$ $p>0,05$], “eş seçiminde ailemin görüşleri benim için önemlidir” [$t_{(697,19)}= 1,638$ $p>0,05$], “evlilik öncesi cinsel ilişki benim açımdan normal karşılanmaz” [$t_{(663,66)}= 1,439$ $p>0,05$] ve “gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzlarını tamamen benimsemek yanlıştır” [$t_{(740,55)}= 1,700$ $p>0,05$] biçimindeki önermeye yapılan puanlamalar bakımından kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanlar ile tanımlamayanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı kabul edilen bir farklılık yoktur. Diğer taraftan geri kalan onbir önermede anlamlı farklılık bulunmaktadır (Tablo: 49). Böylece “Kültürel ve geleneksel değerler hususunda gençlerin kolektif kimlikle kendilerini tanımlayıp tanımlamamaları ve cinsiyetlerine göre değişim göstermektedir” biçimindeki alt hipotez genel anlamda doğrulanmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket formunda yer alan siyaset ölçeği önermelerine gençlerin yapmış oldukları puanlamalar örneklem grup içerisinde gençlerin bayan veya erkek olmaları durumuna göre beş önermede anlamlı farklılık bulunmaz iken geri kalan altı önermede grupların yapmış oldukları puanlamalar anlamlı olarak farklılaşmıştır (Tablo: 51). Diğer taraftan kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlayanlarla kendilerini Türk kimliği ile tanımlayanların siyaset ölçeği önermelerine yapmış oldukları puanlamalar bakımından dört önermede anlamlı farklılık bulunmaz iken geri kalan yedi önermede anlamlı farklılık bulunmaktadır (Tablo: 52). Öte yandan özgürlük ve eşitlik ölçeği önermelerine örneklem kitle içerisindeki bayan ve erkeklerin yapmış oldukları puanlamalar, ölçeği oluşturan önermelerden sadece dört tanesinde anlamlı farklılık oluşturmaz iken geri kalan altı önermede anlamlı farklılık

oluşturmuştur (Tablo: 54). Aynı ölçek için gençlerin kendilerini etnik bir kimlik ile tanımlaması veya Türk kimliği ile tanımlaması durumuna göre ölçeği oluşturan önermelerden beş tanesine yapılan puanlamalarda anlamlı farklılık bulunmaz iken diğer beş tane önermede grupların yapmış oldukları puanlamalar anlamlı farklılıkların ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir (Tablo: 55). Genel olarak değerlendirildiğinde “Küreselleşme sürecinde değişen siyasal değerler ile özgürlük ve eşitlik anlayışları bağlamında gençlerin cinsiyet ve kolektif kimlikleri önermelere yapılan puanlamalar açısından farklılıklara yol açmaktadır” alt hipotezi doğrulanmıştır. Bu bağlamda kendilerini milli kimlikle tanımlayanlar küreselleşmenin siyasi ve demokratik değişimlere karşı bir direnç gösterdiği ve ulus-devlet yapısının korunmasına yönelik bir tavır takındıkları görülürken, kendilerini etnik kimlikle tanımlayanlar bu süreçte siyasal alanda yapılacak değişimlere daha sıcak baktıkları görülmektedir. Ülkemizin içinde bulunduğu süreç göz önüne alındığında bütün vatandaşları kucaklayan ve herkese demokratik hak ve özgürlüklerin eşit şekilde verildiği, hiç kimsenin etnik yapısından dolayı aşığlanmadığı açıkça vurgulanarak ulus-devlet yapısında meydana gelecek çatışmaların önüne geçilebilecektir.

Alt hipotezlerden “genel anlamda gençler keskin bir biçimde AB’ karşıtı bir tavır sergilememektedirler” biçimindeki hipotez çapraz tablolar kullanılarak test edilmiştir. Bu bağlamda öncelikle araştırmanın örneklem kitlesini oluşturan gençlerin en uzun süre yaşadıkları yerler ile Avrupa Birliğinin Türkiye’yi Birliğe kabul edip etmeyeceğine inanma durumu arasında bir ilişki bulunmaktadır ($X^2_{(1)} 7,644 P<.05$). En uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşamış olan yüksek öğretim öğrencilerinin %70,4’ü AB’nin Türkiye’yi AB’ye kabul edeceğine inanmazken, en uzun süre ile kentsel bölgelerde yaşamış olanları AB’nin Türkiye’yi AB’ye kabul edeceğine %76,2’si inanmamaktadır. AB’nin Türkiye’yi AB’ye kabul edeceğine inanma veya inanmama durumu örneklem grubun cinsiyetleri göre istatistiksel olarak farklılaşmaktadır ($X^2_{(1)} 22,573 P<.05$). Örneklem grup içerisinde bulunan bayanların %79,1’i AB’nin Türkiye’yi AB’ye kabul edeceğine inanmamaktadır. Diğer taraftan örneklem grup içerisindeki erkeklerin %69,3’ü AB’nin Türkiye’yi AB’ye kabul edeceğine inanmamaktadır. Öte yandan AB’nin tüm şartlarını kabul ederek Türkiye’nin AB’ye girmesini örneklem grup içerisinde en uzun süre ile kırsal bölgelerde yaşayanların %37,7’si kentsel bölgelerde yaşamış olanların %39,1’i istemektedir. Böyle bir kabulü kırsal bölgelerde en uzun süre

ile yaşayanların %62,3'ü ve kentsel bölgelerde en uzun süre ile yaşayanların %60,9'u istememektedir. Örneklem grubu oluşturan öğrenciler içerisinde bayanların %37'si ve erkeklerin %40'ı AB'nin tüm şartlarını kabul ederek Türkiye'nin AB'ne girmesini istemekte iken bayanların %63'ü ve erkeklerin %60'ı AB'nin tüm şartlarını kabul ederek Türkiye'nin AB'ne girmesini istememektedirler (Tablo: 36). Bunların yanında gençlerin kendini tanımlama biçimi ile AB'nin Türkiye'yi AB'ne kabul edeceğine dair inanç durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı sayılan bir ilişki bulunmaktadır ($X^2_{(2)} 26,260 P<.05$). Örneklem kitle içerisinde kendilerini Türk kimliği ile tanımlayan gençlerin %23,2'si AB'nin Türkiye'yi AB'ye kabul edeceğine inanırken kendisini Kürt olarak tanımlayan yüksek öğretim öğrencilerinin %36,5'i AB'nin Türkiye'yi AB'ye kabul edeceğine inanmaktadır. Görüşülenlerin kendilerini tanımlama biçimleriyle AB'nin tüm şartlarını kabul ederek Türkiye'nin AB'ye girmesini isteme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($X^2_{(2)} 67,434 P<.05$). Kendilerin Türk kimliği ile tanımlayan yüksek öğretim öğrencilerinin %33,5'i AB'nin tüm şartlarını kabul ederek Türkiye'nin AB'ye girmesini istemekte iken, kendisini Kürt olarak tanımlayanların %57,1'i AB'nin tüm şartlarını kabul ederek Türkiye'nin AB'ye girmesini istemektedir (Tablo: 37). Bu bağlamda araştırma verileri “genel anlamda gençler keskin bir biçimde AB' karşıtı bir tavır sergilememektedirler” biçimindeki alt hipotezi ve “AB' üyeliği hususunda kendilerini kolektif kimlik ile tanımlayan gençler kendilerini kolektif kimlikle tanımlamayanlara nazaran daha olumlu bir tavır sergilemektedirler” alt hipotezi genel anlamda doğrulanmıştır. Kendilerini milli kimlikleriyle tanımlayanlar AB ile bütünleşme sürecinde ulus-devlet yapısından verilecek ödümler dolayısıyla bu bütünleşmeye karşı çıkarken, kendilerini etnik kimlikle tanımlayanlar ise bu süreçte daha demokratik ve daha özgür bir ortamın sağlanacağını var sayarak bu süreci desteklemektedirler. Bu bağlamda kimliği belirleyici etmenler (din, aile, sosyo-kültürel çevre) AB ile bütünleşme sürecinde gençlerin tutumları üzerinde etki etmektedir. Bu bağlamda kendilerini milli kimlikle tanımlayanlar ulus-devlet yapısında meydana gelebilecek değişimlere karşı daha dikkatli ve daha muhafazakar bir tavır takındıkları görülmektedir. Buna karşın kendilerini etnik kimlikle tanımlayanlar ise değişim ve dönüşümlerden yana tavır takındıklarını söyleyebiliriz.

Sosyalleşme ajanlarının gençlerin kimlik edinimlerin de önemli bir etken olduğu tablo 31'de elde edilen veriler vasıtasıyla ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda örneklem grubu

oluşturan gençler kendi kişiliklerinin ve dolayısıyla kimliklerinin oluşumu üzerinde birinci öncelik olarak %57,8 oranında ailenin, %16,3 oranıyla dinin, %10,5 oranıyla etnik aidiyetin, % 6,8 oranlarıyla eğitim ve sosyo-kültürel çevrenin belirleyici faktörler olduğunu belirtmişlerdir. İkinci öncelik olarak gençler kişiliklerinin ve dolayısıyla kimliklerinin üzerinde %29 oranında sosyo-kültürel çevrenin, %24,2 oranında ailenin, %21,1 oranında dinin, %16,5 oranında eğitimin etkisi olduğunu ifade etmektedirler. Ortaya çıkan bu veriler gençlerin kimlik edinimlerinde sosyalleşme ajanlarının önemli rolü olduğunu ortaya koymuştur.

Ana hipotezin test edilmesi bağlamında “dini kimlik algılarının üzerinde ailenin dini tutumunun etkisi görülmektedir” alt hipotezi tablo 25’te test edilmiştir. Bu bağlamda örneklem grubun doğdukları bölgeler itibariyle evlenecekleri zaman ailelerinin bir başka din veya mezhepten biriyle evlenmeye onay vermesi bakımından anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır ($X^2_{(6)} 114.222 P<.05$). Akdeniz bölgesinde bulunan illerde doğmuş olan öğrencilerin %32,6’sı ailelerinin başka din veya mezhepten biriyle evlenmelerine onay verebileceklerini belirtirlerken, Doğu Anadolu bölgesinde bulunan illerde doğmuş olan yüksek öğretim öğrencilerinin %43,9’u ailelerinin başka din veya mezhepten biriyle kendilerinin evlenmelerine izin verebileceklerini belirtmektedirler. Ege bölgesinde bulunan illerde doğmuş olanların aileleri %45,5 oranında kendilerini başka din veya mezhepten biriyle evlenmelerine onay verebileceklerini belirtirken, Güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunan illerde doğmuş olan örneklem grubun mensupları ailelerinin başka bir dinden veya mezhepten biri ile evlenmelerini %47,1 oranında onaylayabileceklerini belirtmişlerdir. İç Anadolu bölgesinde bulunan illerde doğmuş olan örneklem grubu içerisindeki yüksek öğretim öğrencilerinin %20,5’inin ailesi kendilerinin başka din veya mezhepten biri ile evlenmelerine onay göstereceğini belirtmiş, Marmara bölgesinde bulunan illerde doğmuş olanların %29,7’si ailelerinin farklı din veya mezhepten biriyle evlenmeleri durumunda bu evliliği onaylayacağını dile getirmişler ve son olarak Karadeniz bölgesinde bulunan illerde doğmuş olan ve örneklem grubumuz içinde bulunan öğrencilerin %16,5’i ailelerinin farklı dinden veya mezhepten biriyle evlenmelerini onaylayacağını belirtmişlerdir. Öte yandan ailenin başka din veya mezhepten biri ile evliliği onaylama durumu cinsiyetlere göre değerlendirilmiş ve cinsiyetlere göre onay verip vermeme hususunda istatistikî olarak anlamlı bulunan bir farklılaşma görülmüştür ($X^2_{(1)} 94.960 P<.05$). Kimlik tanımlamaları

bağlamında ailelerin başka dinden veya mezhepten biriyle evlenmeye onay verme durumu istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa sahiptir ($X^2_{(2)} 46.229 P<.05$). Örneklem kitlemiz içerisinde kendisini Türk kimliği ile tanımlamış olanların %27'si ailelerinin başka dinden veya mezhepten biri ile evlenmelerini onaylayacağını belirtirken, kendilerini kolektif kimlikler ile tanımlayanların %46,1'nin ailesi böyle bir evliliği onaylayacağını belirtmiştir. Bu bağlamda veriler ışığında dini kimlik algılarının üzerinde bireylerin yaşadığı sosyo-kültürel ortamın etkisi olduğu söylenebilir. Dinin de kimlik algısında belirleyici etmenlerin başında geldiğini görmekteyiz. Bu bağlamda araştırmada din ve eş seçimi ve dostane ilişkilerin kurulmasında ve insanları diğer insanlardan ayıran önemli bir etken olduğu görülmektedir.

Genel anlamda alt hipotezler değerlendirildikten sonra özellikle anket formu içinde yer alan ölçekler kültürel kimlik faktörü ile regrasyon analizi yapılarak değerlendirilmiştir (Tablo: 59). Bu bağlamda “yaşanmakta olan küreselleşme süreci genel anlamda özellikle gençlerin kimlik algılamalarını etkilerken, Türkiye’de gençliğin sahip olduğu kültürel kimlikleri bu değişim sürecinde önemli bir direnç noktasıdır” ana hipotezimiz doğrulanmış bulunmaktadır. Bu direncin temel nedini ise kuvvetli bir kültürel yapı ve bu yapının küreselleşme sürecinde meydana getirdiği hızlı sosyal değişmelere karşı direnç göstermesidir.

Küreselleşme dine, mezhebe, etnik yapıya, bölgesel özelliklere, hemşeriliğe ve ait olunan her türlü alt kültür yapısına has özelliklere göre bölünmüş siyasî sistemi teşvik etmektedir. Bu durum özellikle az gelişmiş toplumlar için daha fazla geçerlidir. Bu bakımdan küreselleşme süreci, sadece birleştirme ve bütünleştirme yönünde ilerleyen uyumlu veya çatışmasız bir süreç değildir. Aynı zamanda parçalayıcı ve yıkıcı nitelikleri de bünyesinde barındıran bir süreçtir. Özellikle etnik ve dini kimlikler ön plana çıkartılarak parçalanma teşvik edilmektedir. Ülkemiz açısından değerlendirecek olursak Türk-Kürt, Alevi-Sunni gibi ayrımlar sosyal yapıyı etkilemekte ve sosyal çözülmenin yolunu açmaktadır. Günümüz de anlaşılan odur ki, büyük devletler dünyayı yönetmek için geliştirmiş oldukları küresel bir politik stratejiyi uygulamaya koymuş görünmektedirler. Bu stratejinin amacı, toplumların örgütlenmesinde devlet biçimlerinin sona ermesi için çalışarak, sistemin potansiyel düşmanı olan güçler arasında muhtemel bir parçalanmayı kolaylaştırmaktır. Bu yüzden ulus-devletlerin yıpratılması bakımından,

farklı kimlikler temelindeki talepleri kullanma ve hatta manipüle etme fırsatı özellikle son yıllarda değerlendirilmektedir. Bu anlamda, milli, etnik, dini, siyasi vb. sorunlar günümüzün merkezi sorunlarından biri olarak gündemin baş sırasında yer almaktadır. Bu bağlamda millî kültürler ve kimlikler baskı altında tutmaktadır. Bu baskının yoğunlaşması oranında millî kimliklerde aşınmalar meydana gelmektedir. Bu hususta gerekli tedbirlerinin alınmadığı ortamlarda çözümler giderek kaçınılmaz hale gelecektir. Millî kimliklerin çözülmesine paralel olarak mahalli ve etnik kimlikler ön plana çıkmaya başlamıştır. Böylece, farklılıklar vurgulanarak ayrılma ve bağımsızlık amaçlanmaktadır. Millî olamayanın, evrensel olamayacağı gerçeği sürekli geri plana itilmektedir. Böylece toplumlar, küresel anlamda birbirine benzeşirken, kimlik anlamında kendilerine yabancılaşmaktadır. Bu bağlamda küresel veye emperyalist güçlerin farklılıkları vurgulayan söylemlere karşılık, bizi biz yapan değerlerler vurgulanmalıdır. Bu ise bireylere, eğitimden siyasete hayatın bütün alanlarında hissettirilmeli ve öğretilmelidir.

Kimlik sosyal ilişkilerin ve sosyal çevrenin ve dolayısıyla kültürün bir ürünü olduğundan dolayı bunlardan bağımsız düşünülemez. Günümüz Türkiye'sinde küreselleşme sürecinde gençler kendilerini kültürel kimlikleriyle tanımlamaktadırlar. Gençlerin kimlikleri üzerindeki belirleyici değerlerin başında aile, din, sosyo-kültürel çevre gelmektedir. Bu değerler küreselleşme sürecinde gençlerin kimlik algılarını belirlerken, diğer taraftandan küreselleşmenin getirisi olan farklılaştırma-ötekileştirme algısına karşı bir direnç göstermektedir. Gençler, din, dil, tarih, coğrafya, gelenek ve görenekler gibi ortak paydayı oluşturan değerlerin farkına vardırımalı ve bu ortak bilinç ile toplumsal yapıda meydana gelebilecek kimlik kaynaklı sosyal çatışmalar başta olmak üzere sosyal yapıyı sarsacak tehlikeler ortadan kaldırılacaktır. Sahip olunan bu kültürel değerler vasıtasıyla evrenselci/global kimlik yerine milli/ulusal kimlik algısının gençler üzerinde daha etkin olduğu görülmektedir. Diğer taraftanda ulus-devlet yapısı içerisinde yerel/etnik kimlik algısı yerine ulusal/milli kimlik algısının hakim olduğu görülmektedir. Bu bağlamda gençlere, ortak kültürel kimliğe sahip olma hissi kazandırılarak toplumsal bütünleşme sağlanabilecektir.

KAYNAKÇA

- AKTAN, Coşkun Can (2003), *Modernite'den Post Moderniteye Değişim*, Çizgi Kitapevi, Konya.
- ALTUNTAŞ, Nihat (2002), "Türkiye'de Etnik Kimlik, Din-Mezhep ve Siyaset". *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, Cilt:5. Sayı:2, Güz, Ankara, s.5-47.
- AMIN, Samir (1993), *Kaos İmparatorluğu: Yeni Kapitalist Küreselleşme*, Çev., I. Boyner, Kaynak Yayınları, İstanbul.
- AMIN, Samir (1999), *Küreselleşme Çağında Kapitalizm*, Çev., V. Eranus, Sarmal Yayınları, İstanbul.
- AMIN, Samir (2000), *Değişim Halindeki Dünya Sistemi*, Çev., F. Başkaya, Özgür Üniversite Yayınları, Ankara.
- APPADURAI, Arjun (1990), "Disjuncture and Difference in the Global Cultural Economy", *Global Cultur*, Edit., M. Featherstone, London, Sage, s.295-310.
- ARKONAÇ, Sibel (2001), *Sosyal Psikoloji*, Alfa Yayınları, İstanbul.
- ARMAĞAN, Mustafa (1998), *Gelenek ve Modernlik Arasında*, İz Yayıncılık, İstanbul.
- ASLAN, Nurdan (2007), "Dünya Ekonomisinde Gelişmeler, Küreselleşme", *Ekonomik Entegrasyon Küresel ve Bölgesel Yaklaşım*, Edit., O. Küçükahmetoğlu, Ş.Tüylüoğlu ve H. Çeştepe, Ekin Basım Yayın ve Dağıtım, Bursa, s.5-25.
- ASLANOĞLU, Rana (2000), *Kent, Kimlik ve Küreselleşme*, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa.
- ASMAN, Jan (2001), *Kültürel Bellek: Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*, Çev., A. Tekin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- ATASOY, Fahri (2005), *Küreselleşme ve Milyetçilik*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- ATEŞ, Davut (2006) "Küreselleşme: Ne Kadar Tek Boyutlu" *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, Sayı 1, Cilt 7, Doğuş Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s.25-38.

- AYDIN, Suavi (1998), *Kimlik Sorunu, Ulusallık ve Türk Kimliği*, Öteki Yayınevi, Ankara.
- BAŞKAYA, Fikret (2005), *Kavram Sözlüğü & Söylem ve Gerçek*, Özgür Üniversite Yayınları, Ankara.
- BATUR, Enis (1997), *Modernizmin Serüveni*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- BAUDRILLARD, Jean (2005), *Simülakrlar ve Simülasyon*, Çev., O. Adanır, Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- BAUMAN, Gerd (2006), *Çok Kültürlülük Bilmecesi: Ulusal, Etnik ve Dinsel Kimlikleri Yeniden Düşünmek*, Dost Kitabevi, Ankara.
- BAUMAN, Zygmunt (1999), *Çalışma Tüketimcilik ve Yeni Yoksullar*, Çev., Ü. Öktem, Sarmal yayınları, İstanbul.
- BAUMAN, Zygmunt (2000), *Siyaset Arayışı*, Çev., T. Birkan, Metis Yayınları, İstanbul.
- BAUMAN, Zygmunt (2003), *Modernlik ve Müphemlik*, Çev., İ. Türkmen, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- BAUMAN, Zygmunt (2005), *Bireyselleşmiş Toplum*, Çev., Y. Alagan, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- BAUMAN, Zygmunt (2006), *Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları*, Çev., A. Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- BAYMUR, Feriha (1994), *Genel Psikoloji*, İnkilap Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- BAYRAKTAR, Mehmet (2003), “Küreselleştirme ve Küreselleşme”, *Dini Araştırmalar Degisi*, Küreselleşme ve Din Özel Sayısı, Cilt 6, Sayı 17 s.149-162.
- BİLGİN, Nuri (1994). *Sosyal Bilimlerin Kavşağında Kimlik Sorunu*, Ege Yayıncılık, İzmir.
- BİLGİN, Nuri (1995a), *Kolektif Kimlik*, Sistem Yayınları, İstanbul.

- BİLGİN, Nuri (1995b), *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- BİLGİN, Nuri (2001), *İnsan İlişkileri ve Kimlik*, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- BİLGİN, Nuri (2007), *Kimlik İnşası*, Aşına Kitaplar, İzmir.
- BİLLİG, Michael (2002), *Banal Milliyetçilik*, Çev., C. Şişkolar, Gelenek Yayıncılık, İstanbul.
- BİNARK, Mutlu (2001), “Kadının Sesi Radyo Programı ve Kimliği Konumlandırma Stratejisi”, *Toplumbilim: Kültürel Çalışmalar Özel Sayısı*, Sayı 14, Bağlam Yayınları, Ankara, s.75-90.
- BİRKÖK, C. Mehmet (1994), *Bilgi Sosyolojisi Işığında Kimlik Sorunu*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- BOLAY, Süleyman Hayri (2002), *Küreselleşme ve Millî Kültürler*, Ufuk Kitapları, İstanbul.
- BOSTANCI, M. Naci (1999), *Bir Kolektif Kimlik Olarak Milliyetçilik*, Doğan Kitap, İstanbul.
- BOSTANCI, M. Naci (2003), “Etnisite, Modernizm ve Milliyetçilik”, *Türkiye Günlüğü*, Sayı 23, s.5-33.
- BOSTANOĞLU, Burcu (1999), “Dünya Sistem Analizi: Yeni Açılım Arayışları”, *Liberal Düşünce*, Cilt 4, Sayı 13, Kış, s.165-169.
- BOZKURT, Veysel (2000), *Küreselleşmenin İnsani Yüzü*, Der., V. Bozkurt, Alfa Yayınları, Bursa, s.17-31.
- BRECHER, J. Costello ve Brendan, T. Smith (2002), *Aşağıdan Küreselleşme*, Çev., B. Kurt, Z. Kutluata ve Ş. Özgün, A. Yıldırım, Aram Yayınları İstanbul.
- BREZEZINSĞI, Zbigniew (1994), *Kontrollden Çıkmiş Dünya*, Çev., H. Menemenoğlu, İşbankası Yayınları, Ankara.
- BÜLBÜL, Kudret (2006a), “Küreselleşmeler ve Sonrası” , *Küreselleşme Okumaları Ekonomi ve Siyaset*, Edit., K. Bülbül, Kadim Yayınları, Ankara, s.9-29.

- BÜLBÜL, Kudret (2006b), “Ulus Devlet, Ulusalçılığın Dönüşümü ve Türkiye”, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Ekim, No:35, s.23-47.
- CANBOLAT, S. İbrahim (2002), *Küreselleşen Dünya ve Türkiye*, Vipaş Yayınları, Bursa.
- CANGIZBAY, Kadir (1997), “Globalleşme ve Kamusal Alan”, *Küreselleşme, Sivil Toplum ve İslam*, Der., E. F. Keyman ve A. Y. Sarıbay, Vadi Yayınları, Ankara, s.166-200.
- CANPOLAT, S. İbrahim (1998), *Uluslarüstü Sistem Avrupa Birliği*, Alfa Yayınevi, İstanbul.
- CERULO, A. Karen (1997), “İdentity Construction” *New Issues, New Directions. Annual Review of Sociology*, 23, s.385-409.
- COSER, A. Lewis (2010), *Sosyolojik Düşüncenin Ustaları*, Çev., H. Hulusi, S. Toker, İ. Mazman, Deki Basım Yayın, Ankara.
- COŞAR, Simten ve Özman, Aylin (1997), “Siyaset, Demokrasi ve Kimlik-Fark Tanıma Politikaları”, *Kimlikler*, Doğu-Batı Dergisi, Yıl 6, Sayı 23, Cantekin Matbaacılık, Ankara s.105-117.
- COŞKUN İsmail (2005), “Küreselleşme ve Ulus Devlet”, *I. Türk Dünyası Sosyologlar Kurultayı*, 25-27 Kasım, Edit., A. Süleymanov, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Kocaeli, s.82-86.
- COŞKUN, İsmail (1997), *Modern Devletin Doğuşu*, Der Yayınları, İstanbul.
- COŞKUN, Recai (2002), *Küreselleşme*, Beta Yayınları, İstanbul.
- ÇALIK, Mustafa (2008), *Milli Kimlik, Millet, Milliyetçilik*, Cedit Neşriyat, Ankara.
- ÇALIŞ, Şaban (1999), “Ulus, Devlet ve Kimlik Labirentinde Türk Dış Politikası”, *Liberal Düşünce (Kış Sayısı)*, Cilt 4, Sayı 13, Liberte A.Ş, Ankara, s.3-34.
- ÇEÇEN, Anıl (1997), “Türkiyede Cumhuriyet Kimliği” *Cumhuriyet, Demokrasi ve Kimlik*, Haz., N. Bilgin, Bağlam Yayınları, İstanbul, s.165-170.
- ÇEVİK, Dolunay (1994), *Sembolik Etkileşim*, Belvak Yayınları, Ankara.

- DAĞI, Zeynep (2002), *Rusya'nın Dönüşümü: Kimlik, Milliyetçilik Ve Dış Politika*, BoyutYayımları, İstanbul.
- DEMİR, İlkay (2007), *Gençlerin Kimlik Yapıları: Farklı Yerellikler Ekseninde Nitel Bir İnceleme*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- DEMİRTAŞ, H. Andaç (2003), “Sosyal Kimlik Kuramı Temel Kavram ve Varsayımlar”, *İletişim Araştırmaları Dergisi*, , Sayı 1, Ankara Üniversitesi İletişim Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, s.124-145.
- DERRIDA, J., Kermode, F.,Moi, T. ve Norris, C. (2003), *Teoriden Sonra Hayat*, Çev., E. Kılıç, Agora Kitaplığı, İstanbul.
- DICKEN, Peter (2006), “Yeni Jeo-Ekonomi”, *Küreselleşme Okumaları*, Edit., K. Bülbül, Çev., N. Demirci, Kadim Yayınları, Ankara, s.43-57.
- DİKİCİ, Mehmet (2005), *Türklerde Devlet*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- DİRLİK, Arif (2009), *Kiriz, Kimlik, Siyaset*, Çev., S. Oğuz, İletişim Yayınları İstanbul.
- DOĞAN, İsmail (1995), *Sosyoloji*, Sistem yayınları, Ankara.
- DUMAN, Mehmet Zeki (2008), “Eleştirel Aklın Sözcüsü: Zygmunt,Bauman”, *Hacettepe Üniversitesi Sosolojik Araştırmalar e-Dergisi*, 24 Haziran 2008 <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr>, s.1-10.
- ERDENİR Burak (2005), *Avrupa Kimliği: Pan-Milliyetçilikten Post-Milliyetçiliğe*, Ümit Yayıncılık, Ankara.
- ERGUN, Doğan (2000), *Kimlikler Kıskaçında Ulusal Kişilik*, İmge Kitabevi, Ankara.
- ERKAL, Mustafa ve Baloğlu, Burhan (1997), *Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü*, Der Yayınlan, İstanbul.
- ERKAL. Mustafa (2003), *Merkez Binanın Penceresinden*, Derin Yayınları, İstanbul.
- ESGİN, Ali (2001), “Ulus Devlet Ve Küreselleşmeye İlişkin Bazı Tartışmalar” *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2001, Cilt 25, No: 2 s. 185-192.

- FALK, Richard (2001), *Yırtıcı Küreselleşme*, Çev., A. Çaksu, Küre Yayınları, İstanbul.
- FALK, Richard (2003), *Küreselleşme ve Din*, Çev., H. Tuncay Başoğlu, Küre Yayınları, İstanbul.
- FOUCAULT, Michel (2000), *Özne ve İktidar*, Çev., I. Ergüden, O. Akınhay, Ayrıntı Yayınları. İstanbul.
- FRIEDMAN, Jonathan (1996), “Küresel Sistem, Küreselleşme ve Modernitenin Parametreleri”, *Postmodernizm ve İslâm, Küreselleşme ve Oryantalizm Der.*, A. Topçuoğlu ve Y. Aktay, Çev., B. Peker, Vadi Yayınları, Ankara, s.82-114.
- FRIEDMAN, L Thomas (1999), *Küreselleşmenin Geleceği/Lexus ve Zeytin Ağacı* Çev., E. Özsayar, Boyner Holding Yayınları, İstanbul.
- GELEKÇİ, Cahit (2005), “Türk Aydınımın Küreselleşme Sürecine Bakışı” *Türkiyat Araştırmaları*, Yıl 1, Sayı 2, Hacettepe Türkiyat Araştırmaları Yayınları, Ankara, s.91-112.
- GIDDENS, Anthony (1991), *Modernity and Self Identity: Self And Society in the Modern Age*, Standford University Press, California.
- GIDDENS, Anthony (1996), *Modernliğin Sonuçları*, Çev., E. Kuşdil, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- GIDDENS, Anthony (2000a), *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*, Çev., O. Akınhay, Alfa Yayınları, İstanbul.
- GIDDENS, Anthony (2000b), *Sosyoloji*, Çev., H. Özel ve C. Güzel, Ayraç Yayınevi, Ankara.
- GIDDENS, Anthony (2000c), *Tarihsel Materyalizmin Çağdaş Eleştirisi*, Çev., Ü. Tatlıcan, Paradigma Yayınları, İstanbul.
- GIDDENS, Anthony (2001), *Üçüncü Yol ve Eleştirileri*, Çev., N. Şad, Phoenix Yayınları, Ankara.
- GIDDENS, Anthony (2005), *Sosyal Teorinin Temel Problemleri*, Çev., Ü. Tatlıcan, Paradigma Yayınları, İstanbul.

- GIDDENS, Anthony ve Pierson, Christopher (2001), *Modernliği Anlamlandırmak*, Çev., S. Uyrkulak ve M. Sağlam, Alfa Yayınları, İstanbul.
- GIDDENS, Antony (2006), “Modernitenin Küreselleşmesi”, *Küreselleşme Okumaları*, Edit., K. Bülbül, Çev., K. Bülbül, Kadim Yayınları, Ankara, s.203-214.
- GOLDENBERG, Sheldon (1987), *Thinking Sociologically*, California.
- GÖKTÜRK, E. Deniz (2006), *Dünden Yarına Yurttaşlık: 21. Yüzyılda Yurttaşlık, Ulus-Devlet ve Küreselleşme*, Sosyal Araştırmalar Vakfı Yayınları, İstanbul.
- GÜL, Sema (2007), *Türklerin Etnik Kökenleri*, Nokta Kitap Yayınları, İstanbul.
- GÜLEÇ, Cengiz (1992), *Türkiye’de Kültürel Kimlik Krizi*, V Yayınları, Ankara.
- GÜVENÇ, Bozkurt (1999), *İnsan ve Kültür*, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- GÜVENÇ, Bozkurt (1993), *Türk Kimliği: Kültür Tarihinin Kaynakları*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- GÜVENÇ, Nazım (1998), *Küreselleşme ve Türkiye*, BDS Yayınları, İstanbul.
- HABLEMİTOĞLU, Şengül (2004), *Küreselleşme Düşlerden Gerçeklere*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul.
- HAKAN, Mehmet (1995), “Kimlik Nedir?”, *Yeni Türkiye*, Sayı 33 (Mart-Nisan), s. 146-149.
- HALL, Stuart (1998), “Eski ve Yeni Kimlikler, Eski ve Yeni Etniklikler”, *Kültür, Küreselleşme ve Dünya Sistemi*, Der., A. D. King, Çev., G. Seçkin ve Ü. H. Yolsal, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara: s.63-96.
- HARVEY, David (2003), *Post Modernliğin Durumu*, Çev., S. Sarvan, Metis Yayınları, İstanbul.
- HARVEY, David (2007), “Zaman Mekan Sıkışması ve Post-Modern Durum”, *Küreselleşme Kültür Medeniyet: Yerel Kimliklerden Küresel Stratejilere*, Edit., K. Bülbül, Çev., N. Uslu, Orient Yayınları Ankara, s.91-123.

- HAVILAND, William (2002), *Kültürel Antropoloji*, Çev., H. İnaç, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- HELD, David (1995), “Ulus Devletin Çöküşü”, *Yeni Zamanlar*, Der., S. Hall ve M. Jacques, Çev., A. Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, s.189-203.
- HELD, David., Mc Grew, A., Goldblatt, D. ve Perration, J. (2006), “Küresel Dönüşümler, Siyaset, Ekonomi ve Kültür” *Küreselleşme Okumaları*, Edit., K. Bülbül, Çev., İ. Aktar, Kadim Yayınları, Ankara, s.161-191.
- HORTAÇSU, Nurdan (2007), *Toplumsal Kimlik ve Gruplararası İlişkiler*, İmge Kitabevi, Ankara.
- HSIN,H.M.Hsiao (2003), “Tayvanda Kültürel Küreselleşme ve Yerelleşme”, *Bir Küre Binbir Küreselleşme*, Edit., P. L Berger ve S. P Huntington, Çev., A. Ortaç, Kitap Yayınevi İstanbul, s.56-75.
- ILGIN, Leyla (2003), *Söylem ve İdeoloji*, SuYayınları, İstanbul.
- ILLERIH, Knud (2003), “Learning, Identity, and Self-Orientation in Youth, Young” *Nordic Journal of Youth Research*, 11(4), Roskilde University Press, Copenhagen, s.357-376.
- İŞİK, L. Emre (2000), *Öznenin Dili*, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- İMANÇER, Dilek (2007), “Çağdaş Kimliğin Yapılanma Süreci ve Televizyon”, *Doğu-Batı Dergisi*, Yıl:6, Sayı 23, Cantekin Matbaacılık, Ankara, s.237-254.
- İNAN, A. Mithat (1989), *Toplum, İdeoloji, Gençlik*, Gündoğan Yayınları, Ankara.
- KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem (1999), *Yeni İnsan ve İnsanlar*, Evrim Yayınları, İstanbul.
- KAHRAMAN, H. Bülent (2007), *Postmodernite ile Modernite Arasında Türkiye*, Agora Kitap, İstanbul.
- KARADUMAN Sibel (2010), “Modernizimden Post-modernizme Kimliğin Yapısal Dönüşümü” *Journal of Yaşar University E Dergi*, 7 (5), s.2886-2989.
- KARAKAŞ, Mehmet (2006), *Küreselleşme ve Türk Kimliği*, Elips Kitap Yayınları, Ankara.

- KARPAT, Kemal (1995), “Kimlik Sorununun Türkiye’de Tarih, Sosyal ve İdeolojik Gelişmesi”, *Türk Aydın ve Kimlik Sorunu*, Edit., S. Şen, Bağlam Yayıncılık, Ankara, s.23-38.
- KAYA, Mehmet (2009), “Küreselleşme Yaklaşımları”, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:13, s.1-16.
- KAYPAKOĞLU, Serdar (2000), *Ulusal Ekonomilerin Bütünleşmesi Sürecinde Kimlik Sorunları ve İletişim*, Der Yayınları, İstanbul.
- KAZGAN, Gülten (2002), *Küreselleşme ve Ulus Devlet*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- KELLNER, Douglas (2001), “Popüler Kültür ve Postmodern Kimliklerin İnşası”, *Doğu-Batı Düşünce Dergisi*, Çev., G. Seçkin, Sayı.15, s.187-219.
- KEYMAN, E. Fuat (1997), “Globalleşme ve Türkiye: Radikal Demokrasi Olasılığı” *Cumhuriyet, Demokrasi ve Kimlik*, Haz., N. Bilgin, Bağlam Yayınları, İstanbul, s.283-294.
- KEYMAN, E. Fuat (2000), “Globalleşme Söylemleri ve Kimlik Talepleri: Türban Sorununu Anlamak”, *Global Yerel Eksende Türkiye*, Der., F. E. Keyman ve A. Y. Sarıbay, Alfa Yayınları, Bursa, s.17-38.
- KEYMAN, E. Fuat (2001), “Globalleşme Söylemleri ve Türkiye”, *Küreselleşme ve Ulus-Devlet*, Der., M. Koray, Yıldız Teknik Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, İstanbul, s.113-134.
- KEYMAN, E. Fuat (2002), “Globalleşme, Alternatif Moderniteler ve Türk Kapitalizmin Kültürel Ekonomisi”, *Toplum Bilim*, No:93, Yaz, s.83-109.
- KEYMAN, E. Fuat ve Sarıbay, A.Yaşar (1998), *Küreselleşme Sivil Toplum ve İslam*, Vadi Yayınları, Ankara.
- KILAVUZ, U. Murat (2002), “Küreselleşen Dünyada Din” *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 2, s.191-212.
- KILIÇBAY, Mehmet Ali (1995b), “Kimlik: Bir Tasnif Sorunu”, *Türkiye Günlüğü*, Mart-Nisan, Sayı 33, s.142-145.

- KILIÇBAY, Mehmet Ali (2003), “Kimlikler Okyanusu”, *Doğu Batı Dergisi*, Yıl:6, Sayı 23, Cantekin Matbaacılık, Ankara, s.153-159.
- KILIÇBAY, Mehmet Ali(1995a), “Türk Aydınının Dünyasını Anlamak”, *Türk Aydın ve Kimlik Sorunu*, Haz., S. Şen, Bağlam Yayınları, İstanbul, s.175-180.
- KIZILÇELİK, Sezgin (2003), *Küreselleşme ve Sosyal Bilimler*, Anı Yayınları, Ankara.
- KIZILÇELİK, Sezgin (2004), *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, AnıYayınları, Ankara.
- KOÇ, Mustafa (2004), “Küreselleşmenin Sosyolojik Boyutları” *Küreselleşme ve Psikiyatri*, Türk Tabipler Birliği Yayınları, Ankara, s.52-63.
- KOÇDEMİR, Kadir (2002), *Küreselleşme*, Ötüken Yayınları İstanbul.
- KOÇDEMİR, Kadir (2004), *Milli Devlet ve Küreselleşme*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- KODAMAN, Bayram (2006), “Millî Devlet ve Millî Kimlik Meselesi Üzerine Bir Değerlendirme” , *Türk Yurdu Dergisi*, Ocak, Sayı 221, Cilt 26, s.5-13.
- KONGAR, Emre (2002), *Küresel Terör ve Türkiye*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- KÖKNEL, Özcan (2001), *Kimliğini Arayan Gençliğimiz*, Altın Kitaplar Yayınları, İstanbul.
- KÖSEOĞLU, Nevzat (2005), *Türk Olmak ya da Olmamak/ Milli Kültür, Mozaik Kültür ve Etnisite*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- KÖSEOĞLU, Nevzat (1996), *Türk Kimliği ve Türk Dünyası*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- KÖSEOĞLU, Nevzat (2002), *Küreselleşme ve Millî Hayat*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- KÖSEOĞLU, Nevzat (2003), *Milli Kültür ve Kimlik*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- KURTULUŞ, Hatice (2007), “Mekanda Billurlaşan Kentsel Kimlikler: İstanbulda Yeni Sınıfsal Kimlikler ve Mekansal Ayırışmanın Bazı Boyutları”, *Doğu-Batı Dergisi*, Yıl 6, Sayı 23, Cantekin Matbaacılık, Ankara.

- KYMLICKA, Will (1998), *Çok Kültürlü Yurttaşlık Azınlık Haklarının Liberal Teorisi*, Çev., A. Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- MAALOUF, Amin (2000), *Ölümcül Kimlikler*, Çev., A. Bora, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- MARSHALL, Gordon (2003), *Sosyoloji Sözlüğü*, Çev., O. Akınhay ve D. Kömürcü, Bilim-Sanat Yayınları, Ankara.
- MEŞE, Gülgün (1997), “Yaşam Stilleri ve Kolektif Kimlik Etkileşimi”, *Cumhuriyet, Demokrasi ve Kimlik*, Haz., N. Bilgin, Bağlam Yayınları, İstanbul, s.431-437.
- MORLEY, David ve Robins, Kevin (1997), *Kimlik Mekânları*, Çev., E. Zeybekoğlu, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- NİRUN, Nihat (1999), *Sistemik Sosyoloji Açısından Ziya Gökalp*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- OKTAY, Ahmet (1993), *Türkiye’de Popüler Kültür*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- ONUR, Bekir (2008), *Gelişim Psikolojisi*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- ORAN, Baskın (2000), *Küreselleşme ve Azınlıklar*, İmaj Yayınevi, Ankara.
- ÖKE, M. Kemal (2001), *Küresel Toplum*, Asam Yayınları, Ankara.
- ÖNDER, Ali Tayyar (2007), *Türkiye’nin Etnik Yapısı*, Fark Yayınları, Ankara.
- ÖZBAY, Haluk ve Öztürk, Emine (1992), *Gençlik*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- ÖZKALP, Enver ve Kirel, Çiğdem (2000), “Globalleşen Örgütler ve Örgütsel Davranışın Bu Süreçteki Yeri ve Yeni İlgi Alanları”, *Küreselleşmenin İnsani Yüzü*, Der., V. Bozkurt, Alfa Yayınları, İstanbul, s.167-191.
- ÖZKUL, Metin ve Akça, Ümit (2007), “Modern Dünyanın Gardrobu: Küreselleşme”, *Kürenin Halleri*, Edit., Y. Kaya, Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul, s.83-123.
- ÖZYURT, Cevat (2005), *Küreselleşme Sürecinde Kimlik ve Farklılaşma*, Açılım Kitap, İstanbul.

- POGGI, Gianfranco (2001), *Modern Devletin Gelişimi*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- ROBERTSON, Ronald (1998), “Toplum Kuramı, Kültürel Görecelik ve Küresellik Sorunu” *Kültür, Küreselleşme ve Dünya Sistemi*, Edit., A. D. King, Çev., Ü. H. Yolsal ve G. Seçkin, Bilim Sanat Yayınları. Ankara, s.97-120.
- ROBERTSON, Ronald (1995), ”Glocalization: Time-Space and Homogeneity Heterogeneity”, *Global Modernities*, Edit., S. Featherstone vd., Sage, London, s. 25-41.
- ROBERTSON, Ronald (1996), “Glokalleşme: Zaman-Mekan ve Homojenlik-Heterojenlik”, *Postmodernizm ve İslam-Küreselleşme ve Oryantalizm*, Der., A. Topçuoğlu ve Y. Aktay, Çev.: A. Topçuoğlu. Y.Aktay, Vadi Yayınları, Ankara, s.113-138.
- ROBERTSON, Ronald (1999), *Küreselleşme: Toplum Kuramı ve Küresel Kültür*, Çev., Ü. H. Yolsal, Bilim Sanat Yayınları, Ankara.
- ROSENEU, P. Marie (1998), *Post-Modernizm ve Toplum Bilimleri*, Çev., Tuncay Birkan, Ark Yayınları, Ankara.
- RUTHERFORD, Jonathan (1998), “Yuva Denilen Yer: Kimlik Farklılığın Kültürel Politikaları”, *Kimlik: Topluluk-Kültür-Fark*, Der., J. Rutherford, Çev., İ. Sağlamer, Sarmal Yayınları, İstanbul, s.7-29.
- SARIBAY, Ali Yaşar (1997), “Cinsellik, Kutsallık ve Kimlik: Toplumsal Düzenin Bedensel İnşası”, *Cumhuriyet, Demokrasi ve Kimlik*, Haz., N. Bilgin, Bağlam Yayınları, İstanbul, s.231-243.
- SARIBAY, Ali Yaşar (2004), *Modernitenin İronisi Olarak Globalleşme*, Everest Yayınları, İstanbul.
- SARUP, Madan (2004), *Post-yapısalcılık ve Post-modernizm*, Çev., A. B. Güçlü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.

- SCHACHTER, P. Elli (2005), "Context and Identity Formation: A Theoretical Analysis and a Case Study", *Journal of Adolescent Research*, May, Vol. 20, no. 3, s.375-395.
- SEZEN, Yummi (2002), *Çağdaşlaşma, Yabancılaşma ve Kimlik*, Rağbet Yayınları, İstanbul.
- SMITH, D. Anthony (2009), *Milli Kimlik*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- SMITH, D. Anthony (2002), *Küresel Çağda Milletler ve Milliyetçilik*, Çev., D. Kömürcü, Everest Yayınları, İstanbul.
- SMITH, Philip (2005), *Kültürel Kuram*, Çev., S. Güzelsarı ve İ. Gündoğdu, Babil Yayınları, İstanbul.
- Sosyal Doku Proje Araştırmaları 3 (2004), *Gençlik*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul
- SOYAK, Alkan (2002), *Küreselleşme*, Om Yayınları, İstanbul.
- STIGLITZ, E. Joseph (2002), *Küreselleşme Büyük Hayal Kırıklığı*, Çev., A. Taşçıoğlu ve D. Vural, Plan B Yayıncılık, İstanbul.
- SÜRGEVİL, Olca (2008), "Farklılık Kavramına ve Farklılıkların Yönetimine Temel Olan Sosyo-Politik Kuramlar ve Yaklaşımlar", *Balıkesir Üniversitesi, SBE Dergisi*, Cilt 11, Sayı 20, Aralık, s.111-124.
- SWINGWOOD, Alan (1998), *Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi*, Çev., O. Akınhay, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- ŞAYLAN, Gencay (2003), *Değişim, Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi*, İmge Kitapevi, Ankara.
- ŞEN, Hasan (2004), "Çoklu Sadakat Ekseninde Türk Göçmenleri", *Sosyoloji Dergisi*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, Sayı 12-13. İzmir, s.35-60.
- ŞEN, Y. Furkan (2004), *Globalleşme Sürecinde Milliyetçilik ve Ulus Trendleri*, Yargı Yayınları, Ankara.

- TALAS, Mustafa (2003), *Küreselleşme ve Türkiye’de Kültür Politikaları*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya.
- TALAS, Mustafa ve Aksoy, Numan Durak (2009), “Küreselleşme Yerelleşme Çerçevesinde Türk Aleviliği” *Türk Kültürü ve Hacı Bektaşî Veli Araştırma Dergisi*, Sayı 51, Gazi Üniversitesi Yayınları, s.147- 170.
- TAŞDELEN, Musa (2011), *Siyaset Sosyolojisi*, II. Baskı, Koçav Yayınlan, İstanbul.
- TAŞDELEN, Musa., Sözen, E., Duran, H. ve Eskicumalı, A. (2000), *Avrupada Yeni Kuşak Türk Gençliği*, Sakarya Üniversitesi Yayınları, No:40, Sakarya.
- TATAR, Taner (2007), “Küreselleşme Efsanesinin Demokrasi Kılıfı”, *Kürenin Halleri*, Edit., Y. Kaya, Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul, s.25-40.
- TATAR, Taner (2008), *Kürede Dönen Siyaset*, Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul.
- TAYLOR, Charles (2000), *Çok Kültürcülük Tanıma Politikası*, Çev., C. Akaş, Yapı Kredi Yayınları, Ankara.
- TEZCAN, Mahmut (2000), “Sosyo-Kültürel Değişim Sürecinde Türkiye’deki Gençlik”, *Türkiye ve Avrupa’da Gençlik*, Konrad Adeneuer Vakfı ve Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, Ankara, s.95-104.
- TOKOL, Aysen (2000),”Küreselleşme ve Endüstri İlişkilerine Etkisi” *Küreselleşmenin İnsani Yüzü*, Der., V. Bozkurt, Alfa Yayınları, İstanbul, s.151- 165.
- TORAK, Metin (2001), *Küreselleşme ve Kriz Türkiye ve Dünya Deneyimi*, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- TURNER, S. Brayn (1996), “Postmodernizm ve Din”, *Post-modernizm ve İslam, Küreselleşme ve Oryantalizm*, Çev., Y. Aktay ve A. Topçuoğlu, Der., Y. Aktay ve A. Topçuoğlu, Vadi Yayınları, Ankara, s.36-57.
- Türk Gençliği 98 (1999), Konred Adeneuer Vakfı Yayınları, Ankara.
- Türk Üniversite Gençliği Araştırması (2005), Gazi Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- TÜRKDOĞAN, Orhan (1983), *Millî Kültür Modernleşme ve İslâm*, Üçdal Neşriyat Yayınları, İstanbul.

- TÜRKDOĞAN, Orhan (1995), *Niçin Milletleşme-Milli Kimliğin Yükselişi*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul.
- TÜRKDOĞAN, Orhan (1996), *Değişme, Kültür ve Sosyal Çözülme*, Birleşik Yayıncılık, İstanbul.
- TÜRKDOĞAN, Orhan (1998), *Etnik Sosyoloji*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- TÜRKKAHRAMAN, Mimar (2000), *Türkiyede Siyasal Sosyalleşme ve Siyasal Sembolizm*, Birey Yayınları, İstanbul.
- ULMAN, Burak (2001), “Uzun Süreçte Küreselleşme: Bir Sihirli Kavramı Tarihteki Yerine Koyma Denemesi”, *Küreselleşme ve Ulus Devlet*, Der., M. Koray, Yıldız Teknik Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayını, İstanbul, s.85-111.
- ULUGAY, Osman (2001), *Küreselleşme Korkusu ve 2001 Krizi*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- USTA, Niyazi (2003), “Küreselleşme ve Din”, *Dini Araştırmalar Dergisi, Küreselleşme ve Din Özel Sayısı*, Cilt 6, Sayı 17, Ankara, s.179-183.
- UŞAK, Cemal (2003), *Siyasi, Ekonomik ve Kültürel Boyutlarıyla Küreselleşme*, Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Yayınları, İstanbul.
- ÜNAL, Süheyla (2007), “Ötekinin Aynasında Yüzler”, *Kürenin Halleri*, Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul.
- VATANDAŞ, Celalettin (2004), *Ulusal Kimlik, Türk Ulusçuluğunun Doğuşu*, Açılım Kitap Yayınları, İstanbul.
- WALLERSTEIN, Immanuel (1984a), “Geçiş Olarak Bunalım”, *Genel Bunalımın Dinamikleri*, Edit., I. Wallerstein, vd., Çev., F. Akar, Belge Yayınları, İstanbul, s.10-53.
- WALLERSTEIN, Immanuel (1984b), *The Politics of the World Economy*, Cambridge University Press, London.
- WALLERSTEIN, Immanuel (1993a), *Jeopolitik ve Jeokültür*, Çev., M. Özel, İz Yayınları İstanbul.

- WALLERSTEIN, Immanuel (1993b), “Sistem-Karşıtı Hareketlerin Tarihi ve İkilemleri”, *Büyük Kargaşa, Toplumsal Hareketlerin Krizi*, Çev., E. Akbulut, Alan Yayıncılık, İstanbul, s.15–63.
- WALLERSTEIN, Immanuel (1999), *Sosyal Bilimleri Düşünmemek*, Çev., T. Doğan, Avesta Yayınları, İstanbul.
- WALLERSTEIN, Immanuel (2000), *Essential Wallerstein*, The New Press, New York.
- WALLERSTEIN, Immanuel (2003a), *Sosyal Bilimleri Açın*, Çev., Ş. Tekeli, Metis Yayınları, İstanbul.
- WALLERSTEIN, Immanuel (2003b), “Dünya-Sistemleri Kavramına Karşı Dünya-Sistemi Kavramı, Bir Eleştiri”, *Dünya Sistemi*, Çev., E. Soğancılar, İmge Kitabevi, Ankara, s.527–534.
- WALLERSTEIN, Immanuel (2004a), *Modern Dünya-Sistemi c.1. , Kapitalist Tarım ve 16. Yüzyıl’da Avrupa Dünya-Ekonomisinin Kökenleri*, Çev., L. Boyacı, Bakış Yayınları, İstanbul.
- WALLERSTEIN, Immanuel (2004b), *Dünya-Sistemleri Analizi, Bir Giriş*, Çev., E. Abadoğlu ve N. Ersoy, Aram Yayıncılık, İstanbul.
- WALLERSTEIN, Immanuel (2005), *Modern Dünya-Sistemi 2, Avrupa Dünya-Ekonomisinin Pekiştirilmesi ve Merkantilizm, 1600-1750*, Çev., L. Boyacı, Bakış Yayınları, İstanbul.
- WALLERSTEIN, Immanuel ve Hopkins, Terence (2004), *Geçiş Çağı: Dünya Sisteminin Yörüngesi, (1945–2025)*, Çev., E. Abaloğlu ve N. Ersoy, Avesta Yayınları, İstanbul.
- WATERS, Malcom (1995), *Globalization*, Roudledge, Londra.
- WEEKS, Jeffrey (1998), “Farklılığın Değeri” *Kimlik: Topluluk-Kültür-Fark*, Der., J. Rutherford, Çev., İ. Sağlamer, Sarmal Yayınları, İstanbul, s.85-100.
- WENT, Robert (2001), *Küreselleşme, Neoliberal İddialar, Radikal Yanıtlar*, Çev., E. Dinç, Yazın Yayıncılık, İstanbul.

- YALÇIN, Cemal (2004), *Göç Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- YENİÇERİ, Özcan (2005), *Küreselleşme Karşısında Milliyetçilik ve Kimlik*, Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.
- YILMAZ, Aytekin (1994), *Etnik Ayrımcık*, Vadi Yayınlan. Ankara.
- YILMAZ, Aytekin (2004), *İkinci Küreselleşme Dalgası*, Vadi Yayınları Ankara.
- YÖRÜKOĞLU, Atalay (1996), *Gençlik Çağı*, Özgür Yayınları, İstanbul.
- YURDUSEV, Ahmet Nuri (1997a), “Avrupa Kimliğinin Oluşumu ve Türk Kimliği”
Türkiye ve Avrupa: Batılılaşma Kalkınma Demokrasi, Edit., A. Eralp, İmge Kitapevi, Ankara, s.17- 85.
- YURDUSEV, Ahmet Nuri (1997b), “18. ve 19. Yüzyıllarda Avrupa’da Türk Kimliği”
Cumhuriyet, Demokrasi ve Kimlik, Haz., N. Bilgin, Bağlam Yayınları İstanbul, s.101-117.

EK

ANKET FORMU

Görüşme Yeri/Üniversite:.....

Fakülteniz.....

Bölümünüz.....

Sınıfınız.....

1.Cinsiyetiniz

1.()Bayan 2.()Erkek

2.Yaşınız

Belirtiniz.....

3.Doğum Yeriniz

İl olarak Belirtiniz.....

4.En uzun süreyle yaşadığınız yerleşim birimi nedir ?

1.()Köy 4.()İl merkezleri
2.()Kasaba (belde, bucak, nahiye) 5.()Büyük Kent
3.()İlçe 6.()Yurt dışı

5.Babanızın mesleği nedir ?

Belirtiniz.....

6.Anne mesleği nedir ?

Belirtiniz.....

7.Babanızın eğitim durumu nedir ?

1.()Okur-yazar değil 5.()Meslek Lisesi
2.()Okur-yazar 6.()Üniversite/Yüksek Okul
3.()İlköğretim 7.()Üniversite/Fakülte
4.()Lise 8.()Lisansüstü eğitim

8.Annenizin eğitim durumu nedir?

1.()Okur-yazar değil 5.()Meslek Lisesi
2.()Okur-yazar 6.()Üniversite/Yüksek Okul
3.()İlköğretim 7.()Üniversite/Fakülte
4.()Lise 8.()Lisansüstü eğitim

9.Sizin mezun olduğunuz lise türü nedir.

1.()Genel Lise 5.()İmam Hatip Lisesi
2.()Genel Lise (YDA) 6.()Fen Lisesi
3.()Anadolu Lisesi 7.()Özel Lise
4.()Meslek Lisesi/Teknik Lise 8.()Yurt Dışı Lise

10.Aylık ortalama ailenizin geliri ne kadardır?

Belirtiniz.....

11.Kendinizi hangi toplumsal tabakada görürsünüz.

1.()Alt-alt 4.()Orta-Alt 7.()Üst-alt
2.()Alt-orta 5.()Orta-Orta 8.()Üst-orta
3.()Alt-üst 6.()Orta-üst 9.()Üst-Üst

12.Aile bireylerinizin sayısı nedir ?

Belirtiniz.....

13.Ailenizde sizinle oturan büyükanne, büyükbaba vb. gibi aile büyükleri var mıdır?

1.()Evet 2.()Hayır

14.Sizce ideal bir anne-baba, aile çocuklarına öncelikli olarak hangi özellikleri

kazandırmalıdır. (**Öncelik sırasına göre numaralandırarak, sadece dört işaretleme yapılabilir.**)

1.()Dürüstlük 9.()Çalışkanlık
2.()Özgüven 10.()İtaatkârlık
3.()Bağımsız, Özgür Davranabilme 11.()Sabırlı olmak

- 4.()Dine Bağlılık
 5.()Hoşgörü Sahibi olmak
 6.()Kararlı Davranabilme
 7.()Başkalarına Güven
 8.()Saygılı olmak
 12.()Mücadelecilik/Hakkımı Arayabilme
 13.()Gelenek ve Göreneklere Bağlılık
 14.()Hayal Gücü
 15.()Bencil Düşünmeme
 16.()Diğer Belirtiniz.....

15.Sizce kendi anne-baba veya aileniz aşağıdaki özelliklerden hangilerini size kazandırmıştır.

(Öncelik sırasına göre numaralandırarak, sadece dört işaretleme yapabilirsiniz.)

- 1.()Dürüstlük
 2.()Özgüven
 3.()Bağımsız, Özgür Davranabilme
 4.()Dine Bağlılık
 5.()Hoşgörü Sahibi olmak
 6.()Kararlı Davranabilme
 7.()Başkalarına Güven
 8.()Saygılı olmak
 9.()Çalışkanlık
 10.()İtaatkarlık
 11.()Sabırlı olmak
 12.()Mücadelecilik/Hakkımı Arayabilme
 13.()Gelenek ve Göreneklere Bağlılık
 14.()Hayal Gücü
 15.()Bencil Düşünmeme
 16.()Diğer Belirtiniz.....

16.Eş seçimi konusundaki görüşünüzü aşağıdakilerden hangisi yansıtır?

- 1.()Ailemin kararı belirler
 2.()Ailemin kararı önemli, ama benim görüşümde alınır
 3.()Kendi kararım önemli, ama ailemin görüşünü de alırım
 4.()Kendi kararım belirler
 5.() Evlenmeyi düşünmüyorum

17.Evlendiğinizde en fazla kaç çocuğunuz olmasını istersiniz ?

Belirtiniz.....

18.Dostlarınızı seçerken en çok neye dikkat edersiniz? (Sadece **bir** seçenek işaretleyiniz)

- 1.()Hemşerim olmasına
 2.()Ortak ilgi ve alakalarımızın olmasına
 3.()Aynı siyasi görüşe sahip olmasına
 4.()Dürüst ve güvenilir bir insan olmasına
 5.()Ortak kültürel değer ve inançlara
 6.()Diğer Belirtiniz.....

19.Çevrenizdeki insanlarla en çok hangi konularda anlaşmazlığa düşersiniz? (Sadece **bir** seçenek işaretleyiniz)

- 1.()Siyasi konularda
 2.()Dini Konularda
 3.()Ahlaki Konularda
 4.()Yaşam tarzları hususunda
 5.()Ülke meselelerine bakış açıları konusunda
 6.()Diğer konularda

20.Size göre hayatta başarılı olmayı sağlayan en önemli şey nedir ? (Sadece **bir** seçeneği işaretleyiniz)

- 1.()Eğitim ya da bilgi
 2.()Zeka
 3.()Çalışmak, çalışma azmi
 4.()Aile ve yakın çevre
 5.()Maddi varlık zenginlik
 6.()Ait olduğu toplumsal gruplar
 7.()Diğer Belirtiniz.....

21.Toplumda saygın bir yere sahip olmak için aşağıdakilerden hangisi daha önemlidir?

- 1.()Çalışma, disiplin, sorumluluk alma gibi kişisel özellikler
 2.()İyi bir üniversiteden mezun olmak
 3.()Fırsatları iyi değerlendirmek
 4.()Siyasetçilerle, bürokratlarla iyi geçinmek
 5.()Diğer Belirtiniz.....

22.Eğitim süreciniz sonunda iş bulma umudunuz nedir?

- 1()Çok umutluyum
 2()Umutluyum
 3()Ne umutlu, nede umutlu değilim
 4()Umutlu değilim
 5()Hiç umutlu değilim

23. Aileniz sizin başka bir dinden veya mezhepten biri ile evlenmenizi onaylar mı ?

1. () Onaylar 2. () Onaylamaz

24. Aşağıda belirtilmiş olan değerleri önem sırasına göre numaralandırınız. (Sadece üç seçenek işaretleyiniz)

- () Aile () Din/İnanç () Eğlence
() Kariyer () Arkadaşlar () Politika
() Sağlık () İş/Para () Özgürlük
() Benim için hiçbir değerın önemi yoktur.

25. Genelde hangi gazeteyi okursunuz

Belirtiniz.....

26. Günlük ortalama kaç saat televizyon izlersiniz?

Belirtiniz.....

27. Günlük ortalama kaç saat internette vakit geçirirsiniz?

Belirtiniz.....

28. Televizyonda en çok ne tür programlar izlersiniz?

1. () Belgesel 6. () Yabancı diziler
2. () Haber programları 7. () Yabancı sinema filmleri
3. () Kadın/evlilik programları 8. () Yerli diziler
4. () Magazin programları 9. () Yerli sinema filmleri
5. () Spor programları 10. () Diğer. Belirtiniz.....

29. Hayatınızdan memnuniyet düzeyiniz nedir ? puanlayınız. (1. Hiç memnun değil, 9. Çok memnun)

1 (O)	2 (O)	3 (O)	4 (O)	5 (O)	6 (O)	7 (O)	8 (O)	9 (O)
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

30. Kendinizi dindarlık açısından nasıl tanımlarsınız?

- 1 () İnançlı ama dini gerekleri pek yerine getirmeyen
2 () Dini gereklerini yerine getirmeye çalışan dindar biri
3 () Dinin tüm gereklerini yerine getiren oldukça dindar biri
4 () Allah'a inanan ama dini ritüellerin gerekliliğine inanmayan biri
5 () Dini İnanıcı olmayan biri

31. Size göre Türkiye'de insanları bir arada tutan en önemli değer nedir? (öncelik sırasına göre numaralandırınız)

- 1 () Türk Olmak / Türklük
2 () Müslüman olmak / Müslümanlık
3 () Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak / Vatandaşlık
4 () Sahip olunan tarihsel ve kültürel değerler
5 () Türkçe konuşmak/Dil birliği
6 () Aynı coğrafyada yaşıyor olmak
7 () Diğer. Belirtiniz.....

32. İnsanları birbirinden ayıran en temel fark sizce nedir?

1. () Dini inançları 4. () Zengin yada yoksul oluşları (Ekonomik durumları)
2. () Siyasi görüşleri 5. () Etnik yapıları
3. () Ahlak anlayışları 6. () Milliyetleri

7. () İnsanlar arasındaki hiçbir fark önemli değildir

33. Size göre ülkemizin en önemli problemi nedir ? (1,2 ve 3 biçiminde numaralandırınız)

1. () Eğitim 6. () Sağlık 11. () Yolsuzluk
2. () Ekonomi 7. () Terör 12. () Yargı Bağımsızlığı
3. () İnsan hakları 8. () Trafik 13. () Laik – Anti laik çatışması
4. () İrtica 9. () AB Üyeliği 14. () Yoksulluk
5. () İşsizlik 10. () Hukuk Sistemi 15. () Diğer. Belirtiniz.....

34. Size göre Türkiye'de aşağıdaki kurumlardan hangisi en güvenilir kurumdur?

- 1 () Anayasa Mahkemesi 6 () Polis 11 () Diyanet İşleri Başkanlığı
2 () Cumhurbaşkanlığı 7 () TBMM 12 () Diğer. Belirtiniz.....

- 3()Hükümet
4()Medya
5()MÜSİAD
8()Türk Silahlı Kuvvetleri
9()TÜSİAD
10()Yargı

35.Kendinizi etnik olarak nasıl tanımlarsınız **(kendinizi tanımlamak için birden fazla işaretleme yapılabilir)?**

- 1() Türk
2() Müslüman
3() Kürt
4() Laz
5() Çerkez
6() Arap
7()Ermeni
8()Hristiyan
9()Yahudi
10()Rum
11() Balkan Göçmeni
12() Kafkas Göçmeni
13() Gürcü
14()Zaza
15.() Diğer Belirtiniz.....

36.Sahip olduğunuz kimliğiniz üzerinde aşağıdaki faktörlerden hangisi belirleyicidir? **(Önem sırasına göre numaralandırınız)**

- 1()Aile
2()Sosyo- kültürel çevre
3()Din
4()Etnik aidiyet
5()Eğitim
6()Siyaset
7() Diğer Belirtiniz.....

37.Sosyal hayatta kendinizi aşağıdakilerden hangisiyle tanımlarsınız?

- 1() Doğduğum yer/memleket
2() Etnik köken
3() Dinsel inanç ve mezhep
4() Cinsiyet
5() meslek ya da iş
6() Yaşlı ve ya geç olara
7() Diğer Belirtiniz.....

38. Kendinizi dini kimliğiniz yanında, sahip olduğunuz dini inancın mezheplerine göre de tanımlar mısınız?

- 1() Evet
2 () Hayır
3 () Bazen

39.Kendinizi sahip olduğunuz dinin, mezheplerine göre tanımlıyorsanız, kendinizi hangi mezhep olarak tanımlamaktasınız.

Belirtiniz.....

40.Siyasal ve sosyal konularda ailenizin görüşleri ile sizin görüşleriniz bir birbirine uyar mı?

- 1.()Tamamen uyar
2.()Kısmen uyar
3.()Hiç uymaz

41.Kendinizi siyasi düşünce olarak nasıl tanımlıyorsunuz?

- 1.()Demokrat
2.()İslamcı
3.()Liberal
4.()Milliyetçi
5.()Muhafazakâr
6.()Sosyal demokrat
7.()Sosyalist
8.()Ülkücü
9.() Marksist
10.()Kemalist
11()Diğer Belirtiniz.....

42.Genel olarak siz ailenizi siyasi düşünce olarak nasıl tanımlarsınız?

- 1.()Demokrat
2.()İslamcı
3.()Liberal
4.()Milliyetçi
5.()Muhafazakâr
6.()Sosyal demokrat
7.()Sosyalist
8.()Ülkücü
9.() Marksist
10.()Kemalist
11()Diğer Belirtiniz.....

43.Size göre milliyetçilik nedir?

- 1.()Kişinin kendi ülkesini ve milletini sevmesi
2.()Kişinin kendi milletini diğer tüm milletlerden üstün görmesi
3.()Ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olma bilincinde olmak
4.()Toplum içersinde bölücülük yapmak
5.()Diğer Belirtiniz.....

44. AB'nin Türkiye'yi Avrupa Birliğine kabul edeceğine inanır mısınız?

- 1.() İnanırım
2.() İnanmam

45. Avrupa Birliğinin şartlarını kabul ederek, Türkiye'nin Avrupa birliğine girmesini ister misiniz?

- 1.()Evet
2.() Hayır

46.Türkiye'nin AB'ye üye olması durumunda aşağıdaki maddelerdeki durumları belirtiniz.

<i>Türkiye'nin AB üyeliği ile yaşayacağı düşünülen değişiklikler</i>	Olumsuz Etkilenecek	Değişiklik Olmayacak	Olumlu Etkilenecek
Türkiye'nin eğitim imkanları			

Türkiye'nin genel ekonomisi			
Türkiye'de insan hakları ve demokrasi			
Türkiye'nin işsizlik sorunu			
Türkiye'nin kültürel düzeyi			
Gençlerin bireysel yaşamları			
Türk kimliği			

47. Size göre öncelikli olarak Türkiye aşağıdakilerden hangisiyle bütünleşmelidir.

- 1.()Türk Dünyası 2.()İslam Dünyası 3.()Avrupa Birliği

48. Küreselleşme konusunda tutumunuz nedir?

- 1.()Küreselleşmeye karşıyım 2.()Küreselleşme taraftarıyım 3.()Beni ilgilendirmez

Aşağıdaki tablolarda yer alan ifadelere;

5 TAMAMEN KATILYORUM,

4 KATILYORUM

3 KARARSIZIM,

2 KATILMIYORUM,

1 HİÇ KATILMIYORUM

Biçiminde kendinize en uygun olan kodlamayı yapınız.

Küreselleşme						
	<i>Aşağıdaki önermelere katılım düzeylerinizi belirtiniz.</i>	5	4	3	2	1
1	Küreselleşmenin getirisi olan yerelleşme olumlu bir gelişmedir.	☐	☐	☐	☐	☐
2	Yerli markalardan çok yabancı marka giysileri tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
3	Batı tarzı bir sosyal yaşamı/hayatı tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
4	Özgürlük ve demokrasi küreselleşmenin getirdiği önemli değerlerdir.	☐	☐	☐	☐	☐
5	Devlet otoritesini yerel yöneticilerle paylaşmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
6	Küreselleşme insanlarda öteki algısını güçlendirir.	☐	☐	☐	☐	☐
7	Ulus devlet algısı küreselleşme sürecinde dönüşüme uğramaktadır.	☐	☐	☐	☐	☐
8	Yerel ile ulusal olanın toplumdaki değerlendirilebilmesi adına küreselleşme kilit bir olgudur.	☐	☐	☐	☐	☐
9	Küreselleşme toplumda gelir dağılımı adaletsizliğini azaltmıştır.	☐	☐	☐	☐	☐
10	Küreselleşme bireylerin geleceğe umutla bakması açısından olumludur.	☐	☐	☐	☐	☐
11	Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması, yerel kimliklerin ön plana çıkmasını sağlamaktadır	☐	☐	☐	☐	☐
12	Küreselleşme sürecinde belirli bir kimlik biçimi değil tüm kimliklere olan ilgi ve bağlılık artmıştır.	☐	☐	☐	☐	☐
13	Küreselleşme sürecinde kimlik toplumsal tabakalaşmanın yeni belirleyicisidir.	☐	☐	☐	☐	☐
5: Tamamen Katılıyorum, 4: Katılıyorum, 3: Kararsızım, 2: Katılmıyorum, 1: Hiç Katılmıyorum						

Dini ve Ahlaki Durum						
	<i>Aşağıdaki önermelere katılım düzeylerinizi belirtiniz.</i>	5	4	3	2	1
1	Din toplumu bir arada tutan en önemli kimlik bileşenidir.	☐	☐	☐	☐	☐
2	Dini ritüeller, toplumsal yapının devamı ve sağlamlığı	☐	☐	☐	☐	☐

	açısından önemlidir					
3	Çocuk sahibi olduğumda, dini isim vermek benim için önemlidir	☐	☐	☐	☐	☐
4	Evliliklerde, resmi nikâhın yanında dini nikâhın da yapılması gerekir	☐	☐	☐	☐	☐
5	Din, yaşadığımız toplumda, bireyin ahlaki sorun ve ihtiyaçlarına cevap verebilir	☐	☐	☐	☐	☐
6	Dine ve dini değerlere saldıran kitap ve filmler yasaklanmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
7	Bir evliliğin sağlıklı bir şekilde olabilmesi için eşlerin aynı dini inanca sahip olması gerekir	☐	☐	☐	☐	☐
8	Dini normlara karşı itaatkâr olmak gerekir	☐	☐	☐	☐	☐
9	Çocuk terbiyeyi anne ve babasından yani ailesinden alır	☐	☐	☐	☐	☐
10	Evlilik dışı çocuk sahibi olmak hoş görülecek bir durum <u>değildir</u> .	☐	☐	☐	☐	☐
11	Evliliğin devamı için sadakat önemlidir.	☐	☐	☐	☐	☐
12	Sosyal hayatta yaşlılara saygı göstermek benim için önemlidir	☐	☐	☐	☐	☐
13	Uyuşturucu madde kullanımı normal karşılanamaz	☐	☐	☐	☐	☐
14	Erkek veya kadının evlilik dışı ilişkide bulunması normal <u>karşılanmamalıdır</u>	☐	☐	☐	☐	☐
15	Cinsel serbestlik kültürümüzün temeli olan aile kurumunu zedelemektedir.	☐	☐	☐	☐	☐
5: Tamamen Katılıyorum, 4: Katılıyorum, 3: Kararsızım, 2: Katılmıyorum, 1: Hiç Katılmıyorum						

Kültür ve Gelenek						
	<i>Aşağıdaki önermelere katılım düzeylerinizi belirtiniz.</i>	5	4	3	2	1
1	Benim için vatan sevgisi önemlidir	☐	☐	☐	☐	☐
2	Bizim kültürel kimliğimiz Batı toplumunununkinden çok daha köklü bir geçmişe sahiptir	☐	☐	☐	☐	☐
3	Her ne sebeple olursa olsun kültürümüzden ve geleneklerimizden <u>vazgeçmemeliyiz</u>	☐	☐	☐	☐	☐
4	Her kadın bir gün annelik duygusunu tatmalıdır	☐	☐	☐	☐	☐
5	İnsanın kendi milli ve kültürel değerlerine sahip çıkması gerekir	☐	☐	☐	☐	☐
6	Batı kültürü ile bizim kültürümüz maddi ve manevi bir mücadele halindedir.	☐	☐	☐	☐	☐
7	Akrabalık bağları benim için önemlidir	☐	☐	☐	☐	☐
8	Sık sık büyüklerimi ziyaret ederim	☐	☐	☐	☐	☐
9	Büyüklerin sözlerini ve nasihatlerini önemserim	☐	☐	☐	☐	☐
10	Toplumumuzun tarihi kökleri asla yok sayılmamalı, <u>reddedilmemelidir</u> .	☐	☐	☐	☐	☐
11	Millet olmanın en önemli göstergesi ortak tarih ve kültürel değerlere sahip olmaktır	☐	☐	☐	☐	☐
12	Toplumumuzun her ferdi tarihini iyi bilmek zorundadır	☐	☐	☐	☐	☐
13	Eş seçiminde ailemin görüşleri benim için önemlidir	☐	☐	☐	☐	☐
14	Evlilik öncesi cinsel ilişki benim açımdan normal karşılanmaz	☐	☐	☐	☐	☐
15	Kendimi içinde bulunduğum toplumun bir üyesi olarak görürüm	☐	☐	☐	☐	☐
16	Gelişmiş ülkelerin değerlerini ve yaşam tarzını tamamen benimsemek yanlıştır.	☐	☐	☐	☐	☐

17	Sosyal yapının devamı için geleneklere sahip çıkılmalıdır	☐	☐	☐	☐	☐
5:Tamamen Katılıyorum, 4:Katılıyorum, 3:Kararsızım, 2:Katılmıyorum, 1:Hiç Katılmıyorum						

Siyaset						
	Aşağıdaki önermelere katılım düzeylerinizi belirtiniz.	5	4	3	2	1
1	Siyaset, toplumsal çeşitlilik içerisinde bir uzlaşmayı ifade etmektedir.	☐	☐	☐	☐	☐
2	Siyasal seçimlerde oy vermek önemli bir görevdir.	☐	☐	☐	☐	☐
3	Siyasetçiler etnik kimliklerini açıkça dile getirmelidirler.	☐	☐	☐	☐	☐
4	Siyaset farklılıkların bir arada yaşamasına katkıda bulunmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
5	Siyasette şeffaflık benim için çok önemlidir.	☐	☐	☐	☐	☐
6	Türk siyaseti bir türlü Batının siyasi etkisinden kendini kurtaramamıştır.	☐	☐	☐	☐	☐
7	Siyasi liderler ve partiler arasındaki çekişmeler, ülkemize zarar vermektedir.	☐	☐	☐	☐	☐
8	Etnik kimlik siyasal katılımı bir dışlanma sebebi olmamalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
9	Sahip olduğum değerler siyasi tercihimizi etkiler.	☐	☐	☐	☐	☐
10	Türkiye’de genel anlamda ulusal siyasette, küresel güçlerin etkisi fazladır.	☐	☐	☐	☐	☐
11	Siyasal karar alma sürecinde sivil toplum örgütleri daha fazla etkiye sahip olmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
5:Tamamen Katılıyorum, 4:Katılıyorum, 3:Kararsızım, 2:Katılmıyorum, 1:Hiç Katılmıyorum						

Özgürlük ve Eşitlik						
	Aşağıdaki önermelere katılım düzeylerinizi belirtiniz.	5	4	3	2	1
1	İnsan baskı olmadan yaşamalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
2	Düşünce ve ifade özgürlüğüne saygılı olunmalıdır	☐	☐	☐	☐	☐
3	İnsanlar başkalarının özgürlük alanlarına girmeden rahatça yaşamalıdır	☐	☐	☐	☐	☐
4	Kişisel olarak ekonomik bağımsızlığı kazanmış olmak önemlidir.	☐	☐	☐	☐	☐
5	Herkes yasalar önünde eşit olmalı ve devlet vatandaşları arasında fark gözetmeksizin adil davranmalıdır	☐	☐	☐	☐	☐
6	Kadın ve erkekler bir birlerine eşittir	☐	☐	☐	☐	☐
7	Devlet, toplum içerisindeki bireysel farklılıklara göre ayırım yapmamalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
8	Eğitim sağlık, konut gibi temel gereksinimler eşit bir biçimde karşılanmalıdır	☐	☐	☐	☐	☐
9	Özgürlüğün toplum içinde ekonomik ve sosyal eşitlik için kullanılabilmesi önemlidir	☐	☐	☐	☐	☐
10	Toplum içerisinde bir grubun üyesi değil de bir birey olarak kendimi ifade etmeyi tercih ederim	☐	☐	☐	☐	☐
5:Tamamen Katılıyorum, 4:Katılıyorum, 3:Kararsızım, 2:Katılmıyorum, 1:Hiç Katılmıyorum						

Bize ayırdığınız vakit için teşekkür ederiz

ÖZGEÇMİŞ

Serdal Fidan 1974 yılı Bayburt doğumludur. İlk, orta ve lise eğitimini Bayburt'ta tamamladı. Lisan eğitimini Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nde yaptı. Yüksek Lisans eğitimini Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda tamamladı. Serdal Fidan Kırıkkale Üniversitesi adına 35. madde kapsamında Sakarya üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.